

αντί

Περίοδος Β
Τεύχος 523
Παρασκευή
11 Μαΐου 1993
Δρχ. 300 ΤΩΝΙΟΥ

ΑΝΕΚΔΟΤΗ
ΜΗΛΟΓΡΑΦΙΑ
ΕΒΕΡΤ -
ΛΑΜΠΡΑΚΗ

ΕΘΙΚΑ ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ
ΤΙ - ΠΩΣ - ΠΟΙΟΙ

να «οικολογικό»
ράζ (!)

παράπονα

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ – ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

ΣΕΙΡΑ: ΧΑΡΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

- Για παιδιά της προσχολικής ηλικίας από την Άννα Μερκούρη
 - Για παιδιά που έχουν τελειώσει τις έξι τάξεις του δημοτικού
- 6 βιβλία, ένα για κάθε τάξη, από τη Ρ. Καρθαίου και την Κ. Μάνου-Πασσά

ΣΕΙΡΑ: ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ ΤΗΣ ΑΓΓ. ΒΑΡΕΛΛΑ

- 6 βιβλία, ένα για κάθε τάξη του δημοτικού

ΣΕΙΡΑ: ΧΑΡΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΜΕ ΑΓΓΛΙΚΑ ΤΗΣ ΚΩΣΤΙΑΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

- 4 βιβλία για παιδιά που έχουν κάνει 1-5 χρόνια αγγλικά

ΣΕΙΡΑ: ΖΗΤΩ! ΔΙΑΚΟΠΕΣ!

- 4 βιβλία για παιδιά 3-7 ετών

ΣΕΙΡΑ: ΜΠΛΟΚ ΔΙΑΚΟΠΩΝ-ΤΑΞΙΔΙΟΥ

- 4 βιβλία με παιχνίδια για τις διακοπές και το ταξίδι

ΓΥΜΝΑΣΙΟ

- Η Α' Γυμνασίου πάει διακοπές του Μάνου Κοντολέων
- Η Β' Γυμνασίου πάει διακοπές
- Η Γ' Γυμνασίου πάει διακοπές των Μάνου Κοντολέων Πόλυς Μηλιώρη

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

- 16 και Καλοκαίρι των Μάνου Κοντολέων Πόλυς Μηλιώρη

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΟΚΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ 11

Τι γίνεται με τα ΕΟΚικά προγράμματα; Το «Αντί» αποκαλύπτει σήμερα ότι κυκλώματα στις παρυφές της Κοινότητας «διαχειρίζονται» κατ' αποκλειστικότητα τα κονδύλια για λογής δραστηριότητες - με αντίκρισμα ή χωρίς. Μια έρευνα του Γιάννη Κωστάκη, που θα συζητηθεί...

ΕΒΕΡΤ ΠΡΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗ: «ΜΕ ΠΟΛΛΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ» 16

Ένα «οικολογικό» πάρκο (πίσω από το Μέγαρο Μουσικής) ξεσήκωσε τους περιοίκους, ενώ άφησε αδιάφορο και βουδό τον Τύπο (ευνόητο γιατί). Μ' αυτή την αφορμή ο Μ. Έβερετ στέλνει ένα ραβασάκι στον επικεφαλής του ιδρύματος Λαμπράκη για να του εκφράσει τη συμπαράστασή του και τα... παράπονά του. Ένα ντοκουμέντο για γέλια (ή για κλάματα;).

ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΜΠΡΟΣ, ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΠΙΣΩ 20

Η Αριστερά προσπαθεί να αντισταθεί στον προεκλογικό πυρετό. Τι κατορθώνει όμως; Γράφει ο Τάσος Παππάς.

ΤΟ ΘΕΡΜΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΗΣ Ν.Δ. 22

Στο κυβερνών κόμμα, όποιος προλάβει δημιουργεί θέμα ηγεσίας. Και ο κ. Μητσοτάκης... κρατάει άμυνα. Ας προσέξει, παρακαλούμε, τα τάκλιν... Γράφει ο Μ. Πατρινός.

ΟΙ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ 41

Ο εξ Ανατολών κίνδυνος δεν απέλειπεν. Ο Φ. Πιέρρος και ο Φ. Ντόκος γράφουν για τη σημερινή διάταξη των Ενόπλων Δυνάμεων της Τουρκίας.

ΜΕ ΤΟΝ ΒΙΖΥΗ- ΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΩΟΤΗΤΑ

Την αθωότητα της παράστασης επιζητούν ο Δήμος Αδελιώδης και η Άννα Κοκκίνου με την καινούργια θεατρική δουλειά τους, στηριγμένη σε κείμενα Γ. Βιζυηνού, που ανεβαίνει στον καινούργιο χώρο «Σφενδόνη». Οι δύο καλλιτέχνες, με αφορμή την παράσταση αυτή, μιλούν στο «Αντί».

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ 5
Στάθης
ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ..... 6
Όταν Βαρσοβία και ΝΑΤΟ...
ΑΝΤΗΝΩΡ
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8
ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΟΥ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ .. 19
Γήσης
ΚΕΡΜΑΤΟΔΕΚΤΗΣ..... 24
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ 28
ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ 29
Στην Ισπανία έχασαν ο Αθναόρ και ο Τύπος. Στην Καμπότζη δεν είναι δέδαιο ότι ο Σιχανούκ θα φέρει την ειρήνη. Και η Άνοιξη της Πράγας παραμένει ένα μακρινό όνειρο...
ΔΙΑΛΟΓΟΣ 45
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 47
Ροκ και μουσική όπερα στην Αθήνα: Αν... Όμως το Τρίτο Πρόγραμμα δεν το ακούει ακόμη ολόκληρη η Ελλάδα.

Περίοδος Β'
Χρόνος 20ός
Τεύχος 523
Ιαρασκευή 11 Ιουνίου 1993,
αρχ. 300

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 TELEX: 214179 ANTI

Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

Γραμματεία - Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

Σελδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

Φωτοστοιχειοθεσία - Φύλμα:
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Α.Ε.
Χρήστου Λαδά 1 - Αθήνα
Τηλ. 32.33.114 - 32.19.182
FAX: 32.33.114

Εκτύπωση:
ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε.
Ιασιών 5 - Περιστερί
121 31 Αθήνα
Τηλ. 57.22.201

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις
απόψεις του συγγραφέα του.

Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Ξεμ. 2.700 δρχ.
Ξηρία 5.400 δρχ.
Ξηρία Οργανισμών,
Γραπειών, κτλ.: 25.000 δρχ.
Βουλευτική ετήσια: 4.800 δρχ.

Εξωτερικού
Ευρώπη - μεσογ. χώρες:
Ξάμνη: δολ. 27
Ξηρία: δολ. 54
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
Ξάμνη: δολ. 30
Ξηρία: δολ. 60

Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ
ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
ΠΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 300
ΙΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

• Για τα διβλιοπωλεία
της Αθήνας:

Περιοδικό «ΑΝΤΙ»

Δημοχάρους 60

τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240

• Για τα διβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου.

Α. Πουλωνκτσή και Σια Ε.Ε.

Λαοσάνη 9,

ΤΗΛ. (031) 285.857

546 22 Θεσσαλονίκη

ΤΟ ΜΕΤΑ ΣΑΜΑΡΑ «ΕΠΟΜΕΝΟ ΒΗΜΑ»

ΒΡΙΣΚΟΤΑΝ στο τυπογραφείο το τεύχος αυτό, όταν κοινοποιήθηκε η αλληλογραφία Αντώνη Σαμαρά και Κων. Πυλαρινού (διάβαζε Κων. Μητσοτάκη). Η επελθούσα και κοινοποιούμενη ρήξη, όχι μόνο θα κυριαρχήσει τις επόμενες μέρες στα πρωτοσέλιδα, αλλά και θα δώσει το εναρκτήριο λάκτισμα για μια σειρά από πολιτικές εξελίξεις, των οποίων η υπόγεια διεργασία είχε δρομολογηθεί από καιρό.

Η ΑΝΑΛΥΣΗ, που αναφέρει σε υστερόγραφο ο κ. Πυλαρινός, δεν ανταποκρίνεται δέδαια και τόσο στα πράγματα. Είναι απλώς μια προσπάθεια τρομοκράτησης του κ. Σαμαρά από τον αρχηγό και φανερώνει τις αγωνίες του αρχηγού για τη διαρρηγνύομενη συνοχή του κομματικού μηχανισμού.

ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ αυτές αξίζει να παρατηρηθούν για το ύφος και τον τόνο που υιοθετούν οι δύο «αρχηγοί». Ο κ. Σαμαράς μιλά προς ισόβαθμό του. Και ο κ. Μητσοτάκης, διά στόματος του κ. Πυλαρινού, επιτιμά την «ιταμότητα» εκείνου που αποτολμά διατυπώσεις τύπου «ποιος εκ των δύο –εσείς ή εγώ– είμαστε υπέρ ή κατά της Ν.Δ.». Ο κ. Μητσοτάκης, είναι φανερό, έχει απέναντί του όχι πια ένα «απλό μέλος» της Ν.Δ. ή ένα πρώην στέλεχος του κόμματος, αλλά έναν διεκδικητή του τίτλου του αρχηγού της παράταξης. Τα μισόλογα και οι υπαινιγμοί που χαρακτηρίζουν την ομάδα Έβερτ δεν υιοθετούνται από τον κ. Σαμαρά. Ο κ. Έβερτ δεν αμφισβήτησε μέχρι στιγμής την πρωτοκαθεδρία από τον κ. Μητσοτάκη. Επιδιώκει να δώσει μάχη εκ των έδρων.

ΠΡΕΠΕΙ να σημειωθεί ότι ο κ. Σαμαράς εκμεταλλεύτηκε αυτή τη φορά το timing. Η έντονη αναταραχή και η χιονοστιβάδα των διαγραφών στην ΟΝΝΕΔ του προσέφεραν τη χρυσή ευκαιρία για να δημοσιοποιήσει την από 15 Μαρτίου σοβούσα κρίση με τον αρχηγό του. Αυτό για το οποίο του έκαναν κριτική, ότι δηλαδή έχανε τη μια μετά την άλλη ευκαιρία, δεν ισχύει πια. Μάλιστα, η ευκαιρία ήταν «άριστη». Νέος ο κ. Σαμαράς, αγανακτεί όταν προπηλακίζονται οι νέοι της παράταξης. Επιχειρεί, λοιπόν, ο νέος να κερδίσει τη νεολαία.

ΕΔΩ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ να παρατηρηθεί ότι ο κ. Σαμαράς βάλλει –και υπερέχει στο σημείο αυτό– έναντι των λοιπών κυκλοφορούντων αρχηγών: και έναντι του «πεντηκονταετούς» κ. Έβερτ, αλλά βεβαίως και έναντι των «εβδομηκονταετών και δάλε» Μητσοτάκη και Παπανδρέου. Γιατί ο κ. Σαμαράς φαίνεται ότι επιχειρεί –και ίσως εκεί να κρύβεται και η μόνη ελπίδα της όποιας επιτυχίας του εγχειρήματός του– μια ρήξη της πολιτικής κίνησής του έναντι του συνόλου του πολιτικού κόσμου. Αλλά εκεί βρίσκεται και το ριψοκίνδυνο του εγχειρήματος: θα βρει αντιμέτωπους όλους τους υπόλοιπους δελφίνους της μελλοντικής κυβερνητικής εξουσίας. Θα μπορέσει να τα βγάλει πέρα;

ΑΝ ΚΡΙΝΕΙ κανείς από τις τρεις αράδες του κυβερνητικού προγράμματος –όπως υποδηλώνει στην επιστολή του–, δηλαδή το θέμα των «Σκοπίων», την ακύρωση των συμβάσεων ΑΓΕΤ, ΔΕΗ, ΟΤΕ και της «οικονομίας προς ανάπτυξη», η κριτική και ο προγραμματισμός Σαμαρά είναι αμφίσημα και όχι πολύ επεξεργασμένα. Αλλά αυτά θα φανούν σε λίγο και θα δηλωθούν από τις επεξεργασίες της ομάδας των συνεργατών του.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ Σαμαρά για το πολιτικό θέμα δεν πιστεύουμε ότι αποτελούν τη λύση για τα πολλά και δύσκολα του τόπου μας. Αν σήμερα, σε πρώτο επίπεδο, θα εκτυλιχθεί το στοιχείο της προσωπικής αντιπαράθεσης με Μητσοτάκη –αλλά και Έβερτ και Παπανδρέου–, σε λίγο θα καταπέσει ο θόρυβος γι' αυτό και σε πολύ σύντομο διάστημα θα έρθει η ώρα της προβολής θέσεων και προγραμμάτων. Πόσο προετοιμασμένο είναι το στρατόπεδο Σαμαρά γι' αυτό.

Ο,ΤΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ τον τόπο είναι ότι η δημοσιοποίηση της «αλληλογραφίας» ανοίγει τους όρους για την ανατροπή των κομματικών ισορροπιών. Τώρα πια ούτε η Ν.Δ. του κ. Μητσοτάκη ούτε το ΠΑΣΟΚ του κ. Παπανδρέου θα πρέπει να αισθάνονται ασφαλώς. Αν ο κ. Σαμαράς δεν αποδειχθεί ένας νέος Κωστής Στεφανόπουλος, αυτά που συνέβησαν την Τετάρτη το βράδυ ίσως να απελευθερώσουν δυνάμεις του τόπου μας.

ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ του πολιτικού κόσμου θα πρέπει να χτυπήσουν τώρα τα καμπανάκια. Ο κ. Σαμαράς έκανε «το επόμενο βήμα», το οποίο απευχόταν ο κ. Μητσοτάκης διά γραφίδος κ. Πυλαρινού. Αλλά εκείνο που μετρά πια είναι ακριβώς όσα θα επακολουθήσουν το... «επόμενο βήμα». Αν, το επαναλαμβάνουμε, ο κ. Σαμαράς δεν εκπέσει σε νέο Κωστή Στεφανόπουλο, τότε υπάρχει –ερήμην του– ένα στοιχείο που αποτελεί ελπίδα για μας τους «απλούς πολίτες». Ξεγυμνωμένη η πολιτική τάξη της χώρας, θα αποδυθεί σε αγώνα αντιπαράθεσης κι αυτό ίσως ανοίξει το πολιτικό παιχνίδι, που πνίγηκε πολλές στιγμές την τελευταία τετραετία. Θα το ανοίξει εις όφελος νεοσυντηρητικών θέσεων (προπάντων στα εθνικά); Θα το ανοίξει εις όφελος μιας εν αναμονή Αριστεράς, που ενδεχομένως θα κέρδιζε τις ευκαιρίες, τις οποίες δεν ευελπιστεί να δημιουργήσει; Όπως κι αν έχει, η κοινοποίηση της αλληλογραφίας μπορεί να αποδειχθεί περισσότερο ευεργετική για τις εξελίξεις, πιο πολύ κι από την πληθώρα κασετών και «αποκαλύψεων». Άλλη μια ευκαιρία ανοίγεται. Δεν είναι η κίνηση Σαμαρά, αλλά όσα μπορεί να ακολουθήσουν το «επόμενο βήμα» ενός μάλλον αδέξιου νέου πολιτικού.

ΟΤΟΥ ΛΑΛΟΥΝ
ΠΟΛΛΕΣ
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΣ...

...ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ
ΤΟ ΚΑΛΕΣΜΑ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ!

ΣΤΑΘΗΣ
VI/93

Όταν Βαρσοβία και NATO...

...ΚΑΙ ΕΝΩ στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων μας ήταν οι τελευταίες ανακοινώσεις του «τσάρου» κ. Στ. Μάνου (με ό,τι αυτό συνεπάγεται από πλευράς «λελογισμένων» παροχών και προεκλογικού κλίματος), ξαφνικά μας προέκυψε θέμα NATO! Οι πηχναίοι τίτλοι του Ριζοσπάστη, της περασμένης Τετάρτης, με αφορμή την εαρινή σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών του NATO, στην Αθήνα («Έξω το NATO από τα Βαλκάνια - Να διαλυθεί τώρα το NATO - Άρχισαν να καταφθάνουν τα γεράκια του μπερλιαλισμού» κ.λπ.), μας γύρισαν τουλάχιστον τέσσερα χρόνια πίσω, στην ωραία εποχή του «υπαρκτού», του διπολισμού, αν όχι και του «χειλούς του κρημνού»...

ΚΑΙ ΤΟ Σύμφωνο της Βαρσοβίας; Σύμφωνο της Βαρσοβίας - φευ!- δεν υπάρχει πλέον. Υπάρχει όμως «η πρώτη έκτακτη σύνοδος του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας», η οποία πραγματοποιείται και αυτή, στην Αθήνα, μαζί με την εαρινή σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών του NATO. Ο «Ρ» -που, όταν θέλει, ποιεί την νήσσαν- αφιερώνει πέντε λέξεις για να «εξηγήσει» τι ακριβώς είναι αυτή η «πρώτη έκτακτη σύνοδος του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας». Πρόκειται -μας λέει- περί συνόδου «χωρών που συνεργάζονται με τη συμμαχία»... Αν αφιέρωνε όμως λίγες λέξεις παραπάνω, θα έπρεπε να πει ότι δεν υπάρχει χώρα-μέλος του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας (τι Σοβιετική Ένωση, τι Βουλγαρία, τι Ρουμανία, τι Ουγγαρία, τι Πολωνία... κ.λπ.) που να μη «συνεργάζεται», σήμερα, με το NATO, που να μη μετέχει σε αυτή την «πρώτη έκτακτη σύνοδο του Βορειοατλαντικού Συμφώνου Συνεργασίας»... Συμπέρασμα: Στην Αθήνα, από χθες Πέμπτη βρίσκονται όχι μόνο τα σεσημασμένα «γεράκια του μπερλιαλισμού» αλλά και οι υπουργοί Εξωτερικών όλων των χωρών του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας, οι οποίοι όχι απλώς «συνεργάζονται», αλλά γίνονται ένα με τα «γεράκια»! Και επειδή, για το ΚΚΕ, ισχύει, πάντοτε, το «ΕΟΚ και NATO το ίδιο συνδικάτο», εύλογα τίθεται το ερώτημα: Αν πρόκειται να υιοθετήσουμε τα συνθήματα της χθεσινής συγκέντρωσης του ΚΚΕ, στην πλατεία Κάνιγγος («αποδέσμευση» της χώρας από το «ευρωόραμα», το NATO, τη ΔΕΕ), τότε με ποιες χώρες, επιτέλους, θα συνεργασθούμε; (Κάποτε «πρότυπο», για ορισμένους, ήταν η περίπτωση της Αλβανίας... Σήμερα, όμως, ακόμη και η Αλβανία, ακόμη και η «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία

της Μακεδονίας» (FYROM) ζητούν ένταξη στο NATO).

Περί «μειοδοσίας» και ψηφοθηρίας...

ΑΛΛΑ ΜΕ το NATO -ακριδέστερα με τα στρατηγεία του NATO, στην Ελλάδα- ασχολήθηκε, την εβδομάδα αυτή, και ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου, κατηγορώντας όχι μόνο τον πρωθυπουργό αλλά και τη στρατιωτική ηγεσία της χώρας, για «εθνική μειοδοσία», εφόσον αποδέχθηκαν την ίδρυση των στρατηγείων αυτών, χωρίς να έχουν προκαθοριστεί τα όρια επιχειρησιακής ευθύνης. Στα περί «εθνικής μειοδοσίας» κ.λπ. απάντησε ο υπουργός Άμυνας κ. Ι. Βαρθιτσιώτης κατηγορώντας, με τη σειρά του, τον κ. Παπανδρέου για «μικροκομματική και ψηφοθηρική» επίδοση. Στο «διάλογο» παρενέβη, τελικά, και το ΚΚΕ, μεμφόμενο τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ ότι ασχολείται με επιμέρους ζητήματα και όχι «με την ουσία του θέματος, που είναι η συμμετοχή της χώρας στο Βορειοατλαντικό Σύμφωνο»!

ΑΛΛΑ, ΑΠΟ «ψηφοθηρικές» επιδόσεις και εξαγγελίες του ΠΑΣΟΚ, άλλο τίποτε! Έτσι, στο πλαίσιο της «τελικής προετοιμασίας του κόμματος, εν όψει εκλογών», ο κ. Παπανδρέου ανακοίνωσε το «όραμα της αλλαγής στην αλλαγή», το νέο στόχο των 180 εδρών (ώστε να μη γίνουν και πάλι εκλογές το 1995, έτος εκλογής του νέου προέδρου της Δημοκρατίας), καθώς και τις «μεγάλες τομές πολιτικής» που θα υιοθετήσει το ΠΑΣΟΚ, «όταν αναλάβει την κυβέρνηση». Κάπου, μάλιστα, θυμήθηκε και τον μισοξεχασμένο όρω των «λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων», αλλά η... ανακύκλωση δεν ενθουσίασε, φαίνεται, κανέναν από τους «πράσινους» της Αριστεράς! (Συνέβαλε σε αυτό και ο «κυνικός» κ. Θ. Πάγκαλος, ο οποίος διευκρίνισε τα πράγματα: «Γαλανός και Ανδρουλάκης -δήλωσε- είναι ευπρόσδεκτοι στο ΠΑΣΟΚ, εφόσον δεν μετέχουν στους συνδυασμούς!»...

ΨΗΦΟΘΗΡΙΑ όμως έχουμε και στο θέμα των σχέσεών μας με την «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας». Η αρνητική εμπειρία είναι πλουσιότατη. Και ενώ θα περίμενε κανείς ότι, επιτέλους, κάποτε, θα θέταμε τέρμα σε μια «ασυνάρτητη και λανθασμένη πολιτική» (με δεσπόζον στοιχείο την «ονοματοκρατία» και μόνον), ξαναγυρνάμε στα ίδια! Θα αντιληφθεί ίσως ότι ο απ' ευθείας διάλογος Αθηνών - Σκοπίων είναι επί θύραις και ότι το στοιχείο

αυτό συνιστά -όπως και αν έχει το πράγμα- μια θετική εξέλιξη. Σωστά. Μόνο που τότε ο πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης όσο κι πρόεδρος της ΠΓΔΜ κ. Κ. Γκλιγκόρφ λουν παράταση του διαλόγου - τουλάχιστο έως το φθινόπωρο... Μόνο που ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζάνης επιρρίπτει ευθύνες όχι μόνο στην βέρνηση αλλά και σε όλους τους διανοούμενους που πιστεύουν στην αρχή του αυτοπροσδιορισμού των λαών. (Γι' αυτό οι ενοούμενοι δεν είναι τίποτε άλλο παρά άθλι «αρουραίοι»...) Μόνο που ο κ. Α. Σαμαρά οικοδομεί το νέο κόμμα του στη βάση «μία είναι η Μακεδονία» - η ελληνική - και συνεπώς, κάθε άλλη περιοχή που θέλει ονομάζεται «Μακεδονία» είναι αυτοδικαίως ελληνική... Μόνο που ο κ. Α. Παπανδρέου διακηρύσσει ότι όταν έλθει στα πράγματα δεν θα αναγνωρίσει, επ ουδενί, την ΠΓΔΕφόσον στο όνομά της υπάρχει οποιοδήποτε συνθετικό της λέξης «Μακεδονία» - «Α Μακεδονία», «Νέα Μακεδονία», «Σλαβομακεδονία» κ.λπ.

ΤΟΥΤΩΝ ΔΟΘΕΝΤΩΝ, εύλογα αναπτύσσεται το ερώτημα: Είναι δυνατόν να έχουμε υπεύθυνη εξωτερική πολιτική, όταν στη διαμόρφωσή της παρεμβαίνουν στοιχεία στείου εθνικισμού και μεγαλοϊδεατισμού, αλλά «σταθμίσεις» καθαρά προεκλογικές; Η απάντηση φαίνεται εύκολη: Ένας πρωθυπουργός που σέβεται τον εαυτό του αδιαφορεί για τα «περαιτέρω» και προωθεί την πολιτική που ο ίδιος και η συνείδησή του θεωρεί σωστή... Και ο αντίλογος; Ο αντίλογος λέει ότι δεν ζούμε σε κοινωνία αγγέλων... Κι ότι, όταν η αξιωματική αντιπολίτευση πλειοδοτεί, όταν ακόμα και η Αριστε

και, ειδικότερα, ο Συνασπισμός) δεν τολμά αστηρίξει τον πρωθυπουργό σε μια σωστή πλογή του στο συγκεκριμένο θέμα του Μαεδονικού (ίσως γιατί υπάρχουν πάντοτε ρώμικα αναγνώσματα, τύπου «Το βρώμικο 89»...), τότε, ο πρωθυπουργός προσφεύγει αι αυτός σε «σορτίτες» και τεχνάσματα καθαρά προεκλογικά. Και, φυσικά, αναλαμβάνει την ευθύνη για «ό,τι ήθελε τυχόν προύψει».

(Το τι «μπορεί να προκύψει» από την προγραμματισμένη παράταση του διαλόγου Αθηνών - Σκοπίων, κανείς δεν μπορεί να προβλέψει από τώρα. Βέβαιο είναι ότι πολλά παιχνίδια παίζονται. Και ότι η εγκατάσταση αμερικανικών στρατευμάτων στο δαφός της ΠΓΔΜ -κάτι που προωθεί ο πρόεδρος Κλίντον, παρά την εναντίωση των ευρωπαϊκών εταίρων- μπορεί ν' αλλάξει το ολο σημερινό σκηνικό στα Βαλκάνια. Και, τροπαντός, ν' απομακρύνει την προοπτική των «πολιτικών λύσεων» στον βοσνιακό εμφύλιο).

Από τη Βοσνία στην Κοπεγχάγη

ΓΑΤΑ ΤΑ άλλα, ο πόλεμος στη Βοσνία εξακολουθεί να μαίνεται, με τον Σλόμπονταν Μίλοσεβιτς να δείχνει -τελευταία- «το πιο κληρό του πρόσωπο» (φυλάκισε, μεταξύ άλλων, τον Β. Ντράσκοβιτς, ηγέτη του μεγαλύτερου αντιπολιτευόμενου κόμματος - του Σερβικού Κινήματος Ανανέωσης) και με τους Μουσουλμάνους να επιδίδονται σε σειρά φρικιαστικών ωμοτήτων, σε βάρος, αυτή τη φορά, άμαχων Κροατών, στην περιοχή γύρω από το Τράβικ.

Η ΣΦΑΓΗ Κροατών δεν εξέπληξε εκείνους που διακήρυξαν πάντοτε ότι, σε έναν εμφύλιο, οι ωμότητες δεν είναι αποκλειστικότητα κανενός. Εξέπληξε όμως όσους υποστήριξαν -και υποστηρίζουν- τη στρατιωτική επέμβαση στην πρώην Γιουγκοσλαβία ή τον «επιλεκτικό βομβαρδισμό σερβικών θέσεων» ή, τουλάχιστον, την άρση του εμπάργκο υπέρ των «άκακων» Μουσουλμάνων, ελεεινολογώντας ακόμα και τα στρατιωτικά επιτελεία των ΗΠΑ και των ευρωπαϊκών χωρών για την απροθυμία τους να ενθαρρύνουν τη στρατιωτική επέμβαση. Πάντως, η τελευταία εξέλιξη βρίσκεται στην απόφαση της Κράινα να ενωθεί με τις σερβικές περιοχές της Σερβίας και τη Σερβία (εν αναμονή γενικής κροατικής επίθεσης) και στην εμμονή των «δώδεκα» στο ειρηνευτικό σχέδιο των Βανς και Όουεν, το οποίο, κατά την εκτίμησή τους, «υπερέχει οποιουδήποτε άλλου συμπληρωματικού προγράμματος δράσης». Όσο για την προστασία των μουσουλμανικών θυλάκων, παρέπεμψαν το θέμα στη διασκέψη κορυφής, στην Κοπεγχάγη.

Εντάξει άνθρωπος ο κ. Στ. Μάνος

ΜΕΣΑ στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε, είχαμε και τις «καθησυχαστικές» δηλώσεις του πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη (μετά τη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου της Τετάρτης), ότι τίποτε, δηλαδή, δεν αλλάζει σε ό,τι αφορά στην ως τώρα οικονομική πολιτική, ότι ο υπερυπουργός κ. Στ. Μάνος είναι εντάξει άνθρωπος (και δεν πρόκειται να «σφαγιασθεί» χάριν του όποιου Έδερτ ή Κανελλόπουλου ή Δήμα), ότι «προσλήψεις» -προεκλογικές- δεν θα γίνουν, ότι τα δίδακτρα δεν θα αυξηθούν, ότι οι εκλογές θα γίνουν την άνοιξη του '94 και ότι, παρ' όλα όσα λέει το ΠΑΣΟΚ, η Νέα Δημοκρατία θα κερδίσει τις εκλογές, για να ολοκληρώσει το πρόγραμμά της και να εντάξει τη χώρα στην ενωμένη Ευρώπη.

ΦΥΣΙΚΑ, μεταξύ χειλέων και κύλικος, πολλά πάντοτε πέλει. Και δεν είναι καθόλου λίγοι οι στενοί συνεργάτες του πρωθυπουργού, οι οποίοι όχι μόνο δεν συμμερίζονται την αισιοδοξία του, αλλά εισηγούνται -από τώρα- τροποποίηση του εκλογικού νόμου ή τουλάχιστον «ρυθμίσεις» (συγχώνευση των μονοεδρικών κ.ά.), που να βοηθήσουν το κυβερνών κόμμα.

ΚΑΠΟΥ στα «υπόψη» υπάρχει, βέβαια, και το Κυπριακό, με τον Ραούφ Ντενκτάς να λέει από τώρα «όχι» στο σχέδιο του ΟΗΕ για Αμμόχωστο κ.λπ. και με τον πρόεδρο κ. Γλ. Κληρίδη να «απειλεί» ότι δεν θα ξαναπάει στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών, αν, τη φορά αυτή, δεν σημειωθεί πρόοδος στις συνομιλίες...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Michel Juvet

Ο ΥΠΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

Το μεγαλύτερο αίνιγμα
της σύγχρονης νευροβιολογίας

Ο ΥΠΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

- «Ο επιστήμονας που ανακάλυψε τον παράδοχο ύπνο, ή ύπνο REM, μας καλεί να γνωρίσουμε τον κόσμο των ονείρων...»

Liberation

- «Στο πρόσωπο του καθηγητή Michel Juvet η νύχτα βρήκε έναν εξερευνητή γεμάτο πάθος και φαντασία...»

Le Monde

Γιατί ονειρευόμαστε; Γιατί η εξέλιξη μας προίκισε με έναν εγκέφαλο ο οποίος κατακλύζεται περιοδικά από έναν κόσμο φανταστικών εικόνων; Γιατί ανάμεσα στην εγρήγορση και τον ύπνο παρεμβαίνει η νύχτα, γεμάτη λάμψη και όνειρα;

Στο βιβλίο αυτό ο παγκοσμίου φήμης νευροβιολόγος και καθηγητής του Πανεπιστημίου της Λυών Ι Μισέλ Ζουβέ μας παρουσιάζει με σαφήνεια και σεμνότητα τα αποτελέσματα των μακροχρόνιων ερευνών του σχετικά με τη λειτουργία και την ερμηνεία του ονείρου.

Σελ.: 232, 14 x 21 εκ., 3.000 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη, 114 71 Αθήνα
Τηλ.: 3643272, Fax: 3641864

ΟΤΕ: Ο «μπος» κ. Γρυλλάκης

Την ώρα που αναμένονται πορίσματα για την υπόθεση των νεοδημοκρατικών υποκλοπών (πόρισμα Ζορμπά και πόρισμα της Επιτροπής των εμπειρογνομόνων του ΟΤΕ), η κυβέρνηση προχώρησε σε καρατόμηση της διοίκησης του ΟΤΕ, εξαναγκάζοντας σε παραίτηση τον Γεν. Δ/ντή κ. Κουρεμένο.

Η εξήγηση που δόθηκε στην τακτική αυτή της κυβερνητικής ηγεσίας – τακτική ήδη γνωστή από την καρατόμηση της διοίκησης της ΔΕΗ – ήταν λίγο πολύ γνωστή: ο Γεν. Δ/ντής του ΟΤΕ, μολονότι είχε τοποθετηθεί από τη σημερινή κυβέρνηση, είχε αντιρρήσεις στην εκποίηση του 35% των μετοχών του Οργανισμού σε ιδιώτες, από άποψη και ουσιαστική και διαδικαστική. Όπως λοιπόν με τη διοίκηση της ΔΕΗ (που διαφωνούσε στην «εξυπηρέτηση» συγκεκριμένων ιδιωτών-φίλων του κ. Μητσοτάκη) έτσι κι εδώ η ηγεσία της κυβέρνησης αποφάσισε απλούστατα να «απολύσει» τον διαφωνούντα.

Ως εδώ, ουδέν παράδοξον για το ήθος και το ύψος της κυβέρνησης και του Πρωθυπουργού της χώρας. Όμως η τοποθέτηση του κ. Αντώνη Τρούπκου στη θέση του Γεν. Δ/ντή του ΟΤΕ προσθέτει «κάτι παραπάνω» στην καρατόμηση του κ. Κουρεμένου: ο κ. Τρούπκος είναι φίλος του υπερ-συμβούλου του κ. Μητσοτάκη Ν. Γρυλλάκη και μάρτυράς του στην υπόθεση των υποκλοπών. Και η πρώτη ενέργεια του φίλου του υπερ-συμβούλου του κ. Μητσοτάκη ήταν να ζητήσει τις παραιτήσεις των βοηθών γεν. δ/ντών, όπερ και εγένετο.

Η χειρονομία αυτή με την οποία ο φίλος του κ. Γρυλλάκη εγκαινίασε το λειτούργημά του φέρεται να έχει σχέση με μια επιχείρηση συγκάλυψης των υποκλοπών τις οποίες ο «στρατηγός» και ο αρχικορύς του Μαυρίκης φέρονται να έχουν οργανώσει για να βοηθηθεί ο κ. Μητσοτάκης στην πάση θυσία άνοδό του στην εξουσία. Αν αυτό ευσταθεί και αν συνυπολογίσουμε την «πίεση» της κυβέρνησης να πουλήσει πάση θυσία τις μετοχές του ΟΤΕ χωρίς «προβλήματα» από τον Οργανισμό, τότε γίνονται αντιληπτά δύο τινά. Πρώτον ότι ο φίλος και υπερσύμβουλος του πρωθυπουργού, Ν. Γρυλλάκης, εξακολουθεί (για λόγους που γνωρίζουν αυτός και ο κ. Μητσοτάκης...) να έχει εκτεταμένες και ανυποψίαστες εξουσίες «μπος» – και δεύτερον στην τοποθέτηση του φίλου του «στρατηγού» στη Δ/νση του ΟΤΕ ακολουθήθηκε ο κανόνας οικονομίας: «μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια».

Ας μην ξεχνάμε εξ άλλου ότι, με αφορμή τις αποκαλύψεις για τις νεοδημοκρατικές υποκλοπές, το όνομα του κ. Γρυλλάκη αναμίχθηκε σε κάτι «μίζες» στην εξαγορά από τους Ιταλούς της ΑΓΕΤ-Ηρακλής...

Αντιρρησίες Συνείδησης

Η δικαίωση προσφυγής Μάρτυρα του Ιεχωβά από την Κρήτη στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έφερε και πάλι στην επικαιρότητα το πρόβλημα όσων για λόγους συνείδησης αρνούνται τη στρατιωτική θητεία.

Η οργάνωση *Διεθνής Αμνηστία* σε σχετική έκθεσή της (Μάρτιος 1993) αναφέρει ότι περίπου 400 νεαροί Έλληνες βρίσκονται αυτή τη στιγμή τις φυλακές εκτίοντας τετραετείς ποινές φυλάκισης για την άρνησή τους να πάρουν όπλα. Η εμπειριστατωμένη έκθεση της Δ.Α. αναφέρει ότι παρά τις εκάστοτε προσπάθειες δεν έγινε δυνατό να θεσπιστεί και στην Ελλάδα η *εναλλακτική κοινωνική θητεία*. Πρόσφατα, μάλιστα (Οκτ. 1991) το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους έκρινε ομόφωνα ότι η εναλλακτική κοινωνική θητεία είναι αντισυνταγματική. Η έκθεση υποστηρίζει ότι η συνεχιζόμενη φυλάκιση των αντιρρησιών συνείδησης στην Ελλάδα, που οφείλεται στην έλλειψη κάποιας εναλλακτικής κοινωνικής θητείας, έρχεται σε αντίθεση με διεθνείς αποφάσεις που έχουν υιοθετηθεί

από την Επιτροπή των Ην. Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τη ΔΑΣΕ κ.τ.λ.

Σύμφωνα με τη Δ.Α., οι αντιρρησίες συνείδησης όταν αρνούνται να εκτελέσουν *άοπλη θητεία* δικάζονται από στρατοδικεία και στην πλειοψηφία τους καταδικάζονται με βάση το άρθρο 706 του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα για ανυπακοή σε καιρό επιστράτευσης, κατάσταση που επικρατεί από τις 20/7/1976 βάσει νομοθεσίας που η ισχύς της ανανεώνεται κάθε χρόνο.

Η έκθεση σημειώνει επίσης, ότι πέραν των μαρτύρων του Ιεχωβά υπάρχουν και άλλοι 50 άνδρες που έχουν δηλώσει αντιρρησίες συνείδησης δημόσια και αρνούνται τη στρατιωτική θητεία.

Η απεργία πείνας του Μιχάλη Μαραγκάκη και του Θανάση Μακρή τον Μάιο του 1988 είχε προκαλέσει τότε αρκετό θόρυβο και διεθνώς και είχε υποχρέώσει την ελληνική κυβέρνηση να καταθέσει τον Ιούλιο του 1988 σχέδιο νόμο για κοινωνική θητεία, που ουδέποτε όμως ψηφίστηκε.

Χ.Κ.

Παρακράτος και κουτσαδάκηδες

Η ιστορία με το μπλόκο στον ιδιοκτήτη της Σκάι, κ. Αλαφούζο, είναι λίγο-πολύ γνωστή: Μέσα σε λίγα λεπτά οι αστυνομικοί αρχές κινήθηκαν με εξαιρετικό «συντονισμό», προκειμένου να κάνουν έλεγχο στο αυτοκίνητο του κ. Αλαφούζου. Και αυτό διότι, όπως είπε κατά λέξη ο ίδιος ο αρχηγός της ΕΛ.ΑΣ., Λαμπαδιάρης, «κάποιος ιδιοκτήτης επιβαίνων μοτοσικλέτας» ανέφερε δύο τροχονόμους έξω από το ξενοδοχείο «Βρετανία» ότι σε αυτοκίνητο σταθμευμένο επί της οδού Ξενοφώντος (στο Σύνταγμα) δύο άτομα έχουν «σε εμφανές σημείο» περίστροφα. Σε ελάχιστα λεπτά το αυτοκίνητο (του κ. Αλαφούζου) μπλοκαρίστηκε στα Αμπελοκήπους (!) από άνδρες με προτεινόμενα όπλα. Διαπιστώθηκε ότι τα όπλα ανήκουν νόμιμα στη φρουρά του ιδιοκτήτη της Σκάι και ο έλεγχος δεν είχε συνέχεια (αν και όπως γράφτηκε, ο ίδιος ο διευθυντής της Αστυνομίας Αθηνών επίπληξε τους αστυνομικούς, αφού, κατά τη γνώμη του, έπρεπε να επιληφθεί «η αντιτρομοκρατική για τα καθήκοντά της»).

Δεν πιστεύουμε ότι μια τέτοια επιχείρηση είχε κατά νου η κόρη του πρωθυπουργού όταν έλεγε στον Τ. Κουίκ ότι θα υπάρχε εξέλιξις περί της τρομοκρατίας. Εκείνο που πιστεύουμε όμως είναι ότι, επειδή ακριβώς το «περιβάλλον Μητσοτάκη» έχει οργιστεί από την εξέλιξη της υπόθεσης Αλαφούζου και από την εις βάρος του τροπή της των διευθυντών των εφημερίδων και του Αλαφούζου (με την ανεπανόρθωτη έκθεση του φίλου του Κ. Μητσοτάκη, του κ. Μπισιώτη...), δεν αποκλείεται καθόλου «μπλόκο» στον κ. Αλαφούζο να ανήκει σε παρακρατική τακτική ξεκαθαρίσματος γαριασμών με αντιπάλους, που με τόση σηματοδότηση φαίνεται να μετέρχεται ηγεσία της Ν.Δ. ήδη από το 1988 (υποκλοπές Μαυρίκη).

Τώρα, το ότι ο κ. Βούλτεψης του Γραφείου Τύπου της Ν.Δ. βγάζει ανακοίνωση με το «μπλόκο» και μιλάει για «θρασύτατο θρεμπόριο πετρελαίου», μάλλον θα πρέπει να εξετασθεί στο πλαίσιο της ψυχοπαθογίας της πολιτικής (Η. Laswell).

Όσο για τον κ. Μαγγίνα, που καλύπτει το «μπλόκο» στον κ. Αλαφούζο μιλώντας, συμπλεγματικός λαϊκιστής, για «πολυτελή και πανάκριβο Porsche» (σ.σ. το αυτοκίνητο του κ. Αλαφούζου) και προειδοποιώντας για πολλοστή φορά τον ιδιοκτήτη του Σκάι ότι «πρέπει να καταλάβει ότι δεν είναι υφιστάμενος του νόμου», θα ήταν καλύτερο να πούμε στους μας να εξηγήσει πώς γίνεται να είναι χεταί για όπλα ο Ι. Αλαφούζος και να κυλά

Κ.Ν.

φορεί ο νεοδημοκράτης αρχικορίδης Μαυρί-
κης με άδειες οπλοφορίας, διαβατήρια του
ΥΠΕΞ και πλαστές ταυτότητες που ανήκαν
στον σύμβουλο του αρχηγού του, τον «στρα-
τηγό Γουλλάκη».

Το ίδιο καλά θα έκανε να μας τα εξηγήσει
αυτά ο υπουργός Δημόσιας Τάξης και πι-
στός του κ. Μητσοτάκη Ν. Γκελεστάθης,
αντί να καλύπτει τα «μπλόκα» των οργάνων
του στους αντιπάλους του αρχηγού του.

Γιατί από παρακράτος και κουτσαδακι-
σμό μπουχτίσαμε.

Υ.Γ. «Το σύμπτωμα είναι πολύ περίεργο για
να είναι τυχαίο», δήλωσε ο κ. Έδερτ για το
«μπλόκο». Τι άλλο να πούμε εμείς; Ότι
χρειάζεται «άμεση επέμβαση εισαγγελέα»,
όπως ζήτησε ο κ. Έδερτ; Μα, αστεία λέμε
τώρα;

Τ.Κ.

Περιπέτειες συνοχής

Ο βαθμός συνοχής ενός πολιτικού χώρου
μπορεί να μετρηθεί, μεταξύ άλλων, και με
βάση τη σύγκλιση ή απόκλιση που παρου-
σιάζουν στην πολιτική τους μια σειρά οργα-
νικά και θεσμοποιημένα στοιχεία του. Στη
σημερινή κατάσταση του δημόσιου βίου, με
την υποδάθμιση των κομματικών μηχανι-

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Ιστορίες του γέλιου και της λήθης

Αυτό που με εν-
τυπωσίαζε πάντα
με τους πολιτι-
κούς γελοιογρά-
φους δεν είναι
τόσο η άκρως
αποτελεσματική
διακωμώδηση

προσωπικοτήτων και καταστάσεων του πολιτικού
βίου η οποία, ως εκ τούτου, συναντάει τη συναινε-
ση ευρύτατων λαϊκών στρωμάτων ανηκόντων, κά-
ποτε, στις επιτυχεστέρες των περιπτώσεων, ακόμη
και στην ίδια παράταξη με τους γελοιογραφούμε-
νους αλλά ότι αυτή η επιτυχία έχει συγκεκριμένη
ημερομηνία έναρξης και, κυρίως, λήξεως. Έτσι ο
Φωκίων Δημητριάδης δέσποσε στην πρωτή οκταε-
τία Καραμανλή, ο Μητρόπουλος τα προδικτατο-
ρικά χρόνια αλλά και μέσα στην επιταγία της
χούντας, ο Ιωάννου ιμیره τη σκυτάλη, διστακτικά
στη δεύτερη οκταετία Καραμανλή για να κυριαρ-
χήσει λίγο πριν την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην
έξουσία και σε όλη τη διάρκεια της δικής του

οκταετίας. Από εκεί και πέρα, νομίζω ότι δεν
υπάρχει κανείς γελοιογράφος της εμπέλειας των
προηγούμενων ή καλύτερα της αποδοχής που οι
προαναφερθέντες είχαν στις συγκεκριμένες περιό-
δους της λάμψης τους (ίσως με την εξαίρεση του
Αρκά, που, όμως, είναι εμμέσως πολιτικός). Ούτε
καν οι ίδιοι, καθώς οι περισσότεροι εξ αυτών
συνέχισαν να δημιουργούν αναγνωριζόμενοι,
απλώς, για τις κατά καιρούς εκλάμψεις τους. Τι
έχει αλλάξει από τη μεγάλη τους εποχή μπορεί να
συννοηθεί μόνο, έτσι υπόχρεα, στην αδυναμία
τους να συγκροτήσουν, πέρα από τις αποσπασμα-
τικές καταστάσεις που γελοιογραφούν, μια κουλ-
τούρα της εξουσίας μέσα από την αισθητική απει-
κόνιση του κόσμου των πολιτικών. Ακριβώς αυτή η
αισθητική διάσταση η οποία διαφεύγει, συχνότα-
τα, και από τις οξυδερκέστερες πολιτικές αναλύ-
σεις, φαίνεται ότι αποτελεί και την αποκαλυπτική
δύναμη της γελοιογραφίας και του δημιουργού
της, ο οποίος, εντέλει, ταυτίζεται με μια εποχή
που, μόνο, ο ίδιος τόσο ειακριβώς έχει αναπαρα-
στήσει. Η περίπτωση του Ιωάννου σηματοδοτεί
και μια εξέλιξη της γελοιογραφίας προς τη θεα-
ματικότερη απεικόνιση με την ευρύτατη χρήση
των ολοσέλιδων, «πολυγελοιογραφικών», σύντο-
μων ιστοριών του. Ήταν, ίσως, φανερό από τότε
ότι ο κόσμος των «μήντια» ζητούσε παραστατικό-
τερες και λιγότερο, συνεπώς, ακίνητες εκφράσεις
της παράλογης λογικής της πολιτικής καθημερι-
νότητας.

Η εμφάνιση του Μητσικώστα μπορεί να θεω-
ρηθεί, έτσι, σαν μια συνέχεια, αλλά και μια τομή
με την προηγούμενη παράδοση των μεγάλων της
εθνικής γελοιογραφίας. Συνέχεια γιατί ο κόσμος
που ανασταίνεται μέσα από τις μιμήσεις του δεν
περιορίζεται σε μια πολιτική σιάκα, ένα ανέκδο-
το, μια γκάφα. Ούτε, καν, η επιτυχία του δεν
στηρίζεται στο ταλέντο της μίμησης. Όπως και με
τους παλαιότερους, η κουλτούρα των δημοσίων
προσώπων, τον έτους 1993 (συμπεριλαμβανομέ-
νων εννοήτως, πια, και των ιδίων των ανθρώπων
των «μήντια»), βρίσκεται στο στόχαστρο της φω-
νής του μίμου. Η τομή είναι, τουλάχιστον, διπλή.
Το ραδιοτηλεοπτικό μέσο είναι άλλο από τον
ημερήσιο Τύπο και, ακόμα περισσότερο, παρα-
στατικό ή κινητικό. Συμβαίνει, όμως, κάτι και με
την αναπαριστώμενη κουλτούρα. Διάχυτη είναι η
αίσθηση μιας απεριόριστης, άναρχης, εντέλει,
άλογης καζούρας. Αδυναμίες που, μάλλον, δεν θα
είχαν καμμία σημασία αν δεν αναφέρονταν σε
πολιτικές «αναλύσεις». Στον διακωμωδούμενο
από τον Μητσικώστα κόσμο, δεν αντιπαρατίθε-
ται, όπως νομίζω στους προηγούμενους ματρ, ένας
κόσμος (δεξιός, κεντρώος ή αριστερός) λογικής
και μέλλοντος αλλά ένας κόσμος παράλογος που
ήρθε και είναι δίπλα μας για να μείνει. Απλώς το
μόνο που μας μένει είναι, όταν τον αποκαλύπτει ο
μίμος του, να γελάμε όλοι με όλους και να...
ξεχνιόμαστε.

Λεωνίδας Λουλούδης

σμών, τα Μ.Μ.Ε. λειτουργούν ως αρκετά κρίσιμοι μηχανισμοί στις πολιτικές διαμεσολαβήσεις.

Η συντηρητική παράταξη όμως, εκτός της αποδιάρθρωσης που παρουσιάζει ως κόμμα και πέραν του έντονου κατακερματισμού σε επίπεδο ηγετικών στελεχών, αντιμετωπίζει άλλο ένα πρόβλημα συνοχής: το καθημερινότερο και ισχυρότερο στοιχείο της στη διασφάλιση μιας σχετικής παραταξιακής προσήλωσης και νομιμοφροσύνης των ψηφοφόρων της, ο Τύπος, δίνει μια τέτοια εικόνα διάλυσης του συμπολιτευόμενου χώρου που μπροστά της ωχιά η πολιτική της αντιπολίτευσης.

Τι απόδοση να έχουν οι ειρηνοποιές απόπειρες επιφανών στελεχών της Ν.Δ., όταν ο Τύπος της μιλάει για «επιφανείς τενεκέδες» και «άθλιους γλειψιματίες» σε θέσεις-κλειδιά του κόμματος και της κυβέρνησης; Και τι περιθώρια έχει ο κ. Μητσοτάκης να αντιδράσει σε όσους του χρεώνουν αυτή την κατάσταση;

Χ.Κ.

Το κόμμα της «κάθαρσης»

Είναι σε όλους γνωστό ότι η Ν.Δ. ανήλθε στην εξουσία επαγγελλόμενη την «κάθαρση» και την αποκατάσταση του ήθους και της λειτουργίας των θεσμών στον δημόσιο βίο της χώρας. Τρία χρόνια μετά, η πλειονότητα των πολιτών αυτής της χώρας έχει σαφώς πεισθεί περί της αντιστροφής των ρόλων.

Στο μείζον θέμα των υποκλοπών και του κυκλώματος Μαυρίκη-Γουλλάκη και Σία, η παράταξη που κυβερνά έχει δείξει συμπεριφορά ευθέως δηλωτική της ενοχής της. Τα παραδείγματα βρίθουν. Πριν λίγες μόλις ημέρες ο, ατυχής στην υπόθεση αυτή, κυβερνητικός εκπρόσωπος (και προσωπικός εκπρόσωπος του κ. Μητσοτάκη), δείχνοντας άλλη μια φορά την παντελή έλλειψη δυνατότητάς του να διακρίνει μεταξύ ουσιώδους και ανόητου, διαβεβαίωνε ότι «τηλεφωνικές παρακολουθήσεις γίνονται μόνο για λόγους εθνικής ασφαλείας»· καλύπτοντας την έσχατη ανεπάρκειά του με το σύνθημα «βαρύ ύφος», ο κ. Μαγγίνας δεν σκέφθηκε ούτε μια στιγμή ότι ο «στρατηγός» είναι ακόμα σύμβουλος του αρχηγού του για θέματα «εθνικής ασφαλείας» – άρα είναι ολισθηρό το να μιλά έτσι ο ίδιος ο κυβερνητικός εκπρόσωπος.

Αν βέβαια ο κυβερνητικός εκπρόσωπος καταβάλλει, με τον τρόπο που διεκπεραιώνει το λειτουργημά του, φιλότιμες προσπάθειες για να συμπεριληφθεί στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας, τότε εύλογη θεωρείται και η στάση των βουλευτών της Ν.Δ. στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής για τις υποκλοπές: οι βουλευτές της πλειοψηφίας ανέτρεψαν πραξικοπηματικά προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής, που όριζε ότι οι ακροάσεις της θα εγκαινιασθούν με την κατάθεση Μαυρίκη και αποφάσισαν οι ακροάσεις της να αρχίσουν με τους... Θ. Τόμπρα και Β. Κεραμά!!! Για να ακούσουμε πάλι ό,τι

έχει ήδη ακουστεί και γραφεί σε δεκά χιλιάδες σελίδων από το καλοκαίρι του '92, όταν διερευνήθηκαν οι υποκλοπές επί Γ. ΣΟΚ και αποφασίστηκε η παραπομπή Α. Παπανδρέου.

Αυτή η στάση των βουλευτών της Ν.Δ. μπορεί να αποτελεί πρόκριμα για να συμπεριληφθούν και πάλι στις λίστες, κάνοντάς τους επιτάσσει το περιβάλλον του Μητσοτάκη, το οποίο εμπλέκεται άμεσα στην υπόθεση Μαυρίκη. Όμως δεν καταβαίνουν ότι έτσι προιονίζουν και το κλίμα που κάθονται; Ότι μειώνουν δραματικά εκλογικά ποσοστά της Ν.Δ.; Δεν πήρε μάταια ο Πρόεδρος της Επιτροπής Χρ. Μαργιαννάκης, από τη φορά που υπερασπίσθη λαύρος το τυποκτόνο νομοσχέδιο του Δικαιοσύνης, για να εκτεθεί ανεπανόρθωτα στη συνέχεια, όταν ο ίδιος ο αρχηγός υποχώρησε άτακτα μέσα στη Βουλή; Και καταλαβαίνουν ότι εκτός από τον κομματικό κρεττινισμό υπάρχει και η κρίση των πολιτών; Ότι αυτοί οι τελευταίοι τους έχουν αποκαθλώσει ήδη από τη θέση των «αγώνων της κάθαρσης»;

ΑΓΕΤ: η «δόμδα» Παντσαδόλτα και άλλα...

Ο Λ. Παντσαδόλτα, τέως πρόεδρος της ΑΓΕΤ-Ηρακλής και κατηγορούμενος για δωροδοκία κομμάτων στην Ιταλία, δεν ήρθε στην Ελλάδα για να εξετασθεί διότι έλληνας φίλος του του έδωσε την πληροφορία ότι μπορεί να κινδυνεύσει η ζωή του από κάποια «τρομοκρατική ενέργεια». Ποιος ήταν αυτός ο φίλος του; Ο σημερινός Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας Μ. Βρανόπουλος!

Ο Μ. Βρανόπουλος ουδέν έπραξε, όπως ο ίδιος ισχυρίζεται, προκειμένου να αυξηθεί το τίμημα πώλησης της ΑΓΕΤ - Ηρακλής, αφού αυτό το τίμημα ήταν από την αρχή ορισμένο. Ποιος τα είπε αυτά; Μα ο ίδιος ο κ. Παντσαδόλτα, καταθέτοντας ενόρκως στο κλιμάκιο της Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής που τον εξέτασε στην Ιταλία. Ο ίδιος προσέθεσε ότι ίσως ο κ. Βρανόπουλος έπαιξε ρόλο στην αποπομπή του από την ΑΓΕΤ.

Έπεται συνέχεια. Να δούμε τι θα πει ο κ. Βρανόπουλος, όταν ξανακαταθέσει στην Εξεταστική Επιτροπή. Έπεται και άλλη συνέχεια. Να δούμε τι πόρισμα θα δγάλει η νεοδημοκρατική πλειοψηφία της Επιτροπής και να δούμε τι θα πει ο Πρόεδρος της κ. Τραγάκης για τους λόγους που οδήγησαν στην απόρριψη ενός αιτήματος των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ: να πάει μαζί με την Επιτροπή στην Ιταλία ο κ. Βρανόπουλος για μία κατά αντιπαράσταση εξέταση με τον Λ. Παντσαδόλτα. Αλλά να δούμε επίσης ποιο είναι αυτό το «ανώτατο κυβερνητικό στέλεχος» το οποίο φέρεται από την Κοριέρε ντε λα Σέρα να έχει συναντηθεί κάποιο Σάββατοκύριακο στην Ιταλία με τον Λ. Παντσαδόλτα, λίγες μόλις εβδομάδες πριν πωληθεί η εταιρεία. Ήταν το ίδιο ή διαφορετικό πρόσωπο με εκείνον που εισέπραξε ως δώρο μία βίλα στην Ιταλία για τις «υπηρεσίες» του στην πώληση της τσιμεντοβιομηχανίας στους Ιταλούς;

Χ.Κ.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Έκλεισαν 50 χρόνια απ' την εκτέλεση του Παντελή Πουλιόπουλου από τους Ιταλούς (6 / 6 / 1943). Ο Πουλιόπουλος (1890 - 1943) ήταν απ' τις εξέχουσες φυσιογνωμίες του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος και διετέλεσε γεν. γραμματέας του ΚΚΕ (1924-26).

Άφησε σημαντικό θεωρητικό έργο έχοντας ασπαστεί τις ιδέες του Τρότσκι και της 4ης Διεθνούς και ασκώντας έντονη κριτική στην επίσημη γραμμή του ΚΚΕ. Ηγέτης της τροτσκιστικής ομάδας «Σπάρτακος», ο δικηγόρος και πολύγλωσσος Πουλιόπουλος συνελήφθη απ' τη μεταξική δικτατορία, φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία και από εκεί παρεδόθη μαζί με άλλους κομμουνιστές στις φασιστικές αρχές κατοχής.

Το άρθρο του πρέσβη ε.τ. Κωνσταντίνου Ζέπον «Η πορεία του Κυπριακού το 1992» που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος, περιλαμβάνεται στον ειδικό τόμο του ΕΛΙΑΜΕΠ: «Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής '93».

Εκ παραδρομής δεν αναφέρθηκε ότι προδημοσιεύεται από το συγκεκριμένο τόμο, που διατίθεται ήδη από τα κεντρικά βιβλιοπωλεία

«Θα πέσουν όλοι πάνω σου αν το γράψεις. Θα σε πυροβολούν όλοι (...). Δεν το καταλαβαίνεις; Και μιλάμε για εκατομμύρια. Εάν ήρθαν, ας πούμε, προγράμματα 500 εκατομμυρίων, καταλαβαίνεις ότι θα τα στερηθούν (...). Και δεν είναι πολιτικό το ζήτημα. Ανεξάρτητα πού πιστεύει ο καθένας, θα σε πυροβολεί...».

Τα παραπάνω λόγια ειπώθηκαν από στέλεχος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σαν απάντηση στο ερώτημα τι γίνεται με τα ΕΟΚικά προγράμματα. Η απάντηση ήταν πρόκληση για επιπλέον έρευνα. Μια έρευνα της οποίας η πρώτη διαπίστωση ήταν ότι με όσους μιλήσαμε – μηδενός εξαιρουμένου – αρνήθηκαν να δημοσιευθεί το όνομά τους. Αυτό ίσως μόνο να δείχνει ότι κάτι δεν πάει καλά.

Αλλά τι πάει καλά στην Ελλάδα του 1993;

του Γιάννη Κωστάκη

Ο μέσος πολίτης που διαβάσει εφημερίδες, βλέπει τηλεόραση και ακούει ραδιόφωνο, έχει διαμορφώσει την άποψη ότι η ΕΟΚ είναι στη χειρότερη περίπτωση ένα αναγκαίο κακό και στην καλύτερη μια ευλογία που στηρίζει την οικτρή οικονομία της χώρας. Ο υποψιασμένος πολίτης εκφράζει βέβαια κάποιες αντιρρήσεις για την ΕΟΚ, αλλά θεωρεί ότι τα διάφορα προγράμματα είναι κάποια λύση για τα οικονομικά μας προβλήματα, που ενδεχομένως δεν αξιοποιούνται από τις κυβερνήσεις με τον καλύτερο τρόπο. Κανείς όμως δεν γνωρίζει τι ακριβώς συμβαίνει με αυτά τα περίφημα προγράμματα.

Να ξεκαθαρίσουμε από την αρχή κάτι. Χρήματα μέσω της ΕΟΚ έρχονται στην Ελλάδα. Και έρχονται πολλά. Το θέμα είναι πώς χρησιμοποιούνται και, το κυριότερο, με ποιες διαδικασίες και ποια αποτελέσματα.

Διαπίστωση πρώτη. Μέχρι το 1990 το ελληνικό κράτος δεν είχε συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο για τον τρόπο διαχείρισης των ΕΟΚικών προγραμμάτων. Αποτέλεσμα, ο καθένας να κάνει ουσιαστικά ό,τι τον εξυπηρετούσε. Στην πράξη, όποιος έβρισκε το ισχυρότερο μέσο επιδίωκε. Συνηθισμένα πράγματα δηλαδή...

Αλλά και με τη διαμόρφωση κάποιου νομικού πλαισίου τίποτε δεν άλλαξε πρακτικά. Πρώτον γιατί δεν ήταν συγκεκριμένο και

δεύτερον γιατί τελικά ευνοούσε την ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, όπως την αντιλαμβανόμαστε στον τόπο μας.

«Γνωστότατο ότι υπάρχουν κυκλώματα στην ΕΟΚ»

Ας δούμε λοιπόν πώς ένας δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας μπορεί να αξιοποιήσει ένα πρόγραμμα της ΕΟΚ. Ο ανύποπτος πολίτης θα υποθέσει ίσως ότι απευθύνεται στις αρμόδιες υπηρεσίες της ΕΟΚ, καταθέτει τα δικαιολογητικά του και εφόσον εγκριθούν παίρνει το πρόγραμμα. Ε, όποιος σκεφθεί έτσι έχασε. Όπως έχασε και ένας μεγάλος Δήμος του λεκανοπεδίου, με αποτέλεσμα στις 31/8/92 να πει ο αρμόδιος αντιδήμαρχος στη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου:

«Βεβαίως το πώς λειτουργεί η ΕΟΚ, το ότι υπάρχουν κυκλώματα στην ΕΟΚ και όλα αυτά τα πράγματα, είναι γνωστά, γνωστότατα. Το ότι ο Δήμος (σ.σ. αναφέρεται το όνομα μεγάλου Δήμου της Βόρειας Ελλάδας) πήρε αρκετά εκατομμύρια για την καθαριότητα και ο Δήμος μας δεν πήρε τίποτα, όταν ο Δήμος μας είχε τρεις τόμους μελέτες και ο Δήμος (της Β. Ελλάδας) μία σελίδα, αυτό δείχνει κάτι».

Φυσικά δείχνει κάτι. Αν τώρα αυτό το «κάτι» είναι ύπαρξη κυκλωμάτων ή οτιδήποτε άλλο, το αφήνουμε στην κρίση του αναγνώστη.

Μην νομίζετε όμως ότι οι υπεύθυνοι το «ριγμένου» Δήμου κάθισαν με σταυρωμένα χέρια. Μόλις διαπίστωσαν ότι για να πάρουν πρόγραμμα πρέπει να απευθυνθούν σε κάποιο «ειδικό» γραφείο έσπευσαν. Και όταν οι αμύητοι άρχισαν να διαμαρτύρονται για τα περίεργα που έβλεπαν, ο δήμαρχος έδωσε εξηγήσεις που ήταν μάλιστα ιδιαίτερα αποκαλυπτικές.

Γραφεία αναγνωρισμένα από την Κοινότητα, για όλες τις δουλειές...

«Κύριοι συνάδελφοι», είπε, «εμένα προσωπικά δεν με δεσμεύει τίποτα με κανένα γραφείο. Όμως είμαστε αναγκασμένοι να ακολουθήσουμε τη διαδικασία αξιοποίησης των γραφείων. Γραφείων που έχουν επενδύσει πάνω σ' αυτή την υπηρεσία, η οποία αν γνωρίζεται από την Κοινότητα. (Οι υπαγραμμίσεις δικές μας.) Η Κοινότητα μάλιστα με ντιρεκτίδα δική της ζητάει να μας επιδοθούν ιδιωτικά γραφεία, τα οποία δίνονται αναφορά. Και τα ιδιωτικά γραφεία που κληρονομούν και εκδίδουν προγράμματα για Δήμους γίνονται υπεύθυνα της παρακολούθησης, της διαχείρισης των χρημάτων αυτών, ώστε να μην πάρει ο Δήμος ενδεχομένως τα λεφτά αυτά και αντί για το σκοπό αυτό τα καταλήξει πουθενά αλλού. Προσέτε το αυτό. Ο θεσμός των ιδιωτικών γραφείων σαν ενδιαμέσων μεταξύ Δήμων και Κοινοτήτων, δυστυχώς ή ευτυχώς έχει επιβληθεί από την ίδια την Κοινότητα η οποία καθιστά τα γραφεία αυτά υπεύθυνα της υλοποίησης των προγραμμάτων, ώστε να μην ξαναπαράουν... Άλλωστε αν τα γραφεία αυτά παραβιάσουν την ντιρεκτίδα, την καθήκονση αυτή της ΕΟΚ, να μην ξαναπαράουν οποιαδήποτε επιχορήγηση. Μπαίνουν μαύρη λίστα. Ξέρετε δε ότι σε κάθε Διεύθυνση της ΕΟΚ υπάρχουν εταιρίες, που συνεργάζονται μαζί τους».

Όμορφος κόσμος, ηθικός, αγγελικά πλάσιμος. Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι η ΕΟΚ έχει θεσμοθετήσει τον μεσάζοντα μεταξύ των υπηρεσιών της και των κρατών-μελών για λήψη των προγραμμάτων. Και όχι μόνο έχει θεσμοθετήσει τους «μεσίτες» αλλά τους επιδίδει και αποφασιστικές αρμοδιότητες ελέγχου. Κάτι δηλαδή σαν δερβέναγες, τους οποίους όποιος δεν τα πάει καλά κάκε. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι, σε οποιοδήποτε χρόνο, είχε δημοσιευθεί σε ημερήσια εφημερίδα –χωρίς ουδέποτε να διαφενθεθεί ότι «η δύναμη των ιδιωτικών γραφείων βασίζεται στο μπόνους του 20% που καταβάλλεται σε κατάλληλα πρόσωπα της ΕΟΚ, ώστε να εγκρίνονται αμέσως οι επιχορηγήσεις», τα συμπεράσματα είναι προφανή.

Γίνονται μάλιστα ακόμα ευκολότερα όταν διαβάσουμε τι αναφέρει σχετικό άρθρο για τα ΕΟΚικά προγράμματα σε εφημερίδα που εκδίδεται με την ευθύνη Δήμου της Αττικής. «Η σχετική πείρα του Δήμου για τη απόσπαση και αξιοποίηση κονδυλίων απ

ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

«Τα προγράμματα της ΕΟΚ είναι διαφθορά συνειδήσεων». Τα λόγια ανήκουν σε βουλευτή. Τα είπε σε δημόσια ομιλία του στον Πειραιά. Κανείς όμως δεν συγκινήθηκε. Γιατί άραγε;

Μήπως διότι όλα καλύπτονται από το «**Νόμο 532**»; Για να μην ψάχνετε, σας πληροφορούμε ότι πρόκειται –όπως φημολογείται– για άγραφο νόμο που ορίζει ότι πέντε (5) παίρνει η κυβέρνηση, τρία (3) η Αντιπολίτευση και δύο (2) οι υπόλοιποι! Εμείς φυσικά αρνούμαστε να πιστέψουμε τέτοιες φήμες. Το ότι όμως ακούγεται δεν πρέπει να μας προβληματίσει όλους; Στην Ιταλία άλλαξε ουσιαστικά το πολιτικό σύστημα, όταν ο λαός, κάτω από το έντεχνα παρουσιαζόμενο σύνθημα «όλοι τα πιάνουν», ψήφισε την κατάργηση της απλής αναλογικής. Στην Γαλλία το ανάλογο σύνθημα είναι «όλοι είναι ίδιοι» και ο φασίστας Λεπέν παρουσιάζεται σαν ο μοναδικός εξυγιαντής της δημόσιας ζωής. Στη Γερμανία πρόσφατα αποκαλύφθηκε (;) γραπτή συμφωνία Χριστιανοδημοκρατών, Σοσιαλδημοκρατών και Φιλελευθέρων για κατανομή όλων των έμισθων δημόσιων αξιωμάτων μεταξύ τους, ανεξαρτήτως εκλογικών αποτελεσμάτων ως το 2012. Στη χώρα αυτή ο ναζισμός σηκώνει ξανά το απαίσιο πρόσωπό του.

Μήπως στην Ελλάδα ο φημολογούμενος «**Ν. 532**» είναι το πρώτο βήμα για ανάλογες καταστάσεις στη χώρα; Μήπως οι κομπίνες με τα ΕΟΚικά προγράμματα, στα οποία λέγεται ότι έχει εφαρμογή ο προαναφερόμενος «νόμος» –γνωστότατος στους ιθύνοντες κύκλους της ΕΟΚ–, χρησιμοποιηθούν στο μέλλον ως μοχλοί εκβιασμού κομμάτων και δημόσιων προσώπων, καθιστώντας τους ομήρους και παντελώς ανίκανους να αντιδράσουν στα όποια σχέδια έχουν εις βάρος της Ελλάδας ξένα κέντρα εξουσίας;

Επίλογος. Σκόπιμα δεν αναφέρουμε ονόματα διότι ο σκοπός μας ήταν η ανάδειξη του προβλήματος και όχι η διαπόμπευση κάποιων, που έτσι και αλλιώς δεν θα ήταν οι μοναδικοί. Αν όμως οποιαδήποτε δημόσια αρχή ενδιαφερθεί για έρευνα σε βάθος, τα στοιχεία που έχουμε είναι στη διάθεσή της.

Εξάλλου, θα χρειαστεί να επανέλθουμε.

Γ.Κ.

ην ΕΟΚ πλουτίστηκε στις νέες συνθήκες, που, παρά την προβλεπόμενη αύξηση των ονδυλίων, διαγράφεται κίνδυνος περισσο-
ερης πελατειακής και με πολιτικο-
ουσφετολογικά κίνητρα διανομής των πό-
ων», ενώ για τις διαδικασίες τονίζει:
Υπάρχει δέδαια το πρόβλημα ότι η ΕΟΚ, με
ις διαδικασίες που δρομολογεί, υποχρεώνει
ους Δήμους να παίρνουν προγράμματα μέ-
ω ιδιωτικών γραφείων». Το άρθρο καταλή-
ει με μία ενδιαφέρουσα πρόταση που κα-
είς δεν έχει προσέξει ή προωθήσει μέχρι
ήμερα. «Τακτική μας είναι να κάνουμε και
πρακτικές προτάσεις πανευρωπαϊκής απή-
ησης για να σταματήσει οποιαδήποτε δια-
ριτική ευχέρεια στις διαδικασίες που επι-
ρέπουν στα ιδιωτικά γραφεία να αποσπών
ρογράμματα». Ίσως να μην είναι τυχαίο το
τι το σχετικό άρθρο γράφτηκε αφού είχε
ρηγηθεί έντονη αμφισβήτηση για τον τρό-
ο διαχείρισης από το Δήμο έργου χρηματο-
οτούμενου από την ΕΟΚ.

Ένα κοινό μυστικό

Έβρα στο πλαίσιο που περιγράψαμε, δεν
ίναι καθόλου δύσκολο να ανθήσει η γνωστή
καταποσύνη» της φυλής και κάποιοι ευ-
νείς συνέλληνες να θεωρήσουν ότι βρήκαν
ια λαμπρή ευκαιρία να κοροϊδέψουν τους
κουτόφραγκους». Όπως φαίνεται, το
εναρκτήριο τάκτισμα» δόθηκε από τους δη-
όσιους φορείς. Είναι πράγματι εκπληκτική
επιδεικνυόμενη φαντασία και εφευρετικό-
ητα, προκειμένου να αποφευχθεί η καταβο-
ή της ίδιας συμμετοχής του φορέα, που
νήθως κυμαίνεται μεταξύ 40-50% του συ-
ολικού κόστους του προγράμματος. Η πιο
αδεδομένη μέθοδος είναι η παρουσίαση
νακριτών καταστάσεων συμμετοχής εκπαι-
ευομένων ή ωρών εκπαίδευσης, αν πρόκει-
ι για εκπαιδευτικά προγράμματα ή η πα-
ουσίαση μισθολογικών καταστάσεων του
όνιμου εργατικού και επιστημονικού προ-
ωπικού του φορέα που πήρε το πρόγραμμα,
τα έξοδα της υλοποίησής του. Οι μεσάζο-
ες άλλωστε με την ιδιότητα του ελεγκτή
τόσχονται ότι θα «καθαρίσουν»...

Στο Ποντίκι της 22/4/93 με τίτλο «Μήνυ-
η για τα σεμινάρια μαϊμού», αναφέρεται
ι το Διοικητικό Συμβούλιο των εργαζομέ-
ον σε μεγάλη και γνωστή εταιρία κατάθεσε
γνωση για διασπάθιση 150 εκατομμυρίων
χ. διότι «τα σεμινάρια που επιδόθηκε η
ΟΚ ουδέποτε έγιναν στην εταιρία. Αντιθέ-
ς καταρτίστηκαν, σύμφωνα με τις κα-
ηγγελίες τους, ψεύτικες καταστάσεις και
τοσπάστηκαν υπογραφές εργαζομένων
ην εταιρία, ότι δήθεν παρακολούθησαν τα
μινάρια και ότι δήθεν εισέπραξαν και τα
πίστοιχα χρήματα».

Ανάλογη καταγγελία μας έγινε από μαθη-
ια που παρακολούθησε σεμινάρια προσ-
σίας περιβάλλοντος, τα οποία διοργάνω-
διαδημοτική επιχείρηση. Στην περίπτωση
τή οι μαθητές υπέγραψαν παρουσία για
ες που τελικά δεν πραγματοποιήθηκαν,

Ο θεσμός των ιδιωτικών γραφείων σαν ενδιάμεσων μεταξύ Δήμων
και Κοινότητας, δυστυχώς ή ευτυχώς έχει επιβληθεί από την ίδια την
Κοινότητα, η οποία καθιστά τα γραφεία αυτά υπεύθυνα της υλοποίησης
των προγραμμάτων, ώστε να μην ξαναπάρουν... Αλλωστε, αν τα γραφεία
αυτά παραβιάσουν την ντιρεκτίβα, την κατεύθυνση αυτή της ΕΟΚ, να
μην ξαναπάρουν οποιαδήποτε επιχορήγηση. Μπαίνουν σε μία μαύρη
λίστα.

Ξέρετε δε ότι σε κάθε Διεύθυνση της ΕΟΚ υπάρχουν εταιρείες
ζονται μαζί τους. Σας λέω ότι με μεγάλο κόπο
Βεβαίως, το πώς λειτουργεί η ΕΟΚ, το ότι υπάρχουν κυκλώματα
στην ΕΟΚ και όλα αυτά τα πράγματα, είναι γνωστά, γνωστότατα. Το ότι
ο Δήμος [redacted] πήρε αρκετά εκατομμύρια για την
καθαριότητα και ο Δήμος [redacted] δεν πήρε τίποτα, όταν ο Δήμος
[redacted] είχε 3 τόμους μελέτες και ο Δήμος [redacted] 1 σελίδα,
αυτό δείχνει κάτι. Δεν μπορούμε όμως να σταθούμε σ' αυτό το ζήτημα

Το Δημοτικό Συμβούλιο γνωστού δήμου απασχόλησαν οι κομπίνες της ΕΟΚ. Δεν είναι ο μόνος δήμος...

με αποτέλεσμα να εμφανίζεται ότι η επιχεί-
ρηση κατέβαλε παραπάνω χρήματα σε μαθη-
τές και καθηγητές -εφόσον η καταγγελία
έχει βάση- από ό,τι πραγματικά έδωσε.

Όταν θέσαμε την καταγγελία υπόψιν δη-
μάρχου που ο δήμος του είναι μέτοχος στην
επιχείρηση, μας είπε ότι δεν γνωρίζει το
περιστατικό, αλλά γενικά δεν αρνήθηκε ότι
μπορεί να έχει συμβεί. «Τι να κάνουν οι
Δήμοι; -μας είπε-. Με αυτό τον τρόπο προσ-
παθούν να καλύψουν την ίδια συμμετοχή.
Νομίζω ότι δεν είναι θέμα προς δημοσίευση,
διότι εδώ είναι κάτι που γίνεται από όλη την
Ελλάδα, προκειμένου να γλυτώσει την ίδια
συμμετοχή. Γίνεται δηλαδή από την κυβέρ-
νηση, γίνεται από τα υπουργεία, γίνεται από
τις Δημόσιες Υπηρεσίες, από τους Δήμους.
Ανά την Ελλάδα αυτό γίνεται. (Υπογράμμι-
ση δική μας). Να σου πω κάτι. Αν έρθουν
εκατό εκατομμύρια πρόγραμμα, η συμμετο-
χή της ΕΟΚ είναι 55%, πρέπει να βάλεις και
45%. Ο Δήμος γιατί να μην κοιτάξει να
κάνει κανένα (άλλο) έργο; Αυτά τα κάνουν
οι Ιταλοί, τα κάνουν οι Ισπανοί, οι Γάλλοι,
όλοι». Μετά από τέτοια ομολογία είναι πε-

ρίεργο που ο συνομιλητής μας αρνήθηκε να
δημοσιευθεί το όνομά του;

Κάτω από το φως των προηγούμενων απο-
καλύψεων, παίρνει άλλη διάσταση η πληρο-
φορία που δημοσιεύθηκε στο Βήμα της
2/5/93 με τίτλο «Πανευρωπαϊκές απάτες»,
υπέρτιτλο «Ο μακρύς κατάλογος της "κο-
μπίνας" και οι υπόνοιες για κουκουλώμα-
τα» και υπότιτλο «Το Ελεγκτικό Συνέδριο
της ΕΟΚ διαπιστώνει ατασθαλίες διασ. δρχ.
στην (κακο)διαχείριση του κοινοτικού χρή-
ματος». Μεταξύ άλλων σημειώνεται: «Η Ελ-
λάδα και η Ισπανία μονίμως καθυστερούν
την υποβολή των μηνιαίων καταστάσεων για
τη συμμετοχή τους στους ίδιους πόρους. Η
καθυστέρηση αυτή είναι τρίμηνη και ενίοτε
επτάμηνη, με αποτέλεσμα να προκαλούνται
καθυστερήσεις στο όλο σύστημα ελέγχων
που αφορά και στα 12 κράτη-μέλη της
ΕΟΚ».

Σιγά-σιγά το παζλ ολοκληρώνεται. Η ει-
κόνα που σχηματίζεται έχει ως εξής: Για να
πάρει κάποιος προγράμματα από την ΕΟΚ,
πρέπει, πρώτον, να απευθυνθεί στα «αρμό-

δια» ιδιωτικά γραφεία, τα οποία λειτουργούν υπό την σκέπη της Κοινότητας. Πολλά δε από αυτά την έδρα τους την έχουν στις Βρυξέλλες. Στη συνέχεια, και αφού έχει εξασφαλίσει τον όποιο έλεγχο από το ίδιο το γραφείο που θα μεσολαβήσει υπέρ αυτού, προχωρά στην αξιοποίηση του προγράμματος. Αν μάλιστα θέλει -και γιατί να μην θέλει;- , αποφεύγει με διάφορους τρόπους την καταβολή της δικής του συμμετοχής. Το θέμα «τακτοποιείται» από τον μεσάζοντα, σε συνεννόησή του με τα «κατάλληλα πρόσωπα», καταβάλλοντας ίσως και κάποιο «μπόνους».

Και κάτι κάτω από το τραπέζι;

Ήραγε δεν υπάρχει δυνατότητα εκμετάλλευσης των καταστάσεων και για ιδιοτελείς σκοπούς; Θεωρητικά τουλάχιστον, όπου δεν υπάρχει πλήρης διαφάνεια, όλα είναι πιθανά. Να τι απάντησε δήμαρχος που έχει πραγματοποιήσει ΕΟΚικά προγράμματα: «Το μόνο σημείο στο οποίο μπορεί να γίνει κομπίνα είναι το εξής. Όταν φωνάξω μία ιδιωτική εταιρία και της πω: Πάρε τα προγράμματα που κάνουν εκατό εκατομμύρια και δώδε μου κάτι. Βάλε μου κάτω από το τραπέζι, δύο, τρία, πέντε εκατομμύρια, πόσο είναι η προμήθειά μου. Μόνο έτσι. Αλλά οι Δήμοι που κάνουν μόνοι τους προγράμματα, τα κάνουν μόνοι τους για να μην μπορεί να πει κανείς τίποτα. Αλλά υπάρχουν προγράμματα που δεν μπορεί να τα κάνει ο Δήμος μόνος του. Εάν, παραδείγματος χάριν, πρόκειται να κάνουμε μια εκπαίδευση κομπιούτερς, πώς θα τα κάνει ο Δήμος μόνος του, που δεν έχει κομπιούτερς, που δεν έχει ειδικούς επιστήμονες; Αναγκαστικά θα πάει σε κάποιο γραφείο».

Το πιο τραγικό από όλα είναι ότι δεν έχει συνειδητοποιηθεί ότι αυτά που γίνονται στην Ελλάδα είναι γνωστά στην Κοινότητα. Το γιατί δεν επεμβαίνει είναι μια άλλη ιστορία.

Ούτε δραχμή για την καταπολέμηση της απάτης

Αν και στην Ελλάδα γίνεται «σκοτωμός» για την απόσπαση κοινοτικών προγραμμάτων, δεν έχει απορροφηθεί ούτε μία δραχμή για την καταπολέμηση της απάτης. Γράφει το Βήμα της 8/5/93 σε ρεπορτάζ με τίτλο «Ούτε δραχμή η Ελλάδα για καταπολέμηση της απάτης» και υπότιτλο «Τι διαπιστώνει το Ελεγκτικό Συνέδριο της ΕΟΚ για την κακοδιαχείριση του κοινοτικού χρήματος σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Απλή σύμπτωση το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν έχει αξιοποιήσει ούτε στο ελάχιστο τη σχετική οικονομική βοήθεια που δίνει η ΕΟΚ;».

«Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να ελέγξει σε βάθος τους "ελεγκτές" της Κοινότητας, πιστεύοντας ότι πολλά δεν πάνε καλά». Και παρακάτω: «Η Ελλάδα κατηγορείται ευθέως από την Επιτροπή Ελέγχου

ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Διπλασιάσθηκαν το 1992 οι απάτες εις βάρος της Κοινότητας. 26.4.93

Το διπλασιασμό των περιπτώσεων απάτης εις βάρος κοινοτικών κονδυλίων μέσα στο 1992 ανακοίνωσε η Επιτροπή την περασμένη Δευτέρα. Την «ευρηματικότητα των απατεώνων» επικαλέσθηκε ο κ. Εμίλ Μένενς, επικεφαλής της αρμόδιας διεύθυνσης της Επιτροπής για το Συντονισμό κατά της Απάτης, προκειμένου να ερμηνεύσει το φαινόμενο. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι καταγγελίες των κρατών-μελών για απάτες στην επικράτειά τους έχουν αυξηθεί κατακόρυφα μέσα στο 1992, παρόλο που τα κράτη-μέλη δεν είναι πάντοτε πρόθυμα να προβούν σε τέτοιες καταγγελίες, αφού καλούνται να πληρώσουν και το σχετικό κόστος. Οι περισσότερες, πάντως, από τις απάτες που έγιναν, αφορούν αγροτικές χρηματοδοτήσεις, καθώς και τελωνειακούς δασμούς. Επισημαίνεται ότι μεγαλύτερες απάτες παρατηρούνται στον ευρωπαϊκό Βορρά, όπου και τα συμφέροντα βρίσκονται συγκεντρωμένα σε μεγάλες εταιρείες, ενώ πολυπληθέστερες είναι ίσως οι μικροαπάτες στον ευρωπαϊκό Νότο, όπου απαντάται κατακερματισμός των συμφερόντων σε μικρές επιχειρήσεις. Ειδική μνεία, πάντως, στο έγγραφο της Επιτροπής γίνεται για τη χώρα μας - από κοινού με την Ιταλία - όσον αφορά τις εξαγωγές ελαιολάδου.

Την πλήρη απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών το 1998 προτείνει η Επιτροπή. 28.4.93

του προϋπολογισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ότι δεν έχει απορροφήσει ούτε δραχμή από τα κονδύλια που διατίθενται για την καταπολέμηση της απάτης».

Η ώρα της αλήθειας δεν θα αργήσει. Πότε ακριβώς θα κτυπήσουν οι καμπάνες, είναι δυστυχώς στη διακριτική ευχέρεια των ΕΟΚικών. Σίγουρα όμως ορισμένοι πρέπει να έχουν χάσει τον ύπνο τους όπως για παράδειγμα εκείνος ο παράγοντας που, όπως έντονα διαδίδεται, είναι συντάκτορας με γραφείο που μεσολαβεί για τη λήψη ΕΟΚικών προγραμμάτων. Και να είναι άραγε ο μοναδικός;

Τρισεκατομμύρια να δεις

Το τελευταίο διάστημα βλέπουμε και ακούμε το διαφημιστικό μήνυμα για τα χρήματα που έρχονται στην Ελλάδα μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, γνωστότερου ως «Πακέτο Ντελόρ II».

Πρόκειται για 6,755 τρισεκατομμύρια δρχ. με τα οποία - όπως υπόσχεται η κυβέρνηση - θα αλλάξει η όψη της Ελλάδας. Ανεξάρτητα αν αυτό αληθεύει ή όχι, το ζητούμενο είναι με ποιες διαδικασίες θα δοθούν και σε ποιους τα χρήματα. Διαβάζουμε στον Ριζοσπάστη της 9/5/93 ότι «Για την αξιολόγηση των έργων που θα ενταχθούν στο "Πακέτο" και για τον έλεγχο της πορείας των έργων, όταν ενταχθούν, η ΕΟΚ καθιέρωσε από πέρσι το θεσμό των συμβούλων αξιολόγησης και διαχείρισης. Πρόκειται για εταιρίες που ερευνούν και αξιολογούν την αποτελεσματικότητα και τις επιπτώσεις που θα έχει ένα έργο, είτε παρακολουθούν την πορεία κάποιου έργου για να αναφέρουν στις αρμόδιες υπηρεσίες τις κα-

θυστερήσεις, το ποσοστό της χρηματοδότησης που απορροφήθηκε κ.λπ.». Και συνεχίζει η εφημερίδα: «Από τη Σύνοδο Κορυφής του Εδιμβούργου αποφασίστηκε πως η παρουσία αυτών των εταιριών-συμβούλων είναι υποχρεωτική. Οι γνωμοδοτήσεις τα συμβούλων αξιολόγησης και διαχείρισης προς τις αρμόδιες αρχές είναι εμπιστευτικές (Δική μας υπογραφή). Αυτό παρέχει δυνατότητα για παρεμβάσεις τοπικών και όχι μόνο πολιτικών παραγόντων για τη διόρθωση της τελικής απόφασης. Οι σύμβουλοι, εξάλλου, εξαρτώνται οικονομικά από υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και τους περιφερειάρχες. Η εξάρτηση αυτή είναι πιθανόν να οδηγήσει και στον επηρεασμό του περιεχομένου των εκθέσεών τους».

Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη και το ήδη διαμορφωμένο καθεστώς, αλλά και το ότι αιτήσεις που έχουν κατατεθεί από ιδιώτες και δημόσιους φορείς, για χρηματοδότηση έργων από το Πακέτο Ντελόρ II, ανέρχονται στο συνολικό ποσό των 43 τρισεκατομμυρίων δρχ., ενώ τα χρήματα του πακέτου είναι μόλις 6,755 τρισ. δρχ., τότε καταλαβαίνουμε τι νέα πεδία δόξης ανοίγονται για τους διάφορους επιτήδειους, πολλοί από τους οποίους έχουν και την επίσημη κάλυψη της ΕΟΚ. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, μπορούμε να εκφράσουμε τουλάχιστον την επιφύλαξή μας για την ύπαρξη αξιοκρατικών επιλογών.

Και η στάση του Τύπου;

Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια στα εκδοτικά χώρα έχουν εισβάλει επιχειρηματίες, που αντικατέστησαν τους παραδοσιακούς εκδότες. Το φαινόμενο αυτό είχε γενικότερες συνέπειες που δεν είναι του παρόντος να αναφερθούν. Θα ήταν τουλάχιστον περίεργο πάντως οι νέοι εκδότες επιχειρηματίες να μην λειτουργήσουν και στον τομέα των ΕΟΚικών προγραμμάτων όπως θα ενεργούσαν και στις άλλες δραστηριότητές τους. Μόνο που οι ενέργειές τους παρέσυραν το σύνολο σχεδόν του Τύπου έντυπου και ηλεκτρονικού. Η εξήγηση της στάσης των εφημερίδων και του ραδιοφώνου στα ΕΟΚικά προγράμματα ίσως να εξηγείται από το ότι τέτοια προγράμματα υπάρχουν και για τον Τύπο. Ένα από αυτά είναι η Τηλεματική 1 και Τηλεματική 2 που αφιερώνουν στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών. Πρόκειται για προγράμματα πολλών εκατομμυρίων που μοιράστηκαν (άνισα, είναι αλήθεια) από το αρμόδιο υπουργείο σε όλες τις εφημερίδες. Ο έλεγχος δε της εφαρμογής του προγράμματος έχει ανατεθεί σε ιδιωτική εταιρία.

Μία από τις εφαρμογές των νέων τεχνολογιών είναι η καλύτερη εκτύπωση των εφημερίδων, με τρόπο ώστε «τα χρώματα να είναι πιο φωτεινά και το μελάνι να μην λερώνει τα χέρια των αναγνωστών».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΤΑΤΙΑΝΑ-ΓΚΡΙΤΣΗ

ΜΙΛΙΕΞ

- Χρονικό ενός εφιάλτη
- Από την άλλη όχθη του Χρόνου
- Στη σκάλα του Ουρανού
- Αναδρομές
- Αλλάζουμε;
- Και ιδού ίππος κλωρός
- Σπαράγματα
- Ονειρικά
- Η Τρίπολη του Πόντου

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ, ΑΣΗΜΑΝΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ» ΦΙΝΑΛΕ;

Η ιστορία που γράφεται στις σελίδες αυτές είναι μικρή. Δεν είναι τόσο σημαντική όσο οι υποκλοπές, δεν είναι τόσο διαλυτική για τη ζωή μας όσο οι οικονομικές ρυθμίσεις Μάνου ούτε φαίνεται τόσο αποφασιστική για το έθνος μας όσο η ονοματολογία για την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Είναι όμως μια ιστορία που δείχνει πόσο μικρόψυχη έχει καταντήσει η πολιτική στον τόπο μας.

Πίσω από το Μέγαρο Μουσικής και πιο πίσω από μια πολυκατοικία αξιωματικών – που χτίστηκε από τον κ. Κουλουμπή ως εργολάβο και με άδεια της κυβέρνησης Γεωργίου Παπανδρέου «για να καλοπιάσει τους ανώτατους αξιωματικούς του Επιτελείου» – υπάρχει μια αλάνα που τώρα σταθμεύουν αυτοκίνητα της γειτονιάς και των αξιωματικών και γιατρών του Ναυτικού Νοσοκομείου.

Στον χώρο αυτό της αλάνας, έκρινε ο κ. Χρ. Λαμπράκης ότι πρέπει να κατασκευασθεί ένα υπόγειο γκαράζ για να σταθμεύουν τα αυτοκίνητα τις ημέρες και ώρες των παραστάσεων στο Μέγαρο Μουσικής.

Αρχικά, ο κ. Χρ. Λαμπράκης πίστευε ότι θα μπορούσε να γκρεμίσει την πολυκατοικία των αξιωματικών και να διαμορφώσει στο οικόπεδο αυτό το χώρο parking του Μεγάρου. Η σκέψη ήταν σωστή αφού εκείνος ήταν και ο άμεσα προς το Μέγαρο, γειτνιάζων χώρος. Αλλά ποιος μπορεί να γκρεμίσει σήμερα μια πολυκατοικία έστω και συνταξιούχων αξιωματικών;

Προχώρησαν λοιπόν, τα σχέδια λίγο πιο πίσω, στην αλάνα. Το δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας αντέδρασε κατ' αρχήν και απέρριψε την πρόταση μαζί με την καταστροφή του ελεύθερου χώρου θα γκρεμίζονταν και το υπαίθριο θεατράκι του Δήμου και το μνημείο για τον ήρωα της Αντίστασης Σπ. Μουστακλή.

Τότε ο μηχανισμός του Συγκροτήματος δραστηριοποιήθηκε.

Η κ. Μελίνα Μερκούρη «συγκατένευσε», η πλειοψηφία του Δήμου απεδέχθη και νέα απόφαση του δημοτικού συμβουλίου της Αθήνας ανέτρεψε την προηγούμενη και «ενέκρινε» τη δημιουργία parking.

Πώς έγιναν όλα αυτά; Το σημείωμα του κ. Έβερτ προς τον κ. Χρ. Λαμπράκη φανερώνει τους μηχανισμούς:

- Φαίνεται ότι προηγήθηκε επιστολή Λαμπράκη προς Έβερτ που ζητούσε για συνδρομή.

- Ο κ. Έβερτ συνυπολογίζοντας στη μελλοντική συνδρομή του συγκροτήματος Λαμπράκη – παρά τα «πολλά παράπονα» – σπεύδει να δηλώσει ότι πρέπει «να αγνοηθούν οι ανόητες επικρίσεις».

- Μάλιστα δίνεται η ιδέα ο κ. «Πυλαρινός να συνεννοηθεί με τον Σγαρδέλλη» για τον εξωραϊστικό σύλλογο «Λυκαβηττός».

Τέλος καλό, όλα καλά!

Ποιος μπορεί να αντισταθεί και να ανατρέψει τις αποφάσεις των κ. Λαμπράκη - Έβερτ κ.λπ.; Μήπως ο κ. Μητσοτάκης; Μα σίγουρα αυτός θα πήρε πρώτος επιστολή. Μήπως η αντιπολίτευση; Μα πώς θα βρει στέγη στις εφημερίδες του Συγκροτήματος;

ΥΓ. Για μια γενικότερη εικόνα των ανομημάτων της περιοχής περί το Μέγαρο:

- Ο δημόσιος δρόμος πίσω από την αμερικανική πρεσβεία έχει αποκλειστεί από τις ...φιλίες αμερικανικές δυνάμεις.

- Άλλος χώρος πίσω από την πρεσβεία έχει ενοικιασθεί για τη στάθμευση των αυτοκινήτων της.

- Και το πιο σημαντικό, ίσως: Όλες οι εφημερίδες φιλοξένησαν πριν 10 ημέρες περίπου ταυτόσημο δελτίο Τύπου με διαγράμματα για να αποδείξουν ότι αποκτούμε εντός ολίγου το... πρώτο «οικολογικό πάρκινγκ».

Τι ντροπή, αλήθεια!

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ

Το «οικολογικό» εμπορικό κέντρο, ο πολιτικός κυνισμός και ο Τύπος

του Ρεπόρτερ

Ο Μιλτιάδης Έβερτ, πρώην δήμαρχος της Αθήνας, πρώην υπουργός, ανώτατο στέλεχος της κυβερνητικής παράταξης και αμφισβητητής σε ένα χρονίζον εσωκομματικό παιχνίδι της σημερινής ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας υπό τον Κ. Μητσοτάκη είναι ο αποστολέας. Ο παραλήπτης, ο Χρήστος Λαμπράκης, είναι ο επικεφαλής του δημοσιογραφικού ιδρύματος Λαμπράκη, για πολλά χρόνια μακριά από τη δημοσιότητα και εσχάτως πρόσωπο που την απασχολεί, μπορούμε να πούμε, υπερβολικά, λόγω της νέας

του ιδιότητας, εκείνης που τον θέλει αναμορφωτή της πολιτιστικής στασιμότητας του λαού μας, αφού δραστηριοποιείται έντονα ως επικεφαλής του Οργανισμού Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Το «ΑΝΤΙ» φέρνει σήμερα στη δημοσιότητα μια επιστολή του κ. Έβερτ προς τον κ. Λαμπράκη, επιστολή που αφορά τη νέα πρωτοβουλία του Μεγάρου να δημιουργήσει υπόγειο γκαράζ και πρότυπο συνεδριακό κέντρο, καθώς και άλλα κτιριακά συγκροτήματα στο χώρο του πάρκου της Ελευθερίας (πρώην ΕΑΤ - ΕΣΑ), που βρίσκεται ακριβώς πίσω από το

Μέγαρο Μουσικής. Γράφει ο κ. Έβερτ στην επιστολή του προς τον κ. Λαμπράκη (ημερίδα αποστολής 28 Μαΐου 1993):

«Αγαπητέ Χρήστο,

Να προχωρήσεις το έργο του υπογείου χώρου σταθμεύσεως αυτοκινήτων αγνοώντας τις ανόητες επικρίσεις.

Ο Πυλαρινός να συνεννοηθεί με τον Σγαρδέλλη για τον «Λυκαβηττό».

Χάρηκα που έστω και διά της επιστολής σου είσαι καλά.

Με παράπονα πολλά

Μιλτιάδης Έβερτ

Από την επιστολή προκύπτει σειρά απαισιόδοξων σκέψεων που ξεπερνούν κατά πολύ τον κυνισμό της πολιτικής εξουσίας και φωτίζουν στο έπακρον τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται οι πολιτικές αποφάσεις, τη σχέση του πολιτικού με τα επιχειρηματικά ταιχίδια αλλά και μια πτυχή της λειτουργίας του Τύπου, ο οποίος, υποτίθεται, ελέγχει την εξουσία. Ας προσπαθήσουμε να εξαγάγουμε ορισμένα συμπεράσματα:

★ Οι πολιτικές αποφάσεις, σε πολλές περιπτώσεις, εξυπηρετούν ένα πλέγμα συμφερότων, τα οποία μπορεί και να υπερβαίνουν τα πολιτικά συμφέροντα που επικαλούνται οι πολιτικοί σχηματισμοί και τα πρόσωπα που τους εκπροσωπούν. Πέρα από διακηρύξεις, προγράμματα, εξαγγελίες, γραμμές και πολιτικές πρακτικές που είναι κοινοποιησιμα στους πολίτες, είναι δυνατόν σειρά θεσμίσεων να υποκρύπτονται πίσω από τη διαπλοκή και την πολιτική αρχών, που, υποτίθεται, προφασίζονται. Στις περιπτώσεις αυτές, οι αποφάσεις είναι ειλημμένες σε στεγανά και, απλώς, διά της θεσμοποιού οδού, κλείνουν να φανούν ότι εξυπηρετούν το κοινό συμφέρον είτε την αδιατάρακτη λειτουργία της δημοκρατίας. Σημαντικό στοιχείο του προεξοφλεί τέτοιες πολιτικές αποφάσεις είναι η δύναμη που κατέχουν όσοι τις προωθούν στους πολιτικούς σχηματισμούς και στο κοινωνικό σώμα.

Τα τελευταία χρόνια, όσο πιο πολύ διασπαστεί η αντίληψη πως οι πολιτικοί σχηματισμοί το μόνο πράγμα που οφείλουν να κάνουν είναι η διαχείριση της πολιτικο-οικονομικής πραγματικότητας, όσο περισσότερο παρεμβάλλεται στη λειτουργία της πολιτικής η έννοια του επιχειρηματικού συμφέροντος. Οργανωμένες ομάδες συμφερόντων αποσπούν τη δυνατότητα σκέψης συγκεκριμένης δραστηριότητας μόνο και εξαιτίας των σοβαρών προσβάσεων που έχουν σε κυβερνητικούς και εν γένει πολιτικούς παράγοντες που διαχειρίζονται την εξουσία.

Με δεδομένη την αναδάθμιση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης σε ενός είδους υπερ-ομή, χάριν της οποίας συντηρούνται δομές και πρόσωπα που δεσπόζουν στο πολιτικό σκηνικό, οι συναλλαγές μεταξύ των εκπροσώπων των ΜΜΕ και των πολιτικών μηχανισμών έχουν κι αυτές αναβαθμισθεί. Εξάλλου, ούτε οι πολιτικοί έχουν ένα ιδεολογικό πρόταγμα στη σχέση τους με τους πολίτες, ούτε οι επιχειρηματίες των ΜΜΕ είναι οι ιραδοσιακοί εκδότες που αποκλειστικό αντικείμενο της ενασχόλησής τους έχουν την έκδοση εφημερίδων. Αντίθετα, οι σύγχρονοι επιχειρηματίες του Τύπου δραστηριοποιού-

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΕΒΕΡΤ

28 Μαΐου 1993

Κύριο
Χρήστο Λαμπράκη
Αναγνωστοπούλου 52
Αθήνα

Αγαπώ Χρυσό

Να προχωρήσεις το έργο του υπογείου χώρου σταθμεύσεως αυτοκινήτων, αγνοώντας τις ανόητες επικρίσεις.

Ο Πυλαρινός να συνεννοηθεί με τον Σγαρδέλλη για τον Λικαβηττό.

Χάρηκα που έστω και δια της επιστολής σου είσαι καλά.

Με παραμένει Ντζίτζε

Μιλτιάδης Εβέρτ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΕΒΕΡΤ

Έβερετ προς
Λαμπράκη:
«Αγνόησε τις
ανόητες
επικρίσεις» και
«έχω παράπονα
πολλά»!

Η πολιτική,
σήμερα, γίνεται
και με επιστολές,
όπως αυτή που
φέρνουμε στο φως
της δημοσιότητας

νται επιχειρηματικά και σε πολλούς άλλους τομείς, με αποτέλεσμα ούτε η πληροφόρηση να είναι πλέον αθώα πράξη που την υποκι-

νούν απλώς το ιδεολογικό στίγμα του μέσου, η δημοσιογραφική οξυδέρκεια και η δημοσιογραφική δεοντολογία ούτε η πολιτική «γραμμή» να επαφίεται στα επιτελεία του μέσου ούτε οι δημοσιογράφοι να μπορούν να κάνουν ανεπηρέαστοι τη δουλειά τους, με αναφορά στην ανεξαρτησία τους και στην ικανότητά τους. Όπως η πολιτική έχει αποποιηθεί τον οραματικό της χαρακτήρα έτσι και η δημοσιογραφία με τον τρόπο που ασκείται θαρρείς και καταργεί τους ελεύθερα σκεπτόμενους επαγγελματίες που οφείλουν να κάνουν ευσυνείδητα τη δουλειά τους.

Ένα δημοσίευμα με καρμπόν

Ένα πανομοιότυπο δημοσίευμα, από κείνα που στη δημοσιογραφική γλώσσα ονομάζουμε «καρμπόν», είδε το φως της δημοσιότητας στις εφημερίδες, τις τελευταίες μέρες του Μαΐου. Εικονογραφημένο με χρωματιστούς χάρτες (στις περισσότερες περιπτώσεις), επαναβεβαίωνε την πάνδημη, για τον Τύπο, επιδοκίμασία κάθε πρωτοβουλίας που εκκινεί από τον Οργανισμό του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Αντιγράφουμε από το «Βήμα» της 30.5.1992:

«Περισσότερο πράσινο θα απολαμβάνουν

ΑΦΕΛΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Όταν ο κ. Λαμπράκης ασχολήθηκε πρώτη φορά με το Μέγαρο Μουσικής αναρωτήθηκε για το πού θα σταθμεύουν τα αυτοκίνητα και αναρωτήθηκε αν προεβλέπετο στην αρχική μελέτη χώρος πάρκινγκ;
- Μήπως υπάρχει οικονομοτεχνική μελέτη που δίνει τα στοιχεία σκοπιμότητας ενός τέτοιου έργου, ενός parking που θα λειτουργεί για 200 περίπου αυτοκίνητα τις ώρες λειτουργίας των παραστάσεων του Μεγάρου;
- Μήπως θα γίνουν κι άλλα έργα μαζί με το parking ώστε να είναι το όλο έργο οικονομικά βιώσιμο;
- Αυτό το περίφημο «οικολογικό» parking είναι δυνατόν να περιγραφεί ως προς το χαρακτηρισμό του «οικολογικό»;

Μ. Έβερετ προς Χρ. Λαμπράκη:
«Έχω παράπονα πολλά»

σύντομα οι επισκέπτες του Πάρκου Ελευθερίας. Κι ενώ στην Αθήνα είθισται το τσιμέντο να τρώει το πράσινο, πίσω από το Μέγαρο Μουσικής κερδίζει η Φύση! Το υπαίθριο πάρκινγκ που βρίσκεται στο δόρειο τμήμα του πάρκου θα γίνει υπόγειο και οι περιπατητές θα έχουν στη διάθεσή τους επτά στρέμματα επιπλέον, για τις δόλτες τους».

Στη συνέχεια, τα δημοσιεύματα καταγίνονταν με την ανάλυση των λεπτομερειών. Έτσι θα χωροθετηθεί στο μέλλον το πάρκο, εκεί θα γίνει το γκαράζ, εκεί θα δενδροφυτευθεί επιπλέον χώρος της επιφανείας, έτσι (το κερασάκι στην τούρτα) θα κατορθωθεί το ακατόρθωτο: ενώ θα «σπαρθούν» κάμποσοι τόνοι μπετόν, οι αναγνώστες πρέπει να λάβουν το μήνυμα πως το έργο διαπνέεται από οικολογική ευαισθησία!

Και το έλαβαν το μήνυμα από όλα συλλήβδην τα έντυπα. Με κάποιες φωνές, όπως εκείνη της *Καθημερινής*, να είναι περισσότερο έντονες απέναντι στον εξωραϊστικό σύλλογο «Λυκαθηττός» της περιοχής (καμιά σχέση με τη γνωστή - άγνωστη παραπολιτική οργάνωση), στην οποία λίγο πολύ αποδιδόταν η μομφή πως θορυβεί άνευ λόγου, αφού έχει διαψευστεί ότι θα κατασκευασθεί παράλληλα συνεδριακό και εμπορικό κέντρο στο χώρο του πάρκου Ελευθερίας. Πληροφορία απολύτως παραπλανητική, όπως απέδειξε και ο δημοσιογράφος **Γιώργος Βότσης** σε άρθρο του στην *Ελευθεροτυπία*, άρθρο πολύ σημαντικό που έσπασε τα στεγανά μιας μονοδιάστατης πληροφόρησης και τόλμησε ευθέως να αντιπαρατεθεί σε ένα πολύ καλά οργανωμένο πλέγμα συμφερόντων (αποσπάσματα του εν λόγω άρθρου δημοσιεύουμε σε διπλανή στήλη).

Τύπος και πολιτική

Όπως και να 'χει, το ζήτημα που ανακύπτει είναι πολύ μεγάλο. Και έχει να κάνει τόσο με το ρόλο του Τύπου στην πολιτική ζωή της χώρας όσο και με τη στάση ενός πολιτικού που αγωνιά να εμφανίσει την εικόνα του εκσυγχρονιστή της πολιτικής ζωής ενώ με τις παρεμβάσεις του θέτει συχνά και έντονα το ηθικό στοιχείο ως συνεκτικό στοιχείο του πολιτικού μας βίου. Και πώς είναι δυνατόν ένας πολιτικός που αντιστρατεύεται την ασφυκτική παρουσία του μητσοταχικού περιβάλλοντος στον κομματικό μηχανισμό να παραπέμπει ακριβώς σε ανθρώπους αυτού του περιβάλλοντος για να χειριστούν την αντίδραση στην επικείμενη νέα αναμόρφωση του χώρου του ΕΑΤ - ΕΣΑ; Να υποθέσουμε ότι άλλα μας λέει κι άλλα πράττει; Να υποθέσουμε, δηλαδή, ότι στην περίπτωση του κ. Έδερτ έχουμε να κάνουμε με μια ακόμη περίπτωση πολιτικαντισμού και υποκρισίας; Με δεδομένη τη στάση του και με αποδεικτικό στοιχείο την επιστολή που αποκαλύπτει σήμερα το «ΑΝΤΙ», ναι, μπορούμε να το υποθέσουμε.

ΚΙ ΟΜΩΣ, ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΟ ΠΑΡΚΟ

• Τη Δευτέρα, 31 Μαΐου, ο Γιώργος Βότσης στην *Ελευθεροτυπία* με ένα τεκμηριωμένο άρθρο ήταν ο πρώτος που έσπασε τη σιωπή για ό,τι επρόκειτο να συμβεί στο Πάρκο της Ελευθερίας, υπό την σκιάν. Από το άρθρο του εκείνο δημοσιεύουμε, στη συνέχεια, εκτεταμένα αποσπάσματα.

Έχουμε να κάνουμε, τελικά, με μανιακούς της καταστροφής, που βάλθηκαν να μην αφήσουν τίποτα στη θέση του σ' αυτή την πολύπαθη πόλη: στόχος τους τώρα το «Πάρκο Ελευθερίας» (Άλσος Ελευθερίας θα το προτιμούσαμε ελληνιστί, αλλά πάει πια, έμεινε μ' αυτό το όνομα - και είναι το μικρότερο κακό). Δεν ήταν γραφτό του να συμπληρώσει τρίτη δεκαετία ως μια νησιδωράκη στο πυρακτωμένο κέντρο της τσιμεντούπολης, ως χώρος περιπάτου, αναψυχής και πολιτιστικών εκδηλώσεων, ως ιερός τόπος συλλογικής μνήμης. Από κολαστήριο της δικτατορίας και τόπος μαρτυρίου και εγκλημάτων (ΕΑΤ-ΕΣΑ), έμελλε επί δημοκρατίας ακριβώς να καταστεί χώρος του ειδικότερου εγκλήματος: να πνιγεί ως ανάσα ζωής, να χαθεί ως όαση πρασίνου, να σβήσει ως διαρκές ερέθισμα της ιστορικής μνήμης, να εξαφανιστεί ως σύμβολο αντίστασης.

Ένα Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 1070/Δ/22-10-92 με προσυπογραφή Χρ. Κατσιγιάννη, θεθείσας εκτός από την υπογραφή του Προέδρου της Δημοκρατίας), που φρόντισαν οι εμπνευστές του κ. πέτυχαν να περάσει «στο ντούκου», χωρίς δημοσιότητα, για να μην υπάρξουν αντιδράσεις, τροποποιεί το ρυμοτομικό σχέδιο Αθηνών και επιτρέπει να κατασκευαστούν εκεί:

- Υπέργειο τριώροφο συνεδριακό κέντρο.
- Κτίρια εστιατορίου και καταστημάτων.
- Υπόγειο τριώροφο «γκαράζ» αυτοκινήτων (για να εξυπηρετείται το παρακείμενο Μέγαρο Μουσικής) 750 θέσεων. Και
- Χώρος συνεδριακών εκδηλώσεων στην πρώτη στάθμη του υπόγειου χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων (για να γίνουν, μάλιστα, όλα «νομοτύπως» επιτρέπονται «και οι απαραίτητες διαμορφώσεις - αίθριο, εκσκαφές - στον περιβάλλοντα κοινόχρηστο χώρο για την εξασφάλιση του ηλιασμού αυτού και επικοινωνίας με τον κοινόχρηστο χώρο»).

Τι θα αφήσουν άθικτο οι μπουλντόζες και οι μπετονιέρες από το σημερινό άλσος με τα υπεραιώνια δένδρα και τον πράσινο λοφίσκο; Ό,τι χρειάζονται μόνο σαν στάχτη στα μάτια τα αρπακτικά και πανίσχυρα «χέρια πάνω από την πόλη»...

Διατηρούνται, έτσι (προς το παρόν, τουλάχιστον), τα μουσεία Εθνικής Αντίστασης και Ελευθερίου Βενιζέλου και το Κτίριο Εκθεσιακών Χώρων - και βεβαίως, η διαβόητη «πολυκατοικία των αξιωματικών».

Και, για «να χρυσωθεί το χάπι», ο Οργανισμός Μεγάλου Μουσικής:

- Παρέχει παραπλανητική πληροφόρηση ότι το υπόγειο «πάρκινγκ» θα γίνει μόνο κάτω από το ακάλυπτο χώρο, πίσω από το Μέγαρο, όπου και σήμερα σταθμεύουν αυτοκίνητα (κατά το επίσημο τοπογραφικό του ΥΠΕΧΩΔΕ, το υπόγειο «γκαράζ» επεκτείνεται και κάτω από το σημερινό άλσος
- Διαβεβαιώνει ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη για υπέργειο συνεδριακό κέντρο και διοχετεύει «μακέτες» μελλοντικής διαμόρφωσης του χώρου, όπου τα πάντα καλύπτονται από... πράσινο κι δεν γίνεται μνεία για το τριώροφο συνεδριακό κέντρο, το εστιατόριο και τα καταστήματα...

Έπρεπε ακόμη:

- Να συνεργήσουν στο κατ' εξοχήν συναινετικό έγκλημα όλοι όσοι μετέχουν στα κέντρα αποφάσεων, ώστε διά της συνενοχής να εξουδετερωθούν προκαταβολικά ενδεχόμενες αντιδράσεις Κυβέρνηση και αντιπολίτευση, Δήμος Αθηναίων, Οργανισμός της Αθήνας κ. ά.
- Να συρθεί το δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας σε αυτογελοιοποίηση με σειρά αλληλοαναφορών αποφάσεων. Στην τελική εγκριτική απόφαση, τον περασμένο Νοέμβριο, κι ενώ ήδη είχε δημοσιευθεί το Προεδρικό Διάταγμα, πρωτοστάτησαν η Μελίνα Μερκούρη και ο Μιλτ. Έδερτ. Ελάχιστοι δημοτικοί σύμβουλοι μειοψήφησαν και τέσσερις απ' αυτούς (Π. Βελισσάρης, Μαρλ. Γιαταγάνη, Μαρλίνα Δίζη και Άννα Φιλίνη) σε συνέντευξη Τύπου κατήγγειλαν ότι «τυχαία πληροφορήθηκαν το Π.Δ. το οποίο έντεχνα είχε αποκρυβεί». «Δεν είμαστε -είπαν- εναντίον του Μεγάλου Μουσικής. Αλλά για την εξυπηρέτησή του διαπράττεται ένα έγκλημα».
- Να περάσει απαρατήρητο και εν κρυπτώ το σκανδαλώδες Προεδρικό Διάταγμα...
- Να πνιγούν στη σιωπή οι αντιδράσεις του Εξωραϊστικού Συλλόγου «Ο Λυκαθηττός»...

Άλλο τόσο έπρεπε να θαφτεί από τα μέσα ενημέρωσης και η ομόφωνη απόφαση, τόσο κατά το Π.Δ., που πήρε στις 15-12-92 η διοίκηση του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών-Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων. «Διαπιστώνεται - τονίζει ο σύλλογος σε έγγραφό του προς το ΥΠΕΧΩΔΕ, με το οποίο ζητεί να ανακληθεί το Π.Δ. - ότι η κατασκευή του υπόγειου χώρου στάθμευσης και του συνεδριακού κέντρου θα καταστρέψει ένα σημαντικό τμήμα του πάρκου αυτού...».

Πρωτεργάτης και συντονιστής όλων των ενεργειών για το σχεδιαζόμενο ανοσιούρημα φέρεται ο πρώην πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ν. Δεσύλλας με τη διπλή σημερινή ιδιότητά του σύμβουλος επί τεχνικών θεμάτων του Πρωθυπουργού και μέλος της διοίκησης του (ιδιωτικού, ναι μην το ξεχνάμε) Οργανισμού Μεγάλου Μουσικής Αθηνών, που εξελίσσεται σε άτυπο και εξωθεσμικό υπερυπουργείο Πολιτισμού...

ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ο... ΠΑΡΑΠΟΝΙΑΡΗΣ!

Έχει παράπονα, πολλά
παράπονα... Ο πιο
«τηλεοπτικός» δελφίνος δεν
θα μπορούσε να έχει
παράπονα παρά από έναν
παράγοντα των ΜΜΕ.
Φροντίζει πάντως να τον
διαβεβαιώσει ότι είναι πλάι
του, στους «οικολογικούς»
του προσανατολισμούς. Έτσι,
λοιπόν, είναι οι
«εκσυγχρονιστές»;

Ένα βήμα μπρος, ένα βήμα πίσω...

του Τάσου Παππά

Βήματα μπρος και βήματα πίσω κάνει το σύνολο της (μικρής πλέον) ελληνικής Αριστεράς. Η όποια προεκλογική κινητικότητα έχει αποτέλεσμα τη σκλήρυνση στα όρια της παλιάς καλής εποχής για το ΚΚΕ, όπου μόνο ζητούμενο ήταν η κομματική καθαρότητα, και τις κινήσεις τακτικής του ΣΥΝ, που όμως δεν συνοδεύονται από κομματική συνοχή. Κάτι προσπαθεί να κινηθεί και στη μικρή Αριστερά, ενώ το ΠΑΣΟΚ, που ευελπιστεί να ξανακυβερνήσει, αρχίζει να ρίχνει νερό στο κρασί του προκειμένου να αντιμετωπίσει τον πολιτικό χώρο, που ως τώρα, για πολλούς στις τάξεις τους ήταν κόκκινο πανί.

Στράτος Κουζελέας

Η προσεχής εκλογική αναμέτρηση θα σημαδευτεί εκτός των άλλων και από τη σκληρή αντιπαράθεση μεταξύ Συνασπισμού και ΚΚΕ «για μια θέση στον ήλιο». Οι υψηλοί τόνοι που χρησιμοποιεί το ΚΚΕ υποχρεώνουν την Θεμιστοκλέους να απαντήσει καταφεύγοντας στα ίδια μέσα. Η πάση θυσία εκπροσώπηση στη Βουλή αναγκάζει τον ΣΥΝ να ξεχάσει την αντίληψη περί φυσιολογικών σχέσεων με την άλλη Αριστερά. Θα επιδιώξει να εμποδίσει το ΚΚΕ να αγρεύσει ψήφους από τον δικό του χώρο. Η Θεμιστοκλέους θα προτιμούσε αναμφίβολα την ιδεολογική σύγκρουση με τον πρώην σύμμαχο, επειδή θεωρεί ότι σ' αυτό το πεδίο έχει συγκριτικό πλεονέκτημα. Η στάση όμως του ΚΚΕ δεν αφήνει περιθώρια για «ευγένειες».

Τα τελευταία δείγματα από τη δημόσια εκφωνηθείσα πολιτική του Περισσού αποκαλύπτουν τις προθέσεις της ηγετικής ομάδας του κόμματος. Κύριο μέτωπο προς τους «αναθεωρητές». Στη λογική αυτή εντάσσονται: Η προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρα-

τείας για τη χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι συνεχείς επιθέσεις στελεχών του ΚΚΕ κατά του ΣΥΝ και ειδικότερα κατά κορυφαίων παραγόντων του. Βλέπε τις ανοίκειες αναφορές του μέλους του Γραφείου Τύπου του ΚΚΕ **Μάκη Κοψίδη** για τον **Λεωνίδα Κύρκο**. Κατά την άποψη του **κ. Κοψίδη**, αν δεν υπήρχε το ΚΚΕ, ο **Λ. Κύρκος** θα έβλεπε τη βουλευτική έδρα με τα κυάλια. Σ' ό,τι αφορά στις κατηγορίες περί αντικομμουνισμού, αυτές, εξαιτίας της μονότονης επανάληψης, έχουν καταντήσει αφόρητες κοινοτοπίες που μάλλον δεν εξυπηρετούν το στόχο που είχε ο συντάκτης της δήλωσης -τη συσπείρωση του κομματικού πληθυσμού- γιατί ακόμη και οι οπαδοί του ΚΚΕ δεν χωνεύουν εύκολα την κακομασημένη και ξαναζεσταμένη τροφή.

Η βασική πρόνοια των επιτελών του ΚΚΕ είναι να προσεταιριστούν εκείνους τους πολίτες που εξακολουθούν να κλίνουν προς τα αριστερά, λόγω καταγωγής, αλλά σήμερα δηλώνουν αναποφάσιστοι ή απογοητευμέ-

νοι από την κατάσταση που επικρατεί στη κομματική Αριστερά. Ο πρωτόλειος λόγος του ΚΚΕ είναι αμφίβολο αν θα καταφέρει να στρατεύσει τους σκεπτόμενους και ανησυχούντες αριστερούς, γιατί οι περισσότεροι από αυτούς είναι «παιδιά της κρίσης του 1989» και είδαν τις ελπίδες τους να διαψέδονται με την κατάρρευση του «υπαρκτού μύθου».

Πρέπει να συμβούν θεαματικές αλλαγές στη συνείδησή τους ή να κάνει τερατώδη λάθη ο Συνασπισμός για να μπορέσει το ΚΚΕ να αποσπάσει σεβαστό αριθμό ψηφοφόρων από τη δεξαμενή αυτή.

ΣΥΝ: Όπως σύγχυση

Βεβαίως, ο Συνασπισμός δείχνει έφεση προς τις αυτοκτονικές επιλογές. Τα ρεύματα που τον διατρέχουν συχνά - πυκνά «επιστρατεύουν» επιχειρήματα από το δυσώνυμο παρθεών της Αριστεράς, ενώ ορισμένοι πρωκλασάτοι παράγοντές του με τις πράξεις τους σκορπούν τη σύγχυση στις τάξεις των οπαδών. Για παράδειγμα: Ασυμφωνία υπάρχει ως προς το θέμα των Σκοπίων. Άλλοι επιμένουν «εθνικά» και προτάσσουν όνομα και άλλοι υιοθετούν τη συμβιβαστική λύση των δύομισι όρων. Διάσταση απόψεων εκδηλώνεται και στο ζήτημα της φυσιολογίας. Χάσμα αγεφύρωτο έχει δημιουργηθεί μεταξύ εκείνων που αναγνωρίζουν το κόμμα εντός της σοσιαλδημοκρατικής οικογένειας και αυτών που επιμένουν στο αριστερό σίμα της παράταξης ξεορίζοντας τη σοσιαλδημοκρατική διαχείριση. Αν τώρα προσθέσουμε και τις άμετρες φιλοδοξίες των «βεντών» του κόμματος που δεν είναι δυνατόν ικανοποιηθούν, αφού το εκλογικό αποτέλεσμα δεν θα το επιτρέψει, έχουμε την πλάνη ενός κόμματος που ψάχνει την ελπίδα της σωτηρίας.

Η ηγεσία του ΣΥΝ δεν μπορεί να προσκά τή συμμετοχή όλων των προδεδειγμένων στελεχών του στις εκλογικές λίστες. Αιτημένη αναγκάζει να αναζητά συμμάχους «μικρή» Αριστερά και στους ανέστιους της αριστερού τόξου. Προνομιακοί χώροι για δημιουργία ερεισμάτων που θα αντέξουν στο χρόνο και θα πάρουν τη μορφή εκλογικών οχημάτων στις ευρωεκλογές και εθνικές, η ΑΚΟΑ του **Γ. Μπανιά** και τα υπολείμματα των «Οικολόγων Εναλλα-

ών». Οι συζητήσεις έχουν ξεκινήσει από καιρό και οι ενδείξεις είναι ενθαρρυντικές. Συντόμως θα φανεί αν κι αυτή η προσπάθεια θα έχει την τύχη που είχαν ανάλογες στο παρελθόν, όταν δηλαδή η υπόθεση της συγκρότησης εκλογικού μετώπου ναυάγησε εξαιτίας των απίθανων μικροσκοπιμοτήτων του κυριάρχησαν στα κεφάλια όλων των μπλεκομένων.

Νέα Γραμματεία

Σε μια προσπάθεια τακτοποίησης των εσωτερικών συσχετισμών, ο Συνασπισμός αύριο και μεθαύριο αποφασίζει για την τελική μορφή που θα αποκτήσει η εκλογική του διακήρυξη και οι εκπρόσωποι της ηγεσίας θα επιχειρήσουν να ενσωματώσουν στο κείμενο «τις ενέσεις ριζοσπαστισμού» που πρότειναν με τη μορφή τροποποιήσεων οι «τέσσερις» (Δραγασάκης, Λαφαζάνης, Λεωτσάκος, Στρατούλης), προκειμένου να αποφευχθούν οι άσκοπες τριβές περί τη φυσιογνωμία. Η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή θα εκλέξει και τη νέα Πολιτική Γραμματεία. Στόχος είναι να εκπροσωπηθούν στο όργανο όλες οι συνιστώσες του Συνασπισμού. Το πιθανότερο είναι να εκλεγεί Γραμματεία που θα αποτελείται από 21 μέλη και στη συνέχεια να οριστεί ένα ολιγομελές σώμα, το οποίο θα παραιτείται το ρόλο του συντονιστή και θα

ασχολείται με τη διεκπεραίωση των τρεχουσών υποθέσεων. Εν τω μεταξύ, σε εκκρεμότητα παραμένει ο χρόνος σύγκλησης του Διαρκούς Συνεδρίου. Η αρχική απόφαση προέβλεπε να γίνει το Διαρκές στο τέλος Ιουνίου, αλλά εσχάτως αναπτύσσεται προβληματισμός μεταξύ των στελεχών και φαίνεται να καταλήγει στην άποψη πως καταλλήλότερος χρόνος είναι το φθινόπωρο.

Συνεργασίες

Το μείζον ζήτημα της πολιτικής των συμμαχιών τα δύο κόμματα της Αριστεράς το αντιμετωπίζουν με διαφορετικό τρόπο. Το ΚΚΕ έχει ξεκαθαρίσει από καιρό ότι οι συνθήκες και οι προγραμματικές εξαγγελίες των δυνάμει όμορων χώρων δεν προσφέρονται για τη δημιουργία των προϋποθέσεων συγκρότησης φερέγγυων κυβερνητικών σχημάτων. Αναθέτει τη λύση του διλήμματος στο μαζικό κίνημα, που «οφείλει» να ενισχύσει το ΚΚΕ και κατά συνέπεια να προκαλέσει αναταράξεις στο εσωτερικό του «προοδευτικού στρατοπέδου». Ισχυρό ΚΚΕ, λοιπόν, στη Βουλή και το λαό, και ύστερα βλέπουμε.

Ο Συνασπισμός όμως παλινωδεί. Μια ισχυρή πτέρυγιά του συνεχίζει να διακατέχεται από το σύνδρομο του αντιπασοκισμού και δεν βλέπει στο άμεσο μέλλον να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις συμμαχίας. Ένα

άλλο τμήμα του είναι σταθερά προσηλωμένο στην ιδέα της συνεργασίας, αλλά τη βλέπει να σαρκώνεται μόνο αν το ΠΑΣΟΚ δεν καταφέρει να κερδίσει την αυτοδυναμία. Αν αυτό συμβεί, τότε ο ΣΥΝ θα επιλέξει το δρόμο της «μαχητικής ριζοσπαστικής αντιπολίτευσης».

Πρόβλημα όμως έχει και το ΠΑΣΟΚ. Πολλοί στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης φοβούνται πως η κραυγαλέα αντιρροπική δράση ορισμένων στελεχών –με φόβτο το 1989– ενδεχομένως να δυναμιτίσει τις σχέσεις με τα κόμματα της Αριστεράς, με τα οποία πολύ πιθανόν το ΠΑΣΟΚ αύριο, όταν θα επιστρέψει στην κυβερνητική εξουσία, θα χρειαστεί να συνομιλήσει. Πέρα απ' αυτό, το ΠΑΣΟΚ θα κληθεί να λύσει το πολύ σοβαρό πρόβλημα –γόρδιο δεσμό το χαρακτηρίζουν μέλη του Ε.Γ.– που θα ανακύψει την επομένη των εκλογών. Πώς δηλαδή θα συμβιβάσει την ανάγκη να λάβει μέτρα για να τιθασεύσει τους οικονομικούς δέκτες με την υποχρέωση να ασκήσει, ουσιαστικά, προεκλογική πολιτική παροχών, αφού θεωρείται σίγουρο πως θα πάμε στις κάλπες το 1995 για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η περίπτωση να πάρει το ΠΑΣΟΚ 180 έδρες, έτσι ώστε να μην καταφέρει η Ν.Δ. να μπλοκάρει τη διαδικασία εκλογής, εντάσσεται στη σφαίρα του φανταστικού!

□

ΚΕΔΡΟΣ

το ελληνικό βιβλίο

ΣΤΑΘΗ
ΙΩ.
ΔΡΟΜΑΖΟΥ

ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ

Κριτικές

ΚΕΔΡΟΣ

Στάθη Ιω. Δρομάζου
ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ
ΚΡΙΤΙΚΕΣ

Επ' ευκαιρία της συμπλήρωσης δέκα χρόνων από το θάνατο του Στάθη Ιω. Δρομάζου, παρουσιάζουμε, στη σειρά των μεταθανάτιων εκδόσεων των κριτικών εργασιών του, μια επιλογή από κριτικά σημειώματα για παραστάσεις αρχαίου δράματος (Αισχύλου, Σοφοκλή, Ευριπίδη, Αριστοφάνη, Μενάνδρου) που ανεβάστηκαν στην Ελλάδα από το 1974 έως το 1983.

Έχουν προηγηθεί απ' τις εκδόσεις μας:

Το Αρχαίο δράμα (Αναλύσεις), 1984

Το Νεοελληνικό Θέατρο (Κριτικές), 1986

Το Ξένο Θέατρο (Κριτικές), 1987

Αριστοτέλους Ποιητική (εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια)

Γι' αυτό το καλοκαίρι προβλέπονται υψηλές θερμοκρασίες

του Μ. Πατρινού

Οι τελευταίες εξελίξεις στο εσωτερικό της «Νέας Δημοκρατίας» με επίκεντρο την συνωμοσιολογία «εντός των τειχών», την επιτάχυνση των διαδικασιών για το κόμμα του κ. Αντώνη Σαμαρά, τις χωριστές προσωπικές στρατηγικές δελφίνων και μεγαλοπαραγόντων και την άρνηση του κ. Κων. Μητσοτάκη να αναλάβει ενωτικές πρωτοβουλίες επιβεβαιώνουν τις έως τώρα βασικές εκτιμήσεις και προβλέψεις του **ΑΝΤΙ**. Προβλέπεται ένα θερμό πολιτικό καλοκαίρι, με άξονα αναφοράς όχι τη διαμάχη ανάμεσα στα κόμματα με άξονα αναφοράς όχι τη διαμάχη ανάμεσα στα κόμματα και τις πολιτικές αλλά – κυρίως – την κυβερνητική παράταξη και τα πρόσωπα.

Ν.Δ.: Μύρισε το... σφαγείο μας θυμάρι...

Ο πρωθυπουργός και πρόεδρος τη Νέας Δημοκρατίας έχει ξεκαθαρίσει ότι δεν είναι διατεθειμένος να κλονίσει την ηγεμονική του θέση και να διαμοιρασθεί την προσωπική του εξουσία, όπως επιθυμούν οι κ. Μιλ. Έβερτ, Στ. Δήμας και Αθαν. Κανελλόπουλος. Για το λόγο αυτό ο κ. Μητσοτάκης δεσμεύεται σε πρωτοβουλία «ενότητας και συσπείρωσης» αλλά καλεί μέσω του κ. Μαργίνα τους διάφορους αιρετικούς να τον επισκεφθούν οι ίδιοι και να συζητήσουν – για άλλη μια φορά – γενικά και αόριστα. Χωρίς συγκεκριμένες δεσμεύσεις για το μέλλον και προϋποθέσεις εισόδου στην κυβέρνηση.

Αυτό το προσκλητήριο για «απλή συζήτηση» ισχύει μόνο για ορισμένους αιρετικούς και πάντως όχι για τον κ. Αντώνη Σαμαρά. Ο πρωθυπουργός και οι συνεργάτες του έχουν πεισθεί ότι δεν υπάρχει δυνατότητα συνδιαλλαγής και συμφιλίωσης με τις πρώην υπουργό Εξωτερικών και η όλη συμπεριφορά τους από καιρό τώρα μοιάζει να μην επιθυμούν καμιά προσέγγιση και αντίθετα να εξωθούν περισσότερο τον κ. Σαμαρά σε αυτόνομες πολιτικές πρωτοβουλίες. Στις δημιουργία δικής του πολιτικής κίνησης και μάλιστα το συντομότερο δυνατόν. Οι διαγραφές στην ΟΝΝΕΔ και τη ΔΑΠ έρχονται ως αποτέλεσμα μιας τακτικής απέναντι στους κάθε είδους «σαμαρικούς» να βρεθούν εκτός κομματικού μηχανισμού και όχι να αντιμετωπισθούν με διαδικασίες διαλόγου καταστατικών διαδικασιών κ.λπ.

Η ανελαστικότητα Μητσοτάκη

Παράλληλα, όπως απέδειξε η όλη στάση το κ. Μητσοτάκη απέναντι στην οικονομική πολιτική του κ. Στέφανου Μάνου, – η οποία άρχισε να ξηλώνεται, ο πρωθυπουργός δε επιθυμεί να δικαιώσει κανένα επικριτή της όπως οι «τρεις», αλλά αντίθετα να εμφανισθεί ο ίδιος και μόνο ο ίδιος ως ο εγγυητής της επιτυχίας της μέχρι τώρα πορείας λιτότητας και των μέτρων χαλάρωσης.

Ακολουθώντας τις συμβουλές των αμερικανών συμβούλων επικοινωνίας ο κ. Μητσοτάκης επιβεβαιώνει με την όλη στάση του στο θέμα της οικονομίας αφενός ότι επιθυμεί να συνεχίσει την ηγεμονική του θέση και ευελιξία και αφετέρου ότι αυτός και μόνο θα

καρπωθεί τα πλεονεκτήματα όχι της στροφής αλλά των καλών αποτελεσμάτων της λιτότητας, δηλαδή των αυτονόητων ευεργετικών συνεπειών της. Έτσι ενώ η είσοδος στην κυβέρνηση των «τριών» περνάει τελικά πάνω από το «πτώμα της πολιτικής Μάνου», ο κ. Μητσοτάκης δείχνει ότι δεν είναι αποφασισμένος να δικαιώσει κανένα πλην του εαυτού του. Κατά συνέπεια αποκλείει κάθε δυνατότητα εισόδου στην κυβέρνηση των αιρετικών όχι μόνο έως τον Σεπτέμβριο, οπότε θα ανακοινώσει στη ΔΕΘ την πλήρη «φιλολαϊκή» πολιτική της κυβέρνησης για τον ερχόμενο χρόνο αλλά και αργότερα.

Είναι πλέον σαφές ότι ο κ. Μητσοτάκης επιθυμεί να λάβουν μέρος στην κυβέρνηση οι διάφοροι αντιηγετικοί μόνο τις παραμονές των εκλογών και μέσα σε δεδομένα πλαίσια ενωτικής πολιτικής, που θα είναι υποχρεωτικά η επιτυχία και δικαίωση από τους ίδιους της έως τότε πολιτικής του σε όλους τους τομείς. Σε όλα τα εθνικά, κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά θέματα.

Για το λόγο αυτό ο κ. Μητσοτάκης δεν αποφασίζει να δεχθεί κάποιο προσχηματικό έστω διάλογο με τους κάθε είδους επικριτικούς (ακριβώς επειδή υπάρχει ο κίνδυνος να ανοίξουν, έστω και σε συζήτηση, ορισμένα κρίσιμα πολιτικά και εσωκομματικά θέματα) και δεν δέχεται να παραχωρήσει από

τώρα στον κ. Αθαν. Κανελλόπουλο, τον πιο προσεγγίσιμο από όλους, την προεδρία της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος.

Αντεπίθεση;

Αντίθετα είναι πρόθυμος όχι τόσο ο ίδιος προσωπικά όσο οι διάφοροι υπουργοί, όπως οι κ. Κούβελας, Γκελεστάθης, Κεφαλογιάννης και άλλοι ως μοχλοί της κριτικής του να καταλογίσει ευθύνες για συνωμοσίες, υπονομεύσεις κ.λπ. Μια τακτική, η οποία εμφανίζεται πλέον με συχνότητα διμήνου. Και η οποία θα εμφανισθεί πάλι τα τέλη του Ιουνίου. Τότε έχει αποφασισθεί να «περάσουν» από το αποψιλωμένο από αιρετικούς και πλήρως ελεγχόμενο τμήμα Ιουνίου της Βουλής κρίσιμα νομοσχέδια, όπως αυτό για την ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ και των ΕΛΔΑ.

Έτοιμος να αντεπιτεθεί ο πρωθυπουργός σε κάθε μείζονα ευκαιρία αντιπαράθεσης και αμφισβήτησης – καθώς δεν έχει απομείνει άλλη δραστηριότητα στους «δελφίνους» – είναι βέβαιος ότι η εσωτερική κρίση θα συνεχισθεί ολόκληρο το καλοκαίρι. Και πολύ περισσότερο είναι αποφασισμένος όχι απλώς να την αντιμετωπίσει για χάρη των επιλογών του, που έχουμε αναφέρει, αλλά και να οριστικοποιήσει την απόφασή του να αποκλείσει πολλούς από τα ψηφοδέλτια προεκλογικά. Ακόμη και τους κ. Έδερτ και

Στ. Δήμα ή και τους Γ. Σούρλα και Σωτ. Χατζηγάκη.

Όλο και περισσότερο ο πρωθυπουργός καλλιεργεί την ιδέα ότι εκφράζει μόνος αυτός τη λαϊκή και οργανωμένη βάση της παρτάξης και πιστεύει ότι μπορεί εύκολα μια επικείμενη ήττα στις εκλογές να την ελαφρύνει (προκειμένου να εξουδετερώσει τις πιέσεις και κριτικές μετεκλογικά) ρίχνοντας το βάρος στην υπονομευτική κριτική και δράση των δελφίνων.

Ήδη ο κ. Στ. Μάνος μίλησε για τις μεγάλες αρνητικές συνέπειες στην πορεία και τους δείκτες της οικονομίας (που λέει δεν είναι μεγέθη και πολιτικές αλλά «κλίμα» στην κριτική των διαφωνούντων της «Νέας Δημοκρατίας»).

Συμπερασματικά το πολιτικό καλοκαίρι, που άρχισε δεν πρόκειται να οδηγήσει σε κανενός είδους ενωτική και συσπειρωτική πρωτοβουλία. Θα δείξει έως ποια όρια ο κ. Μητσοτάκης είναι αποφασισμένος να τραβήξει την αποκλειστικά προσωπική του στρατηγική έως τις εκλογές.

Δεν αποκλείεται μάλιστα την επέτειο των Ιουλιανών να έχουμε μια αναστροφή του σεναρίου της αποστασίας, με καταγγέλλοντα στον ρόλο του νομιμόφροντα της παρτάξης τον ίδιο τον κ. Κ. Μητσοτάκη!

□

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ομαδικής Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικής της Οικογένειας
- Κοινωνικής Ψυχιατρικής
- Δυναμικής Ψυχιατρικής
- Ψυχολογικών Αξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

• ΣΥΜΠΟΣΙΑ • ΣΥΝΕΔΡΙΑ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ • ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ • ΕΠΟΠΤΕΙΕΣ

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

Μόλις κυκλοφόρησε ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΠΑΣ

Ο γλύπτης Γιάννης Παππας συνθέτει τό βιβλίο αυτό με κείμενα για την Τέχνη των μεγαλυτέρων καλλιτεχνών και διανοητών του 19ου και του 20ού αιώνα. Αύγουστος Ροντέν, Χένρυ Μούρ, Κριστιάν Ζερβός, Ντεγκά, Σάρλ Μπωντλαίρ, Γκί ντέ Μωπασάν, Κόμης ντέ Λωτρεμόν, Πικάσο, Σαλβαντόρ Νταλί κ.ά. μάς ξεναγούν στα μυστικά της Τέχνης τους. Ένα ακόμη βιβλίο στη σειρά της ΤΕΧΝΗΣ των εκδόσεων ΝΕΦΕΛΗ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ή Ασκληπιοῦ 6, Ἀθήνα 106 80 - Τηλ. 3607744 - 3639962

**Επιμέλεια:
Τάσος
Μπάρλας**

Η ομολογία της αποτυχίας και οι προεκλογικές παροχές

Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνος, στην περίφημη συνέντευξη Τύπου που έδωσε την περασμένη Παρασκευή, ομολόγησε την παταγώδη αποτυχία της κυβέρνησης Μητσοτάκη στην οικονομία. Ο υπουργός Οικονομικών ωραιοποίησε την πορεία της οικονομίας και προσπάθησε με τα μέτρα που εξήγγειλε να παρακάμψει τα προβλήματα διαβίωσης των ασθενέστερων στρωμάτων του πληθυσμού.

Το ερώτημα δεν είναι αν θα αποδούν θετικά για την ελληνική οικονομία τα νέα μέτρα που εξαγγέλθηκαν. Αυτό είναι φανερό ότι δεν το πιστεύει ούτε ο ίδιος ο κ. Μάνος. Το ερώτημα είναι σε τι αποσκοπεί η κυβέρνηση και το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας από τα μέτρα αυτά. Τα μέτρα αυτά είναι καθαρά προεκλογικά, δίνουν το στίγμα στο οποίο θα κινηθεί η κυβέρνηση στο εναπομένον μέχρι τις εκλογές διάστημα στο θέμα των παροχών. Ο κ. Μάνος ανέτρεψε σε έναν πολύ μεγάλο βαθμό τη σκληρή πολιτική την οποία είχε κρατήσει μέχρι σήμερα στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Η προσπάθεια να κατεβεί η Νέα Δημοκρατία ενωμένη στις εκλογές περνάει μέσα από το συμβιβασμό των διαφόρων ομάδων για την οικονομία. Και αυτό φαίνεται κατ' αρχήν από το ότι πριν από την ανακοίνωση των νέων μέτρων υπήρξε συνάντηση του κ. Μάνου με τον πρώην υπουργό και μέλος της ομάδας των τριών, Αθ. Κανελλόπουλο καθώς και από τη συνέντευξη που δίνει, στην Απογευματινή της περασμένης Δευτέρας, ο κ. Κανελλόπουλος, στην οποία δεν κατακρίνει στο σύνολό της την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης παρά μόνον ορισμένα μέτρα.

Ο κ. Μάνος δεν αναφέρθηκε εκτενώς ούτε στον πληθωρισμό ούτε στην κάθετη μείωση της βιομηχανικής παραγωγής, αλλά ούτε και στη συνεχή αύξηση της ανεργίας στη χώρα. Επίσης δεν σχολίασε τις παρατηρήσεις ότι, με την κατάργηση στην ουσία του πόθεν έσχες, ενθαρρύνεται η φοροδιαφυγή.

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας δεν ενδιαφέρεται για το αν παραδόσει στην ερχόμενη κυβέρνηση καμμένη γη. Άλλωστε ο κ. Μάνος όλα τα σημερινά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας τα ανήγαγε στην περίοδο του ΠΑΣΟΚ. Το μόνο που ενδιαφέρει την κυβέρνηση είναι πώς τα μέτρα της αύξησης των αγροτικών συντάξεων, των πολύτεκνων μητέρων και η κατάργηση του ΕΦΤΕ θα ελαχιστοποιήσουν την πτώση του εκλογικού της ποσοστού.

Αρκεί να παρατηρήσει κανείς ότι οι πολύ συγκεκριμένες προτάσεις των καθηγητών Αγγελόπουλου και Ζολώτα δεν λήφθησαν καθόλου υπόψη.

Ποιος άλλωστε νοιάστηκε για την πορεία της οικονομίας σε περίοδο τόσο κοντά στη διενέργεια εκλογών;

Τα «θα» στη δημόσια διοίκηση

Τελικά η εξυγίανση της δημόσιας διοίκησης θα αργήσει να έρθει. Δεν υπάρχει κόμμα που θα τολμήσει να θίξει τα κεκτημένα δικαιώματα των δημοσίων υπαλλήλων, καθώς όλοι υπολογίζουν το πολιτικό κόστος.

Το ΠΑΣΟΚ, στο κυβερνητικό πρόγραμμα το οποίο επεξεργάζονται τα στελέχη του, δεν αναφέρει παρά ωραία λόγια και ευχές για την εξυγίανση της δημόσιας διοίκησης. Υπόσχεται μάλιστα αποκατάσταση των διωχθέντων από τη Νέα Δημοκρατία δημοσίων υπαλλήλων συντελώντας ακόμη περισσότερο στην κομματικοποίηση της δημόσιας διοίκησης.

Κατά τα λοιπά το έργο το έχουμε ξαναδεί και τα αποτελέσματα είναι γνωστά και καθόλου ευχάριστα για τον πολίτη.

Τα νοίκια που καίνε

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας αναμένεται να προδίδει στο τέλος του μήνα σε απελευθέρωση των ενοικίων. Με την απόφασή της αυτή, και παρά τις συμπληρωματικές ρυθμίσεις που θα κατατεθούν προς ψήφιση στη Βουλή, θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα σε χιλιάδες οικογένειες που δεν διαθέτουν ιδιόκτητο σπίτι.

Η κυβέρνηση, αν και θέλει να υποστηρίξει ότι ακολουθεί ευρωπαϊκή πολιτική, στο θέμα αυτό μάλλον δεν γνωρίζει το τι συμβαί-

νει στην Ευρώπη, όπου κύριο καθήκον της πολιτείας είναι η προστασία του ενοικιαστή.

Μήπως χρειάζεται να μελετηθούν τα καθεστώτα των ενοικίων των υπόλοιπων κρατών της ΕΟΚ από τους αρμόδιους του υπουργείου Οικονομικών;

Το δάρος στην οικοδομή

Το δάρος για την αναθερμανση στην οικονομία πέφτει και πάλι στην οικοδομή μετά την ανακοίνωση των νέων μέτρων του Στ. Μάνου. Με την κατάργηση του 3% επί των δανειακών συμβάσεων, την αναστολή του πόθεν έσχες και τη νομιμοποίηση των αυθαίρετων ο κ. Μάνος θέλει να ενεργοποιήσει τον τομέα

των κατασκευών στο οποίο διακινούνται κι πολλά χρήματα, αλλά και οποίος εποχιακά συντελ στη μείωση της ανεργίας.

Ο κ. Μάνος δυστυχώς για ακόμα μια φορά προπαθεί με κλασικές αλλά ξεπερασμένες πλέον συνταγές να πετύχει την ανθερμανση της χειμαζόμενης ελληνικής οικονομίας.

Ός πότε όλα θα επαφίονται στους μαθητευόμενους μάγους του υπουργείου Οικονομικών, που η μόνη σχέση που έχουν με την πραγματικότητα της ελληνικής οικονομίας είναι το όνομα του υπουργείου στο οποίο πειραματίζονται;

Σε τέλμα τα δημόσια έργα

Πολύ μικρός είναι ο ρυθμός απορρόφησης των κονδυλίων από το πακέτο Νο 1 για τα μεγάλα έργα και είναι πολύ δύσκολο να καλυφθούν οι στόχοι οι οποίοι έχουν τεθεί.

Είναι τόσο αργός ο ρυθμός απορρόφησης που το υπουργείο σκέπτεται να περικόψει σε σημαντική βαθμό τον προϋπολογισμό των δημοσίων έργων.

Είναι τέτοια πλέον αποδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης που το πιθανότερο είναι να χαθούν για ακόμα μια χρονιά σημαντικά κονδύλια, χωρίς να νοιάζεται κανείς γ' αυτό.

Το καλοκαίρι η μάχη για τον ΟΤΕ

Στα καλοκαιρινά τμήματα της Βουλής θα προσπαθήσει να περάσει η κυβέρνηση την παραχώρηση του 49% των μετοχών του ΟΤΕ στο ιδιωτικό τομέα.

Βέβαια, στην εκποίηση του Οργανισμού έχει εναντιωθεί, εκτός από την αντιπολίτευση, και στελέχη της Νέας Δημοκρατίας. Με τη συζήτηση στα θερινά τμήματα η κυβέρνηση θ

Με το ξεκίνημα του καλοκαιριού, ήρθαν και οι φωτιές, για να αποτελειώσουν, μαζί με τις ρυθμίσεις για τα αυθαίρετα, τα εναπομείναντα δάση της χώρας. Στο μεταξύ, βέβαια, η κυβέρνηση ασχολείται με την παράδοση της δασοπυρόσβεσης στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Πώς θα πληρώνονται οι ιδιωτικές εταιρίες, με καμένα πενκάκια;

επιδιώξει τον όσο δυνατόν λιγότερο θόρυβο.

Με την εκποίηση του ΟΤΕ η κυβέρνηση θέλει να καλύψει τα ελλείμματα του προϋπολογισμού και να αναθερμάνει τη χρηματιστηριακή αγορά με τις χιλιάδες μετοχές που θα τεθούν σε κυκλοφορία.

Οι αντιδράσεις, βέβαια, που θα υπάρξουν θα είναι πολύ μεγάλες και καλό θα είναι να επανεξεταστεί η απόφαση αυτή, αν και φοβόμαστε ότι, καθώς η υποτυπώδης επιτυχία του οικονομικού προγράμματος έχει στηριχθεί από τον κ. Μάνο ακριδώς στην εκποίηση αυτή, δεν πρόκειται να υποχωρήσει.

Το δέβαιο είναι ότι η πώληση αυτή θα μας απασχολήσει πολύ στο μέλλον.

Κέρδη και αποδιομηχανοποίηση

Στα 80 δισ. δραχμές φτάνουν τα κέρδη των 10 πρώτων ελληνικών διομηχανιών το 1992. Το ποσόν είναι πολύ μεγάλο και κάνει τις διομηχανίες αυτές να είναι μέσα στις πρώτες σε κέρδη κοινοτικές επιχειρήσεις.

Ενώ όμως τα κέρδη των μεγάλων επιχειρήσεων αυθούν, η αποδιομηχανοποίηση της ελληνικής οικονομίας είναι γεγονός, καθώς κλείνουν συνέχεια μι-

κρομεσαίες επιχειρήσεις.

Όλα τα μέτρα τα οποία έλαβε η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας είχαν στόχο να ενισχύσουν τις μεγάλες επιχειρήσεις και όχι να δομηθούν τη βάση της πυραμίδας.

Όσο λοιπόν η χώρα θυθίζεται στην ύφεση και δεν πέρνονται μέτρα αναθέρμανσης της οικονομίας τόσο το φαινόμενο αυτό θα γίνεται εντονότερο.

Το ΧΑΑ στηρίζει τα μέτρα Μάνου

Το ελληνικό Χρηματιστή-

ριο στήριξε τα μέτρα που ανακοίνωσε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνος την περασμένη Παρασκευή. Η στήριξη αυτή φάνηκε δύο φορές. Κατ' αρχήν, την Παρασκευή των ανακοινώσεων, το Χρηματιστήριο έχανε 1,5% πριν ανακοινωθεί η πρόθεση του κ. Μάνου να επισπεύσει τα μέτρα, ενώ στη συνέχεια έκλεισε θετικά. Και δεύτερον, τη Δευτέρα, σημείωσε μια εντυπωσιακή άνοδο της τάξης του 2,33%.

Οι επενδυτές πιστεύουν ότι με τα νέα μέτρα θα επιτευχθεί κάποια αναθέρ-

μανση της αγοράς και μια μεγαλύτερη κίνηση στις συναλλαγές του Χρηματιστηρίου, κυρίως με την επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων.

Εντύπωση, πάντως, προκαλεί το ότι οι τιμές των μετοχών δεν επηρεάστηκαν ούτε από την ομολογία της σταθεροποίησης του πληθωρισμού από τον κ. Μάνο ούτε από τη δημοσιοποίηση της ετήσιας έκθεσης του ΟΟΣΑ για την ελληνική οικονομία που κάνει λόγο για αποτυχία σε βασικούς τομείς του σταθεροποιητικού προγράμματος της κυβέρνησης.

Πολύ μεγάλη είναι η αύξηση των ακάλυπτων επιταγών και των απλήρωτων συναλλαγματικών που κυκλοφορούν στην αγορά. Το μέγεθος είναι τόσο μεγάλο, που οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ασφυκτούν κάτω από το βάρος, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να αντιδράσουν, με αποτέλεσμα το κλείσιμο χιλιάδων επιχειρήσεων και την αποδιομηχανοποίηση της χώρας.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΣΦΥΞΙΑΣ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΚΑΛΥΠΤΩΝ ΕΠΙΤΑΓΩΝ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ (σε δισ. δρχ.) και πτωχεύσεων την τελευταία 10ετία

ΕΤΟΣ	ΑΚΑΛΥΠΤΕΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ	ΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΣΥΝΑΛ/ΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ (σε δισ. δρχ.)	ποσοστό μεταβολής	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΝ
1983	15,7	39,871	55,571	-	-
1984	12,564	40,52	53,016	-4,6%	-
1985	15,536	39,939	55,475	+4,6%	3.352
1986	21,584	46,733	68,317	+23,1%	4.147
1987	27,5	50,3	78	+14,2%	4.450
1988	35,8	56,7	92,5	+18,6%	4.751
1989	35,8	69,4	105,2	+13,7%	3.919
1990	56,1	65,0	121,1	+15,1%	3.227
1991	80,9	77,2	158,1	+30,6%	4.313
1992	103,6	99,2	202,8	+28,3%	4.002
1993*	38,174	27,987	66,76	+42,2%	858

ΠΗΓΗ: ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ / ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΕΟΚ: Επιδείνωση της ανεργίας

Μεγάλη άνοδο σημείωσε η ανεργία στην ΕΟΚ κατά το διάστημα από τον Απρίλιο του 1992 μέχρι τον Απρίλιο του 1993. Οι άνεργοι αυξήθηκαν από 4,4% στο 10,4% και τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφονται στην Ισπανία, 20,7%, στην Ιρλανδία, 8,4%, τη Βρετανία, 11,4%, και τη Γαλλία 10,6%, ενώ το μικρότερο ποσοστό στο Λουξεμβούργο με 2,5%.

Ιαύξηση αυτή απασχολεί έντονα τις αρμόδιες υπηρεσίες της Κοινότητας και οι ελπίδες για το 1993 έχουν ναποτεθεί στην ανάπτυξη που, όπως υποστηρίζει ο επίτροπος Οικονομικών της ΕΟΚ Χ.

Κριστόφερσεν, θα είναι και φέτος ετική. Βέβαια, οι προβλέψεις

μιλούν για αρνητική ανάπτυξη της τάξης του -0,3% και αυτό είναι το κύριο θέμα της επομένης Συνόδου Κορυφής της Κοινότητας.

Επενδυτικό ενδιαφέρον για Ουκρανία από ΗΠΑ

Έντονο επενδυτικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η Ουκρανία για τις επιχειρήσεις των ΗΠΑ. Ήδη περισσότερες από 100 αμερικανικές εταιρείες έχουν εγκατασταθεί στη χώρα και υπολογίζεται ότι αυτές καλύπτουν το μισό των ξένων επενδύσεων στην πρώην Σοβιετική Δημοκρατία.

Οι βασικοί λόγοι της επενδυτικής αυτής δραστηριότητας των

αμερικανικών εταιρειών είναι η πολιτική σταθερότητα που επικρατεί στη χώρα και η οργάνωση των υπηρεσιών της, σε αντίθεση με τις άλλες πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες όπου κυριαρχούν οι υπανάπτυκτες δομές στη διοίκηση και την οικονομία.

Βέβαια, δεν είναι όλα ρόδινα και τα προβλήματα υπάρχουν. Το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο αλλάζει συνεχώς, είναι το κύριο στοιχείο που αποτρέπει τις μικρές εταιρείες να επενδύσουν στην Ουκρανία. Τον τελευταίο καιρό, επενδυτικό ενδιαφέρον για μεταφορά κεφαλαίων στη χώρα έχουν επιδείξει και πολλές ευρωπαϊκές εταιρείες, κυρίως γερμανικές.

Η ΑΓΕΤ περνά σε άλλα χέρια;

του Αργύρη Παναγόπουλου

Τα χρέη της Φερούτσι, στην οποία ανήκει και η Καλτσεστρούτσι-ΑΓΕΤ, ανέρχονται σε 3.150 δισ. δρχ., ενώ το παθητικό του προϋπολογισμού της για το 1992 ανέρχεται σε 227 δισ. δρχ. Για να αντιμετωπίσει τα ελλείμματα η Φερούτσι άρχισε να πουλάει τη μια μετά την άλλη τις εταιρίες της. Στο χρηματιστήριο του Μιλάνου άρχισαν να εμφανίζονται οι πρώτοι πιθανοί αγοραστές της Καλτσεστρούτσι-ΑΓΕΤ.

Η αυτοκρατορία της οικογένειας Φερούτσι μετά το τέλος του διεφθαρμένου ιταλικού πολιτικού καθεστώτος, με τις μίζες και τις επιχορηγήσεις, και τη διεθνή κρίση με την υποτίμηση της λιρέτας, που της κόστισε 1.888 δισ. δρχ., δέχεται ένα ακόμη αποφασιστικό πλήγμα.

Σε λίγους μήνες η οικογένεια Φερούτσι θα αναγκαστεί να πουλήσει την πλειοψηφία των μετόχων του δεύτερου σε μέγεθος ιταλικού ιδιωτικού βιομηχανικού Ομίλου.

Η εποχή της σύναξης δανείων για την αγορά επιχειρήσεων, όπως στην περίπτωση της ΑΓΕΤ, και τα επίκινδυνα χρηματιστηριακά παιχνίδια αποτελούν ουσιαστικά παρελθόν για τη Φερούτσι. Η σχέση ανάμεσα στα χρέη της και στα περιουσιακά της στοιχεία πέρασε από το 0,9, που ήταν στα τέλη του '91, στο 1,67.

Ήδη αναγκάστηκε να πουλήσει αρκετές επιχειρήσεις για να μειωθούν τα χρέη της, όπως τη Farmitalia για 2.850 δισ. δρχ., ενώ ετοιμάζεται να πουλήσει άλλες, όπως την Antibioticos, που διώκεται στην Ισπανία για σκάνδαλα ανάλογα με αυτά της ΑΓΕΤ.

Η είδηση για τα τεράστια χρέη της Φερούτσι στην αρχή ανέβασε την τιμή των μετοχών των εταιριών του Ομίλου. Της Ferfin, της χρηματιστηριακής του Ομίλου, κατά 1,77%, της Montedison, με χρέη 1.866 δισ. δρχ., κατά 4,07% και της Calcestruzzi κατά 2%. Κολοσσοί σαν τη Φερούτσι δεν κλυδωνίζονται εύκολα από χρηματιστήρια, όπως αυτό του Μιλάνου, που επί χρόνια έχουν μια έντονη και δυναμική παρουσία.

Ο Τζιαμπιέρο Πεζέντι, ο ιδιοκτήτης της Ιταλσεμέντι που είχε ενδιαφερθεί να αγοράσει την ΑΓΕΤ, εμφανίστηκε σαν ο άμεσα ενδιαφερόμενος για την αγορά της Καλτσεστρούτσι χωρίς να αποκρύπτει ότι ο στόχος του είναι η αγορά του «Ηρακλή».

Η Καλτσεστρούτσι για το 1992 παρουσίασε μια μείωση των πάγιων κερδών της σε σχέση με το 1991. Τα κέρδη της για το 1992 ανήλθαν σε 3,9 δισ. δρχ. εξαιτίας του κόστους της αγοράς της ΑΓΕΤ, όπως ισχυρίζεται η Φερούτσι.

Τα κέρδη της ΑΓΕΤ ξεπερνούν κατά πολύ τα κέρδη της ίδιας της Καλτσεστρούτσι, μιας και ανέρχονται σε 70,5 δισ. δρχ. Για τον Πεζέντι λοιπόν η Καλτσεστρούτσι ή μάλλον η ΑΓΕΤ συνεχίζει να αποτελεί μια καλή επένδυση. Δεν περνάει από κανέναν απαρατήρητο το ότι ο ίδιος ο Πεζέντι ανήγγειλε ότι ο ανταγωνισμός της ΑΓΕΤ εναντίον των επιχειρήσεών του στη Σικελία προκάλεσε μια μείωση των εσόδων του

Τη στιγμή που η επιτροπή του ελληνικού Κοινοβουλίου βρίσκεται στη Ρώμη για να εξετάσει τον Παντσαδόλτα, το μέλλον της ΑΓΕΤ παίζεται κάπου».

κατά 10%. Για τον λόγο αυτό ο Πεζέντι άρχισε να διαπραγματεύεται την πώληση άλλων εταιριών του για να μπορέσει να αγοράσει την Καλτσεστρούτσι.

Για την Καλτσεστρούτσι-ΑΓΕΤ, οι τομείς του σκυροδέματος, του τσιμέντου και των βιομηχανικών εγκαταστάσεων παρουσίασαν άνοδο, σε αντίθεση με τον τομέα των κατασκευών που περνά κρίση.

Το ΔΣ της Καλτσεστρούτσι ακόμα και σήμερα, ίσως για να πετύχει καμιά καλύτερη τιμή, υπεραμύνεται της αγοράς που έκανε ο Παντσαδόλτα πέρσι. Το κόστος της ΑΓΕΤ θα το αποσβέσει μέσα στα επόμενα δύο χρόνια. Παρ' ότι στην ανακοίνωση του Δ.Σ. υπάρχουν οι διαβεβαιώσεις ότι η αγορά «αποτελεί μια ασφαλή και σθεναρή στρατηγική επιλογή που θα συμβάλει στη σημαντική συγκεντροποίηση στον τομέα του σκυροδέματος, βοηθώντας την εταιρία να ανταπεξέλθει με πιο αποτελεσματικό τρόπο στον ιταλικό και τον διεθνή ανταγωνισμό», το καθαρό κέρδος της κάθε μετοχής παραμένει σταθερό με τα περσινά επίπεδα. Τη στιγμή που η λιρέτα δέχθηκε μια υποτίμηση του 15-20% η Καλτσεστρούτσι δίνει το ίδιο κέρδος των 54 δρχ. κατά μετοχή.

Στην προσπάθεια σύμπτυξής της, η Καλτσεστρούτσι ήδη πούλησε την IMEG και την Pulproiect, που συμμετείχε κατά 20%.

Η διαχείριση όμως της επιχείρησης διάσωσης της αυτοκρατορίας της Φερούτσι από το ιταλικό κράτος προκάλεσε δυσφορία. Τόσο ο ιταλός πρωθυπουργός όσο και ο νέος διοικητής της Τράπεζας της Ιταλίας φαίνονται αποφασισμένοι να βοηθήσουν χρηματιστηριακά τη Φερούτσι. Οι νόμοι του ελεύθερου ανταγωνισμού και της αγοράς ουσιαστικά δεν τηρήθηκαν ποτέ στην Ιταλία. Πέντε δημόσιες Τράπεζες άρχισαν να καταστρώνουν τα σχέδια συρρίκνωσης του Ομίλου. Η Φερούτσι τείνει να γίνει μια δημόσια επιχείρηση λαϊκής βάσης, τη στιγμή που οι ιταλικές κυβερνήσεις είναι από τους πιο αμείλικτους οπαδούς των ιδιωτικοποιήσεων!

Η αμερικανική εταιρία Goldman Sachs, που είχε αναλάβει να βρει διεθνείς χρηματοδότες για λογαριασμό της Φερούτσι, διαπραγματεύεται με τον αμερικανικό χρηματιστηριακό κολοσσό Citicorp και την Bank of Tokyo την πώληση ακόμη δύο-τριων εταιριών του Ομίλου Φερούτσι, μεταξύ των οποίων και η Καλτσεστρούτσι.

Η τύχη της ΑΓΕΤ είναι ακόμη άγνωστη. Το

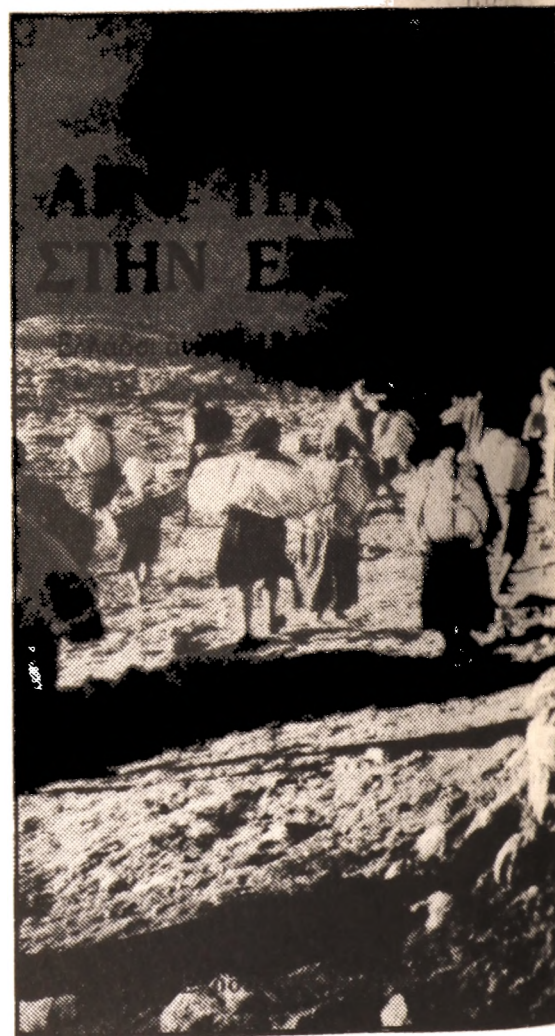
σίγουρο είναι ότι η Φερούτσι μέσα σε έναν χρόνο μείωσε τους τομείς των δραστηριοτήτων της κατά 14 και απέλυσε 1.500 εργαζόμενους.

Η είδηση ότι το ιταλικό δημόσιο έχει δραστηριοποιηθεί προκάλεσε την πτώση των μετοχών όλων των εταιριών του Ομίλου. Η Ferfin έπεσε κατά 4,04%, η Montedison κατά 4,59%, ενώ Καλτσεστρούτσι κατά 5,69%.

Τη στιγμή που η επιτροπή του κοινοβουλίου μας βρίσκεται στη Ρώμη για να εξετάσει τη Λορέντζο Παντσαδόλτα το μέλλον της ΑΓΕΤ παίζεται κάπου αλλού.

Μετά τη γνωριμία μας με τους διεφθαρμένους και καλοντυμένους Ιταλούς manager της Φερούτσι μάλλον έφθασε η ώρα να γνωρίσουμε και τους εργατικότατους και ηλεκτρονικότατους Γιαπωνέζους. Χάρης στον κ. Μητσοτάκη θα διευρυνθούν ακόμη περισσότερο οι πολιτιστικοί μας ορίζοντες στον τομέα των διεθνών αγορών και των κερδοσκοπών τους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ο Πολίτης

Κέκρωπος 2 Πλάκα
τηλ. 3239.645

Πλήθος ανέκδοτα ντοκουμέντα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Ζωοδ. Πηγής 21, Αθήνα
Τηλ.: 3615433

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
κυκλοφόρησαν

Jeremy Hawthorn

ΞΕΚΛΕΙΔΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μια εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΡΙΑ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΓΕΛΑΣ

Μολονότι η θεωρία της λογοτεχνίας αποτελεί, τον τελευταίο καιρό, βασικό μάθημα των Φιλοσοφικών σχολών, για πολλούς φοιτητές η μελέτη της δύσκολα συνάπτεται με την ανάγνωση των συγκεκριμένων λογοτεχνικών έργων.

Το βιβλίο αυτό, ως εγχειρίδιο όχι μόνο για τους φοιτητές αλλά και για τους καθηγητές της Μέσης Εκπαίδευσης, είναι μια εισαγωγή στα βασικά θέματα και ζητήματα της θεωρίας της λογοτεχνίας, με τέτοιο τρόπο ώστε να συνδέεται επαρκώς με την αναγνωστική εμπειρία των λογοτεχνικών κειμένων, διαφωτίζοντάς την. Για τον λόγο αυτό, πραγματεύεται λιγότερο τις απόψεις των διαφόρων κριτικών και των κριτικών σχολών, και περισσότερο τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κριτικοί της λογοτεχνίας από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Ένα βιβλίο γραμμένο με διαύγεια και χωρίς δογματισμό.

○●○

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΛΠΑΞΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΤΟΜΟΣ II:

Η ανασκαφή του Ναού της Αρτέμιδος
(Κέρκυρα 1911)

Μια αρχαιολογική ανασκαφή στην Κέρκυρα των αρχών του αιώνα –η ανασκαφή που οδήγησε στην ανακάλυψη του ναού της Αρτέμιδος– γίνεται το επίκεντρο μιας συναρπαστικής ιστορίας με πρωταγωνιστή τον ίδιο τον αυτοκράτορα της Γερμανίας Γουλιέλμο, τακτικό «παραθεριστή» του νησιού εκείνη την περίοδο. Το «περιστατικό» δίνει την ευκαιρία στον καθηγητή της Αρχαιολογίας του Παν/μίου Κρήτης Θανάση Καλπαξή να αποκαλύψει τις αθέατες διασυνδέσεις Αρχαιολογίας και Πολιτικής, ανασυνθέτοντας έτσι και την ευρύτερη εικόνα μιας ταραγμένης εποχής όπου τα Βαλκανικά «ενδιαφέροντα» των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων διπλέκονται με την έντονη διεκδίκηση εκ μέρους τους των Ελληνικών αρχαιολογικών θησαυρών.

Ένα λαμπρό «βιβλίο εποχής» με ευρύτερο –και καθόλου ανεπίκαιρο– ιστορικό ενδιαφέρον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Σ.ΜΑΡΙΝΗΣ, ΣΟΛΩΝΟΣ 116, ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ. 01-3608348

• Το είδαμε κι αυτό και θα μας μείνει αξέχαστο: Ιδιοκτήτες ΜΜΕ, διευθυντές εφημερίδων, πολιτικοί και κομματικοί παράγοντες να μιλούν στο διήμερο της Μεγάλης Βρετανίας με θέμα «Εξουσία και εξάρτηση των ΜΜΕ». Μα... κι αυτοί εξουσία δεν είναι; Ποιος θα μιλήσει, αλήθεια, για τις δικές τους εξαρτήσεις και εξουσίες; Για να μην ξεχνιόμαστε, δηλαδή...

• Άπαντες προετοιμάζονται πυρετωδώς για τη μετάλλαξη του «Καναλιού 29». Δεν είναι μόνο ο κ. Μαστοράκης που αναζητεί και κατασκευάζει το νέο χολυγουντιανό προφίλ του σταθμού, αυτό που θα το κάνει να ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα. Υπεύθυνος ενημέρωσης του καναλιού ανέλαβε ο κ. Γιώργος Λιάνης που αγωνιωδώς αναζητεί δημοσιογράφους που θα στελεχώσουν τα δελτία ειδήσεων, δίνοντάς τους τον αέρα ενός καθωσπρέπει, τέλος πάντων, σταθμού. Προτάσεις στη Λιάνα Κανέλλη, την Όλγα Τρέμη, την Έλλη Στάη, λέγεται πως δεν απέδωσαν. Κι έτσι, ο κ. Λιάνης πραγματικά αγωνιά για το πώς θα στελεχώσει τον τομέα ενημέρωσης, εν όψει μάλιστα και των εκλογών που προσδιορίζονται απ' το ΠΑΣΟΚ γύρω στο Νοέμβριο...

• Η ανταλλαγή των κουπονιών της Ελευθεροτυπίας αρχίζει στις 14 Ιουνίου, το Ελληνικό Λεξικό θα 'ναι πια δικό σας, στο μεταξύ όμως, στο χορό μπήκε και η Απογευματινή, που προσφέρει με τη σειρά της δυο εγκυκλοπαίδειες! Η αλήθεια, πάντως, είναι πως η πρώτη εφημερίδα, από μια στιγμή και πέρα, δεν επανπαύθηκε στην προσφορά της, αλλά δημοσίευσε και κάποιες έρευνες που ήταν πραγματικά ενδιαφέρουσες. Τώρα, βέβαια, προβληματίζονται, καθώς ακούω, στην Ελευθεροτυπία, για το πώς θ' αντεπεξέλθουν κυκλοφοριακά τους καλοκαιρινούς μήνες – με δεδομένη την πτώση όλων των εφημερίδων και προσανατολίζονται στην προσφορά ενός δίτομου έργου για τον Μεγαλέξανδρο. Ευχόμαστε να μην πρόκειται για κατέναντα «μεγαλοϊδεατικό», έξαλλο έργο... Πάντως, την ιστορική

θεώρηση του βιβλίου υπογράφουν ο Ρένος Αποστολίδης και οι γιοι του...

• Πιέζεται ο κ. Γιάννης Αλαφούζος απ' το ΠΑΣΟΚ να εκπέμψει τηλεοπτικά πριν απ' τις εκλογές, έστω και χωρίς άδεια. (Φαίνεται, πάντως, πως δεν εμπιστεύονται και πολύ το μέχρι τότε μεταλλαγμένο «Κανάλι 29».) Εύκολο όμως το 'χεις, μ' αυτόν τον πόλεμο που έχει ξεσπάσει μεταξύ Αλαφούζων και Μητσοτάκη; Απ' το «Ασπρονήσι» στην «Ενάλιο Αίθρα». Και μετά απ' αυτά, η έρευνα για μεταφορά όπλων στο αυτοκίνητο του υιού Αλαφούζου, εν μέσω της Βασ. Σοφίας. Κι έπειτα αυτή η επαισχυνη ανακοίνωση απ' το γραφείο Τύπου της Νέας Δημοκρατίας. Στο μεταξύ, τα πρόστιμα δίνουν και παίρνουν, κανείς δεν ξέρει πού θα φτάσουν. Μέσα στην αναμπουμπούλα όμως, φαίνεται ότι τα πνεύματα έχουν οξυνθεί για τα καλά στον ΣΚΑΪ. Οι παρεμβάσεις του υιού Αλαφούζου είναι καιρίες και αποφασιστικές, το παιδί φαίνεται να ρέπει προς τον λαϊκισμό, ή κάποιος του 'πε πως εκεί είναι το ψωμί... Δεν καταλαβαίνει, αλήθεια, πως οι εποχές άλλαξαν, την πτώση της ακροαματικότητας έτσι την ερμηνεύει; Θύματα πάντως των παρεμβάσεών του ο Νίκος Φωτάκης και ο Γιώργος Μελέας. Για να δούμε τι θα προκύψει μελλοντικά...

• Από τον πρόεδρο της Ένωσης Συντακτών Περιοδικού Τύπου, Ανδρέα Καλομάρη, λάβαμε την πιο κάτω επιστολή:

Αγαπητέ συνάδελφε,

Με κατάπληξη διαβάσαμε στο Αντί το τόσο γνωστό για την αγωνιστικότητά του – το τουλάχιστον ανεβλαβές δημοσίευμα που επιχειρεί να θίξει, με ελαφρότητα και κακεντρέχεια, τη Γενική Γραμματέα της Ένωσής μας, γνωστή δημοσιογράφος και συνδικαλίστρια κ. Πέλλη Κεφαλά - Καρακατσάνη.

Για την αποκατάσταση της ΑΛΗΘΕΙΑΣ σας πληροφορούμε ότι:

Μετά την εγκατάσταση νέας τάξης πραγμάτων στο περιοδικό «Εικόνες», την ξαφνική απομάκρυνση του διευθυντή του περιοδικού κ. ΑΝΔΡΕΑ ΜΠΟΜΗ και του στελέχους κ. ΣΟΦΙΑΣ ΒΟΥΛΤΕΨΗ, η εργοδοσία (με τη συνεργασία των τη νέα τάξη αποτελούντων) μεθόδευσε εξοντωτικό ψυχολογικό πόλεμο κατά της αρχισυντάκτριας του περιοδικού και γ.γ. της Ένωσής

μας κ. ΠΕΛΛΗΣ ΚΕΦΑΛΑ - ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ, με σκοπό τον εξαναγκασμό σε παραίτησή της.

Αυτό επειδή, όπως γνωρίζετε, η απόλυση των συνδικαλιστών, καθώς και η επαγγελματική τους μείωση απαγορεύεται από το Νόμο 1264/82.

Θα έπρεπε, βέβαια, ένας συντάκτης του Αντί, να μην αγνοεί τις πολύ γνωστές πρακτικές που χρησιμοποιούνται από τις εκάστοτε εργοδοσίες για το σπάσιμο νευρών των συνδικαλιστικών στελεχών που επιμένουν να υποστηρίζουν τα δικαιώματα που με αγώνες έχουν κατακτηθεί – για το συμφέρον των εργαζομένων και του συνδικαλιστικού κινήματος.

Στην ανεβλαβή φράση του ότι η κ. Κεφαλά... καθόταν και δεν έκανε τίποτε του απαντάμε για να μην ξανακάνει παρόμοιο ΛΑΘΟΣ:

Είναι από τις χαρακτηριστικές μεθόδους των εργοδοτών η επαγγελματική ακινητοποίηση του συνδικαλιστικού στελέχους. Η αφαίρεση αρμοδιοτήτων. Οι ηθικές μειώσεις.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ αναγκάστηκε να τα υποστεί η Γενική Γραμματέας μας. Παρ' όλο που συνέχισε να προσφέρει εργασία, μέσα στο πλαίσιο των περιθωρίων που της είχαν απομείνει (χρονογράφημα – το πολύ γνωστό ΕΤΣΙ ΛΟΙΠΟΝ - FAX, Πρόσωπα, αρχισυντακτική επιμέλεια της στήλης ΑΤΖΕΝΤΑ, δική της έμπνευση και καθιέρωση).

Αυτά, και όταν είχαν δημιουργηθεί γι' αυτή στις Εικόνες – περιοδικό, στο οποίο επί εννέα χρόνια είναι πασίγνωστο τα πόσα προσέφερε – συνθήκες απομόνωσης και ΕΞΟΡΙΑΣ – από τον νεοαφιχθέντα κ. Τσιχλιά – ο οποίος επί δίμηνο λειτουργούσε ανωνύμως και την ομάδα του.

Αυτά και ως τις 18.5.93 που η εργοδοσία (Έθνος Α.Ε.) κοινοποίησε (θυροκόλλησε) παράνομη απόλυση... Κίνηση πρωτοφανής που έχει ακολουθήσει βέβαια πλέον το σίγουρο δρόμο της Ελληνικής Δικαιοσύνης. Όσο για το αναφερόμενο, στο δημοσίευμα, «υπέρογκο ποσόν» που απαιτούσε: Πρόκειται, απλά, για το ποσόν που ορίζει ο Νόμος!...

Αντί τω μάνα χολή, λοιπόν, κύριοι συνάδελφοι...

• Λάθος διατύπωση ή ηθελημένη παρανόηση; Η ειρωνική διάθεση, βέβαια, δεν απευθυνόταν στην κ. Πέλλη Κεφαλά - Καρακατσάνη – όπως αναφέρεται στην επιστολή του κ. Καλομάρη που στάλθηκε στο Αντί – αλλά στη νέα τάξη διευθυντών – όπως ο ίδιος την αποκαλεί – που πιστεύει πως το πρόβλημα του περιοδικού Εικόνες βρίσκεται στους συντάκτες και όχι σ' αυτή καθ' εαυτή τη δομή του εντύπου και στους χαλεπούς

καιρούς για τα περιοδικά. Όσο για την τακτική της εργοδοσίας αυτή είναι γνωστή και μη εξαιρετέα. Κανείς δεν αμφισβήτησε τη συνδικαλιστική ιδιότητα τη κ. Κεφαλά. Και βεβαίως, με την παράνομη απόλυσή της, μάθαμε πως το θέμα πήρε πλέον το δρόμο της Δικαιοσύνης. Όσο για το υπέρογκο ποσό που απαιτεί, κανείς δεν αμφισβητεί ότι

είναι το νόμιμο. Δεν παύει όμως να 'ναι μεγάλο για την εργοδοσία της, που όλο και πιο συχνά τελευταία προφασίζεται οικονομικά προβλήματα. Τα ίδια συνέβησαν αλήθεια και στον Τοχυδρόμο; Όλες οι εργοδοσίες την ίδια περίπου θέση έχουν όσο για τους εργαζόμενους, κακά τα ψέματα, όσο θα υπάρχουν κυκλοφοριακά προβλήματα τόσο θα βρίσκονται σε συνεχή επιδεινούμενη θέση...

• Η πάλαι ποτέ σιδηρά κυρία του συγκροτήματος Λαμπράκη η κ. Ρούλα Μητροπούλου, λέγεται πως συνταξιοδοτείται από την 1η Ιανουαρίου του 1991. Επιδιώκει, βέβαια, θέση συμβούλου στον ΔΟΛ, λέτε να την αρνηθεί ο κ. Λαμπράκης; Το περιοδικό στα οποία φερόταν ως εκδότρια έκλεισαν, πλην κ. Μαρί Κλαιρ και του Ταχυδρόμου, απ' τον τελευταίο μάλιστα έδγαλε τ' όνομά της τελευταία μια που το περιοδικό πνέει ιλοίσθια. Και βεβαίως κάν πλέον παιχνίδι σ' αυτό ο κ. Ψυχάρης. Όλα τούτα δεν προϋποθέτουν θέση σπέσιαλ συμβούλου...

• Αποχώρησε απ' τη διεύθυνση της Καθημερινής ο κ. Σίμος γιατί δεν συμφωνούσε με τη γραμμή της εφημερίδας. Έγινε πρόταση στον Πάνο Λουκά για να πάρει τη θέση του, πλην όμως η συμφωνία δεν επετεύχθη, γιατί ο καλός δημοσιογράφος – όπως λέγεται – δεν έριξε βάρος στην αναβάθμισή του αλλά στην οικονομική του αποκατάσταση.

• Υπεύθυνος επικεφαλής του επιτελείου για τη δορυφορική εκπομπή του ANTENNA στην Αμερική ανέλαβε ο δημοσιογράφος Μιχάλης Δημητρίου. Θα διατηρήσει και τη διευθυντική του θέση στην Απογευματινή.

ΠΛΑΤΕΙΑ TIEN AN MEN

Πέρασαν τέσσερα περίπου χρόνια από τότε που η σκληροπυρηνική κομμουνιστική ηγεσία της Κίνας συνέτριψε το κίνημα των αγωνιστών της δημοκρατίας πνιγοντας στο αίμα τη φοιτητική νεολαία στην πλατεία Τιενανμέν. Οι ερπύστριες των αρμάτων μάχης ανέκοψαν και τελικά κατάφεραν να αναχαιτίσουν το κίνημα εκδημοκρατισμού στο κοσμογονικό αυτό έτος 1989.

Σ' αντιθεση με τις άλλες ανατολικές χώρες, όπου το 1989 κατέρρευσαν ως χάρτινος πύργος τα ολοκληρωτικά και αυταρχικά καθεστώτα που πολιτικά στηρίζονταν στο μονοπώλιο της εξουσίας από τα ΚΚ, στην Κίνα η «προληπτική» αυτή επέμβαση στην πλατεία Τιενανμέν διέσωσε το καθεστώς και το μονοπώλιο της εξουσίας από το ΚΚ και τη γηραιά εξουσία του.

Από τότε, πάντα υπό τον ιδεολογικό κομμουνιστικό μανδύα και τη σκληρή καταπίεση εναντίον των αντιφρονούντων, το καθεστώς της Κίνας προώθησε την οικονομική ανάπτυξη με «καθόρυδα» μέτρα προς την κατεύθυνση της ελεύθερης καπιταλιστικής αγοράς. Οι επιδόσεις στον οικονομικό τομέα ήταν θεαματικές. Ο ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος ανήλθε στο 12,8% για το 1992. Ένας οικονομικός γίγαντας αρχίζει να στέκεται στα πόδια του. Γιατί με τους ρυθμούς αυτούς και την προσθήκη του Χονγκ Κονγκ σε μια πενταετία η Κίνα στη προφή του αιώνα θα αποτελεί ένα κέντρο παγκόσμιας οικονομικής και πολιτικής ισχύος, έναν από τους ισχυρούς πόλους του πολυπολικού; μεθούς συστήματος που διαμορφώνεται.

Η ρήτρα του μάλλον ευννοούμενου κράτους του παραχωρήθηκε από την Αμερική υπό την πίεση του λόμπυ των εξαγωγέων στην απέραντη αυτή αγορά, η αποφυλάκιση ορισμένων διαφωνούντων από το καθεστώς, η υποψηφιότητα της

Κίνας να φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες το 2000 αποτελούν ορισμένα στοιχεία που δείχνουν μια αλλαγή στις σχέσεις Δύσης - Κίνας αλλά και μια προσπάθεια του καθεστώτος να βελτιώσει την εικόνα του στο εξωτερικό.

Πέρα όμως απ' τις κινήσεις αυτές βαθύτερες διεργασίες θα συσσωρεύσουν συν τω χρόνω ισχυρότατες πιέσεις για πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Η οικονομική μεγέθυνση δημιουργεί κινητικότητα, νέα κοινωνική διαστρωμάτωση και νέες δυναμικές κοινωνικές ομάδες που θα διεκδικήσουν φωνή στο μερίδιο της εξουσίας. Η πολιτική και ιδεολογική μονολιθικότητα ήδη υφίσταται ρωγμές, ο ενθουσιασμός για τις αγορές είναι τεράστιος. Πρόσφατα, η *Λαϊκή Ημερησία* του Πεκίνου παραχώρησε ολόκληρη την πρώτη σελίδα της για διαφήμιση ξένης εταιρίας έναντι ποσού 300.000 δολ. Good business.

Το καθεστώς της Κίνας αδυνατεί να ελέγξει και τη ροή της πληροφορίας καθώς οι τεχνολογικές εξελίξεις επιτρέπουν τη διείσδυση «ξένων» ιδεών και προτύπων συμπεριφοράς. Η επανάσταση της πληροφορίας, αυτή που μετέφερε μέσω δορυφόρου καθημερινά τις εικόνες απ' την πλατεία Τιενανμέν σ' ολόκληρο τον κόσμο, θα υπονομεύσει τελικά και την πολιτική και ιδεολογική δομή της σημερινής Κίνας.

Η ελεύθερη αγορά δεν συνυπάρχει πάντα με καθεστώτα ελεύθερα και δημοκρατικά. Η ποικιλία πολιτικών καθεστώτων είναι αρκετή για να διαψεύει οποιαδήποτε νομοτελειακή εξέλιξη. Αλλά και οποιαδήποτε αλλαγή στην Κίνα δεν μπορεί να προέλθει παρά από τις νέες δυνάμεις που το ίδιο το καθεστώς δημιουργεί. Για να παραφράσουμε τον Λένιν, το ίδιο το καθεστώς της σημερινής κομμουνιστικής Κίνας, θα δώσει το σκοινί για να το απαγχονίσουν.

Η οικονομία της «σοσιαλιστικής αγοράς» και η επανάσταση στα media θα υπονομεύσουν τελικά τη μονοκρατορία του ΚΚ στην Κίνα.

Πολλά τα ερωτήματα για τους Σοσιαλιστές

του Δημήτρη Φιλίππη

«Ο κόσμος τό'χε τούμπανο και αυτοί κρυφό καμάρι». Για τον ισπανικό Τύπο ο —διά της παροιμίας— λόγος... Γιατί ενώ ο Φελίπε Γκονζάλες θριάμβευε το βράδυ της Κυριακής 6 Ιουνίου και κέρδιζε, πέρα πάσης αμφιβολίας, για τέταρτη συνεχή φορά τις ισπανικές εκλογές, δύο από τις εγκυρότερες ισπανικές εφημερίδες, η συντηρητική *ABC* και η φιλοκυβερνητική *El País*, στις πρώτες εκδόσεις τους της Δευτέρας 7 Ιουνίου —αυτές ακριβώς που έφθασαν και στην Αθήνα— μιλούσαν ακόμα για «ισοπαλία» και για αμφίρροπο αποτέλεσμα, αν και έδιναν «ελαφρό» προβάδισμα στο σοσιαλιστικό κόμμα. Το πάθημα όμως των δύο εφημερίδων, που συνέχιζαν να αγνοούν τα πρώτα ενδεικτικά αποτελέσματα και να επιμένουν στις... δημοσκοπήσεις, δείχνει και την έκταση του θριάμβου του Φελίπε Γκονζάλες... ολέ! Και είναι γεγονός πως ο Ισπανός πρωθυπουργός κατέφερε να αιφνιδιάσει τους πάντες, ακόμα και τον ίδιο του τον εαυτό... τον «φελιπίσμο», δηλαδή... ολέ (δισ.)!

εκλογικού αποτελέσματος και... ιδού το έργο του αειθαλούς ισπανικού πρωθυπουργού: Η Ισπανία είναι μια εκ των ελαχίστων μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών, και η μόνη χώρα του Νότου, όπου λειτουργούν οι δημοκρατικοί θεσμοί. Η Ισπανία δεν έχει Λε Πεν όπως η Γαλλία, δεν παρουσιάζει εκρήξεις ναζισμού όπως η Γερμανία, δεν υπονομεύεται από «λέγκες» όπως η Ιταλία. Και αυτό

ρησε εύστοχα ο Μ. Μητσός στα Νέα ότι άχρωμος και τυποποιημένος ηγέτης του Λαϊκού Κόμματος, ο Αθνάρ, δεν ήταν αντιπροσωπευτικός πρωθυπουργός για τη «χώρα της διασκέδασης»!...

Η λεπτομέρεια που, ανεξήγητο γιατί, είχε περάσει απαρατήρητη, ήταν ενδεικτική. Μεγάλο ποσοστό των αναποφάσιστων ψηφοφόρων προτιμούσε μεν να ψηφίσει το Λαϊκό Κόμμα, αλλά ήθελε τον Φελίπε για πρωθυπουργό! Και η «λεπτομέρεια» αυτή επιβεβαίωνε τις ελάχιστες διαφορές στα προγράμματα των δύο κομμάτων, υπογράμμισε ότι Αθνάρ δεν έχει τη στόφα του αρχηγού και προϋδέαζε για τον επικείμενο θρίαμβο του Φελίπε...

Και τώρα, τι μέλει γενέσθαι; Θα έχουμε κυβέρνηση συνασπισμού μεταξύ PSOE και εθνικιστικών κομμάτων, τα οποία εκ των πραγμάτων γίνονται ρυθμιστές της κατάστασης, ή θα έχουμε μονοκομματική κυβέρνηση του PSOE με κοινοβουλευτική συνεργασία; —ή πλειοψηφία απαιτεί 176 ψήφους. Προηγούμενο υπάρχει και στις δύο περιπτώσεις. Ο Σουάρεθ είχε κυβερνήσεις, για ένα διάστημα λίγο πριν χάσει την εξουσία χωρίς να έχει την απόλυτη πλειοψηφία, στηριζόμενος σε ευκαιριακές κοινοβουλευτικές συνεργασίες. Και οι σοσιαλιστές του PSOE έχουν θητεύσει μαζί με τους Βάσκους εθνικιστές στην τοπική κυβέρνηση στη χώρα των Βάσκων.

Είτε με κυβέρνηση συνασπισμού είτε μόνιμη συνεργασία, το ζήτημα είναι σε ποια παραχωρήσεις είναι διατεθειμένος να προχωρήσει ο Γκονζάλες. Πώς δηλαδή θα καταφέρει να περιορίσει την εξουσία των τοπικών κομμάτων και κυρίως του κόμματος της Καταλωνίας, όταν αυτά επιθυμούν διακαώς και την αυτόνομη παρουσία τους στα εκτελεστικά όργανα της ΕΟΚ, όπου, ειρήσθω επιπαρόδω, αντιπροσωπεύονται με βουλευτές που είναι στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα. Και, τέλος, ποιος θα είναι ο ρόλος της Ενωμένης Αριστεράς που επιμένει να μην θέλει να συνεργαστεί με τους σοσιαλιστές και πόσο είναι ικανό το Λαϊκό Κόμμα να εμποδίσει τις εξελίξεις; Να δούμε αν θα έχουμε καμιά άλλη έκπληξη...

Υ.Γ.: Στο προηγούμενο τεύχος ο δαίμων της φωτοσύνθεσης δεν άφησε κανένα όνομα σωστό. Οι εφημερίδες συνηθίζουν να γράφουν τον Ισπανό πρωθυπουργό Γκονζάλες και αυτή τη γραφή υιοθετούμε και εμείς για να μην περιπλέκουμε τα πράγματα. Αλλά στα ισπανικά είναι Gonzalez=Γκονθάλεθ.

Τα ισπανικά πρωτοσέλιδα. Επιεικώς, την «πάτησαν» στις εκτιμήσεις τους για το εκλογικό αποτέλεσμα

είναι μεγάλο επίτευγμα για μια «νεόκοπη» δημοκρατία, για μια χώρα με περίπου ομοσπονδιακό χαρακτήρα. (Το φαινόμενο της τρομοκρατίας της ETA στη χώρα των Βάσκων είναι ενδογενές και εν πάση περιπτώσει μεμονωμένο...)

Νά λοιπόν ποια είναι η προσφορά του Γκονζάλες, νά από που πηγάζει η ακτινοβολία του, νά πώς εξηγείται ο προσωπικός αυτός θρίαμβος. Ο Φελίπε, συνεχίζοντας το έργο του Σουάρεθ, έδωσε «χαρακτήρα» και «προσωπικότητα» στη «νήπιακή» δημοκρατία της «χώρας της φιέστας». Και το παρατή-

Οπως και να το δούμε, μην πείτε ότι το 38,5% του PSOE είναι μικρό πράγμα! Έτσι όπως ήρθαν τα πράγματα, ούτε για φυσιολογική φθορά δεν μπορεί κανείς να μιλήσει. Και το ερώτημα που αναπόφευκτα τίθεται είναι πώς καταφέρει να παραμένει άφθαρτος ο επί ενδεκαετία Ισπανός πρωθυπουργός: άφθαρτος παρά τα οικονομικά σκάνδαλα της κυβέρνησής του, την τρομακτική ανεργία που μαστίζει τη χώρα, τις εντονότερες εσωκομματικές τριβές και διαμάχες... Ποια μπορεί να είναι η εξήγηση; Η απάντηση είναι —και το τονίσαμε στο προηγούμενο τεύχος— ότι ο Φελίπε έχει να παρουσιάσει έργο. Αρκεί μια απλή ανάγνωση του

Σύγκρουση Ευρώπης - ΗΠΑ στα Σκόπια

της Μαρίνας Βήχου

Στις αρχές του 1993

πραγματοποιήθηκε στην Ατλάντα των ΗΠΑ υπό την αιγίδα του «Ιδρύματος Κάρτερ» μια Διάσκεψη για το Γιουγκοσλαβικό, στην οποία δεν δόθηκε και ιδιαίτερη σημασία από τα ευρωπαϊκά μέσα ενημέρωσης. Αυτές τις μέρες στον Τύπο των Σκοπίων έκαναν την εμφάνισή τους άρθρα που υποστηρίζουν την ανάπτυξη αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων στη Δημοκρατία αυτή, με το επιχείρημα «της παρεμπόδισης του πολέμου Ελλάδας-Τουρκίας».

Κίρο Γκλιγκόρφ

Τίποτα το παράξενο αν αυτά τα άρθρα δεν έφεραν την υπογραφή δημοσιογράφων που είχαν προσκληθεί από το Ίδρυμα Κάρτερ και μετέδιδαν στην Ατλάντα. Στις 8 Μαΐου αναχώρησε όλος αιφνιδίως για τη Νέα Υόρκη ο Πρόεδρος των Σκοπίων Κίρο Γκλιγκόρφ μέσα σε ένα πλήθος φημών ότι «επίκειται συνάντησή του με τον έλληνα πρωθυπουργό ή τον υπουργό Εξωτερικών», ότι «είμαστε στην τελική φάση των διαπραγματεύσεων».

Τίποτα από όλα αυτά δεν επαληθεύθηκε. Εντούτοις στις 11 Μαΐου, και ενόσω ο Γκλιγκόρφ βρίσκεται στη Νέα Υόρκη, κάνει την εμφάνισή του στην εφημερίδα Γουόλ Στρητ Τζέρναλ δημοσίευμα σύμφωνα με το οποίο «οι ΗΠΑ σκέφτονται να στείλουν την πρώτη τους στρατιωτική ειρηνευτική δύναμη 700 ανδρών στα Σκόπια, προκειμένου να αυξήσουν την αξιοπιστία τους στα μάτια της Ευρώπης».

Μια μέρα αργότερα, το CNN έχει τηλεφωνική σύνδεση με τα Σκόπια, με τον εκπρόσωπο Τύπου των δυνάμεων του ΟΗΕ, τον οποίο ρωτάει πιεστικά: «Χρειάζεται να έρθουν δυνάμεις των ΗΠΑ στη "Μακεδονία",

έχετε την εντύπωση ότι οι Σέρβοι ετοιμάζουν κάτι στα "μακεδονικά" σύνορα»;

Επιστρέφοντας ο Γκλιγκόρφ στις 13 Μαΐου στο αεροδρόμιο των Σκοπίων προβαίνει σε σκληρές δηλώσεις για το θέμα του ονόματος: «Μπορείτε να φαντασθείτε ότι η θέση μας είναι εντελώς αντίθετη με αυτήν της Ελλάδας στο θέμα του ονόματος. Η "Μακεδονία" έχει το δικό της όνομα και αυτό πρέπει να αποτελέσει τη βάση για συμφωνία».

Στο ίδιο πνεύμα θα κινηθεί στις 18 Μαΐου και ο άρτι αφιχθείς από Νέα Υόρκη, υπουργός Εξωτερικών των Σκοπίων Στόβο Τσερβένκοφσκι, ο οποίος δηλώνει ξεκάθαρα: «Πρόκειται για δύσκολες διαπραγματεύσεις και είμαστε μακριά από ένα σχέδιο συμφωνίας». Όσο για την πιθανή ανάπτυξη δυνάμεων των ΗΠΑ στα Σκόπια, ο ίδιος προσθέτει: «Τη στιγμή αυτή το σημαντικό για την ειρήνη και τη σταθερότητα στην περιοχή είναι η αναγνώριση της "Μακεδονίας" από τις ΗΠΑ».

Το παζάρεμα έχει αρχίσει. Την ίδια στιγμή που οι δημοσιογράφοι των Σκοπίων δηλώνουν πως «έχουν χάσει το ενδιαφέρον τους οι διαπραγματεύσεις με την Αθήνα», πληθώρα

άρθρων κατακλύζει τον Τύπο σχετικά με τη «γεωστρατηγική σκοπιμότητα της Δημοκρατίας "Μακεδονίας" με αποκορύφωμα τη δήλωση του υπουργού Άμυνας Βλάντο Παποφσκ στις 25/5 ότι τα Σκόπια σε 3 εβδομάδες θα υποβάλουν αίτηση ένταξης στο ΝΑΤΟ και επίσης ότι «ΗΠΑ και Ευρώπη αναθεωρούν το πολιτικό τους ενδιαφέρον για τη "Μακεδονία" καθώς από την κατάσταση στη χώρα αυτή θα εξαρτηθούν και οι σχέσεις μεταξύ των άλλων βαλκανικών χωρών».

Τα πολιτικά κόμματα των Σκοπίων τοποθετούνται το ένα μετά το άλλο υπέρ της άφιξης των Αμερικανών και η κυβέρνηση απορρίπτει το σχέδιο Βανς-Όουεν και το όνομα «Νέα Μακεδονία». Ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς προσγειώνει το αεροπλάνο του στην Αχρίδα για να καταστήσει σαφές στον Γκλιγκόρφ ότι δεν του αρέσει η ιδέα του ερχομού των Αμερικανών, ενώ αντίθετα η Αλβανία και οι Αλβανοί του Κοσσυφοπέδιου ενθουσιάζονται από την ίδια ιδέα.

Στο ίδιο μήκος κύματος θα κινηθεί και ο βούλγαρος Πρωθυπουργός Λιούμπεν Μπέρφ, στη διάρκεια της διήμερης επίσκεψής του στα Σκόπια: «Είμαι πεπεισμένος ότι αν εγκατασταθούν οι Αμερικανοί εδώ, θα είναι προς όφελος της ειρήνης στα Βαλκάνια».

Ο μόνος που φαίνεται να έχει σώας τας φρένας είναι ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών Ντάγκλας Χερντ που φθάνοντας στα Σκόπια (4/6) δήλωσε -αντίθετα προς τη φλεγματικότητα του-: «Θα είναι τραγωδία αν η Ελλάδα και η "Μακεδονία" δεν λύσουν το συντομότερο δυνατό τις διαφορές τους». Ο κ. Χερντ, που τάχθηκε υπέρ του σχεδίου Βανς-Όουεν, δεν παρέλειψε να προσθέσει ότι «οποιαδήποτε ενίσχυση των δυνάμεων του ΟΗΕ στη "Μακεδονία" πρέπει να γίνει με συμφωνία του ΟΗΕ, της "μακεδονικής" κυβέρνησης και των χωρών που θέλουν να συνεισφέρουν». Και «τσιμουδιά» για ΗΠΑ και ΝΑΤΟ.

Όπως όλα δείχνουν αυτή τη στιγμή, στα Βαλκάνια συγκρούεται η ευρωπαϊκή με την αμερικανική λογική. Η κοντόθωρη πολιτική των Σκοπίων όσον αφορά στο αμυντικό τους δόγμα -που το εξαρτούν από την αμερικανική αναγνώριση- θα μπορούσε να μετατρέψει τα Βαλκάνια πραγματικά σε «πυριτιδαποθήκη».

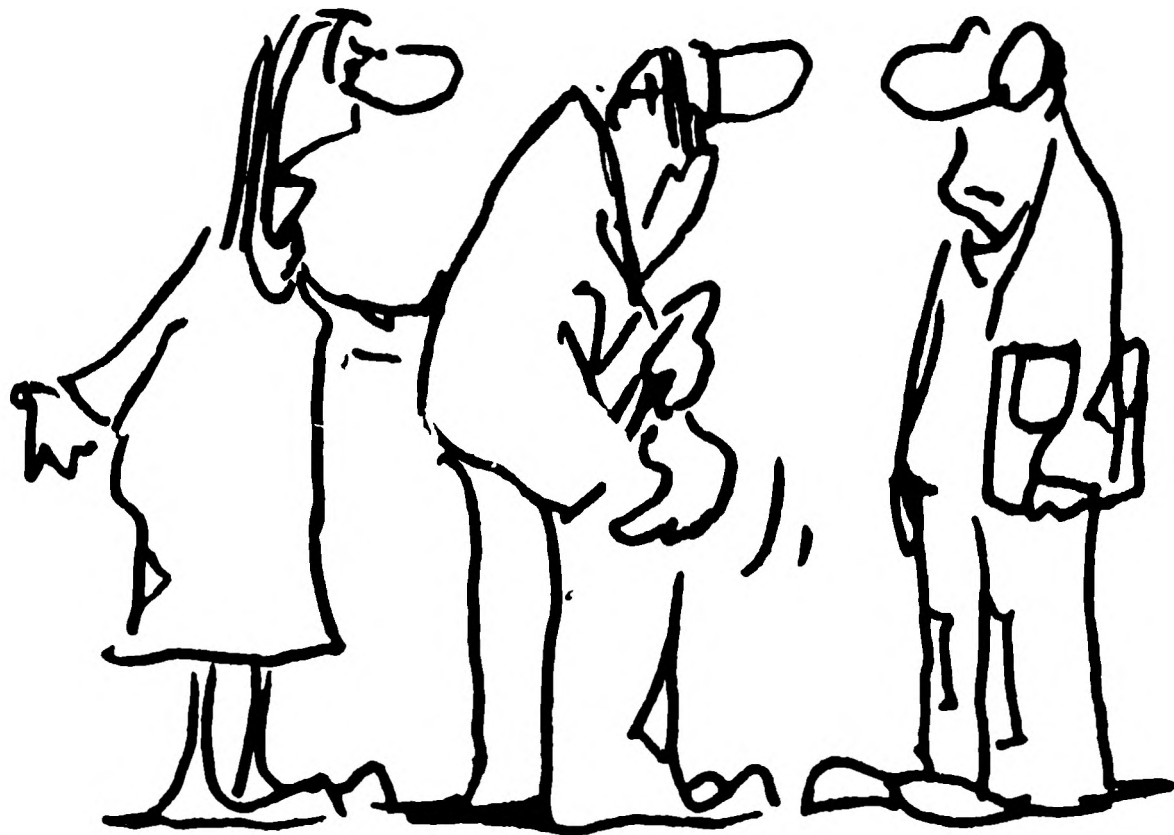
□

Η 'Ανοιξη της Πράγας κράτησε μόνο λίγους μήνες, μέχρι τον Αύγουστο του 1968. Τότε, το πρωί της 21ης, εισβάλλουν στη χώρα τα στρατεύματα του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Η εικόνα στην οποία συμπυκνώνεται η τραγωδία είναι εκείνη όπου ο κόσμος με πέτρες και σφυρίγματα αποδοκιμασίας προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα τανκς.

Οι ελπίδες και οι αυταπάτες διαλύθηκαν οριστικά. Μεταρρυθμίσεις στο κομμουνιστικό καθεστώς –ήταν πλέον σαφές– δεν μπορούσαν να γίνουν. Η Τσεχοσλοβακία αποδεδκατίστηκε, νεκρώθηκε. Τις πρώτες ημέρες μετά την εισβολή, όσο τα σύνορα ήταν ακόμη ανοιχτά, πολλοί διέφυγαν στο εξωτερικό. Ακολούθησαν, η σιωπή, οι διώξεις, οι εκκαθαρίσεις, η «ομαλοποίηση». Η Πράγα έγινε η πρωτεύουσα της λήθης.

Θα χρειαστεί να περάσουν αρκετά χρόνια μέχρις ότου δημιουργηθεί μια κίνηση, μια μορφή ηθικής αντίστασης στην ισοπέδωση. Το βάρος αυτό θα το επωμιστεί η μικρή ομάδα των αντιφρονούντων, κυρίως διανοουμένων και καλλιτεχνών, της Χάρτας '77. Η «αθόρυβη», συχνά, δράση των Χαρτιστών δεν θα πάει χαμένη. Το πνεύμα και το ήθος της Χάρτας ήταν, ασφαλώς, από τις βασικές προϋποθέσεις για την πράγματι δελουδινή επανάσταση τον Νοέμβριο του '89.

Πέρασαν είκοσι πέντε χρόνια από την 'Ανοιξη της Πράγας, αλλά από μian άποψη

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ VLADIMIR JIRANEK

«Όποιος δεν το έχει καταλάβει ότι εδώ έχουμε σοσιαλισμό δεν είναι απαραίτητως ηλίθιος»

μοιάζει σαν να έχει περάσει ένας αιώνας. Οι ιστορικές εξελίξεις που μεσολάβησαν άλλαξαν το παγκόσμιο τοπίο. Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, η έκρηξη της Γιουγκοσλαβίας, ο παρανοϊκός πόλεμος στη Βοσνία, η διάλυση –ευτυχώς με πολιτισμένο τρόπο– της ίδιας της Τσεχοσλοβακίας δημιουργούν την εντύπωση ότι η 'Ανοιξη είναι μια πολύ μακρινή υπόθεση.

Το περίεργο όμως είναι ότι, παρ' όλα αυτά, η 'Ανοιξη της Πράγας αποτελεί με έναν ορισμένο τρόπο θέμα συζήτησης στην Τσεχική Δημοκρατία. Ξέρουμε όλοι ότι η ερμηνεία των ιστορικών γεγονότων επηρεάζεται από το πλαίσιο και τα δεδομένα της εποχής. Άλλες εποχές, άλλες εκτιμήσεις, θα πουν ορισμένοι. Όμως...

Τι ήταν, τελικά, η 'Ανοιξη της Πράγας; Ήταν αφελείς οι μεταρρυθμιστές; Ήθελαν να εξωραίσουν το καθεστώς ή να προχωρήσουν σε ουσιαστικές αλλαγές;

Όλο και περισσότερο, στην Τσεχική Δημοκρατία, τείνει να επικρατήσει η άποψη σύμφωνα με την οποία η 'Ανοιξη της Πράγας ήταν απλώς και μόνον μια περίοδος όπου οι κομμουνιστές έλυναν τις διαφορές μεταξύ τους, δηλαδή ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών με στόχο τη νομή της εξουσίας, μια ενδοκομματική σύγκρουση χωρίς περαιτέρω ενδιαφέρον.

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΠΟΥ ΕΝΟΧΛΕΙ

Το περιοδικό *Lettre Internationale* (ένα από τα λιγοστά έντυπα με ουσιαστική ευρωπαϊκή ταυτότητα) στο τελευταίο του τεύχος φιλοξενεί αφιέρωμα με τίτλο «Η Πράγα μετά από 25 χρόνια». Εκεί, δημοσιεύεται ένα πολύ ενδιαφέρον κείμενο του Άνταμ Μίχνικ (Μια επέτειος που ενοχλεί, τ.χ. 36). Ο Πολωνός ιστορικός, από τους ιδρυτές της Αλληλεγγύης και τώρα διευθυντής της καθημερινής εφημερίδας *Gazeta Wyborcza*, στο κείμενο αυτό υπερασπίζεται την 'Ανοιξη της Πράγας. Την χαρακτηρίζει αυθεντικό κίνημα μεταρρυθμίσεων και επικρίνει εκείνους που επιχειρούν να αλλοιώσουν τη σημασία

Τι ήταν η 'Ανοιξη της Πράγας;

της Τέτας Παπαδοπούλου

Πέρασαν ήδη είκοσι πέντε χρόνια, δηλαδή ένα τέταρτο του αιώνα, από το συνταρακτικό 1968. Πριν είκοσι πέντε χρόνια, η Γαλλία συγκλονιζόταν από το αμφισβητισιακό, χειραγώγητο από τα κόμματα, φοιτητικό κίνημα του Μάη του '68. Στο Παρίσι, ένα Παρίσι με οδοφράγματα, οι διαδηλωτές φώναζαν ότι «δεν είναι παρά μία αρχή» και ο Ντανιέλ Κον Μπεντίτ γινόταν ο κύριος εκπρόσωπος αυτής της «συλλογικής, ανεπανάληπτης εμπειρίας εξέγερσης και αδελφοσύνης».

Πριν είκοσι πέντε χρόνια, στην Πράγα, τη μαγική πόλη της Ευρώπης, και πρωτεύουσα της τότε Τσεχοσλοβακίας, βρισκόταν σε εξέλιξη μια εξαιρετικά τολμηρή προσπάθεια που αποσκοπούσε στον εξανθρωπισμό του κομμουνιστικού καθεστώτος. Ήταν ένα πείραμα, μια πρόκληση: μπορούσε, τελικά, ή όχι να μεταρρυθμιστεί ο κομμουνισμός; Ο Αλεξάντερ Ντούμπτσεκ, οι συνεργάτες του και η μεγάλη πλειοψηφία των Τσέχων και Σλοβάκων πίστευαν πως ήταν δυνατόν.

της και να ισοπεδώσουν τους πάντες και τα πάντα.

Ο Άνταμ Μίχνικ ουδέποτε υπήρξε κομμουνιστής, απεναντίας από τα φοιτητικά του χρόνια αγωνίστηκε εναντίον του κομμουνιστικού καθεστώτος και εισέπραξε τις συνέπειες της δράσης τους – δίκες, φυλακίσεις, κακοποιήσεις. Το γεγονός ότι ένας άνθρωπος με μια τέτοια πορεία ζωής υπερασπίζεται την Άνοιξη της Πράγας δίνει στην άποψή του ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα.

«Σήμερα» γράφει ο Άνταμ Μίχνικ «ο κομμουνισμός δεν υπάρχει πια. Όμως συνεχίζεται ακόμη η πάλη ανάμεσα στην ελευθερία και την ανεκτικότητα από τη μια, τον πολιτικό ρεβανσισμό και την εθνοτική και θρησκευτική ξενοφοβία από την άλλη. Ας το επαναλάβουμε: το 1968 ήταν ένα ξύπνημα, όπου είδαμε να φουντώνουν συγκεντρώσεις, δημόσιες συζητήσεις σε μια ατμόσφαιρα διαφορετική από πριν και, επίσης, να εκφράζεται η δούληση για μια ανθύπαρκτη ζωή [...]. Αλλά μετά όλα ξανάγιναν όπως πριν. Η «ομαλοποίηση» μεταμόρφωσε την Τσεχοσλοβακία σε πολιτιστική έρημο. Μόνον εμείς – τα παιδιά του 1968 – είχαμε πλέον αλλάξει, είχαμε λυτρωθεί από τις αυταπάτες μας. Στη

συνέχεια κάναμε ένα σωρό πράγματα, έξυπνα ή ανόητα, όπως πάντα αναλαμβάνουμε τις ευθύνες μας, πάντα τις παίρναμε πάνω μας».

«Η συζήτηση για το 1968», συνεχίζει ο Άνταμ Μίχνικ, «είναι μια συζήτηση για το παρελθόν και για το μέλλον, για το δικαίωμα να αισθανόμαστε υπερηφάνια γι' αυτό το τμήμα της βιογραφίας μας, καθώς επίσης και για το χρέος να αναλύουμε ψύχραιμα τα σφάλματά μας είναι, επιπλέον, μια συζήτηση για το πώς θα δημιουργήσουμε το μέλλον. Θα είναι ένα μέλλον με ελεύθερες, ανεκτικές, ανοιχτές κοινωνίες; Ή θα είναι ένας κόσμος θεμελιωμένος στο Φέουδο, όπου θα δούμε τη δικτατορία νέων ορθοδοξιών;»

«ΤΑ ΚΑΘΑΡΑ ΧΕΡΙΑ»

Αλλά ποιοι είναι ο κατηγοροί της Άνοιξης; Ο Άνταμ Μίχνικ τους ονομάζει «οι φρόνιμοι με τα καθαρά χέρια». Δηλαδή; Είναι εκείνοι που επί χρόνια έμειναν έξω από κάθε πολιτική σύγκρουση. Απεχθάνονταν, ασφαλώς, τον κομμουνισμό, δεν έγιναν ποτέ

μέλη του κόμματος και αποτελούσε ακλόνητη πεποίθησή τους ότι το καθεστώς δεν μπορούσε να μεταρρυθμιστεί. Η στάση τους αυτή τους έκανε, επίσης, να μένουν μακριά από τη δημοκρατική αντιπολίτευση, τη δράση της οποίας έδλεπαν, μάλιστα, με σχετική καχυποψία.

Έτσι, την ώρα που κάποιοι πήγαιναν στη φυλακή ή, πάντως, διακινδύνευαν καθημερινά πολλά πράγματα, εκείνοι «οι φρόνιμοι με τα καθαρά χέρια», αναφέρει ο Άνταμ Μίχνικ, «ζούσαν με ασφάλεια και δούλευαν σε υπηρεσίες νόμιμες, επίσημες. Δεν μπορούμε, φυσικά, να προσάψουμε σε κανέναν ότι είχε αυτή τη στάση. Επιπλέον, υπάρχουν στιγμές που η απουσία αποτελεί θαρραλέα πράξη. Όμως με έκπληξη βλέπουμε αυτούς ακριβώς τους ανθρώπους να κατηγορούν σήμερα όσους συμμετείχαν στην Άνοιξη της Πράγας και στη δημοκρατική αντιπολίτευση ότι είχαν δεσμούς με τον κομμουνισμό».

Είναι, καθώς φαίνεται, ενοχλητική επέτειος η Άνοιξη της Πράγας. Προκαλεί πικρία, αμηχανία και άχαρες συζητήσεις. Ποιος ήταν τι; Για την κοινή γνώμη στη νεαρή Τσεχική Δημοκρατία ο κίνδυνος είναι μεγάλος: όλοι χωρούν στο ίδιο καλάθι;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΡΩΤΟ
ΕΡΓΟ

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ: ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ» ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880)

Ποιες είναι οι αντιλήψεις για το ελληνικό έθνος και τον προορισμό του;

Αυτό είναι το καίριο ερώτημα που θέτει και ερευνά η ιστορικός Έλλη Σκοπετέα. Βιβλίο ιστορικό όσο και ιδεολογικό, που είναι χρήσιμο για την κατανόηση του νεοελληνικού βίου, έως και της σημερινής συγκυρίας.

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Στην 50ή επέτειο της σφαγής

ΒΑΓΓΕΛΗ ΣΑΚΚΑΤΟΥ

ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΑCOUI

Η σφαγή των Ιταλών στην Κεφαλονιά

Η Αντίσταση

– Μυθιστορηματική αφήγηση –

Η βάρβαρη μαζική σφαγή των Ιταλών αιχμαλώτων της Μεραρχίας ΑCOUI το Σεπτέμβριο του 1943 στην Κεφαλονιά από τη Βέρμαχτ, μετά την παράδοσή τους. Η Αντίσταση, η απελευθέρωση, ο εμφύλιος

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Σειρά Μαρτυρίες

Σχήμα 14 x 20,5 Σελίδες 168

Η τύχη της χώρας καθορίστηκε από μια σειρά ανταγωνισμών στην περιοχή, με επίκεντρο τον πόλεμο του Βιετνάμ που άρχισε το 1965 με την αυξανόμενη επέμβαση και εμπλοκή των Αμερικανών, τις ηγεμονικές φιλοδοξίες του Βιετνάμ, τον ανταγωνισμό Ρωσίας - Κίνας για την επιρροή στην περιοχή και κατ' επέκταση τις αντιθέσεις Κίνας - Βιετνάμ.

Το ντόμινο στην Ινδοκίνα

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '60 οι Αμερικανοί έμειναν να υποτιμούν τις προσπάθειες του τότε ηγέτη της Καμπότζης, πρίγκηπα **Νοροντόμ Σιχανούκ**, να κρατήσει τη χώρα του μακριά απ' τον πόλεμο του Βιετνάμ. Και επέκριναν τον Σιχανούκ που έκανε τα στραβά μάτια τόσο για τη διέλευση ανδρών και εφοδίων των Βιετκόγκ μέσα απ' το έδαφος της χώρας του, όσο και για το γεγονός ότι τα βορειοβιετναμικά στρατεύματα εύρισκαν καταφύγιο εκτός των συνόρων του

«Δείγμα» του 1 εκ. Καμποτζιανών που εξοντώθηκαν κάτω από το καθεστώς των Ερυθρών Χμερ, έξω από το Καμπόνγκ Θαν

ή εξαπέλυαν από κει επιθέσεις εναντίον του Νότιου Βιετνάμ.

Ακόμα κρανίου τόπος

του Κ. Βασιλείου

ΚΑΝΕΙΣ δεν ξέρει αν οι εκλογές, που διεξάγονταν επί εξαήμερο στην Καμπότζη, θα φέρουν την πολυπόθητη ειρήνη, τον τερματισμό του 20ετούς εμφυλίου πολέμου, τον τερματισμό των έξωθεν επεμβάσεων, την πολιτική σταθερότητα και την απαρχή κάποιας οικονομικής ανάπτυξης. Η διεθνής κοινότητα φαίνεται να ενδιαφέρεται αυτή τη στιγμή για τον σχηματισμό μιας κυβέρνησης, προϊόντος των πρόσφατων εκλογών υπό την άμεση ανάμειξη και εποπτεία του ΟΗΕ, που θα έχει τη διεθνή νομιμότητα και τη αναγνώριση. Έτσι, όχι μόνο η βοήθεια θα μπορέσει να ρεώσει ανεμπόδιστα αλλά και η ενίσχυση και στήριξη της νόμιμης πλέον κυβέρνησης, οπότε οποιοδήποτε ένοπλο κίνημα, όπως αυτό των Ερυθρών Χμερ, θα χαρακτηριστεί ανατρεπτικό και εκτός κάθε νομιμότητας.

Αυτό είναι το καλύτερο δυνατό, σενάριο, που δεν εγγυάται βέβαια τη λήξη του εμφυλίου πολέμου. Αλλά και όλες οι άλλες «δυνατές» λύσεις πάλι οδηγούν στον εμφύλιο πόλεμο, που έχει ερημώσει τη χώρα, την έχει ρίξει σε απύθμενη φτώχεια και έχει δημιουργήσει μια ατέλειωτη σειρά νεκρών και ακρωτηριασμένων αναπήρων, δεκατέσσερα χρόνια από την εκθρόνιση των μανιακών Ερυθρών Χμερ, που εξόντωσαν 1 εκατ. απ' τα 7 εκατ. των κατοίκων της Καμποντίας στη μανία τους να τους κάνουν όλους αγρότες.

Το 1965 η κυβέρνηση Νίξον άρχισε του μυστικούς βομβαρδισμούς κατά της Καμπότζης, στα μέρη όπου θεωρούνταν ως καταφύγια των Βιετκόγκ. Και τον Απρίλιο του 1970 αμερικανικά και νοτιοβιετναμικά στρατεύματα εισέβαλαν στο έδαφος της Καμπότζης για εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Λίγο πριν από την εισβολή, ο Σιχανούκ ανατράπηκε από φιλο-αμερικανική στρατιωτική χούντα με πρωθυπουργό τον Λον Νολ. Η Καμπότζη ενεπλάκη έτσι στον πόλεμο εναντίον του Β. Βιετνάμ και των τότε συμμάχων τους Ερυθρών Χμερ.

Μέσα σε δύο χρόνια, οι δυνάμεις του Λον Νολ ηττήθηκαν από τους Ερυθρούς Χμερ που στις 17 Απριλίου 1975 εισήλθαν στη πρωτεύουσα Πνομ Πενχ, δύο εβδομάδες πριν τη Σαϊγκόν, πρωτεύουσα του Ν. Βιετνάμ, πέσει στα χέρια των Βορειοβιετναμικών. Μια «νέα εποχή» άρχισε για την Καμπότζη.

Killins fields

Μια εποχή που επιφύλαξε τρομέρες αγριότητες και σφαγές για το λαό της. Ο αρχηγός των Ερυθρών Χμερ και γραμματέας του Κι Πολ Ποτ εσφαγίασε κυριολεκτικά το λαό του στη μανία του να αδειάσει τις πόλεις και να κάνει όλους τους κατοίκους αγρότες. Κάπου 1 εκατ. εσφαγήσαν ή εξοντώθηκαν απαρώστιες ή κακονχίες από το παρανοϊκό καθεστώς του Πολ Ποτ, σε μια χώρα με πληθυσμό μόλις 7 εκατομμυρίων! Ο σφαγέα της Καμπότζης άρχισε μάλιστα να εγείρει εδαφικές αξιώσεις εναντίον του Βιετνάμ και διέταξε επιθέσεις εναντίον παραμεθόριων χωριών της γειτονικής χώρας και πρώην συμμάχου του.

Το Βιετνάμ, έχοντας ενοποιήσει διά πυρός και σιδήρου της χώρα, έχοντας εκδιώξει τους Αμερικανούς δεν μπορούσε να ανεχθεί την κατάσταση αυτή που μάλιστα προσέφερε χρυσή ευκαιρία για τις ηγεμονικές βλέψεις του. Η επιβολή έγινε στις 7 Ιανουαρίου 1975 και ο Πολ Ποτ ανετράπη. Περίεργες και «ανίερές» συμμαχίες εξυφαίνονται πάραυτα μετά την εισβολή του Βιετνάμ για να αποδείξουν για μια ακόμη φορά τη μηδαμινή σημασία που παίζουν οι ιδεολογίες στη διεθνή πολιτική. Η Κίνα, θερμός υποστηρικτής των αιμοσταγών Ερυθρών Χμερ, εισβάλλει στο Βιετνάμ με 85.000 στρατό στις 17 Φεβρουαρίου 1979 για να «δώσει ένα μάθημα» στο Άννι, σύμμαχο των Ρώσων. Τα στρατεύματα της Κίνας αποσύρονται μετά από 16 ημέρες χωρίς να διευκρινισθεί ποιος δίδαξε σε ποιον κάποιο μάθημα. Στην Πνομ Πενχ εγκαθίσταται καθεστώς που στηρίζεται στις λόγχες των Βιετναμέζων, ενώ οι Αμερικανοί υποστηρίζουν σφόδρα την Κίνα και τους σφαγείς Ερυθρούς Χμερ αναγνωρίζοντας μάλιστα τη νομιμότητα του ισχυρισμού των Χμερ ότι η έδρα της Καμπότζης στον ΟΗΕ ανήκει σ' αυτούς κι όχι στα ανδρείκελα της Πνομ Πενχ.

Οι Χμερ εκμεταλλεύονται τα πατριωτικά αισθήματα του λαού, λόγω της βιετναμικής κατοχής και το 1982 συνάπτουν μέτωπο με δύο άλλες ανταρτικές ομάδες, τις δυνάμεις που ήταν πιστές στον Σιχανούκ και τις δυνάμεις που υποστήριζαν τον γηραιό δημοκρατικό πολιτικό Σον Σαν. Η Ουάσιγκτον επεξεργάστηκε την αναγνώριση στην «ομπρέλα» αυτή και άρχισε να δίνει βοήθεια στις μη κομμουνιστικές δυνάμεις.

Ο εμφύλιος συνεχίζεται

Στην Πνομ Πενχ η εξουσία πέρασε στα χέρια του Χουν Σεν, πρώην νεαρού αντάρτη των Χμερ που συντάχτηκε με τους Βιετναμέζους. Πάνω στην ισχύ των παραδοσιακών εχθρών της χώρας του οικοδόμησε το δικό του σύστημα εξουσίας, ενώ οι συγκρούσεις με τους Ερυθρούς Χμερ ουδέποτε σταμάτησαν. Ο εμφύλιος πόλεμος συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση και αμείωτα θύματα.

Με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και την κατάρρευση του κομμουνισμού στη Ρωσία, Κίνα και Ην. Πολιτείες δεν είχαν πλέον κανένα λόγο να συνεχίζουν τη διαμάχη διά «αντιπροσώπων» στην Καμπότζη. Μετά από σκληρές και πολύχρονες διαπραγματεύσεις όλα τα μέρη υπέγραψαν το 1991 στο Παρίσι συμφωνία για ειρήνευση και διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών. Οι Ερυθροί Χμερ υπέγραψαν μεν τη συμφωνία αλλά δεν έδειξαν να έχουν καμιά διάθεση για την εφαρμογή της.

Νέες συνθήκες

Με την υπογραφή της συμφωνίας άρχισε η πιο πολυδάπανη επιχείρηση του ΟΗΕ (πάνω από 1,1 δισ. δολ. έχουν ξοδευτεί μέχρι σήμερα) για τη δημιουργία «ουδέτερου πολιτικού κλίματος» και τη διεξαγωγή των πρώτων ελεύθερων εκλογών στη χώρα μετά από 42 χρόνια. Στόχος του επικεφαλής της αποστολής των Ην. Εθνών στην Καμπότζη Γιασούχι Ακάσι ήταν να δημιουργήσει στοιχειώδεις συνθήκες για διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών ώστε να προκύψει μια δημοκρατικά εκλεγμένη και νομιμοποιημένη κυβέρνηση, μέσω των εκλογών, για την ανάδειξη νέας Βουλής με στόχο την κατάρτιση νέου συντάγματος εντός τριών μηνών. Οι εξουσίες που ανέλαβε η Μεταβατική Διοίκηση των Ην. Εθνών στην Καμπότζη UNTAC) ήταν εκτεταμένες. Η Διοίκηση κατάφερε να εγγράψει 4,8 εκατ. στους εκλογικούς καταλόγους και να επαναπατρίσει 360.000 πρόσφυγες που ζούσαν σε στρατόπεδα στην Ταϊλάνδη.

Όμως οι εμφύλιες συγκρούσεις συνεχίστηκαν καθώς οι Ερυθροί Χμερ μπούκοτάρισαν τις εκλογές και καθώς το κυβερνητικό φιλο-βιετναμικό κόμμα επεδίωκε όχι μόνο να κρατηθεί πάση θυσία στην εξουσία αλλά να κερδίσει και τις εκλογές.

Αδέβαιο μέλλον

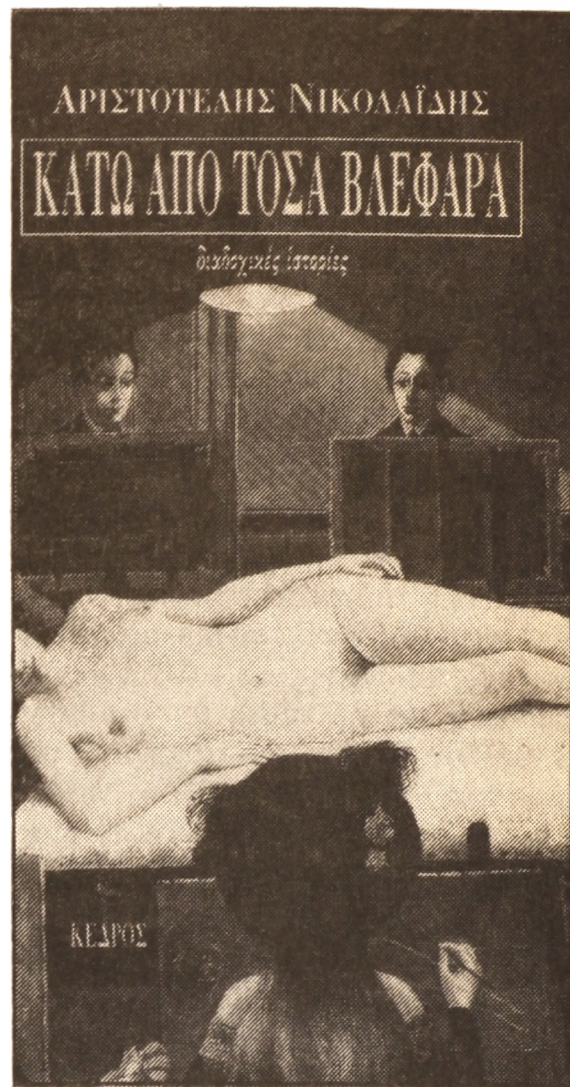
Οι εκλογές άρχισαν στις 23 / 5 και διήρκεσαν 6 ημέρες. Σύμφωνα με τη Διοίκηση των Ην. Εθνών, οι εκλογές ήταν ελεύθερες και έντιμες.

Η καταμέτρηση του 60% των ψήφων μέχρι τη 1 / 6 έδειξε ότι το κυβερνών κόμμα (CPP) έχανε με διαφορά 5 εκατοστιαίων μονάδων από το κύριο κόμμα της αντιπολίτευσης, το βασιλικό FUNCINPEC (από τα γαλλικά αρχικά που σημαίνουν Ενωμένο Μέτωπο για μια Ανεξάρτητη, Ουδέτερη, Ειρηνική Καμπότζη Συνεργασίας). Ο Σιχανούκ και πάλι νικητής.

Κανείς δε, θέλει να δει τους Ερυθρούς Χμερ να επιστρέφουν. Αλλά είναι αδέβαιο τι στήση θα κρατήσει το ηττηθέν φιλο-βιετναμικό κόμμα, που δεν είχε αναγνωρίσει τα αποτελέσματα των εκλογών. Η σκιά ενός νέου, τρομερού εμφυλίου, επικρεμάται και πάλι καθώς το CPP δύσκολα θα εγκαταλείψει την εξουσία.

Δεν είναι γνωστές οι πιο πρόσφατες εξελίξεις στο θέμα αυτό. Εκείνο όμως που μπορεί να πει κανείς με βεβαιότητα είναι ότι η Καμπότζη εν μέσω τόσων διασταυρούμενων ξένων επιρροών και ανηλεών εσωτερικών σφαγών, έχει περιπέσει σε μια δίνη από την οποία δύσκολα θα βγει. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Άλλα μυθιστορήματά του Αρ. Νικολαΐδη στον «Κέδρο»:

1. Οι συνυπάρχοντες, 7 εκδόσεις
2. Η εξαφάνιση, 4 εκδόσεις (1ο, Εθνικό Βραβείο Μυθιστορήματος)
3. Εξορκίζοντας θάνατο, 2 εκδόσεις
4. Ο Ιερός Μαστός, 2 εκδόσεις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3
τηλ.: 36.09.712 - 36.02.007

Στην Ιορδανία εορτάστηκε πρόσφατα η τεσσαρακοστή επέτειος της στέψης του βασιλιά Χουσεΐν.

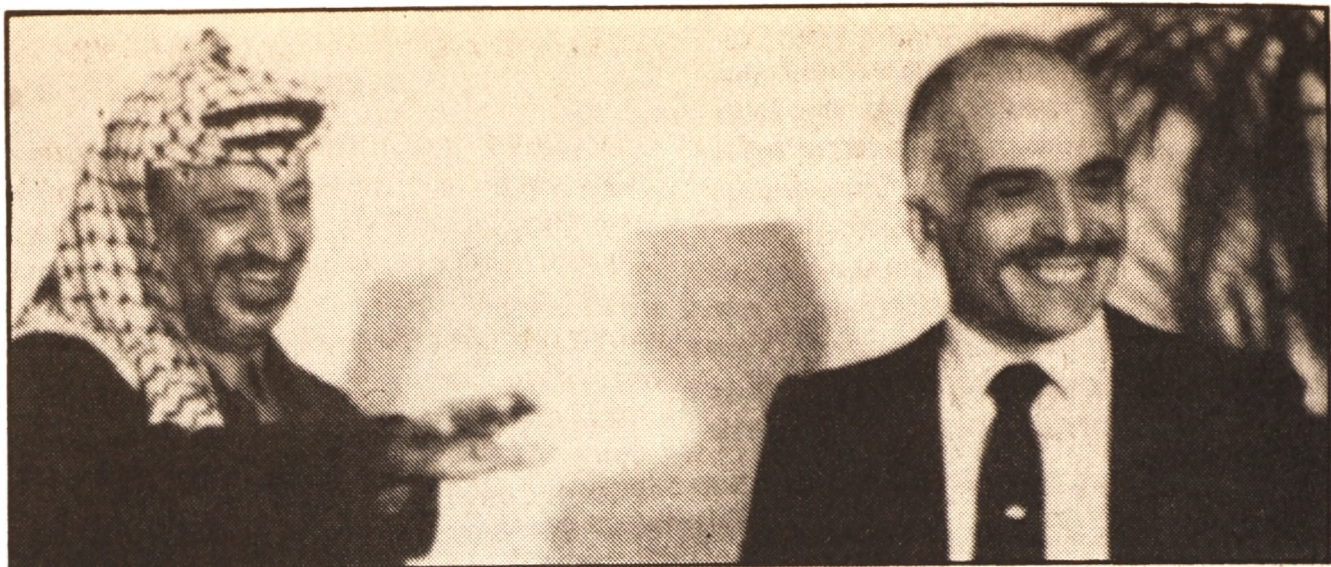
Ο Χουσεΐν είναι ο γηραιότερος όλων των βασιλέων, πριγκήπων και προέδρων του αραβικού κόσμου. Στο μακρύ διάστημα της μοναρχίας του ο Χουσεΐν κατάφερε να αντιμετωπίσει ποικίλα γεγονότα, μεγάλες αλλαγές και δυνατούς ανέμους που φυσούσαν από διάφορες γωνιές. Η πολιτική αντίσταση και η παρουσία της ίδιας του της χώρας, που αποτέλεσε έναν από τους παράγοντες σταθερότητας στην ταραγμένη αυτή περιοχή¹. Αυτό σημαίνει ότι οποιαδήποτε αλλαγή ή μεταβολή στην Ιορδανία θα οδηγούσε σε τέτοια αναταραχή² που μόνο με το Παλαιστινιακό θα μπορούσε να συγκριθεί.

Ο βασιλιάς Χουσεΐν κατάγεται από τη πρώτη μουσουλμανική οικογένεια στον κόσμο, αφού είναι απόγονος της κόρης του προφήτη Μωάμεθ, της Φατιμά.

Παρ' όλη τη ρεαλιστική του νοοτροπία, την διαμεσολαβητική του προσφορά μεταξύ Ανατολής και Δύσης για πολλά χρόνια, την αφοσίωση και την πίστη του στο αραβικό περιβάλλον, η θέση του στηρίζεται σε μια εξαιρετικά λεπτή πολιτική βάση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι είναι ηγέτης μιας μικρής χώρας που ο πληθυσμός της δεν υπερβαίνει τα τρία εκατομμύρια³, από τους οποίους το 60% είναι Παλαιστίνιοι⁴. Τα σύνορα αυτής της μικρής χώρας ορίστηκαν αυθαίρετα μια Κυριακή του 1921 από τον Ουίνστον Τσόρτσιλ. Η Ιορδανία έγινε ανεξάρτητη πολιτική οντότητα μετά την πτώση της οθωμανικής αυτοκρατορίας και τη διανομή της περιοχής σε αγγλικές και γαλλικές σφαίρες επιρροής.

Η ίδρυση της Ιορδανίας

Στις αρχές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Σερίφ Χουσεΐν, ο μεγάλος πρόγονος,

Αραφάτ - Χουσεΐν: η ιδιαιτερότητα των ιορδανοπαλαιστινιακών σχέσεων

όπως αποκαλείται από τους Άραβες, κυβερνήτης της Μέκκας, επαναστάτησε εναντίον του οθωμανικού σουλτανάτου και ενθάρρυνε και τους υπόλοιπους Άραβες να συμμαχήσουν με τους Άγγλους και τους συμμάχους τους.

Ο Σερίφ Χουσεΐν κράτησε αυτή τη στάση μετά την υπόσχεση των Άγγλων ότι θα τον βοηθούσαν ώστε να ενωθεί ολόκληρη η αραβική χερσόνησος, η Παλαιστίνη, η Συρία και ο Λίβανος υπό την ηγεσία του.

Μέχρι τότε δεν υπήρχε η Ιορδανία. Οι Άγγλοι όμως αθέτησαν την υπόσχεσή τους και υποστήριξαν τον νέο σκληρό ηγέτη Ιμπν Σαούντ να ιδρύσει το Σαουδικό Βασίλειο. Έδωσαν όμως στους δύο γιους του Σερίφ Χουσεΐν από ένα βασίλειο. Αρχικά έδωσαν στον πρίγκηπα Φαϊζάλ τον θρόνο της Συρίας. Όταν όμως η Συρία τέθηκε υπό τη γαλλική επιρροή -και έγινε ουσιαστικά γαλλική αποικία βάσει της συμφωνίας Σάικς Πίκο- ο πρίγκηπας Φαϊζάλ πήρε το θρόνο του Ιράκ. Για να μην ζητήσει ο δεύτερος γιος, ο πρίγκηπας Αμπντούλα, την Συρία, του έδωσαν την ανατολική όχθη του Ιορδάνη. Ο ίδιος ονόμασε το κράτος του Εμιράτο του Ανατολικού Ιορδάνη. Ανακηρύχθηκε

ανεξάρτητο εμιράτο το 1946 και έμεινε γνωστό μέχρι τώρα σαν Βασίλειο της Ιορδανίας.

Στο Βασίλειο της Ιορδανίας προσαρτήθηκε και η δυτική όχθη του Ιορδάνη το 1949 ένα χρόνο μετά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ (1948). Η προσάρτηση αυτή επηρέαζε σημαντικά το βασίλειο της Ιορδανίας που άρχισε να παίζει σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη αραβική ιστορία.

Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Η δημοκρατία, η ελευθερία του λόγου και του Τύπου⁵, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι μια απτή πραγματικότητα στη σημερινή Ιορδανία. Η πραγματικότητα αυτή δεν ήταν καινούργια εμπειρία για την Ιορδανία, αφού ήταν συνηθισμένο φαινόμενο στο παρελθόν και συγκεκριμένα από τα τέλη της δεκαετίας του 1920.

Τελευταία είχε εκλείψει το γεγονός αυτή για αρκετό χρονικό διάστημα, πράγμα που είχε σαν αποτέλεσμα την οπισθοδρόμηση της κοινοβουλευτικής ζωής στη χώρα και διωφέλησε κανέναν.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο η διεύρυνση της περιθωρίου της πολιτικής και πολιτιστικής ελευθερίας και επομένως και η διεύρυνση της βάσης της λαϊκής συμμετοχής είναι ο μόνος τρόπος για να αντιμετωπίσει η χώρα τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές προκλήσεις.

Εξάλλου, φαίνεται ότι τον Ιορδανό μινάρχη απασχολεί σοβαρά η κατοχύρωση της νέας πραγματικότητας που αρμόζει με τις εξελίξεις της εποχής μας. Επιπλέον, πολλοί λέγονται για τα προβλήματα υγείας που ίδιος αντιμετωπίζει και ολόένα και πιο συχνά εμφανίζεται στο προσκήνιο ο αδελφός του και διάδοχός του, πρίγκηπας Χασάν. Η διαδοχή ετοιμάζεται από πολύ καιρό από τον ίδιο τον βασιλιά Χουσεΐν. Και ο πρίγκηπας Χασάν διαδραματίζει σήμερα σημαντικό πολιτικό ρόλο σε διεθνές επίπεδο.

Το ερώτημα που τίθεται τώρα είναι: Σ

Η Ιορδανία παράγων ισορροπίας και σταθερότητας στη Μέση Ανατολή

του Μασούντ Γκαντούρ

Το ρόλο και τη σημασία που παίζει σήμερα η Ιορδανία στον αραβικό κόσμο και τη σχέση της με το παλαιστινιακό πρόβλημα εξετάζει στο άρθρο που ακολουθεί ο Μασούντ Γκαντούρ, Άραβας ειδικός σε προβλήματα αραβοευρωπαϊκών σχέσεων και πρώην διπλωματικός εκπρόσωπος του PLO στην Αθήνα

μια περιοχή που διψάνε για δημοκρατία, το ιορδανικό καθεστώς θα ωφεληθεί μακροπρόθεσμα από αυτό το δημοκρατικό ξεκίνημα, ενώ έχει συνηθίσει να συγκεντρώνει όλες τις εξουσίες στα χέρια του; Να έχει πάντα τον τελευταίο λόγο ώστε να μην το ανταγωνιστεί κάποιο κόμμα, οργάνωση ή κοινότητα στην προσέλκυση του λαού;

Τα κόμματα και οι πολιτικές οργανώσεις παρουσιάζονται σήμερα σαν εναλλακτική λύση στον απλό πολίτη και μάχονται για να κερδίσουν τη συμπάθειά του. Και αυτό είναι εις βάρος της εξουσίας, στην οποία ο απλός πολίτης είχε συνηθίσει να δείχνει συμπάθεια (κατά παράδοση).

Οι κομματικές ηγεσίες σκοπό έχουν να συμμετάσχουν στη διακυβέρνηση του βασιλείου. Εκτός από το στρατιωτικό σώμα, στο οποίο δεν επιτρέπεται η κομματική (πολιτική) δράση, ο λαός φαίνεται πως είναι προϊόν ψηφοθηρίας απ' αυτά τα κόμματα, τα οποία δυνάμωσαν και διεκδικούν όχι μόνον εξασφάλιση πολιτικών ελευθεριών, εποπτεία της οικονομίας, αλλά και άσκησης εξουσίας ή συμμετοχή σ' αυτή.

Πιθανόν αυτό να εξηγεί και τον μεγάλο αριθμό των κομμάτων και λοιπών πολιτικών σχημάτων που συμμετείχαν στις τελευταίες εκλογές (σε 65 κόμματα και οργανώσεις), κατανεμημένα σε τέσσερις ιδεολογικούς χώρους: εθνικιστές, κεντρώοι, αριστεροί και ισλαμιστές.

Δεν είναι καθόλου παράξενο που ο βασιλιάς, σχολιάζοντας τον μεγάλο αριθμό των κομμάτων, λέει επιφυλακτικά: «Ο πολύς συνωτισμός εμποδίζει την κίνηση».

Το φαινόμενο του Ισλαμικού Κινήματος

Όσον αφορά το ισλαμικό ρεύμα στην Ιορδανία και τις περιοχές της Μέσης Ανατολής και την επιρροή που θα έχει αυτό, όχι μόνο στο ιορδανικό καθεστώς αλλά και σε άλλα καθεστώτα στην περιοχή και φυσικά στο Παλαιστινιακό Κίνημα, αξίζει εδώ να θυμόμαστε τα λόγια του βασιλιά Χουσεΐν όταν παραχώρησε συνέντευξη στους *New York Times* τον Οκτώβριο του 1984: «Αν συνεχιστεί η αποτυχία στη διαδικασία των ειρηνευτικών συνομιλιών, τότε η ειρήνη θα αντιμετωπίζει κίνδυνο. Ακόμα κι αν δεν ξεσπάσει πόλεμος καινούργιος, το σημερινό μεγάλο δίλημμα θα ενισχύσει την επιρροή και τη δύναμη του ισλαμικού ρεύματος, το οποίο σημαίνει κίνδυνο για τις μετριοπαθείς κυβερνήσεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής!».

Και πρόσθεσε: «Παρ' όλο που έχουμε αντιμετωπίσει πολλές κρίσεις σ' αυτή την περιοχή, αυτό το φαινόμενο συγκεκριμένα είναι το χειρότερο».

Η ιδιαιτερότητα των ιορδανο - παλαιστινιακών σχέσεων

Οι ιορδανο - παλαιστινιακές σχέσεις χαρακτηρίζονται ιστορικά από μια ιδιαιτερότητα λόγω της γεωγραφικής θέσης της Ιορδανίας, του πολιτικού της ρόλου και την επιρροή της στις εξελίξεις του Παλαιστινιακού από την εποχή της βρετανικής αποικιοκρατίας μέχρι σήμερα.

Αυτό οφείλεται στις ειδικές κινήσεις μέσα στην Ιορδανία και Παλαιστίνη και στις μεταξύ των δύο λαών σχέσεις.

Παρ' όλες τις διεθνείς και εθνικές διεργασίες, οι σχέσεις αυτές κατόρθωσαν να διατηρήσουν την ιδιαιτερότητά τους. Γι' αυτό το λόγο, η σχέση αυτή συνεχίζει να καταλαμβάνει ένα πολύ σημαντικό χώρο στις πολιτικές επιλογές των ηγεσιών των δύο πλευρών.

Η αλήθεια είναι ότι οι εξελίξεις και οι πολιτικές στάσεις των Παλαιστινίων, των Αράβων, των Ιορδανών, ακόμη και του διεθνούς χώρου, έχουν επηρεάσει ελάχιστα τη σχέση αυτή.

Σ' αυτές τις εξελίξεις συμπεριλαμβάνονται γεγονότα όπως: του Σεπτεμβρίου 1970 και την πίκρα που άφησαν, της διάλυσης της Βουλής, που αντιπροσώπευε τη δυτική και ανατολική όχθη, την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του παλαιστινιακού κράτους και της άριστης της νομικής και διοικητικής σύνδεσης της Ιορδανίας με τη Δυτική Όχθη το 1988 (απόφαση που έχει ουμβάλει στην ώθηση της παλαιστινιακής ταυτότητας). Η ιορδανική και παλαιστινιακή εικόνα μαζί, από τη μια και η κάθε πλευρά χωριστά από την άλλη, χαρακτηρίζεται από κάποια στοιχεία και στηρίγματα, που μπορούν να διαμορφώσουν μια βάση για το μέλλον της κάθε πλευράς, αλλά και για το μέλλον των μεταξύ τους σχέσεων.

Όσον αφορά την παλαιστινιακή πλευρά, διαπιστώνεται πως τα πολιτικά δικαιώματα και η αντίληψη της εθνικής οντότητας πέρασαν οριστικά στη συνείδηση του παλαιστινιακού λαού, ακόμα και στη διεθνή κοινότητα και στο αραβικό έθνος. Πράγμα που έκανε πολύ κόσμο να πιστεύει ότι η λύση του παλαιστινιακού προβλήματος είναι πολύ κοντά και η πολυπόθητη ειρήνη πρέπει να έρθει. Άσχετα από το αν θα βρεθεί λύση μέσω της οδού των διαπραγματεύσεων που ακολουθούν σήμερα οι Παλαιστίνιοι και οι Άραβες ή θα υπάρξει καθυστέρηση για να βρεθούν άλλοι τρόποι επίλυσης, υπό άλλες συνθήκες, οι ιορδανο - παλαιστινιακές σχέσεις θα συνεχίσουν να παραμένουν ειδικές και ιδιαίτερες και θα εξακολουθήσουν να απασχολούν τα κέντρα αποφάσεων και στις δύο πλευρές. Εδώ θα πρέπει να ομολογηθεί πως παρουσιάζονται συχνά σημεία διαφωνιών μεταξύ Αμμάν και P.L.O. Όμως, αυτό που έχει σημασία είναι το να ελέγχονται.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν πολλά σημεία συμφωνίας και το σπουδαιότερο εδώ είναι: πώς να εκμεταλλευτούν αυτά μέσω λεπτών χειρισμών, ώστε να μπορεί να διαμορφωθεί ένα κοινό σχέδιο για τις σημερινές αντιλήψεις, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις πολιτικές, στρατιωτικές και οικονομικές ανάγκες, ακόμα και στις αντιλήψεις για το μέλλον απ' όλες τις πλευρές του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η απάντηση του Χένρυ Κίσινγκερ στις ερωτήσεις του γερουσιαστή Church περί δόθηθας, παρουσία της επιτροπής διεθνών σχέσεων στο αμερικανικό Κογκρέσο, όταν αυτός προτάθηκε για υπουργός Εξωτερικών, ήταν: «Το ενδιαφέρον μου συγκεντρώνεται σε χώρες σαν την Ιορδανία, επειδή η σταθερότητά της επηρεάζει τη σταθερότητα της περιοχής» (βλ. βιβλίο του Χένρυ Κίσινγκερ «Η εξωτερική πολιτική»).
2. Σχόλιο του πρώην προέδρου του Ισραήλ, στρατηγού Χαΐμ Χέρτζοκ.
3. Ο αριθμός αυτός ίσχυε πριν από τον πόλεμο στον Κόλπο.
4. Ποσοστό από ανεξάρτητη ιορδανική πηγή. Στην Ιορδανία υπάρχουν 15% χριστιανοί (στην πλειοψηφία τους ορθόδοξοι).
5. Ο Τύπος ελέγχεται από το καθεστώς, όταν αυτό το θεωρεί «σκοπικό», όπως συνέβη πρόσφατα.

Λέξη

Δημήτρης Φύσσας

ΕΚΘΕΣΗ
ΠΕΝΤΑΜΕΛΗ
ΤΜΗΜΑΤΑ

Και ΙΣΤΟΡΙΑ
για Γ', Δ' Δέσμη

Εμμ. Μπενάκη 38 5ος Οροφος
τηλ.3647068, 2015756

Η Αριστερά συσπειρώνει

του Αργύρη Παναγόπουλου

Η πλειοψηφία που στήριξε επί μισό αιώνα τις κεντροαριστερές ιταλικές κυβερνήσεις δεν υπάρχει πια. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα κυριολεκτικά εξαφανίστηκε, ενώ οι χριστιανοδημοκράτες έχασαν σχεδόν το μισό εκλογικό τους σώμα. Μια νέα Αριστερά γεννήθηκε και δίνει μόνη της τη μάχη εναντίον της αντιδραστικής και ρατσιστικής Λέγκας που στη Βόρειο Ιταλία ισοπέδωσε τα φιλοκυβερνητικά κόμματα. Η κυβέρνηση Τσιάμπι και το ιταλικό κοινοβούλιο δεν αντιπροσωπεύουν τίποτε άλλο από τα φαντάσματα του παρελθόντος.

Τα ένδεκα εκατομμύρια Ιταλών που ψήφισαν στις μερικές δημοτικές εκλογές της περασμένης Κυριακής με τον νέο εκλογικό νόμο, που μοιάζει αρκετά με τον δικό μας, διέγραψαν από το πρόσωπο της γης την κεντροαριστερή πεντακομματική συμμαχία που μονοπωλεί την εξουσία από το τέλος του πολέμου.

Η αυτοκρατορία του Κράξι διαγράφηκε από τον πολιτικό χάρτη, αφού το Σοσιαλιστικό Κόμμα μετά βίας συγκέντρωσε ένα πενιχρό 2-3%, σοσιαλδημοκράτες, φιλελεύθεροι και ρεπουμπλικάνοι αποτελούν πια ιστορικά κειμήλια, ενώ οι χριστιανοδημοκράτες μετά βίας πλησιάζουν το 20%.

Η αντιδραστική Λέγκα κατόρθωσε να εκφράσει την αγανάκτηση του εκλογικού σώματος των κομμάτων του κέντρου μεταμορφώνοντας τη Βόρειο Ιταλία σε εκλογικό της φέουδο με προπύργιό της το Μιλάνο – πρωτεύουσα του κρατισμού και της διαφθοράς – όπου άγγιξε το 40%.

Η ιταλική Αριστερά είναι ο άλλος μεγάλος νικητής μετά τη Λέγκα. Σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η ιταλική Αριστερά όχι μόνο κατόρθωσε να ανασυγκροτηθεί, μα κατάφερε να δημιουργήσει σημαντικές πολιτικές συμμαχίες, που της επέτρεψαν να ξαναβρεί την επαφή της με τα ασθενέστερα στρώματα, τα κινήματα και τις άλλες μορφές οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών. Σε όλους τους δήμους οι αριστεροί υποψήφιοι περνούν στον δεύτερο γύρο, όπου αντιμετωπίζουν τους υποψήφιους της Λέγκας, ενώ σε πολλές περιπτώσεις στον δεύτερο γύρο περνούν δύο υποψήφιοι της Αριστεράς.

Στο Μιλάνο η Αριστερά με το 30% έχει να αντιμετωπίσει τη Λέγκα που πήρε 40%. Στην πόλη του Κράξι το Σοσιαλιστικό Κόμμα πήρε 1,6%, ενώ το ψηφοδέλτιο που συμμετείχε πήρε

μόλις το 6,2% από το 20% που είχε. Ουσιαστικά η Αριστερά στο Μιλάνο θα δώσει από μόνη τη μάχη για τη δημοκρατία, αφού έχει να αντιμετωπίσει τη ρατσιστική Λέγκα. Οι υποψήφιοι των φιλοκυβερνητικών κομμάτων κάλεσαν ήδη τους ψηφοφόρους τους να απέχουν στον δεύτερο γύρο, προτιμώντας να χαρίσουν το μεγαλύτερο δήμο στη Λέγκα παρά να δώσουν την εμπιστοσύνη τους στην Αριστερά. Η προοπτική να καταλάβει τη δημοτική αρχή η Λέγκα έχει αναστατώσει κυρίως τις κοινότητες των ξένων μεταναστών.

Στην εργατούπολη του Τορίνο, στον δεύτερο γύρο συγκρούονται οι δύο υποψήφιοι της Αριστεράς. Ο υποψήφιος της «Κομμουνιστικής Επανοικοδόμησης», των Πρασίνων και της Ρέτε, που πήρε 36%, και ο υποψήφιος του ΔΚΑ, μιας ομάδας των Πρασίνων και των «πεφωτισμένων» χριστιανοδημοκρατών, που πήρε 20%. Στην πόλη της Fiat και της ανεργίας, η Αριστερά κατόρθωσε να εκφράσει τη λαϊκή αγανάκτηση περιορίζοντας τη Λέγκα στο 20%.

Στην Κατάνια της Σικελίας ο υποψήφιος της Χριστιανικής Δημοκρατίας συγκέντρωσε το 12,3% από το 34% που πήρε η Χ.Δ. στις εκλογές του '92. Ο αγώνας εναντίον της κατανέζικης Χ.Δ. και των διασυνδέσεών της με τη Μαφία έδωσαν στους δύο υποψήφιους της Αριστεράς, που πέρασαν στον δεύτερο γύρο, 68%.

Στην κεντρική Ιταλία, που δίκαια αποκαλείται η «κόκκινη Ιταλία», η νίκη της Αριστεράς αποτελεί θρίαμβο. Όχι μόνο συγκράτησε τη Λέγκα μα κατόρθωσε να τραβήξει προς τα αριστερά τους πρώην σοσιαλιστές ψηφοφόρους, που σήμερα, στη μεγάλη πλειοψηφία τους, ψηφίζουν Λέγκα. Το ΔΚΑ και η «Κομμουνιστική Επανοικοδόμηση» συγκεντρώνουν πάνω από το 50-55% των ψήφων.

Οι εκλογές προκάλεσαν και μια αναδιάταξη ανάμεσα στις δυνάμεις της Αριστεράς. Το ΔΚΑ

είναι στην ουσία το δεύτερο ιταλικό κόμμα. Στην κεντρική Ιταλία, που ήδη έλεγχε, κατόρθωσε να αυξήσει τα ποσοστά του. Η διαχείριση της εξουσίας επί 50 σχεδόν χρόνια δεν έφθει ούτε τη ΔΚΑ ούτε την «Επανοικοδόμηση». Έκλογικό σώμα ουσιαστικά επιβεβαίωσε την εμπιστοσύνη του στο κόμμα, το ΔΚΑ, που τι εγγυάται τις κοινωνικές του κατακτήσεις και σωστή λειτουργία των δημοτικών υπηρεσιών. Το ΔΚΑ σε αυτές τις περιοχές κυμαίνεται σ 35-45% και η «Επανοικοδόμηση» στο 6-11%.

Στα μεγάλα αστικά κέντρα, εκεί που οι δυνάμεις της Αριστεράς δοκιμάστηκαν από την πολιτική συμμαχία και επιλογών που ακολούθησαν, το ΔΚΑ πλήρωσε τόσο τις συντηρητικές επιλογές όσο και τα κρούσματα διαφθοράς που είχε να αντιμετωπίσει. Δεν είναι τυχαίο ότι η «Κομμουνιστική Επανοικοδόμηση» ξεπέρασε το ΔΚΑ τόσο στο Μιλάνο όσο και στο Τορίνο. Στο Μιλάνο, το ΔΚΑ από 13,8% έπεσε σ 8,8%, ενώ η «Επανοικοδόμηση» πέρασε από 5,4% στο 11,4%. Στο Τορίνο, το ΔΚΑ από 15% έπεσε στο 9,5%, ενώ η «Επανοικοδόμηση» πέρασε από το 7,3% στο 14,6%. Η «Επανοικοδόμηση» κατόρθωσε να εκφράσει τη λαϊκή διασφάλιση των αριστερών στρωμάτων πολύ καλύτερα από το ΔΚΑ που προχωρούσε σε μια γενικότερη συνδιαλλαγή με τις συντηρητικές δυνάμεις. Πέρα από τη δικαιολογημένη ευφορία των νεοκομμουνιστών του Γκαραβίνι, γεγονός αυτό δεν πέρασε απαρατήρητο από τη ηγεσία του ΔΚΑ. Τόσο η Ρέτε, που έχει προφέρει στην Αριστερά μια πείρα από αξιολογικούς υποψήφιους δημάρχους, όσο και οι Πράσινοι κατόρθωσαν να δγουν ικανοποιημένοι από τη εκλογική δοκιμασία.

Η πρόταση για έναν πόλο της Αριστεράς όπως τον σχιολογούσε ο Ινγκράο, φαίνεται να αποτελεί την de facto κατάστασή της δύναμης τόσο της ανταγωνιστικής και μεταρρυθμιστικής Αριστεράς όσο και των καθολικών δυνάμεων που δεν αντιπροσωπεύονται πια ούτε στην Καθολική Εκκλησία ούτε, πολύ περισσότερο, από τους χριστιανοδημοκράτες.

Η Ιταλία της κοινωνικής αλληλεγγύης και των μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών μαχών φαίνεται ότι βρήκε τις δυνάμεις για να αντιμετωπίσει τόσο τη νεοθατοσερική πολιτική ενδιάμεσου και διεφθαρμένου καθεστώτος όσο και την αντιδραστική και ρατσιστική ιδεολογία της πλειοψηφίας των στρωμάτων της μεσαίας τάξης που μπροστά στην κρίση που διαπερνά τον μετα-διπολικό κόσμο, κρίση που δεν μπορούν να καταλάβουν και να ερμηνεύσουν σπρώχνοντας διαρκώς και περισσότερο, τόσο στην Ιταλία όσο και στη Γερμανία και τη Γαλλία, σε μια αντικοινωνική συμπεριφορά.

■ **Νάση Μπάλτα, Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος (1946-49) μέσα από τον γαλλικό Τύπο, Οδυσσέας, 1993.**

Το βιβλίο διερευνά και αναλύει ιστορικά τον τρόπο με τον οποίο ο γαλλικός Τύπος κάλυψε ειδησεογραφικά, ανέλυσε, ερμήνευσε και χρησιμοποίησε πολιτικά τα γεγονότα του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα. Εκτός όμως απ' τα στερεότυπα της γαλλικής αντίληψης και εικόνας για την Ελλάδα μέσα απ' την οποία «φιλτραρίστηκαν» οι απόψεις του γαλλικού τύπου για τα γεγονότα του εμφυλίου και την αναμενόμενη τοποθέτηση των εφημερίδων ανάλογα με τις πολιτικές τους προσδέσεις (χαρακτηριστική βέβαια, προβλέψιμη και αποπόδεικτη η στάση της *Humanité*, όργανου του Κ.Κ. Γαλλίας) η μελέτη κλίνει περισσότερο προς την πολιτική ανάλυση παρά στην ανάλυση του Τύπου.

Δεν χρησιμοποιούνται ούτε ποσοτικές ούτε ποιοτικές έννοιες της πλούσιας ήδη ξένης βιβλιογραφίας για τα media.

Πολλά απ' τα συμπεράσματα είναι ήδη προβλέψιμα εξ αρχής. Παρά τις εμφανείς αυτές αδυναμίες, η μελέτη έχει ιστορική σημασία και η συγγραφέας σε αρκετές περιπτώσεις καταφέρνει να πάρει τις αποστάσεις της απ' τις πολιτικές ερμηνείες του γαλλικού Τύπου λόγω του ψυχρού πολέμου.

■ **Φίλιππος Πιέρρος-Αίνα Μιχαλοπούλου-Δωρή, Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΟΚ, Ενημερωτικός οδηγός προσανατολισμού, Εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ, 1992.**

Με τη συνεργασία της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης και με πρόλογο του προέδρου του Ευρ. Κοινοβουλίου Έγκον Κλέμψ ο ογκώδης αυτός τόμος αποτελεί πράγματι πολύτιμο οδηγό για τη νομοπαραγωγική προσέγγιση της Κοινότητας απέναντι στην κοινωνική διάσταση της Κοινότητας. Καταγράφεται η εξελικτική πορεία της κοινωνικής πολιτικής της ΕΚ απ' το 1958 μέχρι σήμερα και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Τη διάσταση αυτή της ΕΚ, εν πολλοίς αντιστάθμισμα έναντι της Ενιαίας Αγοράς και των συνεπειών των οικονομικών και νομισματικών συνταγών της, πολλοί εμίσησαν και πολλοί αγνόησαν.

Όμως υπάρχει για να υπενθυμίζει μια άλλη Ευρώπη. Ιδιαίτερα σημαντικό και ενημερωτικό το Γ' μέρος του βιβλίου που αναφέρεται στο βαθμό της ελληνικής προσαρμογής και περιέχει συγκριτικά στοιχεία μεταξύ κρατών-μελών.

■ **Χ. Τζεκίνης - Θ. Κουτρούκης, Πρακτικό θέμα στις Εργασιακές Σχέσεις, Η Ελληνική και η Κοινοτική Συγκυρία, Γαλαίος, Αθήνα 1992.**

Αν και η ελληνική βιβλιογραφία έχει εμπλουτι-

Ο Σημερινός Μεσοπόλεμος

■ **Θάνος Βερέμης, ΕΛΛΑΔΑ-ΕΥΡΩΠΗ. Απ' τον Πρώτο Πόλεμο ως τον Ψυχρό Πόλεμο, Πλέθρον, 1992, σ. 114**

«Η Ελλάδα αντιμετωπίζει σήμερα μια κρίση στην εξωτερική της πολιτική που θυμίζει έντονα τη μεσοπολεμική περίοδο». Σ' αυτήν την πρώτη φράση της εισαγωγής συνοψίζεται το ενδιαφέρον του βιβλίου εφόσον επισημαίνονται στον αναγνώστη οι ιστορικές αναλογίες. Τότε η Ελλάδα είχε απωλέσει τη στρατηγική της σημασία για τους ισχυρούς προστάτες της και σύντομα βρέθηκε έκθετη και αβοήθητη απέναντι στις επεκτατικές ορέξεις της Ιταλίας.

Σήμερα στο ρόλο της Ιταλίας βρίσκεται η Τουρκία, που αναβαθμισμένη στρατηγικά και ενθαρρυνόμενη στην επιδίωξη για την ανάπτυξη της σε περιφερειακή «υπερδύναμη» κάθε άλλο παρά πρέπει να υποτιμηθεί, καθώς μάλιστα η μουσουλμανική της «σφήνα» στα Βαλκάνια τυχάνει σιωπηρής αποδοχής εκ μέρους της Δύσης και των ΗΠΑ.

Τότε το πρόβλημα των προσφύγων είχε δημιουργήσει σοβαρότατα οικονομικά προβλήματα, στην Ελλάδα. Σήμερα τα μεγάλα εσωτερικά και εξωτερικά ελλείμματα, η οικονομική ύφεση, τα άλλα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και η «δανεική ευημερία» καθιστούν την ανασυγκρότηση και την οικονομική ανάπτυξη ουσιαστική προϋπόθεση για την άσκηση πειστικής και δυναμικής εξωτερικής πολιτικής.

Τότε τα πολιτικά κόμματα βρέθηκαν σε μεγάλη κρίση αξιοπιστίας με αποτέλεσμα αλυσιδωτές πολιτικές κρίσεις και απανωτές πολιτικές ανωμαλίες με τις επεμβάσεις του στρατού στην πολιτική ζωή

στεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια με αρκετές εργασίες επιστημονικού και θεωρητικού χαρακτήρα για τις εργασιακές σχέσεις, λείπουν τα εγχειρίδια εκείνα που παρέχουν μια πιο «πρακτική» προσέγγιση του θέματος, ώστε να αποτελέσουν εργαλεία για εκείνους τους ανθρώπους (στελέχη επιχειρήσεων και συνδικάτων) που αφονγκράζονται καθημερινά τον παλμό των σχέσεων διοίκησης και προσωπικού στις ελληνικές επιχειρήσεις.

Την ανάγκη αυτή έρχεται να καλύψει το νέο βιβλίο των Χρήστου Τζεκίνη και Θεόδωρου Κουτρούκη. Πρόκειται για ένα έργο που φιλοδοξεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις για περισσότερες γνώσεις των ενδιαφερομένων μερών στα πρακτικά θέματα των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα και τις τάσεις που αναπτύσσονται στην ΕΟΚ, ιδιαίτερα για τα προβλήματα και τις προοπτικές του θεσμού της συμμετοχής των εργαζομέ-

της χώρας.

Σήμερα ο «ενδοστρεφής επαρχιωτισμός» του κομματικού μας βίου, Όπως τον αποκαλεί ο Βερέμης, δημιουργεί μια νέα κρίση αξιοπιστίας και θεσμικής εγκυρότητας προετοιμάζοντας το σκηνικό για νέες πολιτικές ανακατατάξεις που ενδεχομένως θα χρειαστούν πολλές «μικρές ρήξεις» για να αποκτήσουν αναγνωρίσιμα και διακριτά σχήματα, ικανά να προωθήσουν τα ελληνικά συμφέροντα με νέες αντιλήψεις και προοπτικές.

Είναι φανερό ότι οι εσωτερικές πολιτικές ανακατατάξεις και η αποδέσμευση από ιδεολογήματα και στερεότυπα του παρελθόντος σχετικά με το διεθνές περιβάλλον και τη σχετική θέση ισχύος της

χώρας αποτελούν προϋπόθεση σ' όλους τους κομματικούς χώρους για μια σοβαρή προσέγγιση στα σημερινά αιτήματα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Μια τέτοια «αναθεώρηση» θα συντε-

λούσε και στη σύγκλιση των απόψεων των μεγαλύτερων κομμάτων και την αναγνώριση των «σταθερών» επιδιώξεων και παραγόντων.

Το βιβλίο του Βερέμη, μικρό μεν σε έκταση για την περίοδο που καλύπτει αλλά πλούσιο σε συμπεκνωμένα συμπεράσματα και εύστοχες παρατηρήσεις, μπορεί να «διδάξει» πολλά, εάν δεχτούμε ότι οι πολιτικοί διδάσκονται τόσο από τις επιτυχίες όσο και από τα λάθη του παρελθόντος. Πολλά τα σημερινά «εάν» αλλά η πρόκληση εξακολουθεί να υπάρχει όπως και οι ευκαιρίες που δεν θα παραμείνουν εσαεί διαθέσιμες. «Μήπως είναι καιρός να ξανασκεφτούμε ανορθόδοξες διεξόδους για το σημερινό αδιέξοδο», όπως διατυπώνει ερωτηματικά το συμπέρασμά του ο Θάνος Βερέμης;

νων στις διοικητικές διαδικασίες των επιχειρήσεων, σαν προληπτική μέθοδο αποφυγής συγκρούσεων, ικανοποίησης των εργαζομένων και συμβολής στη συνεργασία για τη λύση προβλημάτων και ενδιαφέροντος (εργαζομένων-διοίκησης) στους τόπους εργασίας.

Στο πρώτο μέρος του εγχειριδίου γίνεται μια παρουσίαση όλου του φάσματος των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα, με ιδιαίτερη έμφαση στην πρακτική τους εφαρμογή.

Στο δεύτερο μέρος γίνεται μια αναλυτική επισκόπηση των διεθνών και ιδιαίτερα των ευρωπαϊκών εμπειριών σχετικών με τις διάφορες μορφές συμμετοχής των εργαζομένων στη διοίκηση των επιχειρήσεων, με έμφαση στις θεσμικές ρυθμίσεις, τα προβλήματα της εφαρμογής του θεσμού και τις προϋποθέσεις επιτυχίας του.

Θεόδωρος Κατσανέβας

Αυτοί που δεν θυμούνται το παρελθόν είναι καταδικασμένοι να το αναβιώσουν.

George Santayana

■ ΑΝΕΡΓΗ ΕΥΡΩΠΗ

Έκθεση του ΟΟΣΑ αναφέρει ανησυχητική αύξηση στις χώρες του Οργανισμού, ιδιαίτερα στην Ευρώπη. Η «κοινωνική έκρηξη» και η πολιτική πίεση ως ενδεχόμενες συνέπειες της αύξησης της ανεργίας ανησυχούν τους ιθύνοντες που αδυνατούν να βρουν φάρμακα για τη μείωση της ανεργίας. Η οικονομική ύφεση, από την οποία πλήττεται η Ευρώπη, αναμένεται να επιδεινώσει ακόμη περισσότερο την ανεργία. Στην Ευρώπη το ποσοστό ανεργίας είναι κατά μέσο όρο υψηλότερο απ' αυτό του ΟΟΣΑ, στο 10% πέρυσι, γύρω στο 11,4% εφέτος με ανοδική τάση στο 11,9% για το επόμενο έτος έναντι 7,9%, 8,5% και 8,6% αντίστοιχα για τις χώρες του Οργανισμού.

Στην Ευρώπη ιδιαίτερα αυξημένο είναι το πρόβλημα της ανεργίας των νέων που ανέρχεται συνολικά στο 18%.

Τα «πρωτεία» στις επιδόσεις αυτές έχουν η Γαλλία, η Ιταλία και η Ιρλανδία με ποσοστό άνω του 20%, ενώ η Ιαπωνία του Γκονζάλεθ κατέχει το «ρεκόρ» με ποσοστό άνω του 30%.

Η κοινωνική Ευρώπη χωλαίνει και η Ευρώπη των «εργαζομένων» (στην κυριολεξία) αποτελεί προς το παρόν άπιαστο όνειρο ή μάλλον εφιάλτη, καθώς οι πιο ζωντανές και νέες δυνάμεις της Γηραιάς Ηπείρου μαραζώνουν και φθίνουν μέσα στη φτώχεια και την εξαθλίωση.

■ Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ GEORGE

Ελάχιστοι παρατηρητές και σχολιαστές στην Ουάσινγκτον ξεπλάγησαν από την αντικατάσταση του

νεαρού συμπατριώτη μας **George Stefanopoulos** ως εκπροσώπου Τύπου του προέδρου **Κλίντον** στον Λευκό Οίκο. Οι σχέσεις του με τον Τύπο δεν ήταν καθόλου καλές σ' αντίθεση με την προεκλογική περίοδο, όπου όλα ήταν μέλι γάλα. Αλλά η εξουσία αλλάζει κι έχει απαιτήσεις. Δεν του δόθηκε του **George** καμιά περίοδος χάριτος. Από την πρώτη στιγμή άρχισαν να του ρίχνουν τα φαρμακερά βέλη, ενώ οργιάζαν τα κακεντρεχή σχόλια παντού. Έτσι ήρθε η πτώση. Η έκπληξη, ωστόσο, ήταν ο αντικαταστάτης του: ο πεπειραμένος συντηρητικός δημοσιογράφος **David Gergen** που υπηρέτησε απ' αυτή τη θέση πιστά τους προέδρους Νίξον, Φορντ και Ρέγκαν.

Το πώς γίνεται τώρα να προβάλλει και να εξηγήσει μια διαφορετική πολιτική που πρεσβεύει ο δημοκρα-

τικός Κλίντον είναι μια άλλη υπόθεση. Πολλοί διακρίνουν στην κίνηση αυτή μια αργή, αλλά σταθερή κατολίσθηση του αμερικανού προέδρου σε «κεντρώες» θέσεις μετά την προεκλογική «αριστερή» ρητορεία, καθώς και ένδειξη «σοβαρότητας» εν μέσω των ασυντόνιστων, άπειρων και χαοτικών «αριστερών νεαρών» που έφερε ο Κλίντον στον Λευκό Οίκο.

Από τους ελάχιστους που εξέφρασαν κάποια συμπάθεια προς τον **George** ο αρθρογράφος της *New York Times* **A.M. Rosenthal** που είδε με καχυποψία την όλη αυτή υπόθεση σημειώνοντας: «Ο **George Stefanopoulos** (στα briefings του) δεν μου αποκάλυψε τίποτε σοβαρά μυστικά, αλλά δεν μου είπε και ψέμματα». Και καταλήγει ειρωνικά και πικρόχολα: «Στοιχηματίζω ότι ο **George** ουδέποτε πρόκειται να

δουλέψει για τον **Νταν Κουαίηλ** (αντιπρόεδρο του Μπους)».

Γερό καρφί
Και δίκαιο.

■ ΤΡΙΧΕΣ!

Αυτοί οι Αμερικανοί! Το θεό τους δεν έχουν. Συγκλονίζεται ακόμα η κοινή γνώμη για το κούρεμα του **Κλίντον** μέσα σε αεροπλάνο από τον **Christophe**, που στοίχισε 200 δολάρια, ενώ ο Μπους ξόδεψε (συχνά) μόνο 25 δολάρια το κούρεμα εντός του Λευκού Οίκου. Τα άρθρα που γράφτηκαν επ' αυτού αμέτρητα. Κι έπεσαν πολλά κεφάλια, μεταξύ αυτών και του μακρουμάλλη **George Stefanopoulos**.

Ο Κλίντον διαρρηγνύει τα «ιμάτιά του» ότι ο Λευκός Οίκος δεν έχει χολυγουντοποιηθεί. Και η επιχειρηματολογία συνεχίζεται. Big story.

Έναν χρόνο μετά την Παγκόσμια Διάσκεψη στο Ρίο για το περιβάλλον έχει γίνει; Απλώς, διακηρύξεις καλών προθέσεων. (Ι) πλούσιες χώρες δεν βάζουν τι χέρι στην τσέπη και οι εξαθλιωμένοι πληθυσμοί τι Τρίτου Κόσμου που πεθαίνουν απ' την πείνα ορθώς δεν είναι διατεθειμένοι πληρώσουν πεντάρα για καταστροφές «αναπτυγμένων» και «πολιτισμένων» τμήματος του πλανήτη.

Η εξ Ανατολών απειλή και η ελληνική ασφάλεια

Των Φίλιππου Τ. Πιέρρου και Θάνου Π. Ντόκου*

Στο τχ. 521 εξετάσθηκαν το στρατιωτικό δόγμα της Τουρκίας (της διαρκούς εξ Ανατολών απειλής), οι απόπειρες εκσυγχρονισμού των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, οι εξοπλισμοί τους, οι τελευταίες αγορές οπλικών συστημάτων. Σήμερα θα εξετασθούν η διάταξη των τουρκικών δυνάμεων, τα πιθανά σενάρια των στρατιωτικών ενεργειών της γείτονος ενώ θα γίνει μια χαρτογράφηση του στρατιωτικού της δυναμικού. Προς γνώσιν...

Ημη συμπερίληψη της Ν.Α. Τουρκίας (περίπου 1/3 του τουρκικού εδάφους) είχε τις εξής αρνητικές επιπτώσεις για τα ελληνικά συμφέροντα:

1) Η Τουρκία απέκτησε τη δυνατότητα να δημιουργήσει στην εξαιρούμενη περιοχή τεράστιο οπλοστάσιο, ουσιαστικά ανεξέλεγκτο, μέσω του οποίου θα μπορεί να ανατρέψει την ισορροπία δυνάμεων Ελλάδος-Τουρκίας, χωρίς η χώρα μας να μπορεί να αντιδράσει παρά μόνο παραβιάζοντας τη Συνθήκη.

2) Σε περίπτωση παρατεταμένης ελληνο-τουρκικής κρίσης, η Τουρκία θα μπορεί να μεταφέρει δυνάμεις από την εξαιρούμενη στην ελεγχόμενη περιοχή, ανάλογα με τις ανάγκες της. Βεβαίως, κάτι τέτοιο συνιστά παραβίαση της Συνθήκης, όμως το πλεονέκτημα αυτό συνιστά ουσιαστικό λόγο ανησυχίας.

3) Σε περίπτωση κρίσης στην Κύπρο, η Τουρκία θα μπορεί να διακινεί δυνάμεις από την εξαιρούμενη περιοχή της προς την Κύπρο, χωρίς μάλιστα να παραβιάζει τη συνθήκη CFE. (Για μια εκτεταμένη ανάλυση, βλέπε Κουλουμπής-Βαληνάκης. *Οι Διαπραγματεύσεις CFE και η Ελλάδα*, ΕΛΙΑ-ΜΕΠ, Αθήνα 1992).

Ζώνη εξαίρεσης από όρια CFE

Σύμφωνα με εκτιμήσεις πολλών αναλυτών, ο άμεσος στόχος της ζώνης εξαίρεσης είναι οι Κούρδοι. Η διατήρηση ενός ισχυρού οπλοστασίου στη νοτιοανατολική Τουρκία δίνει τη δυνατότητα στην Τουρκία να ελέγχει αποτελεσματικά το κίνημα ανεξαρτησίας των Κούρδων και, καθώς βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τη Μ. Ανατολή, αποτελεί ένα καλό όπλο για την εφαρμογή μιας πολιτικής κανονιοφόρων τόσο από την ίδια την Τουρκία όσο και από τους συμμάχους της, ιδίως τις ΗΠΑ. Ακόμα και αν δεχθούμε όμως ότι κύριος στόχος της ζώνης εξαίρεσης είναι η κουρδική εξέγερση, το στρατιωτικό δυναμικό που θα συγκεντρώνει η Τουρκία εύκολα μπορεί να στραφεί μελλοντικά κατά της Ελλάδας.

Διάταξη δυνάμεων

Όσον αφορά στον τουρκικό στρατό ξηράς, που αποτελείται από 4 στρατιές, οι δύο ισχυρότερες είναι η 4η του Αιγαίου και

η 1η στρατιά που έχει προσανατολισμό τη Θράκη.

Η 1η τουρκική στρατιά, με έδρα την Κωνσταντινούπολη, αποτελείται από 90.000 άνδρες που συγκροτούν 4 Σώματα Στρατού (Σ.Σ.). Αν και το μόνο σώμα στρατού που βρίσκεται στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Τουρκίας είναι αυτό της Θράκης, εκτιμάται ότι η μετάβαση δυνάμεων στην περιοχή αυτή από το ασιατικό τμήμα της Τουρκίας μπορεί να γίνει με μεγάλη ταχύτητα.

Προς τη Θράκη είναι προσανατολισμένο και το μεγαλύτερο μέρος της τουρκικής αεροπορίας και ειδικότερα στις βάσεις

Όρια CFE

	Ελλάδα	Τουρκία
ΑΡΜΑΤΑ ΜΑΧΗΣ.....	1.735	2.795
ΤΟΜΠ - ΤΟΜΑ.....	2.534	3.120
ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ.....	1.878	3.523
ΜΑΧΗΤΙΚΑ ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ.....	650	750
ΕΠΙΘΕΤΙΚΑ ΕΛΙΚ/ΡΑ.....	18	43
Τ/Θ ΓΕΦΥΡΟΦΟΡΑ ΟΧ/ΤΑ.....	70	70

του Balikesir (στην ενδοχώρα της Τουρκίας και στο ύψος της Λήμνου), της Bandirma (στα παράλια της θάλασσας του Μαρμαρά στην ασιατική Τουρκία) και του Akishar, ενώ λίγο πιο πίσω, στο Eski-Sehir. Βρίσκεται και η έδρα της 1ης Αεροπορικής Διοίκησης.

Η 4η στρατιά, με έδρα τη Σμύρνη, αποτελείται από τα καλύτερα εξοπλισμένα τμήματα τουρκικού στρατού και η δύναμή της ανέρχεται, σύμφωνα με διαφορετικές εκτιμήσεις, σε 120.000 ή 140.000 άνδρες (με αρκετές μονάδες ειδικών δυνάμεων). Η Τουρκία ισχυρίζεται ότι πρόκειται για εκπαιδευτικό σχηματισμό με πολύ μικρότερη δύναμη ανδρών. Είναι διατεταγμένη από το Τσανάκαλε ως την Αττάλεια και σε βάθος 120 χλμ. Στην περιοχή ευθύνης της 4ης στρατιάς υπάρχει το σύνολο σχεδόν των τουρκικών αποβατικών σκαφών, τα οποία σταθμεύουν απέναντι από τα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Πιθανά σενάρια τουρκικών στρατιωτικών ενεργειών

- Κύρια επίθεση σε ένα έως και δύο μεγάλα νησιά του Ανατο-

*Ο κ. Φ. Πιέρρος είναι διδάκτορας του Πανεπιστημίου Harvard και ευρωβουλευτής. Ο κ. Θ. Ντόκος είναι διδάκτορας διεθνών σχέσεων του πανεπιστημίου Cambridge και επιστημονικός ερευνητής στο πανεπιστήμιο Harvard.

λικού Αιγαίου με δευτερεύουσα επίθεση στη Θράκη, συνδυαζόμενη από ενέργειες δολιοφθορών και εξέγερσης των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης. Ταυτόχρονη εκδήλωση επιθετικής ενέργειας στην Κύπρο.

- Αυτόνομη επιθετική ενέργεια στην Κύπρο και περαιτέρω ενέργειες ανάλογα με την ελληνική αντίδραση.

- Κύρια επίθεση στη Θράκη και δευτερεύουσα στα νησιά. Επιθετική ενέργεια στην Κύπρο.

- Συνδυασμός επιθετικής ενέργειας στην Κύπρο και τα νησιά του Αιγαίου. Περιορισμένες επιχειρήσεις στο μέτωπο της Θράκης με στόχο την καθήλωση ελληνικών δυνάμεων.

Μέχρι πρόσφατα, υπήρχε σχετική ομοφωνία μεταξύ στρατιωτικών αξιωματούχων και ειδικών αναλυτών ως προς το ότι η αριθμητική υπεροχή στις χερσαίες δυνάμεις που έχει η Τουρκία σε σύγκριση την Ελλάδα δεν μπορεί να εγγυηθεί την επιτυχία μιας αστραπιαίας επίθεσης, γιατί το μικρό μήκος των συνόρων δεν επιτρέπει εκμετάλλευση του αριθμητικού πλεονεκτήματος. Επιπλέον, ο ποταμός Έβρος αποτελεί σημαντικό φυσικό εμπόδιο για την κίνηση των αρμάτων μάχης. Ακόμα, η σχετική ισορροπία στις αεροναυτικές δυνάμεις δεν παρείχε στην Τουρκία τη δυνατότητα να αναλάβει αποδοτική επιχείρηση εναντίον ελληνικού νησιού με υψηλές πιθανότητες επιτυχίας, ενώ η ελληνική ποιοτική υπεροχή τόσο σε έμπυχο δυναμικό όσο και σε εξοπλισμό εξισορροπούσε την τουρκική ποσοτική υπεροχή (δυστυχώς, η τουρκική στρατιωτική υπεροχή στην Κύπρο δεν άφηνε μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας για το μέτωπο αυτό).

Ωστόσο, εκφράζονται φόβοι ότι η προσπάθεια της Τουρκίας να εκμεταλλευθεί την πρόοδο της τεχνολογίας στον τομέα των οπλικών συστημάτων, οι υψηλές αμυντικές δαπάνες και η κλιμάκωση των εξοπλισμών, ο κίνδυνος ανατροπής της ισορροπίας δυνάμεων στον αέρα (ως αποτέλεσμα των τουρκικών σχεδίων για απόκτηση 320 αεροσκαφών τρίτης γενιάς) και η μείωση της ελληνικής ποιοτικής υπεροχής (που οφείλεται στη βελτίωση του αντιπάλου) ενδέχεται να προκαλέσουν αλλαγή στις τουρκικές αντιλήψεις (conceptions) περί της ικανότητας των τουρκικών Ε.Δ. να διεξάγουν στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά της Ελλάδας με υψηλές πιθανότητες επιτυχίας. Κάτι τέτοιο θα αποτελούσε σοβαρό λόγο ανησυχίας, αφού οι αντιλήψεις και η υποκειμενική θεώρηση ενός ζητήματος σε πολλές περιπτώσεις επηρεάζουν περισσότερο τη λήψη αποφάσεων και τη χάραξη πολιτικής από ό,τι η αντικειμενική θεώρηση.

Ένοπλες Δυνάμεις Τουρκίας

Στρατιωτικό δυναμικό:

ΕΝΕΡΓΟ: 560.300 (481.000 κληρωτοί) - 12μηνη θητεία.

ΕΦΕΔΡΕΙΑ: 1.107.000 μέχρι το 46ο έτος. (Στρατός Ξηράς 950.000. Αεροπορία 73.000, Ναυτικό 84.000).

ΣΤΡΑΤΟΣ ΞΗΡΑΣ

Δύναμη: 450.000 (410.000 κληρωτοί).

4 στρατιές, 10 σώματα στρατού, 1 μηχανοκίνητη μεραρχία, 13 μεραρχίες πεζικού, 7 τεθωρακισμένες ταξιαρχίες, 6 μηχανοκίνητες ταξιαρχίες, 10 ταξιαρχίες πεζικού, 1 ταξιαρχία αλεξιπτωτιστών, 2 ταξιαρχίες καταδρομών (οι μεραρχίες μετατρέπονται ήδη σε ταξιαρχίες).

Εξοπλισμός: Άρματα μάχης (Main Battle Tanks): 3.928

523 M-47 (αποθηκευμένα), 1.130 M-48A1/A2, 1.980 M-48A5, 295 Leopard 1A3

114 ελαφρά άρματα μάχης M-24 (αποθηκευμένα).

Τεθωρακισμένα Άρματα Μεταφοράς Προσωπικού (ΤΟΜΠ) και ΤΟΜΑ: 3.940.

Πυροβολικό: Σύνολο 4.235 πυροβόλα όλων των τύπων.

Ρυμουλκούμενα: 1.740.

Αυτοπροωθούμενα: 546.

Πολλαπλοί εκτοξευτές ρουκετών: (6+6 MLRS) και 20 του τύπου.

Όλμοι: 1.929.

Κατευθυνόμενα αντιαρματικά όπλα (ATGW): 400 Cob 300 SS-11, 516 TOWSP, 392 Milan.

Αντιαεροπορικά πυροβόλα: 1.285.

Συστοιχίες αντιαεροπορικών πυραύλων: 12 Rapier, 1 εκτοξευτές Stringer, Redeye.

Αεροπλάνα: 163.

Ελικόπτερα: 323.

Ειδικές Δυνάμεις: σύνολο 25.000 άνδρες.

ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Δύναμη: 58.000 (31.000 κληρωτοί).

(4 διοικήσεις: 2 τακτικές, 1 μεταφορών-διοικητικής υποστήριξης, 1 εκπαίδευσης).

Εξοπλισμός: 556 μαχητικά αεροσκάφη (+164 αποθηκευμένα).

F-16C/D: περίπου 117

F-5:136 (F-5A:48, F-5B:10, RF-5A:18, NF-5A/B:60 FG). Επιπλέον, 44 F-5 αποθηκευμένα). Προβλέπεται σταδιακή απόσυρση του τύπου αυτού.

F-4E:143 - 105 (FGA): 30, OCU:RF-4E:8, 30 ακόμα F-4 αποθηκευμένα.

F-104:160 (+90 αποθηκευμένα). Ο τύπος αυτός πρόκειται να αποσυρθεί μέχρι το 1994, οπότε θα παραμείνουν σε υπηρεσία μόνο τα ιταλικής προελεύσεως F-104S.

73 μεταφορικά (9 C-130, 20 C-160D, 54 C-47) και περίπου 200 εκπαιδευτικά διαφόρων τύπων.

12 S-2A TRACKER.

Ελικόπτερα: 45+ UH-1H και 5 (+5) Super Cobra.

Σύστημα αεράμυνας: 8 συστοιχίες Nike Hercules (128 εκτοξευτές) 2 Rapier (24 εκτοξευτές).

ΝΑΥΤΙΚΟ

Δύναμη: 52.300, συμπεριλαμβανομένων των πεζοναυτών (40.000 κληρωτοί).

Υποβρύχια: 12

ΚΥΡΙΑ ΣΚΑΦΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ:

Αντιτορπιλικά: 12 (παλαιά)

Φρεγάτες: 8 (4 σύγχρονες τύπου ΜΕΚΟ είναι σύγχρονες)

ΤΑΧΥΠΛΟΑ ΣΚΑΦΗ: 47

Πυραυλάκατοι: 16

Τορπιλάκατοι: 2

Περιπολικά: 29

Ναρκαλιευτικά-ναρκοθέτιδες: 37

ΑΠΟΒΑΤΙΚΑ ΣΚΑΦΗ:

7 μεγάλα και 79 μικρότερα.

Σύμφωνα με ελληνικές πηγές, διαθέτει 100 ακόμα μικρά αποβατικά και 400 φουσκωτές βάρκες, ικανότητας μεταφοράς 8-10 ατόμων).

Σκάφη υποστήριξης: 28

Ναυτική αεροπορία: 22 αεροσκάφη ανθυποβρυχιακού πόλεμου S-2 Tracker, 15 ελικόπτερα.

Ένα σύνταγμα πεζοναυτών (4.000 άνδρες).

ΑΚΤΟΦΥΛΑΚΗ: 1.100 άνδρες, 11 μικρά παράκτια περι-

πολικά, 37 μεγάλα ταχύπλοα περιπολικά και 4 ελαφρά σκάφη μεταφοράς προσωπικού και γενικής χρήσης.

ΠΑΡΑΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Χωροφυλακή-Εθνοφρουρά: 70.000 εν ενεργεία, 50.000 σε εφεδρεία.

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΚΥΠΡΟΣ: Ένα σώμα στρατού (30.000 άνδρες, 300 άρματα μάχης M-48A5, 8 αεροσκάφη, 12 ελικόπτερα).

Τα ανωτέρω στοιχεία προέρχονται από την έκδοση του IISS MILITARY BALANCE 1992 - 1993. Στους αριθμητικούς πίνακες δεν έχουν ενσωματωθεί τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην ενότητα περί τουρκικών εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις

Για λόγους σύγκρισης παραθέτουμε εν συντομία στοιχεία για τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις:

Αμυντικός Προϋπολογισμός 1992: \$ 4,30 δισ. δολάρια.

Στρατιωτικό δυναμικό:

Ενεργό: 159.300 (125.800 κληρωτοί, 4.200 γυναίκες).

Εφεδρείες: 406.000 (μέχρι το 50ό έτος).

ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

113.000 άνδρες (100.000 κληρωτοί).

ΑΡΜΑΤΑ ΜΑΧΗΣ: 1.879 - 396 M-47 (θα αποσυρθούν), 1.220 M 48 (A1, A2, A5), 154 AMX-30 (θα παραχωρηθούν στην Κύπρο), 109 Leopard 1A3. Σε αυτά θα πρέπει να προστεθούν 359 M60 A1, 312 M60 A3, 150 Leopard 1A3 και 75 Leopard A5.

ΤΟΜΠ-ΤΟΜΑ: 1995 + 150 M-113, 327 M-113 A2, 200 BMP-1 και 500 MT-LB (σοβιετικής κατασκευής).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ: 1.908 (299 αυτοπροωθούμενα) + 132 αυτοκινούμενα πυροβόλα M-110 A2, 270 όλμοι των 4,2 ιντσών, 150 περίπου συστήματα πολλαπλής εκτόξευσης ρουκετών RM-70, ενώ επίκειται η προμήθεια μικρού αριθμού MLRS και η παραχώρηση αριθμού πολλαπλών εκτοξευτών ρουκετών των 110mm τύπου LARS από τη Γερμανία.

ΑΕΡΑΜΥΝΑ: 42 Improved Hawk, Redeye, 500 Stinger. Απόκτηση 100 περίπου ZSU 23/4 Shilka, αρκετών δεκάδων ZSU-23 και 500 περίπου ΑΑ-πυροβόλων τύπου Rheinmetal (RH-202) των 20 χιλιοστών και του σοβιετικής κατασκευής πυραυλικού συστήματος μέσου ύψους AKSA-8B GECKO (36 συστήματα με 408 πυραύλους).

ΑΝΤΙΑΡΜΑΤΙΚΑ: 394 (36 αυτοπροωθούμενα).

ΑΕΡΟΠΛΑΝΑ: 25

ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΑ: 150 (θα αποκτηθούν 12-20 Apache και πιθανότατα 15 Cobra).

Επιπλέον, παραλαβή 680 οχημάτων υποστήριξης μάχης (οχήματα διοίκησης, τεθωρακισμένα οχήματα τοποθετήσεως γεφυρών, συστήματα απολύμανσης προσωπικού από χημικές-βιολογικές ουσίες, βυτιοφόρα, ασθενοφόρα κ.λπ.) ανατολικογερμανικής προέλευσης.

ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

26.800 άνδρες (14.400 κληρωτοί).

F-104:60 (+26). Αποσύρθηκαν και θα αποθηκευτούν στη βάση του Ακτίου.

F-5:72 (+11 αποθηκευμένα), 9 RF-5A (+3 αποθηκευμένα). Θα αρχίσουν να αποσύρονται από το 1994.

A-7H: 50 (+62).

Mirage F-1:30

F-4E:82 (+19 αποθηκευμένα), 5RF-4E (+18-24)

Mirage 2000:38 (+1).

F-16:39 C/D Block 30 (+40 C/D Block 50). Τα αεροσκάφη θα εφοδιαστούν με το σύστημα ηλεκτρονικής αυτοπροστασίας ASPIS.

ΜΕΤΑΓΩΓΙΚΑ: 33

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ: 84 (αναμένεται η παραχώρηση 40 Alpha Jet από τη Γερμανία).

ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΑ: 24

ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ: 8 HU-16B

ΑΕΡΑΜΥΝΑ: 36 Nike-Hercules, 40 Sparrow.

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ

19.400 άνδρες (11.400 κληρωτοί).

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ: 10

ΚΥΡΙΑ ΣΚΑΦΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ:

Αντιτορπιλικά: 13 (+4 ADAMS που όμως θα αντικαταστήσουν παλαιότερα).

Φρεγάτες: 3 (2 Kortenaer, 1 MEKO) - (+9: 3 MEKO, 3 Kortenaer, 3 Knox).

ΤΑΧΥΠΛΟΑ:

Κορβέτες: 5 Thetis.

Πυραυλάκατοι: 16

Τορπιλάκατοι: 10

Περιπολικά: 9

ΑΠΟΒΑΤΙΚΑ ΣΚΑΦΗ: 12 μεγάλα και 66 μικρότερα.

ΝΑΡΚΑΛΙΕΥΤΙΚΑ - ΝΑΡΚΟΘΕΤΙΔΕΣ: 16

ΣΚΑΦΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ: 14

ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΑ: 15. Θα αγορασθούν 5 ανθυποβρυχιακά ελικόπτερα SH-70B-6 Seahawk για τις MEKO, ενώ εξετάζεται η απόκτηση αεροσκαφών ναυτικής συνεργασίας (και μάλλον θα αποκτηθούν P3B / C Orion).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ανωτέρω πίνακας παρουσιάζει μέρος μόνο του πραγματικά εντυπωσιακού προγράμματος εξοπλισμού των ελληνικών Ε.Δ. Είναι παρήγορο το γεγονός ότι τόσο η πολιτική όσο και η στρατιωτική ηγεσία των Ε.Δ. δείχνουν να έχουν κατανοήσει το πραγματικό μέγεθος της τουρκικής απειλής και έχουν ήδη δρομολογήσει τη διαδικασία προσαρμογής των ελληνικών Ε.Δ. σε σύγχρονα πρότυπα οργάνωσης, βάζοντας έτσι τα θεμέλια για τη μετατροπή τους σε μια ιδιαίτερα αξιόμαχη και αποτελεσματική αποτρεπτική δύναμη. Η προσπάθεια αυτή πρέπει να συνεχιστεί χωρίς καμιά ολιγωρία ή οπισθοδρόμηση.

Αμυντικές δαπάνες

Ο αμυντικός προϋπολογισμός της Τουρκίας για το 1992 ανήλθε σε \$ 5.781,9 δισ. δολ. σε τρέχουσες τιμές (\$ 3702,9 σε πραγματικές τιμές 1985). Το χρέος FMS φθάνει τα \$ 7,5 δισ. δολ.

Η Σ. Αραβία, το Κουβέιτ και τα ΗΑΕ θα δώσουν στην Τουρκία από \$ 1 δισ. δολ., ενώ οι ΗΠΑ και η ίδια η Τουρκία θα προσθέσουν από \$ 500 εκατ. δολ., τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την απόκτηση 80+80 F-16. Στα ποσά αυτά θα πρέπει να προστεθεί και η ετήσια οικονομική βοήθεια από ΗΠΑ (για πρώτη φορά δεν προβλέπεται δωρεάν βοήθεια, αλλά μόνο χαμηλότοκα δάνεια) και τη Γερμανία.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Τουρκία, πέρα από τις πάγιες αμυντικές δαπάνες έχει εξαγγείλει ένα επταετές εξοπλιστικό πρόγραμμα ύψους δέκα δισεκατομμυρίων δολαρίων. Για τη

χρηματοδότηση του προγράμματος αυτού έχει δημιουργηθεί ένα ειδικό ταμείο που συγκεντρώνει φόρους από ποτά, τσιγάρα και είδη πολυτελείας και το οποίο συγκεντρώνει περισσότερα από \$ 1 δισ. δολ. ετησίως.

Εκπαίδευση, ηθικο - ποιοτική αξιολόγηση

Η εκπαίδευση των αξιωματικών και των τριών όπλων είναι πολύ καλή. Η εκπαίδευση των στρατευσίμων είναι εντατική και ιδιαίτερα σκληρή. Ως αποτέλεσμα, οι Τούρκοι στρατιώτες θεωρούνται αρκετά αξιόμαχοι. Αδυναμίες αποτελούν η μη-ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας τόσο σε ατομικό όσο και σε επίπεδο μικρών ομάδων καθώς και η έλλειψη εξοικείωσης με οπλικά συστήματα υψηλής τεχνολογίας (που έχει αρχίσει, πάντως, να μειώνεται). Ως ιδιαίτερα αποτελεσματική εκτιμάται η εκπαίδευση των τουρκικών ειδικών δυνάμεων (οι οποίες αποκτούν εμπειρία σε πραγματικές συνθήκες μάχης εναντίον των Κούρδων).

Συμφωνίες αμυντικής συνεργασίας

Η Τουρκία έχει υπογράψει μια σειρά από συμφωνίες αμυντικής συνεργασίας με όμορες χώρες. Με τη Βουλγαρία υπεγράφη το Πρωτόκολλο της Σόφιας (Δεκέμβριος 1991), το οποίο προβλέπει τη μείωση των στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή των συνόρων (που θα επιτρέψει τη μεταφορά μέρους των δυνάμεων αυτών στα ελληνοτουρκικά σύνορα) τη διεξαγωγή κοινών αεροναυτικών ασκήσεων στον Εύξεινο Πόντο και τη συνεργασία στη στρατιωτική εκπαίδευση. Με το Πρωτόκολλο της Ανδριανουπόλεως (Νοέμβριος 1992) καθορίζεται η ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνάμεων στη συνοριακή περιοχή των δύο χωρών και ενισχύονται τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Εικασίες περί υπάρξεως μυστικού όρου που επιτρέπει στην Τουρκία να διέρχεται από τον εναέριο χώρο της Βουλγαρίας μεταφέροντας πολεμικό υλικό σε άλλες περιοχές, με πρόσχημα την υποστήριξη μουσουλμανικών πληθυσμών υπό απειλή, διαψεύστηκαν κατηγορηματικά από τη Βουλγαρία.

Ακόμα, η Τουρκία έχει υπογράψει συμφωνίες αμυντικής συνεργασίας με την Αλβανία, τη Δημοκρατία των Σκοπίων, το Αζερμπαϊτζάν και τη Ρουμανία.

Εθνική ομοιογένεια

Ο πληθυσμός της Τουρκίας φθάνει τα 58 εκατομμύρια (15% Κούρδοι, άλλες μειονότητες 3%) και ο ρυθμός δημογραφικής αύξησης το 2,35%. Υπολογίζεται ότι ο τουρκικός πληθυσμός θα φθάσει τα 73 εκατ. το 2000 και τα 100 εκατ. το 2020 (έναντι 10,7 και 11 εκατ. Ελλήνων αντίστοιχα). Η ύπαρξη μιας κουρδικής μειονότητας της τάξης του 15% δεν έχει υποχρεωτικά τη σημασία που της αποδίδεται συνήθως από έλληνες αναλυτές. Οι Κούρδοι που υπηρετούν στον τουρκικό στρατό θεωρούνται σκληροί και αξιόπιστοι στρατιώτες. Σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης της Τουρκίας με άλλη, χώρα και συγκεκριμένα με την Ελλάδα, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι οι Κούρδοι αυτονομιστές* θα αναλάβουν στρατιωτική δράση σε μια προσπάθεια να εκμεταλλευθούν την προσωρινή αδυναμία της Τουρκίας να συγκεντρώσει μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή τους.

Τουρκικές αδυναμίες

Μέχρι τώρα παρουσιάσαμε την εικόνα μιας Τουρκίας που προχωρά ακάθεκτη και σημειώνει συνεχώς επιτυχίες τόσο στις προσπάθειες για διεύθυνση στις ανωτέρω περιοχές όσο

και στην ενίσχυση του στρατιωτικού της δυναμικού. Ευτυχώς για τη χώρα μας, η κατάσταση δεν είναι τόσο ρόδινη τουρκική οικονομία αναπτύσσεται με εντυπωσιακούς ρυθμούς, που υπερέδωσαν το 6% για την προηγούμενη δεκαετία (έναντι 2% για την Ελλάδα). Πίσω από τη διτρίνα της ταχυσή ανάπτυξης όμως κρύβονται σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα, εξωτερικό χρέος που έχει ξεπεράσει τα \$ 50 δισ. δολ. πληθωρισμός της τάξης του 70%, που ενδέχεται να αποσοβούν σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα για την υλοποίηση φιλόδοξων σχεδίων της τουρκικής ηγεσίας. Τα τουρκικά μέσα για την αγροτική ανάπτυξη της Ν.Α. Τουρκίας και προσπάθεια οικονομικής διεύθυνσης στην Κεντρική Ασία μπορεί να αποτελέσουν το εφελτήριο για την οικονομική «εκτόξευση» της Τουρκίας ή, σε περίπτωση αποτυχίας επιβαρύνουν σημαντικά την τουρκική οικονομία.

Υπάρχουν και άλλα σοβαρά εσωτερικά προβλήματα: άνιση κατανομή του πλούτου, η ύπαρξη μειονοτήτων της τάξης του 20% του συνολικού πληθυσμού, η κουρδική εξέγερση, ο ένοπλος αγώνας μαρξιστικών οργανώσεων, η αυξανόμενη επιρροή του ριζοσπαστικού ισλαμισμού, ενώ ο υψηλός ρυθμός αύξησης του πληθυσμού έχει δύο όψεις: από τη μία αποτελεί πηγή ισχύος, ενώ από την άλλη εντείνει τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Τέλος, οι τουρκικές δραστηριότητες στην Κεντρική Ασία, τη Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια εμπεριέχουν το δυναμικό ανάδειξης της χώρας αυτής σε μεγάλη δύναμη (επαληθεύοντας έτσι την πρόβλεψη δυτικών αναλυτών ότι ο 21ος αιώνας θα είναι ο αιώνας της Τουρκίας) αλλά και το ενδεχόμενο σοβαρών τριβών με άλλες χώρες περιοχής.

Πιστεύουμε πάντως ότι, παρά τα σοβαρά εσωτερικά προβλήματα της γειτονικής χώρας, οι τουρκικοί εξοπλισμοί συνδυασμό με τις τουρκικές φιλοδοξίες, συνιστούν μια σοβαρή μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη απειλή για την ελληνική ασφάλεια. Το πρώτο δόγμα για την πλήρη τουρκική κυριαρχία στην περιοχή θα είναι η ανατροπή της στρατιωτικής ισορροπίας και η επίτευξη αδιαμφισβήτητης στρατιωτικής και οικονομικής υπεροχής, με τελικό αποτέλεσμα τη φιλοποίηση της Ελλάδας. Την προσπάθεια αυτή της Τουρκίας διευκολύνει η κοινωνική αναταραχή και αντιπαράθεση εσωτερικό της Ελλάδας, η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας καθώς και το φθίνον επίπεδο της ελληνικής εκπαίδευσης.

Αποτελεί λοιπόν επιτακτική ανάγκη η προσεκτική εμπειριστατωμένη καταγραφή της παρούσας, αλλά και μελλοντικής σχέσης ισχύος μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Αυτή η καταγραφή θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση για χάραξη της ελληνικής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής εντοπισμός και η ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων, καθώς και ο σαφής ορισμός της απειλής διευκολύνει το σχεδιασμό μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής, που θα εκμεταλλεύεται στο μέγιστο βαθμό τόσο τα εθνικά πλεονεκτήματα όσο και τις ελληνικές αδυναμίες.

Η προσπάθεια εξουδετέρωσης της τουρκικής απειλής για την ελληνική ασφάλεια γενικότερα θα πρέπει να βασιστούν τριπτυχο της οικονομικής ανάκαμψης (αφού είναι πλέον γενικά αποδεκτό ότι η στρατιωτική ισχύς δεν αποτελεί πλέον μοναδική παράμετρο καθορισμού της πολιτικής ανεξαρτησίας ενός κράτους και ίσως ούτε καν το βασικότερο «εξοπλιστικό» για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής), της ορθολογικής χρήσης των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, του έμφυτου δυναμικού και της υψηλής τεχνολογίας, της υιοθέτησης σύγχρονου στρατηγικού και τακτικού - επιχειρησιακού - ματος για τη διατήρηση της αποτρεπτικής ικανότητας ενόπλων δυνάμεων και της στρατιωτικής ισορροπίας με την Τουρκία, και, τέλος, της χάραξης μιας εθνικής στρατηγικής στο χώρο της εξωτερικής πολιτικής και άμυνας.

*Ενώ μετά τις τελευταίες εξελίξεις θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το ενδεχόμενο οριστικού τερματισμού της ένοπλης εξέγερσης.

ΠΑΡΑΠΑΙΕΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΚ

• Δάσκαλος είναι ο κ. Δ. Χρόνης και καταθέτει την εμπειρία του και τα συμπεράσματά του από την ως τώρα λειτουργία του θεσμού των ΠΕΚ.

Αν περιμένουμε να περάσουν λίγες ακόμη σειρές συναδέλφων από τα ΠΕΚ και στο βαθμό που θα υποχωρεί η αρχική «αμφισβήτηση των πάντων» και θα κοπάζουν τα «εκφυλιστικά φαινόμενα», τότε θα αντιληφθούμε όλο πόσο κακώς, κάκιστα, έμεινε ο θεσμός αυτός ανενεργός για τόσα χρόνια στα συρτάρια των... αρμοδίων. Ήδη στους διαδρόμους και στο κυλικείο γίνονται πολλές ζωηρές συζητήσεις για τη ΝΕΑ ΠΡΩΤΟΓΝΩΡΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ που ζούμε, αποστασιοποιημένοι 2 μήνες τώρα από τις σχολικές αίθουσες, όπου χρόνια και χρόνια ερμητικά κλεισμένοι κι απομονωμένοι καλύπτουμε το χρόνο ανάμεσα στα χτυπήματα του κουδουνιού. Και οι αντιδράσεις των παιδιών, κάθε φορά που ξαναχτυπάει το κουδούνι, μας πείθουν συχνά ότι η παραμονή στην τάξη δεν κυλάει πάντοτε δημιουργικά. Τώρα κυρίως το σκεφτόμαστε αυτό. Τώρα που έχουμε την ευκαιρία ν' ανταλλάξουμε την πείρα μας τόσο πολλοί συνάδελφοι, από διαφορετικά σχολεία, με διαφορετική προϋπηρεσία και εμπειρίες, με διαφορετικές απόψεις και αναζητήσεις.

Κι ενώ η ευκαιρία της σύνθεσης των απόψεων και των προβληματισμών είναι μοναδική, παρεμβάλλονται σαν εκτός αντικειμένου άρνηση τα τόσα «εκφυλιστικά φαινόμενα»: Η μη συμμετοχή μας στο Πρακτικό Μέρος του Προγράμματος (Διδασκαλίες), η μη εκπόνηση εργασιών, με ακραία κατάληξη για κάποιους συναδέλφους τη βουδή παρουσία τους στην αίθουσα και τέλος τις... συστηματικές κοπάνες! Νομίζω ότι είναι τώρα η ώρα της ευθύνης για όλους μας: Για την Πολιτεία, για τα Συλλογικά μας Όργανα, για τον καθένα μας. Είναι κρίμα να ξεστράτισει και τελικά να εκφυλιστεί ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣ ΘΕΣΜΟΣ! Πρέπει οπωσδήποτε να περπατήσει, αναβαθμιζόμε-

νος φυσικά συνέχεια στην πορεία. Αναφέρονται δέβαια πολλοί αρνητικοί παράγοντες για τα ΠΕΚ, άλλοι υπαρκτοί και άλλοι όχι! Όμως νομίζω ότι ο βασικός πυρήνας που προκαλεί την αντίδραση των συναδέλφων είναι η σύνδεση επιμόρφωσης και αξιολόγησης - βαθμολόγησης. Το σημείο αυτό φοβούμαι ότι δεν το έχει επισημάνει επαρκώς το σεβαστό Υπουργείο της Παιδείας μας. Και νομίζω ότι ούτε τα Συλλογικά μας Όργανα το έχουν αναδείξει ως το βασικό «αγκάθι» της όλης υπόθεσης! Και για να γίνει κατανοητό πόσο βαριά πέφτει πάνω στα ΠΕΚ η σκιά της βαθμολόγησης - αξιολόγησης, θα αναφέρω τα εξής: Πολλοί, μα πάρα πολλοί συνάδελφοι, λένε με παράπονο:

– Πολύ θα ήθελα να κάνω κι εγώ διδασκαλία, δεχόμενος να κριθώ και μάλιστα αυστηρά, αλλά όχι και να βαθμολογηθώ!

– Θα έγραφα κι εγώ εργασία, θα δεχόμουν την πιο αυστηρή κριτική από συναδέλφους και επιμορφωτές, αλλά όχι και να βαθμολογηθώ!

Μήπως άραγε το ίδιο πρόβλημα και τις ίδιες αναστολές έχουν ενδόμυχα κι εκείνοι οι λίγοι συνάδελφοι που στέκονται στην αίθουσα ως βουβοί ακροατές, διστάζοντας ακόμη και να μιλήσουν, μήπως κι αυτό βαθμολογηθεί; Πού ξέρεις! Άβυσσος... η ψυχή του ανθρώπου! Και οι... κοπάνες; Φταίει και γι' αυτές το «σκιάχτρο», της βαθμολόγησης - αξιολόγησης; Το ερώτημα αυτό θα απαντηθεί πλήρως τότε μόνον που το Υπουργείο θα κάνει το μεγάλο δήμα και θα αποσυνδέσει την επιμόρφωση από τη βαθμολόγηση - αξιολόγηση. Και τότε θα είναι η ώρα της ευθύνης για όλους μας, για τον καθένα μας.

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ

«Πενθήμερες ή όχι, είναι όψεις του ίδιου νομίσματος», υποστηρίζει ο Γ. Πυλαρινός, εκπαιδευτικός, που σημειώνει μεταξύ άλλων.

Στη σημερινή εποχή, όπου οι περισσότερες ελληνικές οικογένειες έχουν αυτοκίνητο, η σχολική εκδρομή ηχεί παράξενα και παράταιρα στα αυτιά μου.

Η πολιτεία όσο δεν συμβαίνουν ατυχήματα αφήνει τα

πράγματα να ακολουθούν την πορεία τους χωρίς να ανακατεύεται. Αν συμβεί κάποιο ατύχημα, τότε μπορεί να ακουστούν κάποιες κριτικές ή να ξεκινήσουν ανακρίσεις εναντίον των καθηγητών που συνοδεύουν την εκδρομή ή εναντίον του διευθυντή του σχολείου. Μόνιμη επωδός και πρόσχημα, η απόλυτη ευθύνη συνοδών και διευθυντή.

Τα πιο παλιά χρόνια, οι εκδρομές ήταν ένας τρόπος φτηνού εσωτερικού Τουρισμού, μια διέξοδος κυρίως για τους φτωχότερους μαθητές, που τους έδινε τη δυνατότητα να γνωρίσουν μέρη της χώρας μας.

Σήμερα, οι εκδρομές έχουν χάσει κάθε εκπαιδευτική ή παιδαγωγική χρησιμότητα. Είναι απλώς κάποιες μέρες αργίας για τους μαθητές. Για τους καθηγητές είναι μέρες πιο σκληρής δουλειάς και για τους γονείς μέρες αγωνίας.

Είμαι δέβαια εναντίον του «θεσμού» των εκδρομών(...). Πρέπει πράγματι να καταργηθούν συλλήδδην σαν άχρηστες, ζημιογόνες και επικίνδυνες για τη ζωή και τη σωματική ακεραιότητα καθηγητών και μαθητών.

Επειδή όμως γνωρίζω ότι κάτι τέτοιο είναι πολύ δύσκολο, μια και έχει να κάνει με ένα τεράστιο οικονομικό κύκλωμα, θέτω για προβληματισμό μερικά καίρια, πιστεύω, ερωτήματα:

– Μια ημερήσια εκδρομή διαρκεί περίπου 14 ώρες. Πόσες ώρες μπορεί να οδηγεί ΕΝΑΣ οδηγός λεωφορείου, χωρίς ξεκούραση;

– Αφού απαγορεύονται τα «θαλάσσια» μπάνια, γιατί δεν απαγορεύεται και το κολύμπι στις πισίνες των ξενοδοχείων; Σε τι δηλαδή διαφέρει;

– Δεν θα πρέπει να απαγορευτούν άραγε και οι περιηγήσεις με μέσα που είναι αμφίβολη η καταλληλότητά τους (ή αδύνατος ο έλεγχος καταλληλότητας); Τέτοια μέσα είναι διάφορα πλοία-ρια, βάρκες κ.λπ.

– Γιατί επιτρέπονται πενήμερες στο εξωτερικό ή σε νησιά; Ποιος ο χαρακτήρας μιας εκδρομής που βάζει σε τόσους κινδύνους καθηγητές και μαθητές;

Θα ήθελα να πω ότι πρέπει οριστικά να καταργηθούν οι εκδρομές. Αν μαθητές και πρακτο-

ρεία θέλουν να πάνε παρ' όλα αυτά, υπάρχει η περίοδος των διακοπών και σε καθαρά άλλη βάση η δυνατότητα διεξαγωγής εκδρομών έξω και πέρα από τα σχολικά πλαίσια και με απόλυτη ευθύνη των γονέων.

Γ. Πυλαρινός
Εκπαιδευτικός

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»

• Για την εφημερίδα *Ελευθερία* και τον σημαντικό ρόλο της στην ιστορία του ελληνικού Έθνους γράφει αναγνώστης μας:

Αγαπητό ΑΝΤΙ

Δίκαια τιμήθηκε, νομίζουμε, προχθές η μνήμη του Πάνου

ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΙΑ

Τό θεϊό Τραγί

“Ένα ακόμη βιβλίο του μεγάλου συγγραφέα, ένα βιβλίο σταθμός στην εξέλιξη της ελληνικής λογοτεχνίας, σέ επιμέλεια ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΚΩΣΤΙΟΥ

Επίσης κυκλοφορούν

‘Ο Μαριάμπας

Τό Σόλο του Φίγκαρω

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

‘Ασκληπιού 6, ‘Αθήνα 106 80

Τηλ. 3607744 - 3639962

Κόκκα, ιδρυτή της Ελευθερίας. Γιατί στην ιστορία του ελληνικού Τύπου από τον 19ο αι. μέχρι σήμερα δεν ξέρουμε άλλη εφημερίδα που να στάθηκε τόσο θαρραλέα στις επάλξεις της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων –από οπουδήποτε κι αν προέρχονταν η παραβίασή τους– όσο η εφημερίδα αυτή. Το μαρτυρούν οι αγώνες της εναντίον της ατιμωρησίας των τεταρτο-αυγουστιανών (με ευστοχες αναδρομές στο παρελθόν), εναντίον των δοσιλόγων (συμπεριλαμβανομένων και των «οικονομικών»), εναντίον των ανδρών (ή «κτηνών» όπως σωστά τους επονόμασε) της Ειδ. Ασφαλείας, εναντίον των οπλισμένων από τους ναζι ταγματασφαλιτών (άλλως ταγματαλητών ή «γερμανοτσοβιάδων») και των

αρχηγών τους (τύπου Παπαδόγκωνα της Πελοποννήσου, που έστειλε και συγχαρητήριο τηλεγράφημα στον Χίτλερ την 20ή 4.44 «επί τη διασώσει»...), εναντίον των αλήστου μνήμης Χιτών, που η φονική τους δράση (πάντα με την κάλυψη της Ασφάλειας) στην Αθήνα και την ύπαιθρο υπήρξε ανατριχιαστική, εναντίον των συμμοριών της υπαίθρου (Εασαδιτών, Βουρλάκηδων κ.λπ.), εναντίον του παρακράτους των ΜΕΑ και των ΤΕΑ, εναντίον των νόθων εκλογών του '46 και του νόθου δημοψηφίσματος, εναντίον της Μακρονήσου, αλλά και του ΙΔΕΑ, εναντίον του συνονθυλεύματος της άκρας δεξιάς που ονομάστηκε «Συναγερμός», αντάξιος διάδοχος του οποίου υπήρξε η ΕΡΕ, εναντίον των υποκλοπών, αλλά και των βασανιστηρίων εις βάρος των Αεροπόρων, εναντίον των νόθων εκλογών του '61 και γενικά εναντίον του αστυνομικού κράτους, του παρακράτους καθώς και του κράτους των εργολάβων με τις μεγάλες ρεμούλες. Τις στήλες της Ελευθερίας, όσες επιφυλάξεις κι αν έχουμε για την μετά το 1965 πολιτική της, λάμπρυναν δημοσιογράφοι του αναστήματος του Γ. Ανδρουλιδάκη και διασημότητες του πνευματικού κόσμου (Σικελιανός, Ι. Κακριδής, Ελύτης, Βέης, Δ. Ρώμας, Κόντογλου κ. ά.), ενώ ο ίδιος ο Κόκκας υπήρξε γνήσιος δημοκράτης και πλουραλιστής και εχθρός του ολοκληρωτισμού.

Με τιμή
Αλέκος Σίγκας

ΗΘΟΣ, ΠΟΙΟΤΗΣ, ΜΕΘΟΔΟΙ

• Από τις φυλακές Κορυδαλλού, η επιστολή του Γιώργου Μπαλάφα που ακολουθεί.

Με αφορμή πρόσφατες αποκαλύψεις μαρτύρων στην υπόθεση των υποκλοπών, σύμφωνα με τις οποίες ο Μαυρίκης κατ' εντολή του εισαγγελέα Τσεβά είχε παγιδεύσει τηλέφωνα συγγενών μου, θέλω να κάνω ορισμένες επισήμανσεις και σχόλια.

Σχετικά με το ήθος των «φρουρών της νομιμότητας»:

Μέρα με τη μέρα αποκαλύπτεται ο θαναταστικός κόσμος των Εντιμοτάτων Αρχόντων μας. Οι αγνοί ιδεολόγοι του νεοφιλελευθερισμού είτε με λoστούς (βλ. δολοφονία κα-

θηγητή Τεμπονέρα) είτε με κοριούς αγωνίζονται για την Αγία Οικογένεια και την εξουσία της. Μόνο υπέρτατες αξίες όπως η παραβίαση υπόσχεσης παροχής άδειας βατραχοκαλλιέργειας μπορούν να διχάσουν τους «φρουρούς της νομιμότητας» και να τραυματίσουν την ιερή Συμμαχία τους.

Σχετικά με την ποιότητα των μεθόδων τους:

Μέρα με τη μέρα αποκαλύπτονται οι πρωταγωνιστές τόσο των παρακρατικών μηχανισμών παρακολούθησης όσο και των κρατικών μηχανισμών κατασκευής σκευωριών. Βεβαίως, δημιουργείται «ζήτημα», όταν αποκαλύπτεται ότι το θύμα προέρχεται από το χώρο των δραστών, όταν αποκαλύπτεται ότι κάποιος πολιτικός, που κανονικά μόνο εντολές για παρακολούθηση μπορεί να δίνει, παρακολουθείται ο ίδιος. Όμως αυτή είναι μόνο η μία πλευρά του αίσχους της «νομιμότητας»: η υποκρισία. Η άλλη είναι το εύρος ευθύνης, η δύναμη των «φρουρών της νομιμότητας».

Έτσι, κατ' εντολήν αρμόδιου εισαγγελικού λειτουργού παγιδεύονται τηλέφωνα συγγενών, φίλων και γνωστών «υπόπτων για τρομοκρατία» στην υπηρεσία –εννοείται!– του «εθνικού συμφέροντος» και της «δημόσιας ασφάλειας»... Για την εξυπηρέτηση αυτών των υψηλών στόχων οι κρατικοί λειτουργοί ενίοτε καταφεύγουν και στην «ιδιωτική πρωτοβουλία». Είναι δε τέτοια η ηθική και πνευματική συγκρότησή τους που θεωρούν ότι η μεταχείριση υποκειμένων του χειρίστου είδους για να υποκλέπτουν τις ιδιωτικές συνομιλίες του κάθε πολίτη είναι θεμιτή και εντάσσεται στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους. Ο ηδονοβλεψίας τουλάχιστον έχει συνείδηση της αθλιότητας της πράξης του και φροντίζει να μένει στο σκοτάδι: αυτοί δίνουν τις εντολές παρακολούθησης της ιδιωτικής ζωής των πολιτών υπογράφοντας σύμφωνα με το νόμο.

Σχετικά με τη «σύμπτωση» της αθλιότητας των παρακρατικών και κρατικών μηχανισμών:

Αυτοί που μπορούν να εισβάλλουν στην ιδιωτική ζωή των πολιτών (και να αγανακτούν όταν κάποιος όμοιος τους εισβάλλουν στη δική τους...) και να βαφτίζουν τις πολιτικές σκοπιμότητές τους «εθνικό συμφέρον» μπορούν να απαγορεύουν το επισκεπτήριο σε δυο φυλακισμένους ανθρώπους που ζούσαν επί 17 χρόνια μαζί...

Αυτοί μπορούν να προφυλακί-

ζουν μια γυναίκα επειδή συμ' ένα φυγόδικο και να την γορούν για τρομοκρατικές ξεις...

Αυτοί μπορούν να φυλακίσουν έναν άνθρωπο γιατί το βράδυ γιορτής του δέχτηκε την επί μου, χωρίς καν να γνωρίζω πραγματική μου ταυτότητα.

Αυτοί φροντίζουν να εξετάσουν κάθε φαντασιόπληκτο: θελητή ακούμενοι στη δαίωσή του ότι έχει προσβ στο χώρο της «τρομοκρατίας».

Αυτοί είναι οι έμμισθοι υπάλληλοι του κράτους, οι «φρουροί νομιμότητας». Οι άλλοι είναι παρακρατικοί, οι έμπιστοι δικούς, ο «άλλος εαυτός» τους αμείβονται μ' ένα μισθό απί ΕΤ όπως ο Κρουστάλης ή άδεια βατραχοκαλλιέργειας.

Φυλακές Κορυδα
Γιώργος Μπαλά

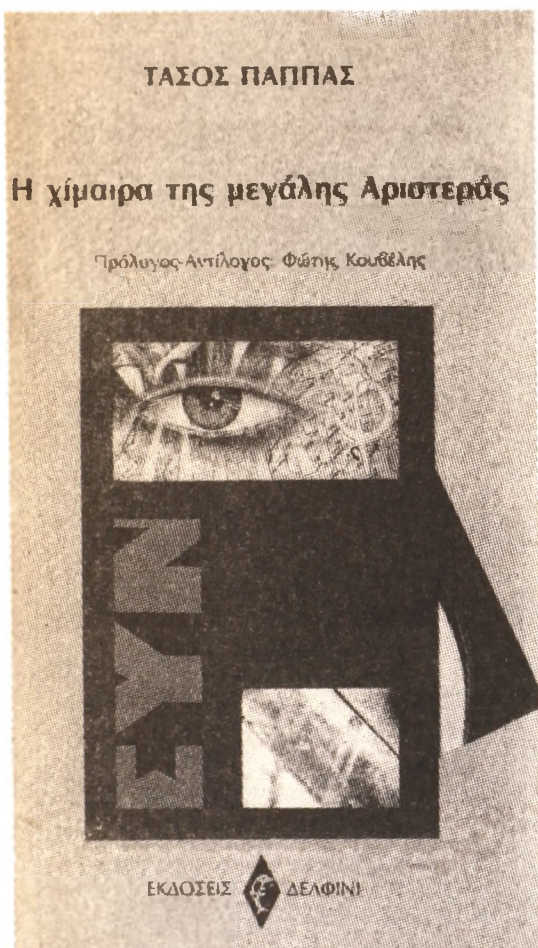
ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ

• Τακτικός επιστολογράφος μ. Τάσος Γούλας περιεμβάνει α διαμάχη για τον εκδοτικό οίκο «Ρωμοσύνη».

Αγαπητό Αντί,

Συμπληρώθηκαν 10 χρόνια την ίδρυση του εκδοτικού «Ρωμοσύνη». Ταυτόχρονα την επέτειο αυτή αναγκάζ να σπάσω τη σιωπή μου και μερά εξοργισμένος να ανατα ολίγα παρακάτω: Η κ Νίκη Αντενάιερ προσστους γερμανόφωνους φί της Ελλάδας επαγγελματ γασία με ερασιτεχνικά μέ χρηματοδότηση των μέχρι ρα δραστηριοτήτων της έχουν στοιχίσει 15 προ Έχω διαβάσει υπεραρκετ βλία του οίκου της και δεν ρεσα να διαπιστώσω τα δα καταμαρτυρούν διάφοροι τοι. Ο σκοπός της «Ρωμ νης» είναι καθαρά κοινω και απορώ πώς εμφανίζ διάφοροι κακοθελητές να ψέγουν για τις ψωροδρ που θα μπορούσε να εισπ από σχετικά ταμεία της ψ κώσταινας. Είμαι σίγουρο με ή χωρίς ελληνική υποστή η κυρία Νίκη θα συνεχίσ ελκυστικό της έργο στο ο έχει τη συμπαράσταση των νεργατών της και του στα αυξανόμενου αναγνωσ κοινού.

Φιλικότα
Τάσος Γο
Ντύσελντ

ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

ΕΙΔΙΚΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ
ΑΓΓΛΟΦΩΝΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ
ΙΑΤΡΙΚΗΣ
& ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ
ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 1-ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 36.19.395

Ε
Μ
Υ
Ο
Ζ
Α
Μ
Η
Ε
Ε

Αν εν χορδαίς και οργάνοις χαιρετίστηκε η έκθεση του Άντυ Γουόρχολ, που διοργανώνει η Εθνική Πινακοθήκη, εν τούτοις αποσιωπήθηκε τόσο από τους ιθύνοντες της Πινακοθήκης όσο και από τον Τύπο το στίγμα της παρουσίας του στο χώρο της τέχνης. Κυρίως, υποδαθμίστηκαν η εμπορευματοποιημένη αντίληψη του Γουόρχολ, η ανάδειξη ευτελών στοιχείων του καταναλωτισμού σε φετίχ για φιλότεχνους και μη, η ανάγκη όταν παρουσιάζεται το έργο ενός καλλιτέχνη να οροθετείται σε σχέση με τους υπολοίπους. Αντίθετα, διοχετεύθηκε στον Τύπο ο θρίαμβος της Πινακοθήκης, που δεν θα ήταν θρίαμβος αν δεν ελάμβανε θεαματική διάσταση. Ας διαλέξουν, λοιπόν, τι προτιμούν. Το θέαμα ή τον παιδευτικό ρόλο ενός πολιτιστικού ιδρύματος; Διότι, αν δουλεύουν για το θέαμα, ας είναι έτοιμοι στην Πινακοθήκη να προαναγγείλουν τον απολογισμό τους με τον πομπώδη τίτλο «Από τον Θεοτοκόπουλο στον Γουόρχολ».

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

ΔΕΣΜΩΤΕΣ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

«Δεσμώτες του φωτός», μια πολυέκθεση φωτογραφίας σε διάφορους χώρους της Αθήνας – αλλά και ένας μορφωτικός ακόλουθος δεσμώτης της κοινοτοπίας. Κι ένας συγγραφέας που δεν αποφεύγει το ίδιο παράπτωμα. Γράφουν, υποκειμενικά, ο Δ. Τσατσούλης και ο Β. Παγώνης (σελ. 54).

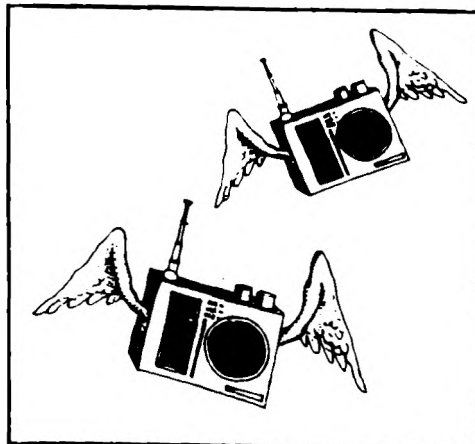
ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Στο Φεστιβάλ Θεάτρου Κωνσταντινούπολης το σύνθημα ήταν «Ελάτε να συναντηθούμε εκεί που συναντιούνται οι ήπειροι». Η Ιφιγένεια Ταξοπούλου συναντήθηκε με εξαιρετικές θεατρικές αναζητήσεις.

ΣΕΛ. 50

ΤΡΙΤΟ

Κι όμως, το Γ' Πρόγραμμα της κρατικής ραδιοφωνίας, παρά τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις, δεν το ακούει ακόμα όλη η Ελλάδα. Μήπως είναι καιρός να αναληφθεί μια νέα πρωτοβουλία προς αυτή την κατεύθυνση;

ΣΕΛ. 52

«ΣΦΕΝΔΟΝΗ»

Όπου με αφορμή κείμενα του Γ. Βιζυηνού στήνεται παράσταση, που στόχο έχει την επανέυρεση της αθωότητας στο θέατρο. Μιλούν ο Δ. Αδελιώδης και η Α. Κοκκίνου.

ΣΕΛ. 46

Άννα Κοκκίνου - Δήμος Αδελιώδης

Το αίτημα της θεατρικότητας περνάει απ' τη φαντασία..

Σε ένα καινούργιο θέατρο που άρχισε να λειτουργεί στον Μακρυγιάννη (Διον. Αρεοπαγίτου και Μακρή 4), στη Σφενδόνη, πριν από μερικές ημέρες ξεκίνησε μια καινούργια θεατρική παράσταση. Έχει τίτλο **Μορφές από το έργο του Βιζυηνού** και στηρίζεται σε πεζά αφηγήματα ενός παραγνωρισμένου, πλην πολύ σημαντικού, έλληνα συγγραφέα: **Το μόνον της ζωής του ταξείδιον, Το αμάρτημα της μητρός μου, Μεταξύ Πειραιώς και Νεαπόλεως, Αι συνέπειαι της παλαιάς ιστορίας, Πρωτομαγιά.**

Με αίτημα την κάθαρση του θεάτρου από την παντοκρατορία της ερμηνείας του έργου που ανεβαίνει, μία μικρή ομάδα ανθρώπων κάνει μια σημαντική παρουσία στο θέατρο, η οποία, στις συνθήκες που γίνεται, μπορεί να θεωρηθεί σημαδιακή.

Επιπλέον, γίνεται κατορθωτό να κρατηθεί σε υψηλά επίπεδα μια παράσταση που δεν στηρίζεται παρά σε μια μόνον ηθοποιό! Για την παράσταση αυτή δούλεψε μία μικρή και ευέλικτη ομάδα: Το κείμενο επεξεργάστηκε η ηθοποιός της παράστασης Άννα Κοκκίνου (με την πολύτιμη συμπαράσταση του Βασίλη Διοσκουρίδη, εκδότη του πολύ καλού περιοδικού **Εκηδόλος**), τη σκηνοθεσία υπογράφει ο Δήμος Αδελιώδης με την συνεργασία της Μίρκας Γεμεντζάκη, μουσική έγραψε ο Δημήτρης Παπαδημητρίου, τους φωτισμούς έκανε ο Φίλιππος Κουτσάφτης. Επίσης, στην αρτιότητα του αποτελέσματος συνέβαλαν ο Βαγγέλης Μουρίκης και ο Πέρης Ιερεμιάδης.

Για το έργο, την παράσταση (που θα παίζεται ως το τέλος Ιουνίου), τη συνεργασία των συντελεστών της και τους στόχους του νέου θεατρικού σχήματος συζητήσαμε με δύο από τους βασικούς πρωτεργάτες του: την Άννα Κοκκίνου και τον Δήμο Αδελιώδη.

ΑΝΤΙ: Πώς μπόρεσες, αλήθεια, Άννα Κοκκίνου, να μάθεις απ' έξω ένα τέτοιο κείμενο; Ένα ογκώδες και δύστροπο κείμενο, όπως αυτό της παράστασης, με τη συρραφή διαφόρων αποσπασμάτων από μεγαλύτερα κείμενα του Γεωργίου Βιζυηνού;

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Μα είναι τόσο εύκολο κείμενο... Είναι μουσική, ρυθμός. Αρκεί να μπει στο ρυθμό του. Κι είναι η γλώσσα. Η γλώσσα σε πάει μόνη της. Έχει μεγάλη μουσικότητα. Και παράγει εικόνες που σε οδηγούν.

ΑΝΤΙ: Και πώς επιλέξατε να είναι ένα κείμενο εκτός θεάτρου το κείμενο στο οποίο θα στηρίζοσαστε για να ανεβάσετε το πρώτο σας έργο;

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Για την πρώτη μας παράσταση είχαμε σκοπό να

ανεβάσουμε ένα έργο του Κλωντέλ. Αλλά με τα διάφορα, οργανωτικής υφής κυρίως, προβλήματα που υπήρχαν, δεν ήταν δυνατόν να είναι αυτό το πρώτο έργο. Επιπλέον, χρειαζόμασταν ένα αντίδοτο στα διάφορα πρακτικά προβλήματα που ανέκυπταν καθημερινά - ένα έργο, ένα ρόλο να δουλέψουμε... Έτσι, σκέφτηκα να κάνω κάτι μόνη μου. Αφού πήραμε την απόφαση, αποκλείσαμε καταρχήν έναν κάποιο θεατρικό μονόλογο, γιατί οι θεατρικοί μονόλογοι είναι σαν να έχουν κάτι δεδομένο, κι αυτό δεν ταίριαζε με την ανάγκη μας. Εμείς νιώθαμε ότι έπρεπε να ξεκινήσουμε από το μηδέν.

Γι' αυτό οδηγηθήκαμε στην απόφαση να μην είναι θεατρικό το κείμενο στο οποίο θα στηρίζο-

Η Άννα Κοκκίνου στην παράσταση της Σφενδόνης.

μαστε. Επιπλέον, δεν θέλαμε κάποια μετάφραση, θέλαμε ένα κείμενο ελληνικό. Τότε, ο Βασίλης Διοσκουρίδης είχε την έμπνευση να προτείνει τον Βιζυηνό. Κι ύστερα, συναντηθήκαμε με τον Δήμο Αδελιώδη, τον σκηνοθέτη της παράστασης...

ΑΔΕΛΙΩΔΗΣ: Η Άννα Κοκκίνου ήρθε και με βρήκε στο γραφείο όπου δουλεύαμε την τελευταία ταινία, τη *Νίκη της Σαμοθράκης*. Ήταν τόσο επίμονη, που στάθηκε αδύνατον να της ξεφύγω.

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Στην αρχή πάει για τον Κλωντέλ...

Η παράσταση να καρποφορήσει

ΑΔΕΛΙΩΔΗΣ: Είχε έρθει μου προτείνει να κάνω ένα στο έργο του Κλωντέλ που ανέβαζαν. Ξαφνικά, βρέ να σκηνοθετώ Βιζυηνό. Θέλω κός σκηνοθέτης. Μια ιδέα που δεν θα 'λεγα πως τη διέξα. Στην πορεία κατάλαβα όλο κι όλο που είχα να ήταν να δώσω ένα μηχανισμό νεργασίας σε κίνηση, να έ-

μια σχέση συνεργασίας των ανθρώπων μιας παράστασης με τέτοιο τρόπο ώστε αυτή να καρποφορήσει.

ΑΝΤΙ: Ο Δήμος Αδελιώδης, κάποια στιγμή, πολιτογραφήθηκε πιο πολύ ως άνθρωπος του κινηματογράφου. Η Άννα Κοκκίνου, πάλι, εκκινώντας ασφαλώς από άλλες καλλιτεχνικές αφετηρίες, ποια σχέση ανέπτυξε με την τέχνη του θεάτρου;

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Τη μέρα της προεμέρας, σαν έμεινα κάποια στιγμή μόνη, σκέφτηκα «όπου γης και πατρίς». Αυτό είναι το θέα-

τρο.

ΑΝΤΙ: Και τότε, για ποιο λόγο διαλέξατε στη νέα σας γη ένα λογοτεχνικό κείμενο για μια θεατρική παράσταση; Για ποιο λόγο γίνεται θεατρικό ένα κείμενο μη θεατρικό;

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Ξεκίνησε από μια βαθιά ανάγκη. Από την ανάγκη να ξεκινήσει κανείς από το τίποτα και να κάνει θέατρο. Από την ανάγκη να χρησιμοποιήσει κανείς τον εαυτό του πάνω στη σκηνή και με ευτελή μέσα να κάνει κάτι. Ένα κείμενο που ο συγγραφέας του δεν

είχε κατά νου ν' αναπαρασταθεί στη σκηνή, μα μόνο στη φαντασία. Και αυτό δίνει απεριόριστη ελευθερία στον ηθοποιό ν' ανακαλύψει τα εργαλεία του.

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Υπάρχουν εξαιρετικά έργα που έχουν μιληθεί και ξαναμιληθεί πάνω στη σκηνή – κι είναι σοδαρό και πάντα επίκαιρο το αίτημα της επανατοποθέτησης απέναντι στη θεατρική πράξη από μια καινούργια πάντα σκοπιά. Προφανώς γι' αυτό δεν προτιμήθηκε ένα καθαρά θεατρικό έργο. Προείχε να ανακαλυφθεί ο τρόπος χάρη στον οποίο θα γινόταν θέατρο με ένα κείμενο που ήταν άφθαρτο από διάφορες θεατρικές ερμηνείες...

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Ξεκινήσαμε με μοναδικά στοιχεία το λόγο και το σώμα του ηθοποιού.

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Ένας ηθοποιός και το ακροατήριο θα μπορούσε να 'ναι το θέατρο. Ο Βιζυηνός ήταν η καταλληλότερη επιλογή, απ' την οποία θα μπορούσε να αναδυθεί μια διαφορετική οπτική των πραγμάτων σ' αυτήν την πρωταρχική και απλή βάση.

Άσκηση φαντασίας

ΑΝΤΙ: Κι έτσι, το σώμα του ηθοποιού, η κίνηση, οι φωτισμοί, μια διακριτική μουσική, η πρόζα –στοιχεία φτωχά– κάνουν κάτι πιο σημαντικό από μια παράσταση που σε συνεπαίρνει. Ξαναθέτουν το αίτημα της θεατρικότητας...

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: ...που περνάει μέσα από τον κόσμο της φαντασίας.

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Πράγμα που σημαίνει ότι η σκηνοθεσία, μέσα σ' ένα τέτοιο αίτημα, υποδαυμίζει την παρουσία της, για να δώσει τη δυνατότητα στους θεατές να ασκήσουν τη δική τους φαντασία.

ΑΝΤΙ: Μ' αυτό τον τρόπο, αποφεύγεται ο καταναγκασμός της ερμηνείας και το έργο, αυτό-δύναμο πλέον, ζητάει την ευθεία σχέση του με τον θεατή...

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Μια ελεύθερη σχέση. Διότι, μ' αυτόν τον τρόπο, δεν δεσμεύεται προκαταβολικά ο θεατής να οδηγηθεί από έναν ορισμένο δρόμο στη σχέση του με το έργο.

ΑΝΤΙ: Πώς δομήθηκε ως ενιαίο αφήγημα ένα ετερόκλητο

αφηγηματικό υλικό, που, αν και διακρίνεται από ενότητα ύφους, πραγματεύεται πολλά και διαφορετικά μεταξύ τους θέματα;

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Το έργο στηρίχθηκε σε ένα διήγημα του Βιζυηνού, *Το μόνον της ζωής του ταξείδιον*. Το υλικό από άλλα έργα ήρθε εμβόλιμο στον βασικό αυτόν ιστό.

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Όλα τα κείμενα που χρησιμοποιήσαμε έχουν γραφτεί από τον Βιζυηνό το ένα πίσω από τ' άλλο, σε διάστημα δύο χρόνων. Τα συνέχει ένας ενιαίος αφηγηματικός ιστός όπου μέσα από φανταστικές μορφές ο ίδιος ο συγγραφέας ανακατασκευάζει και βλέπει τη δική του πραγματικότητα. Σε τέτοιο σημείο που δημιουργείται η αίσθηση ότι οι ήρωες που κατασκευάζει είναι αυτοί οι ίδιοι που τον συνοδεύουν όταν μπαίνει στο ψυχιατρείο. Αυτά τα πρόσωπα, μοιάζει να μην μπορεί να τα αποφύγει· ταυτίζεται μαζί τους. Μέχρι να γίνει με τη σειρά του ένα φανταστικό πρόσωπο ανάμεσα στα υπόλοιπα των διηγήσεών του. Να εξαϋλωθεί... Και έτσι να περάσει στην αθανασία.

Όταν υπάρχει κοινός σκοπός

ΑΝΤΙ: Μου επιτρέπετε να ρωτήσω για τη μέθοδο με την οποία εργαστήκατε;

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Καταρχήν υπήρξε μεγάλη σύμπνοια. Κι όχι απλώς σύμπνοια, κάτι παραπάνω, κοινός σκοπός. Από κει καπέρα, και γω δεν ξέρω πώς να περιγράψω τη συνθήκη της δουλειάς μας. Είναι όπως όταν διασχίζεις με το σώμα ένα εμπόδι και προχωράς, ένα τέτοιο πράγμα...

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Πάντως, πολύ επώδυνα και πάρα πολύ αγα. Πέρασε πολύς καιρός... Πίσος καιρός;

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Πολύς, πολύ καιρός. Πολλά χρόνια (γέλια). Κάναμε πολύ δύσκολα ένα δέημι κι ύστερα, μπροστά μας, ορθονόταν ένα δουνό.

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Οι θεατιβλέπουν σήμερα μια παράσταση που φαντάζει πολύ απλή. Όμωμείς φτάσαμε πολλές φορές σισμείο να σηκώσουμε σχεδόν ιχέρια, να πούμε «δεν πάει άλο».

ΑΝΤΙ: Κι ο σκηνοθέτης τι έκανε σ' αυτό το σημείο;

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Ποιος σκηνοθέτης; Δεν υπάρχει σκηνοθέτης. Και δεν το λέω από σεμνότητα – αισθάνομαι ότι κάπως έτσι ήταν. Ο δικός μου ο ρόλος στο ανέδασμα αυτής της παράστασης ήταν του ανθρώπου που συνεχώς διαπραγματεύεται με την ηθοποιό, η οποία επωμίσθηκε το βάρος της παράστασης.

ΑΝΤΙ: Εντάξει. Εννοείς –και

δεν θέλεις δέβαια να το πεις– ότι δεν υπήρξε ο σκηνοθέτης με τη χειραγωγητική «σοφία» του απόλυτου διευθυντή της παράστασης, του ανθρώπου που έρχεται με την προκαθορισμένη άποψη την οποία προσπαθεί πρώτα να αναλύσει και μετά να επιβάλλει...

ΑΒΔΕΛΙΩΔΗΣ: Εδώ οφείλω επίσης να ομολογήσω τη μεγάλη συμβολή που είχε στην εργασία αυτή η Μίρκα Γεμετζάκη από την οποία διδάχτηκα τόσα πολ-

λά με την εμπειρία και την τεχνική της. Ήταν πραγματικά μια δημιουργική και ευχάριστη συνεργασία. Κατά τ' άλλα, ο ίδιος ο συγγραφέας μας έδωσε τα κλειδιά για να τον αντιμετωπίσουμε. Τα αφηγήματα του Βιζυηνού βρίθουν λεπτών αισθημάτων και ανεπαίσθητων, θαρρείς, μεταβάσεων από τη λύπη στη χαρά, από το γέλιο στο κλάμα. Αυτή την ισορροπία των αισθημάτων προσπαθήσαμε να αποδώσουμε.

ΑΝΤΙ: Μ' αυτό τον τρόπο παράσταση δεν μπορούσε να δώσει την αίσθηση του λαφρού, της αδιόρατης ευχρηστίας του ταξιδιού. Ένα έργο που κατέτεινε στην δειξη αισθημάτων κι όχι ψευδών...

ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Μα αυτός δώς ήταν το ζητούμενο. Φαίνεται;

Τη συνέντευξη πή
Ηλίας Κανέ

Ζωντανές οι μορφές μεγαλύνουν το κείμενο

Κριτική από τη Μάρη Θεοδοσοπούλου

«Αυτοί οι ωραίοι τρελοί» είναι τίτλος του βιβλίου του Γ. Καιροφύλλα, για κάποιους ωραίους της καλλιτεχνίας, αυτόχειρες ή ψυχασθενείς, ανάμεσά τους και ο Γ. Βιζυηνός. Κυριολεκτώντας, οι συντελεστές του θιάσου Σφενδόνη ούτε αυτόχειρες ούτε ψυχασθενείς μπορούν να χαρακτηριστούν, σίγουρα όμως «ωραίοι» μέσα στην εμμονή τους. Το νέο θεατρικό σχήμα εγκαινιάζει μια καινούργια αίθουσα στα όρια της Πλάκας: άλλη μια αποθήκη, που μεταμορφώνεται σε θέατρο, διατηρώντας το αχανές και λίγο πρωτόγονο του αρχικού χώρου, με εκλεκτό διάκοσμο τα τούβλα να συμβάλλουν στην αισθητική του απέριπτου. Ιδανικό σκηνικό, που δεν χρήζει περαιτέρω επέμβασης για τις «πετριές», που δεν έχει κατά νου να ρίξει η Σφενδόνη. Άλλωστε, δύο χρόνια τώρα, εφευρίσκει τρόπους εξοικονόμησης πόρων για τα έξοδα μετατροπής. Όταν οι θεατρικές επιχειρήσεις προσθαφαιρούν εκατομμύρια, δεν φαίνεται και τόσο νουνεχές να χρεώνεσαι μόνο και μόνο για να ζωντανέψεις τη φαντασίωση του Θρακιώτη συγγραφέα.

Η ιδέα να ανασυρθούν τα διηγήματα του Βιζυηνού σε μια θεατροποιημένη ανάγνωση –ο όρος, πιθανόν, μειώνει το αποτέλεσμα, κάποιος πιο αρμόδιος θα βρει τον καταλληλότερο– αλλά κυρίως η συρραφή των κειμένων –σχεδόν «χωρίς ραφή και ράμμα», που θα έλεγε και το ραφτόπουλο της ιστορίας– είναι πράγματι ιδιοφυής. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, για το κείμενο

χρεώνεται η ηθοποιός Α. Κοκκίνου, αλλά και οι υπόλοιποι συντελεστές, ο σκηνοθέτης Δ. Αβδελιώτης και ο υπεύθυνος του φωτισμού Φ. Κουτσάφτης, με «φιλολογικό σύμβουλο» τον Β. Διοσκουρίδη. Αν κρίνουμε από το σύντομο αλλά τόσο μεστό σημείωμά του για τον Γ. Βιζυηνό στο πρόγραμμα, πρέπει να υπήρξε ένας πολύ καλός σύμβουλος.

Ποιήματα έγραφε σε όλη του τη ζωή ο Βιζυηνός, γι' αυτά εγκωμιάστηκε και βραβεύτηκε και σε αυτά οφείλει όση φήμη απήλαυσε. Τα διηγήματά του, οκτώ τον αριθμό, δεν ήταν παρά ένα ευτυχές διάλειμμα, που διήρκεσε περίπου ενάμιση χρόνο, εποχή που βρισκόταν στη Γερμανία. Ωστόσο, το ρομαντικό και ζηλόφθονο κλεινόν άστρ της εποχής, όταν δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Εστία* τα απέρριψε ως «αηδίες», ανάξιες λόγου. Ανεξάρτητα αν από αυτές έμελλε να ξεκινήσει η μεταθανάτιος αίγλη του Βιζυηνού. Κείμενα, ήδη ηλικίας 110 ετών, που όμως διαθέτουν σχεδόν μοντέρνα στιλπνότητα. Ψυχογραφήματα, αποτυπώνουν μια πραγματικότητα αμετάβλητη, που φαίνεται αδιάκοπα να επαναπροσδιορίζεται, όπως αλλάζει ο αφηγητής και, συνακόλουθα, η σύλληψη του κόσμου, τόσο αναπόφευκτα υποκειμενική.

Αποσπάσματα από πέντε εκ των διηγημάτων έδωσαν τροφή στο θεατρικό παιγνίδισμα, με άξονα το ποιητικότερον όλων, «Το μόνον της ζωής μου ταξεί-

διον». Η περιδιάβαση στο κείμενο ξεκινά με τον εγγονό, που απλώνει μια θελκτική ατμόσφαιρα, κοντινή σε θρύλους και παραμύθια. Όμως, όπως σταδιακά πλησιάζει η απειλή του θανάτου του προσφιούς πάππου, η αργοβάδιστη διήγηση επιταχύνεται. Με μοναδικό έπιπλο ένα μεγάλο και βαρύ τραπέζι και το θαύμα των φωτισμών –η μουσική στήριξη στην παράσταση του Δ. Παπαδημητρίου φάνηκε μάλλον αδύναμη– η σκηνή της νυχτερινής ιππασίας παρασέρνει σε αγωνιώδη κίνηση.

Σε αυτό το κλίμα θα ζωντανέψουν οι μορφές από «Το αμάρτημα της μητρός μου», ο μικρός γιος και η μητέρα. Η ηθοποιός εναλλάσσει τα προσώπια σε σύμπνοια με τον σκηνοθέτη, φέρουν την αίσθηση του υπερφυσικού μέσα στην πραγματικότητα: «... Σαράντα ημερονύκτια εντός της εκκλησίας, προ του Αγίου Βήματος, ενώπιον της μητρός του Σωτήρος...» και αργότερα, η μαγική στιγμή, όταν «...αίφνης μικρά χρυσάλλις, πετάξασα κυκλικώς... ετάραξεν ελαφρώς την επιφάνειαν του...» ύδατος εντός «ευρύχωρου σκεύους» απτή μαρτυρία της ψυχής του πατρός που «επέρασεν».

Η τεταμένη και θλιβερά ατμόσφαιρα επιβάλλεται να χαλαρωθεί με το κωμικό στοιχείο. Το «Μεταξύ Πειραιώς και Νεαπόλεως» προσφέρει τους ευφυολόγους διαλόγους με το σπίθισμα των αστεϊσμών και η ηθοποιός, δείχνοντας το μέταλλο του ταλέντου της, περνά από την τραγική

μορφή της μητέρας στην καρτούρα του εμπόρου, εγκατεμένου εις Καλκούταν, ή της γνιώδους θυγατέρας Όμοια ανάλαφρη η σκηνή το «Πρωτομαγιά» επανάφτους θρακικούς μύθους και δεισιδαιμονίες. Ιντερμέτζο, να ακολουθήσει ο σπαρακτομόλογος της νοσούσης έρωτα κόρης, όπως αποδίδει στο γοητευτικόν, αν και πεγκωνισμένο, διήγημα «Αισπείαι της παλαιάς ιστορίας».

Ως κατακλείδα, προκρίνεται η μορφή του πάππου, που λύνει τον μύθο του, ανιστώντας τις περιπέτειες από «τον νον της ζωής του ταξίδι». Όμως η παράσταση δεν θα λειώσει με το μελαγχολικό του, όπως θέλει το διήγημα. δανειστεί τη φαιδρή κατάνυ του «Πρωτομαγιά», όταν οι γισσες θαβάλουν το χέρι τώστε να σπάσει η ρόδα της έξας και να ευρεθούν οι επιβί «φύρδην μίγδην» σκορπνοί⁰⁴. η κωμική αναστροφή εκείνης της τραγικής νυχτεριππασίας. Επί δύο ώρες, ρε ιδιάζουσα καθαρεύουσα τοιζυηνού, πιθανόν καθαρό των υπολοίπων της γενιάς 1880, περνώντας αδιάστα δημοτική των στιχομυθιών, μνη ένα κατόρθωμα της Α. Κκίνου.

Ο Βιζυηνός είναι συγκαιρμας, παρά τη γλώσσα του, κάποιες ρομαντικές αναπνοί παράσταση, μεταξύ ευφοκαι συγκίνησης, δημιουργεαίσθημα του οικείου.

ΟΤΑΝ ΤΟ ΡΟΚ ΓΕΡΝΑ

Αν μια ολόκληρη «ουλτούρα» όπως το ροκ έχει ακόμη τη δυνατότητα να μιλήσει μια γλώσσα ονειρική και αμφισβήτησης, έχει στ' αλήθεια ενδιαφέρον να παρακολουθούμε την ωρίμανση των εκπροσώπων της, που ακόμη μπορούν να εκφράσουν αυτή τη γλώσσα. Δύο από τους καταξιωμένους λοιπόν καλλιτέχνες του ροκ, σε μια φάση πολύ απομακρυσμένη από τις μέρες ακμής τους, επισκέπτονται την Αθήνα.

αναγέννηση, χωρίς να φτάνει το ύψος του παλιότερου του εαυτού. Παραμένει όμως πάντα αξιοπρεπής και καλός επαγγελματίας, που σέβεται απόλυτα το κοινό του, κι αυτό ίσως θα εκτιμήσουμε περισσότερο στη συναυλία του.

Πιο πολύπλοκη περίπτωση είναι αυτή του Bob Dylan που θα δώσει συναυλίες στις 23 και 24 Ιουνίου στο θέατρο του Λυκαβηττού.

Μορφή γνωστή, ακόμη και σε αυτούς που απαξιούν να γνωρίζουν οτιδήποτε περί ροκ, ο Robert Allen Zimmerman όπως είναι το αληθινό του όνομα, γεννήθηκε το 1941 στη Μινεσότα των Η.Π.Α. Γύρω στο 1960 αρχίζει να εμφανίζεται στα κέντρα του Γκρίνουιτς Βίλατζ της Νέας Υόρκης. Βοηθούμενος ίσως από την ομόθηρη του ανθούσα εβραϊκή κοινότητα της πόλης, που εκείνη την εποχή διήνυε την αριστερή της περίοδο (με λαμπρούς εκπροσώπους, όπως ο μουσικός Paul Simon, ο κωμικός Lenny -ο δρομόστομος- Bruce, ο συγγραφέας Philip Roth κ.ά.), ο Dylan σύντομα αναδείχτηκε ως ο κυριότερος εκπρόσωπος της μουσικής σκηνης του προοδευτικού κινήματος διαμαρτυρίας, με ρίζες στη λευκή μουσική «folk» παράδοση, στίχους που αναφέρονταν στα καυτά κοινωνικά προβλήματα της χώρας και επιρροές από τη ρητορική του συνδικαλιστικού κινήματος του μεσοπολέμου.

Μην μπορώντας να εφησυχάσει κάτω από οποιαδήποτε ετικέτα, στα μέσα της δεκαετίας του '60, ο Dylan απαγγιστρώθηκε από τις αγκάλες της αριστερής διανοήσης και προς μεγάλη δυσαρέσκεια των «πουριστών» οπαδών του υιοθέτησε έναν πολύ πιο βαρύ ηλεκτρικό ήχο, μουσικές δομές στηριγμένες στη μαύρη παράδοση των Blues, και σουρεαλιστικό στίχο με αναφορές σε προσωπικά διώματα.

Το 1967, σε μία νέα προσπάθεια αποτίναξης του δημοσίου προσώπου του, αποχωρεί από τα κοινά προφασιζόμενος ένα τροχαίο ατύχημα. Οι εμφανίσεις

του τα επόμενα χρόνια ήταν σποραδικές και, το πρώτο μισό της δεκαετίας του '70, ελάχιστα, με εξαίρεση τη συμμετοχή του στην εκδήλωση για τον λιμοκτονούντα λαό του Μπάνγκλαντες που οργάνωσε ο George Harrison και τον ρόλο που έπαιξε στην ταινία *Η μεγάλη κατάδωξη* του Σαμ Πέκινπα το 1973.

Τη θριαμβευτική του επιστροφή με αριστουργηματικό υλικό το 1974 ακολουθεί μια νέα ξαφνική αλλαγή το 1979, όταν επιδίδεται με ζήλο νεοφώτιστου σε θρησκευτικά κυρήγματα. Τα τελευταία χρόνια έχει αναλωθεί σε προσπάθειες, πότε απογοητευτικές, πότε απλά αξιοπρεπείς και πότε επιπόλαιες (όπως η συμμετοχή στις «φιλανθρωπικές» συναυλίες για την Αφρική το 1987).

Ίσως η ακτινοβολία του μύθου του να υπερκερνά την πραγματική του αξία, ωστόσο είναι γενικά παραδεκτό ότι ο Dylan στάθηκε ένας από τους τρεις θεμέλιους καταλύτες που μόρφωσαν αυτό που αποκαλούμε ροκ (μαζί με τους Beatles και τον

Elvis Presley). Επηρέασε αφάνταστα μία τουλάχιστον γενεά, όχι μόνο σε επίπεδο μουσικής και στίχων αλλά και στο ήθος και στον τρόπο θεώρησης της κοινωνίας και της ζωής.

Τα τραγούδια του έχουν διασκευαστεί από εκατοντάδες καλλιτέχνες με μεγάλη επιτυχία. (Άλλωστε ο ίδιος ο Dylan στις συναυλίες του υιοθετεί το ύψος των διασκευών κι όχι το πρωτότυπο).

Οι παράνομες ηχογραφήσεις συναυλιών του μερικές φορές ξεπερνάνε σε επιτυχίες πωλήσεων ή και σε ποιότητα τις νόμιμες κυκλοφορίες. Και σχεδόν όλοι οι σύγχρονοι τραγουδοποιοί (από τους Beatles μέχρι τον Lucio Dalla και τον Σαβδόπουλο) έχουν περάσει κατά καιρούς την «ντυλανική» τους φάση.

Όλα αυτά λοιπόν συνηγορούν στο να είμαστε μαζί του στον Λυκαβηττό. Ακόμη και γνωρίζοντας την ιδιότροπη άρνησή του να προσφέρει κάτι πραγματικά νέο εδώ και πολλά χρόνια.

Νίκος Βρατσάνος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ

Ο κόσμος του κιτς, η κακογουστιά χωρίς μέτρο, όπως εντοπίζεται στο περιβάλλον μας, σήμερα. Αυτή είναι η περιήγηση, που πραγματοποιείται με αυτό το βιβλίο· περιήγηση στο νεοελληνικό χώρο, τις διανθρώπινες σχέσεις, τις νοοτροπίες, τη γλώσσα και ουσιαστικά το ύφος και το ήθος της ζωής μας.

Μέσα από χίλια

και πλέον φωτογραφικά παραδείγματα, το κιτς καταγγέλλεται όσο και διακωμωδείται.

Με άρθρα, που καλύπτουν ένα μεγάλο αριθμό υποθεμάτων, με υλικό καταταγμένο σε ενότητες, έτσι που να συγκροτείται μια σφαιρική θεώρηση του φαινομένου.

Πρώτα, θα δούμε τον Elton John στις 18 Ιουνίου στο γήπεδο της Α.Ε.Κ. Γεννημένος το 1947 στη Middlesex της Αγγλίας, από πολύ νέος συμμετείχε σε διάφορα μουσικά σχήματα. Το 1968 είχε την καλή τύχη να συναντηθεί με τον στιχουργό Bernie Taupin. Η ούαδα μεγαλούργησε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70 δημιουργώντας ένα σπάνιο μίγμα ποιότητας και εμπορικότητας, με πολύ καλή μελωδία, στίχους ιδιοφυείς και ποιητικούς με συχνές κοινωνικές αναφορές και μία σκηνική παρουσία εν είδει θεατρικού υπερθεάματος. Παρουσία που δεν απείχε πολύ από τον εκκεντρικό ρόλο που έπαιξε ο Elton John στην ταινία *Τόμι* του Κεν Ράσελ το 1974.

Στα τέλη της δεκαετίας του '70, είχε μια μάλλον αδιάφορη παρουσία, με μόνο αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ήταν ο πρώτος δυτικός καλλιτέχνης σύγχρονης μουσικής που εμφανίστηκε στο Ισραήλ και στην Ε.Σ.Σ.Δ.

Τα τελευταία χρόνια, ο Elton John γνωρίζει μια εμπορική

Το επίσημο, το «άλλο» και το «από αλλού»

της Ιφιγένειας Ταξοπούλου

ΠΑΡΑΠΟΝΟΥΜΑΣΤΕ κι εμείς για τη δυσκαμψία των κρατικών θεατρικών μας οργανισμών αν κι έχουμε όλο κι όλο δύο: το Εθνικό στην Αθήνα και το Κρατικό στη Θεσσαλονίκη, παρότι, ως προς τη λειτουργία τους, τα δύο θέατρα μοιάζουν σε πολλά (συχνή εναλλαγή διευθυντών, απουσία αυτοκριτικής διάθεσης, ομαδικές διακοπές στην Επίδαυρο τα καλοκαίρια), διατηρούν ωστόσο αυτόνομες σχέσεις με το ΥΠΠΟ. Που σημαίνει ότι ο καθείς λαμβάνει το παχύλο ποσό που του αντιστοιχεί κατ' ευθείαν από το υπουργείο και κατόπιν πορεύεται όπως πορεύεται.

Αντίθετα, το τουρκικό κρατικό θέατρο, σε μια χώρα 60 εκατομμυρίων, είναι ένας και μοναδικός οργανισμός. Το Κρατικό Θέατρο έχει έναν γενικό διευθυντή, ο οποίος επιβλέπει τους κατά τόπους διευθυντές και κατανέμει ανάλογα τον συνολικό προϋπολογισμό που του διαθέτει το υπουργείο. Λειτουργούν συνολικά 22 σκηνές σε 7 πόλεις της χώρας (εκτός των δημοτικών θεάτρων), οι οποίες απασχολούν 2.200 εργαζόμενους, εκ των οποίων οι 500 είναι ηθοποιοί. Κάθε χρόνο παρουσιάζονται στην Τουρκία 70-80 έργα από τα κρατικά θέατρα.

Απ' αυτά, μόνον πέντε κρίθηκαν φέτος κατάλληλα για το Διεθνές Φεστιβάλ (η αντίστροφη ελληνική αναλογία είναι ότι, τα τελευταία χρόνια, μόνο μια κρατική παραγωγή κρίθηκε εν γένει ακατάλληλη και ματαιώθηκε κατόπιν εορτής). Από τις 4 παραστάσεις του Κρατικού Θεάτρου της Άγκυρας, ο Βούτσεκ σε σκηνοθεσία Müge Gügman συγκέντρωσε τα καλύτερα σχόλια των κριτικών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε το «Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας» σε μετάφραση-διασκευή του μεγάλου Τούρκου ποιητή Can Yücel, ο οποίος τοποθέτησε τη δράση σ' ένα νησί του Αιγαίου την εποχή που χριστιανοί και μουσουλμάνοι μοιράζονταν ειρηνικά το χώρο της πραγματικότητας και της φαντασίας. Ο σκηνοθέτης της παράστασης Yücel Erten, μετέφερε το έργο από το δάσος στην παραλία, μοίρασε τους ρόλους σε εύκολα αναγνωρίσιμους εθνικούς τύπους και έστησε μια παράσταση, που χωρίς να έχει ιδιαίτερη άποψη επί του πρωτοτύπου, σχολίαζε με κέφι και αμεσότητα τις ομοιότητες και τις διαφορές των λαών εκατέρωθεν του Αιγαίου.

Το Θέατρο Τέχνης της Άγκυρας παρουσίασε το έργο «Ο επικίνδυνος στρατιώτης», βασισμένο στα δημοσιογραφικά κείμενα του δημοφιλέστατου Τούρκου δημοσιογράφου Ugur Muncu, του οποίου η προσφάτως δολοφονία ξεσήκωσε τη λαϊκή οργή, προκαλώντας εκδηλώσεις διαμαρτυρίας σε όλη τη χώρα. Η επιστροφή αυτή του Θεάτρου Τέχνης, μετά μια περίοδο οργανωτικής και καλλιτεχνικής ύφεσης, μάλλον απογοήτευσε εκείνους που ήλπιζαν πως μια παράσταση πάνω σ' ένα τόσο επίκαιρο θέμα θα πρόσθετε έναν διαφορετικό τόνο στο φεστιβάλ

«Ελάτε να συναντηθούμε εκεί που συναντιούνται οι ήπειροι» είναι το σύνθημα με το οποίο η Κωνσταντινούπολη υποστηρίζει την υποψηφιότητά της για 1 διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2000. Το μήνα που μας πέρασε, σύγχρονο τουρκικό θέατρο μοιράστηκε τη φιλοξενία του Διεθνούς Φεστιβάλ της Κωνσταντινούπολης με 5 ευρωπαϊκούς θιάσους. Το φεστιβάλ παρακολούθησαν κριτικοί - εκπρόσωποι 12 χωρών, μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της Διεθνούς Ένωσης Κριτικών Θεάτρου, οι οποίοι προσκλήθηκαν να πραγματοποιήσουν τη δεύτερη ετήσια συνάντησή τους σ πλαίσιο των εκδηλώσεων.

Το θέμα του φετινού φεστιβάλ επικεντρώθηκε στις θεατρικές διασκευές. Η Ένωση Κριτικών Θεάτρου της Τουρκίας (μια από τις δυναμικότερες παρουσίες στην κοινότητα της ΔΕΚΘ), που ήταν υπεύθυνη για την επιλογή των θιάσων, κατέληξε να συμπεριλάβει στο πρόγραμμα του φεστιβάλ 5 παραγωγές από την Άγκυρα, 5 από την Κωνσταντινούπολη, 5 από το εξωτερικό και μία παράσταση παραδοσιακού θεάτρου από την Ινδονησία. Πέντε παραστάσεις από την Άγκυρα ήταν δημιουργίες «καθιερωμένων» θεάτρων: του Κρατικού Θεάτρου και του Θεάτρου Τέχνης της τουρκικής πρωτεύουσας. Σύμφωνα με την «ετυμηγορία» των κριτικών, η αντίστοιχη «κρατική» παραγωγή της Κωνσταντινούπολης δεν παρουσίασε ιδιαίτερο ενδιαφέρον την περασμένη χρονιά και, αντ' αυτής, επελέγησαν πέντε πειραματικές ομάδες της Πόλης για να εκπροσωπήσουν αυτό που συνθηματικά ονομάστηκε «Το άλλο θέατρο».

Το έπος του
σειρή
Μπεντρεντίντου
Ναζίμ Χικμέτ, σε
σκηνοθεσία
Tuncel Kurtiz

Εφευρετικότητα (;)

Το «άλλο θέατρο» της Κωνσταντινούπολης όρισε με ποικίλους τρόπους τη διαφορετικότητά του: επιλογή χώρων και κειμένων, αισθητική ιδεολογία. Το «Θεατρικό Ατελιέ Μπίλσακ», το οποίο συμμετείχε στο φεστιβάλ με το έργο του Άγγλου συγγραφέα Stephen Poliakoff, «*Hitting Town*», έδωσε μια μάλλον αμήχανη underground παράσταση επικουρούμενη από την κλειστοφοβική ατμόσφαιρα της ντισκοτέκ μέσα στην οποία παρουσιάστηκε. Ο νεανικός θίασος Kumpanya παρουσίασε την «Υπόθεση Φαέθων», ένα έργο στο οποίο ο επιθεωρητής Adil και ο βοηθός του Zihni ερευνούν τα αίτια του θανάτου του Φαέθωντα, αρνούμενοι να πιστέψουν την εκδοχή που παραθέτει ο Οβίδιος στις «Μεταμορφώσεις». Ο μύθος διανθίζεται στην πορεία με εμβόλιμες σκηνές από την ιστορία ενός σύγχρονου Προμηθέα για να πάρει τη μορφή πολιτικού σχολίου. Η μπρεχτική δομή της παράστασης δεν κατάφερε ν' αποφύγει κάποια προβλέψιμα θεατρικά τεχνάσματα, αν και, στο σύνολό της, τη χαρακτήριζε η εφευρετικότητα.

Με μια θεατρική πρόταση τριών επεισοδίων, συμμετείχε το «Εργαστήρι Θεατρικής Έρευνας» του Beklan Algan. Στην πρώτη φάση, ένα κινηφόστο έδινε στους θεατές το ιδεολογικό στίγμα της ομάδας, την αναζήτηση δηλαδή μιας θεατρικής γλώσσας άμεσα συσχετισμένης με τον ορισμό του σύγχρονου ανθρώπου. Στη συνέχεια, η παράσταση «Με σκότωσαν στην πόρτα» ξεκίνησε για ομαδική περιήγηση στο Πολεμικό Μουσείο της Κωνσταντινούπολης και κατέληξε σε μια αίθουσα του ιδίου κτιρίου, όπου δύο ηθοποιοί παρουσίασαν ένα λιτό αισθητικά αλλά φλύαρο στις συμβολικές και μυθικές του αναφορές τελετουργικό, το οποίο έδινε περισσότερο την αίσθηση της άσκησης παρά αυτή της τελειωμένης παράστασης. Το τρίτο στάδιο αυτής της «θεατρικής εμπειρίας», σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική του «Εργαστηρίου», ήταν μια συζήτηση με το κοινό, με θέμα τόσο το συγκεκριμένο θέαμα όσο και τις καλλιτεχνικές αρχές της ομάδας.

Οι διεθνείς συμμετοχές

Το διεθνές πρόγραμμα εκπροσωπήθηκαν η Πολωνία, η Ρουμανία, η Αυστρία, η Ισπανία και η Ελλάδα. Ο Θόδωρος Τερζόπουλος παρουσίασε με μεγάλη επιτυχία το «Κουαρτέτο» του Χάινερ Μίλλερ, μια παράσταση στην οποία εχώρισαν οι θαυμάσιες ερμηνείες της Όλιας Καζαρίδου και του Άκη Σακελλαρίου. Ο ρουμανικός θίασος «Μάσκα» παρουσίασε στην Κωνσταντινούπολη μια σχεδόν αδιάφορη διασκευή του «Παλιού» του Νικολάι Γκόγκολ, η οποία όμως δωσε την ευκαιρία στο σκηνογράφο Sandy Marpei να δημιουργήσει ένα πανδαιμόνιο από μάσκες που κατάφεραν να επικρατήσουν και της σκηνοθεσίας και των ηθοποιών. Από την Ισπανία, ο θίασος Compañia Nuevo de teatro συμμετείχε με τη θεατρική διασκευή του μυθιστορήματος του Kobo Abe *Woman of the Dunes*, γνωστού κυρίως από την κινηματογραφική μεταφορά του (1964), σε σκηνοθεσία του Ιαπωνέζου Hiroshi Teshigahara.

Η συμμετοχή της Αυστρίας είχε επικεφαλής

Η τελευταία σκηνή από το 'Ονειρο Καλοκαιρινής Νύχτας

τον Τούρκο ηθοποιό και σκηνοθέτη Tunçel Kurtiz, ο οποίος με τη συναίνεση της γερμανόφωνης γυναικείας ομάδας του αναβίωσε την ιδέα του θεατρικού γκουρού, ενορχηστρώνοντας μια διουσσιακής έντασης τελετουργία, βασισμένη στο «Έπος του σείχη Μπεντρντίν» του Ναζίμ Χικμέτ. Τα επτά κορίτσια του Kurtiz, υπό την επιβλητική και σχεδόν καταπιεστική παρουσία του, προσπάθησαν, με συγκινητική αφοσίωση, να αποδώσουν τη σωματική και ψυχολογική ένταση της σύγχρονης μαινάδας υπό τους βίαιους ήχους πρωτόγονης μουσικής.

Η πιο συναρπαστική παρουσία, ωστόσο, ίσως μάλιστα και μια από τις πλέον ενδιαφέρουσες ευρωπαϊκές παραστάσεις των τελευταίων χρόνων, ήταν το *Dazzle*, δημιουργία του Πολωνού σκηνοθέτη Janusz Wisniewski με την οποία ξεκίνησε και το φεστιβάλ. Το *Dazzle*, που βασίζεται στη νουβέλα του Ντοστογιέφσκι *Η ιστορία ενός αλόγου* βραβεύτηκε στο Φεστιβάλ του Εδιμβούργου το 1990 και έκτοτε συγκινώνει την προτίμηση των θεατών όπου κι αν παρουσιάζεται. Η δεξιολογία του Wisniewski σ' αυτό το – χωρίς λόγια – θέαμα έγκειται κυρίως στον τρόπο με το οποίον οι ηθοποιοί του καταφέρνουν να μεταδώσουν με το σώμα και το πρόσωπό τους ό,τι ανθρώπινο μπορεί κανείς να διακρίνει σ' ένα άλογο και ό,τι από τη φύση του αλόγου μπορεί να εκφράσει ένας άνθρωπος. Με την αδιάκοπη συνοδεία μουσικής, που θυμίζει άλλοτε καμπαρέ και άλλοτε τσίρκο, οι άνθρωποι-άλογα, σε συνεχή κίνηση, «παίζουν» μικρές καθημερινές σκηνές και συνθέτουν έναν ζωικό μικρόκοσμο, που αποδεικνύεται για τον θεατή συγκινητικά οικείος.

Το επίσημο, το «άλλο» και το «από αλλού»

Ποιο λόγο ύπαρξης μπορεί να έχει ένα ακόμη διεθνές φεστιβάλ, τη στιγμή που τα ήδη υπάρχοντα ανά τον κόσμο ξεπερνούν τα εκατόν πενήντα; Το Διεθνές Φεστιβάλ Θεάτρου της Κωνσταντινούπολης έχει την αφετηρία του στο 1963, όταν το Ίδρυμα Κωνσταντινούπολης για τις Τέχνες και τον Πολιτισμό διοργάνωσε μεγά-

λη καλλιτεχνική εκδήλωση για να γιορτάσει τα 50 χρόνια από την Τουρκική Δημοκρατία. Εκπροσωπώντας όλες τις μορφές της τέχνης, η εκδήλωση καθιερώθηκε ως το Διεθνές Φεστιβάλ Κωνσταντινούπολης. Πριν από δέκα χρόνια, το κινηματογραφικό τμήμα διασπάστηκε για να προκύψει το, γνωστό πια, Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου, που οργανώνεται κάθε Απρίλιο. Καθώς το θεατρικό τμήμα του κυρίως φεστιβάλ δεν υπήρξε ποτέ ούτε ακριβώς διεθνές αλλά ούτε και αντιπροσωπευτικό της εγχώριας παραγωγής, δημιουργήθηκε η ανάγκη να αναδιοργανωθεί κι αυτό, σε ανεξάρτητη βάση. Η γέννηση του νέου θεσμού προσέκρουσε σε προβλήματα οργανωτικά και – κυρίως – οικονομικά.

Στον αγώνα για να εξασφαλιστεί η ηθική και οικονομική συμπαράσταση του υπουργείου και του Ιδρύματος Πολιτισμού πρωτοστάτησε η Ένωση Κριτικών Θεάτρου της Τουρκίας. Τα δύο τελευταία χρόνια, η προσωπική αφοσίωση της αεικίνητης Zeynep Oral, προέδρου της Ένωσης Κριτικών και πολύ γνωστής δημοσιογράφου, και της Dikmen Gurun Ucarer, διευθύντριας του θεατρικού φεστιβάλ, οδήγησαν στο φετινό αποτέλεσμα.

Είναι αλήθεια πως στα πρώτα του δέματα, ακόμη, το διεθνές προγράμμα του φεστιβάλ δεν ήταν ιδιαίτερα ποικίλο και εντυπωσιακό. Και η εγχώρια εκπροσώπηση δεν είχε κάτι ιδιαίτερα καινούργιο να καταθέσει στην υπόθεση του θεάτρου. Αυτό όμως που συνέβη στην Κωνσταντινούπολη είχε τρεις όψεις: από τη μια, η απρόσμενη συμμετοχή του κοινού, που γέμισε σ' όλη τη διάρκεια του φεστιβάλ τις αίθουσες των εκδηλώσεων, από την άλλη, το σπάνιο και ενθαρρυντικό φαινόμενο των ίδιων των δημιουργών να παρακολουθούν ανελλιπώς τη δουλειά των συναδέλφων τους, και, πάνω απ' όλα, η σημασία που απέκτησε αυτός ο τριπλός διάλογος: του «επίσημου» θεάτρου, του «άλλου» θεάτρου και του θεάτρου «από αλλού».

Παρ' όλες τις καλλιτεχνικές δυσκολίες του ξεκινήματος, η θεατρική αυτή συνάντηση της Κωνσταντινούπολης μπορεί να γίνει ένας τριπτυχός μαγικός καθρέφτης. Και στο θέατρο, όσο περισσότερες οπτικές γωνίες έχουμε τόσο ευκολότερα ξεπερνάμε την ψευδαίσθηση.

Η κατάληξη μιας καμπάνιας

Του Νίκου Ράπτη

Στις 8 Απριλίου '91 εστάλη (από τον γράφοντα) στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ μία επιστολή με την οποία εξητείτο «ν' ακούγεται καθαρά σ' όλη την Ελλάδα το ΤΡΙΤΟ πρόγραμμα του ραδιοφώνου», συγχρόνως δε επροτείνεται να κυκλοφορήσει, μέσω της εφημερίδας, ένα κουπόνι ώστε «έτσι (να) μετρηθούμε, όσοι ακούμε "Τρίτο" στην Ελλάδα. Και εάν η ΕΡΤ περιφρονήσει το αίτημά μας... τότε... (να) κάνουμε το επόμενο βήμα».

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ υιοθέτησε την πρόταση και το αποτέλεσμα ήταν να σταλούν κουπόνια συμπαράστασης από 3.292 φίλους του «Τρίτου» από όλη την Ελλάδα.

Τα κύρια σημεία και η κατάληξη αυτής της προσπάθειας περιγράφονται στην επιστολή που δίνεται πιο κάτω και η οποία εστάλη στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ στις 7 Σεπτεμβρίου 1992.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ (μέσω του διευθυντή της) είπε ότι, παρ' όλο που η επιστολή είναι εκτεταμένη, θα γίνει προσπάθεια να δημοσιευτεί. Επέρασαν επτά μήνες από τότε και η επιστολή δεν εδημοσιεύθη. Έτσι προέκυψε η ανάγκη να ζητηθεί η φιλοξενία του ΑΝΤΙ για δημοσίευση της επιστολής, ώστε να μάθουν οι φίλοι του «Τρίτου», που συμμετείχαν στην προσπάθεια, που κατέληξε αυτή η προσπάθεια. Για τη φιλοξενία αυτή ευχαριστούμε το ΑΝΤΙ και ίσως η καμπάνια για το «Τρίτο» θα έπρεπε να είχε γίνει από την αρχή μέσα από το «ΑΝΤΙ», ακόμη καλύτερα να συνεχιστεί και να επεκταθεί μέσα από το ΑΝΤΙ.

20 Μαρτίου 1993
Νίκος Ράπτης

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

Κολοκοτρώνη 8
10561 ΑΘΗΝΑ

Προσοχή: Ανδρέα Ρουμελιώτη
7 Σεπτεμβρίου 1992

Θέμα: Καμπάνια για το ΤΡΙΤΟ πρόγραμμα του ραδιοφώνου· τελικά συμπεράσματα

Κύριε Διευθυντά,

Στο φύλλο της 20ής Φεβρουαρίου 1992, σελίδα 31, η «Ε» έγραφε: «Σήμερα κάνουμε τον απολογισμό αυτής της προσπάθειας (σ.σ.: ν' ακούγεται το ΤΡΙΤΟ σ' όλη την Ελλάδα). Και μέσα στην επόμενη εβδομάδα θα ανακοινώσουμε την ημερομηνία που τα κουπόνια-επιστολές θα παραδοθούν στον πρόεδρο της ΕΡΤ».

Από τότε μέχρι σήμερα έγιναν τα εξής:

- Μετά από συνεννόηση του γράφοντος με τον κ. Ρουμελιώτη της «Ε» συμφωνήθηκε να κλείσει αυτός (ο κ. Ρουμελιώτης) ραντεβού με τον πρόεδρο της ΕΡΤ.
- Από το τέλος, περίπου, του Φεβρουαρίου '92, μέχρι τα μέσα Απριλίου '92 (για σχεδόν 1 1/2 μήνα) ο κ. Ρουμελιώτης προσπάθησε να κλείσει ραντεβού. Αυτό όμως εστάθη αδύνατον.
- Έτσι, μετά από νέα συνεννόηση, συμφωνήθηκε να προσπαθήσει ο γράφων να κλείσει ραντεβού. Στις 16 Απριλίου '92 (την επομένη της συνεννοήσεως) ο γράφων τηλεφωνεί στο

γραφείο του Γεν. Δ/ντού της ΕΡΤ και ζητάει ραντεβού για το θέμα του ΤΡΙΤΟΥ. Του δηλώνεται ότι αρμόδιος είναι ο Γεν. Δ/ντής Ραδιοτηλεφωνίας, κ. Τζαδέλας (τηλ. 6396700).

- Από το γραφείο του κ. Τζαδέλα δηλώνεται ότι αρμόδιος για το θέμα είναι ο Δ/ντής Τεχνικών Υπηρεσιών, κ. Κατσέλης (τηλ. 6397101).

• Ο κ. Κατσέλης ακούει τα του βασικού αιτήματος της καμπάνιας για το ΤΡΙΤΟ, δηλαδή «ν' ακούγεται καθαρά σ' όλη την Ελλάδα το ΤΡΙΤΟ» και εκφράζει τη γνώμη ότι το αίτημα αυτό, για πλήρη γεωγραφική κάλυψη της χώρας είναι οικονομικώς απαγορευτικό, όμως είναι οικονομικώς εφικτή η πληθυσμιακή κάλυψη της χώρας (δηλαδή, κάλυψη των αστικών κέντρων, κωμοπόλεων, κ.λπ.). Παραπέμπει δε ο κ. Κατσέλης για συζήτηση του θέματος στον αρμόδιο γι' αυτό, τον κ. Μαγγίνα (τηλ. 3640202), Γεν. Γραμματέα της Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών.

- Την ίδια μέρα (δηλ. την 16ην Απριλίου '92) ο γράφων τηλεφωνεί στο γραφείο του κ. Μαγγίνα. Ο κ. Μαγγίνας λείπει στο εξωτερικό. Μετά από συνεχή τηλεφωνήματα, κλείνεται ραντεβού για τις 3 Ιουνίου '92.

- Το κλείσιμο του ραντεβού ανακοινώνεται από τον γράφοντα αμέσως στον κ. Ρουμε-

Προς το
Πρόεδρο της ΕΡΤ
μέσω της «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ»
Κολοκοτρώνη 8
10561 ΑΘΗΝΑ
16.5.1991

Κύριε Διευθυντά,

Σαν Εύληνος πολίτης θεωρώ ότι έχω το δικαίωμα να ζητήσω ν' ακούγεται καθαρά σ' όλη την Ελλάδα το ΤΡΙΤΟ Πρόγραμμα του ραδιοφώνου.

Ειλικρινώς

Υπογραφή: Μανόλης Ανδρόνικου

Όνομα: Μανόλης Ανδρόνικου

Διεύθυνση: Πατισσίου 3

11524 Αθήνα

Το αντίγραφο κουπονιού του γιγτη Μανόλη Ανδρόνικου στάλθηκε στην Ελευθεροτυπία πλαίσιο της καμπάνιας για Πρόγραμμα της ΕΡΑ.

λιώτη, ο οποίος δηλώνει ότι η εφημερίδα «Ε» δεν μπορεί να συμμετάσχει στο εβού με τον κ. Μαγγίνα, «γιατί έτσι φαφ' ενός μεν ότι δάσουμε μέσον» γ πετύχουμε το στόχο μας για το ΤΡΙΤΟ ετέρου δε, «αφού η εφημερίδα αγωνίζει γίνεται η ΕΡΤ ανεξάρτητη από την κυβερ πώς μπορεί να γίνει συνάντηση για το ΤΟ με τον κ. Μαγγίνα». Ο γράφων δη στον κ. Ρουμελιώτη ότι δεν συμφωνεί παραπάνω, διότι θεωρεί ότι είναι υπο κώ να θεωρείται η ΕΡΤ ως μη-κυβερν και διότι, οποιοδήποτε μέλος της κυβέρνησως συζητήσει μαζί μας για το ΤΡΙΤΟ το ίδιο πράγμα, αφού η κυβερνητική π κή είναι ενιαία.

Έτσι συμφωνείται να πάει στο ραν με τον κ. Μαγγίνα μόνη της η ομάδα φίλων του ΤΡΙΤΟΥ, χωρίς αντιπρό από την «Ε». Ο γράφων έρχεται σε ει τηλεφωνικώς, με μερικούς φίλους του ΤΟΥ, οι οποίοι είτε είχαν εκφράσει τη θυμία να βοηθήσουν στην προσπάθεια ξεχωριστή επιστολή πέρα από το κου είτε είχαν γράψει το τηλεφώνό τους στις πόνι. Τελικώς, η ομάδα που θα συναν με τον κ. Μαγγίνα καταλήγει ν' αποτε από τους: κ. Ηλία Φιλιππίδη (καθηγητ νεπιστημίου), κ. Στέφανο Στεφανίδη INFOTECH, προγράμματος Η/Υ) κς γράφοντα.

• Στις 3 Ιουνίου '92 γίνεται η συνάντηση με τον κ. Μαγγίνα, στο γραφείο του, του εκτιμάται το θέμα ως και οι απόψεις του κ. Κατσέλη, ως προς τον γεωγραφικό ή πληθυσμιακό χαρακτήρα του προβλήματος. Ο κ. Μαγγίνας λέει ότι επειδή θα υπάρξουν θεσμικές αλλαγές στην ΕΡΤ, ως και αλλαγές προσώπων, να τον πάρουμε τηλέφωνο γύρω στα μέσα Ιουλίου, οπότε θα μπορέσει να μας πει «τι μπορεί να γίνει».

• Στις 16 Ιουλίου '92, ο γράφων τηλεφωνεί στον κ. Μαγγίνα, ο οποίος λέει ότι δεν υπάρχει ακόμη τίποτα να πει και ζητάει από τον γράφοντα να τον πάρει τηλέφωνο κατά το τέλος Αυγούστου, οπότε θα έχουν γίνει οι «νομοθετικές ρυθμίσεις», κ.λπ.

• Στις 27 Αυγούστου '92, ο γράφων τηλεφωνεί πάλι στον κ. Μαγγίνα, ο οποίος λέει ότι δεν υπάρχει τίποτα νεότερο, ότι ήδη έχει αναθέσει το θέμα στον κ. Συλιβρίδη και ότι «θα πρέπει να κάνουμε υπομονή». Δεν κλείνεται επόμενο τηλεφωνικό ραντεβού.

Έτσι, 4 1/2 μήνες μετά το αρχικό τηλεφώνημα στην ΕΡΤ και 16 μήνες μετά την αρχική δημοσίευση της «Ε» για το ΤΡΙΤΟ, φαίνεται ότι η προσπάθεια των 3.292 φίλων του ΤΡΙΤΟΥ δεν κατάφερε να κάνει «ν' ακούγεται το ΤΡΙΤΟ, σ' όλη την Ελλάδα», τουλάχιστον προς το παρόν.

Τελικά συμπεράσματα και απορίες

1 Η αρχική ανταπόκριση των φίλων του ΤΡΙΤΟΥ ήταν σημαντική. Με μια παρατήρηση: από τα 3.292 κουπόνια, μόνο τα 659, δηλαδή το 20%, εστάλησαν με ίδια πρωτοβουλία των φίλων του ΤΡΙΤΟΥ, δηλαδή σε τουλάχιστον φάκελα.

2 Όπως γράφτηκε και στην «Ε» της 20.2.92, δεν υπήρξε η αναμενόμενη ανταπόκριση από κανέναν από τους παραλήπτες-«εκπροσώπους» των 82 περιοχών της χώρας, όπου εστάλησαν επιστολές, εκτός από την κ. Εύα Πιπιλή - Συνετού, καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Πατρών.

Στον γράφοντα, ο οποίος επεξεργάστηκε τα κουπόνια και έστειλε τις επιστολές στους «εκπροσώπους», μένει η απορία γιατί δεν ανταποκρίθηκε κανείς.

3 Η ανταπόκριση της εξουσίας ήταν η αναμενόμενη.

Μάλιστα, σε σχέση με την εξουσία, στον γράφοντα έχει μείνει η απορία γιατί στην επιστολή του γράφοντος προς την «Ε», που δημοσιεύτηκε στο φύλλο της 21-1-91, παρεμφερή η παρακάτω υποσημείωση που υπάρχει στο χειρόγραφο της επιστολής:

«** Θα προτείνουμε να μη φτιαχτούν οι συνήθεις σύλλογοι κ.λπ. (σ.σ.: για το ΤΡΙΤΟ) με τα γνωστά καταστατικά, τις γενικές συνελεύσεις, κ.λπ. Δηλαδή προτείνεται να μην υπάρχει ηγετική ομάδα ανάμεσα στους φίλους του "Τρίτου"...».

Και η υποσημείωση συνεχίζει ως εξής:

«Είναι ενδιαφέρουσα η παρατήρηση ότι όπου υπάρχουν "ηγετικές ομάδες" (συνή-

θως από 10 άτομα) σ' ένα πλήθος ανθρώπων, τότε αυτό το πλήθος είναι **πλήρως ανοργάνωτο!** Γιατί ένα τέτοιο πλήθος καταλήγει να έχει π.χ. πυρηνικά εργοστάσια ή να χρειάζεται κανείς μια ώρα για να διανύσει απόσταση πεντακοσίων μέτρων στο Μόναχο, στη Νέα Υόρκη ή στην Αθήνα.

Αντίθετα, φαίνεται ότι όπου δεν υπάρχει "ηγετική ομάδα", τότε αυτό το πλήθος είναι **πλήρως οργανωμένο**, αφού η οργάνωση γίνεται από όλους μαζί».

Η «πατρότητα» της παραπάνω «ενδιαφέρουσας παρατήρησης» δεν ανήκει στον γράφοντα (ή γράψαντα), αλλά στον Noam Chomsky*.

Μπαίνει όμως το ερώτημα: αφού η ανταπόκριση της εξουσίας θα ήταν η αναμενόμενη, τότε γιατί έγινε η καμπάνια; Η απάντηση υπάρχει στο αρχικό γράμμα προς την «Ε» της 8.5.91:

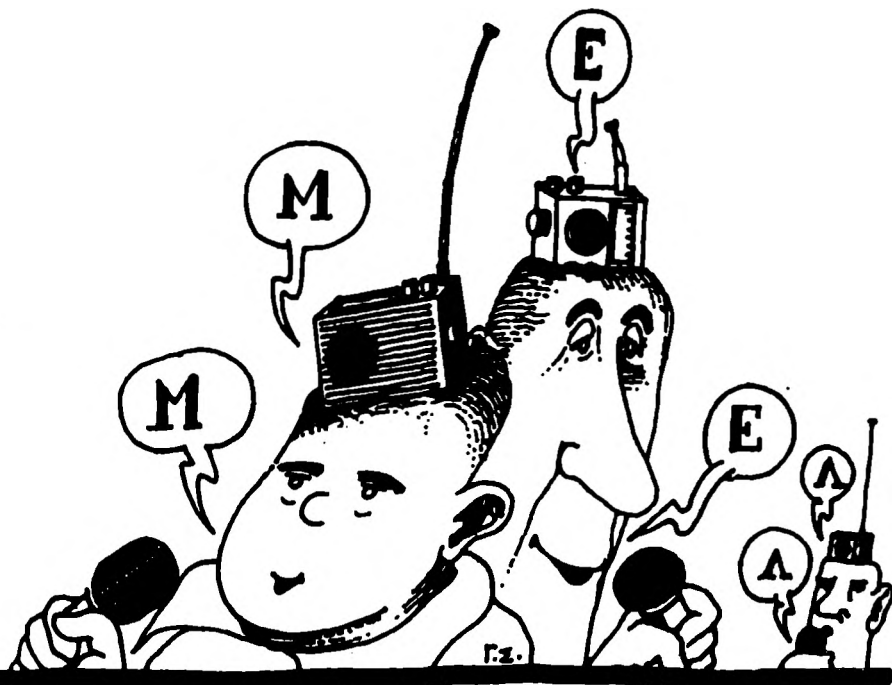
«Έτσι θα μετρηθούμε, όσοι ακούμε "Τρίτο" στην Ελλάδα. Και εάν η ΕΡΤ περιφρονήσει το αίτημά μας... τότε... θα κάνουμε το επόμενο δήμα».

4 Από τη συζήτηση πάνω στην καμπάνια για το ΤΡΙΤΟ με ανθρώπους κάθε τάξεως και επαγγέλματος διακρίνεται το (θλιβερό) συμπέρασμα ότι πολλοί από αυτούς θεωρούν όσους ακούνε «σοβαρή μουσική» ως ένα είδος «ψώνια», που δεν έχουν τίποτα άλλο με το οποίο να ασχοληθούν, ενώ θεωρούν ως **σοβαρούς** τους ανθρώπους που ασχολούνται με καυτά θέματα, όπως οι απεργίες, ο «πατριωτισμός» και άλλα τέτοια.

Όμως, ακόμη και αυτοί που ακούνε «σοβαρή μουσική» έχουν το δικαίωμα να έχουν άποψη και γι' αυτά τα «σοβαρά» και καυτά θέματα.

5 Οι άνθρωποι που δουλεύουν στο ΤΡΙΤΟ είτε σαν υπάλληλοι της ΕΡΤ είτε σαν ιδιώτες-παραγωγοί προγραμμάτων, δουλεύουν κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες και με απαρχαιωμένο τεχνικό εξοπλισμό. Κανείς δεν τους βοηθάει.

6 Πολλοί απορούν, γιατί τόσοι «σαματάς» και «καμπάνιες» για τη μουσική. Την απάντηση τη δίνει η επιστήμη του 1992.

Λέει η επιστήμη: Η μουσική εκφράζεται με μια απλή μαθηματική σχέση, η οποία «περιέργως» απαντάται σ' ολόκληρη τη φύση. Π.χ. η ίδια μαθηματική σχέση εκφράζει το ρυθμό των κτύπων της ανθρώπινης καρδιάς, τις διακυμάνσεις των κηλίδων του ήλιου, την ανάπτυξη των ετήσιων δακτυλίων των δένδρων, τη διακύμανση της στάθμης των υδάτων του Νείλου κ.λπ., κ.λπ.**

Ήδη, πριν ακόμη ανακαλυφθούν τα παραπάνω, με τη βοήθεια των κομπιούτερς, ήταν γνωστό ότι ο ρυθμός της μουσικής του Μπαχ μοιάζει με το ρυθμό των χτύπων της ανθρώπινης καρδιάς.

Έτσι, φαίνεται ότι οι άνθρωποι που ακούνε αυτού του είδους τη μουσική, προτιμούν να μείνουν κοντά στο ρυθμό των κτύπων της ανθρώπινης καρδιάς, παρά να συμμετέχουν στον κόσμο της σαγιονάρας, της δερμούδας (α λα γκρέκα) και της BMW.

7 Τέλος, μπαίνει το ερώτημα: ποιό θα είναι το επόμενο δήμα στην προσπάθεια για το ΤΡΙΤΟ; Ήδη, οι νέοι άνθρωποι που συμμετείχαν στη συνάντηση με τον κ. Μαγγίνα, ο καθηγητής κ. Φιλιππίδης και ο κ. Στεφανίδης, φαίνονται πρόθυμοι να συνεχίσουν και να διευρύνουν τους στόχους της προσπάθειας.

Επίσης, πρέπει να ευχαριστήσουμε την «Ελευθεροτυπία» για τη φιλοξενία της καμπάνιας για το ΤΡΙΤΟ και για τη συμπαράστασή της.

Ειλικρινώς
Νίκος Ράπτης
Χαλάνδρι

Υ.Β.: Ως ενθύμιο αυτής της φάσεως της προσπάθειας για το ΤΡΙΤΟ εσωκλείεται ένα αντίγραφο του κουπονιού που εστάλη από τον Μανόλη Ανδρόνικο, μόλις 7 ημέρες μετά την αρχική δημοσίευση του κουπονιού στην «Ε».

* Noam Chomsky, At the Rowe Center, Rowe, MA, April 15-16, 1989, open-ended discussion with activists, κασσέτα.

** Yoss, Richard, Thomas J. Watson Research Center, U.S. News & World Report, June 11, 1990, σελ. 58.

ΟΙ ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΣΜΟ - ΠΥΛΕΣ

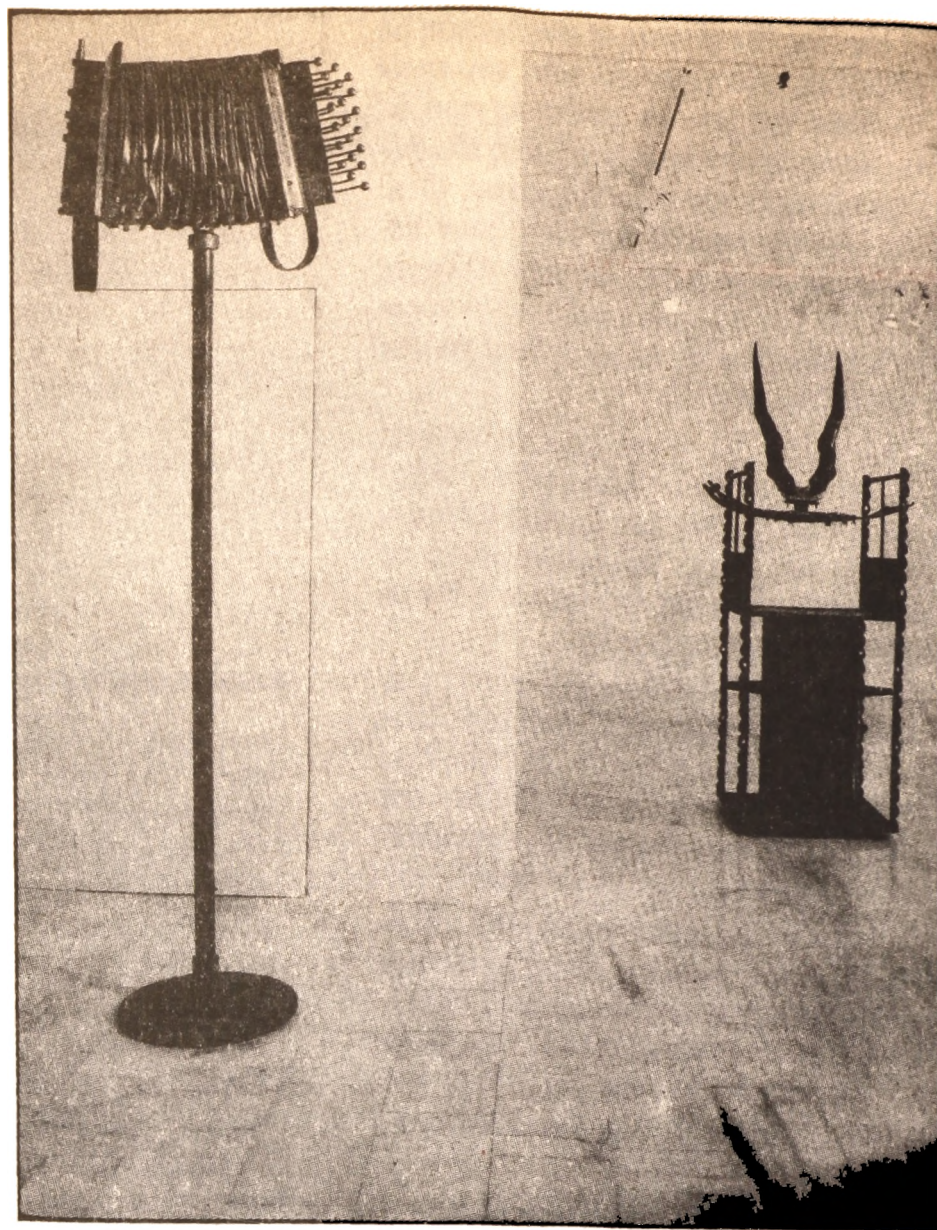
**Για πρώτη φορά
επιχειρήθηκε και στη χώρα
μας η οργάνωση μιας
εκθεσιακής foire (που
αφορά στην προβολή, στη
διακίνηση κι εντέλει στην
αγορά των έργων τέχνης).
Ο Σύλλογος των Αιθουσών
Τέχνης απευθύνθηκε στα
μέλη του, από τα οποία
ανταποκρίθηκαν 18 στην
πρόσκληση αυτή, με την
ενεργό συμμετοχή τους.
Αντιπροσωπεύτηκαν
περίπου 160 καλλιτέχνες
μέσα από μια συστέγαση
διαρθρωμένη σε εκθεσιακά
περίπτερα.**

Είναι αλήθεια ότι έπρεπε και μπορούσε να ξεκινήσει κάποτε μια τέτοια διαδικασία, δημιουργώντας τη συγκρότηση ενός θεσμού. Έχουμε επανηλειμμένως ισχυριστεί ότι υπάρχει ένα αξιομνημόνευτο εικαστικό δυναμικό που με συγκεκριμένες επιλογές και κυρίως σοβαρά κριτήρια είναι εφάμιλλο των ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Άλλωστε ανάλογες εκθέσεις είναι γνωστές και τις περισσότερες φορές επιτυγχάνουν τον σκοπό τους, όπως είναι οι διάφορες foires που γίνονται κάθε τόσο στο Παρίσι, την Μολώνια και στο Μπάρνι, στη Βασιλεία, στη Μαδρίτη, στο Τόκιο, στο Σικάγο και αλλού. Λειτουργούν με προδιαγραφές και σκοπιμότητες, ανάμεσα στις οποίες είναι η συνάντηση, ο διάλογος, η πληροφόρηση, και η επικοινωνία που αφορά στην ευρύτερη ενημέρωση του κοινού και των ειδικών, στη διαμόρφωση πελατειακών σχέσεων και στην απορρόφηση των έργων από όλο και μεγαλύτερο αριθμό ατόμων (αγοραστών και πιο συστηματικών συλλεκτών). Μέσα από τέτοιες συναντήσεις μπορούν να διακινηθούν έργα προς την εγχώρια και τη διακρατική αγορά, να ανακλύβουν νέες εκθέσεις, εν πάση περιπτώσει να αναμορφωθεί και να ανακαταμεληθεί το εικαστικό

«προϊόν» ή να αναζητηθούν νέες τάσεις και προτάσεις. Από την «ART ATHINA 1/1993» απουσίασαν σημαντικές και κεντρικές αίθουσες τέχνης. Δεν θα σχολιάσω τους λόγους, παρ' όλο ότι με τη συμμετοχή τους η συνολικότερη εικόνα θα είχε ως ενδεχόμενο να είναι ίσως και διαφορετική. Θα κρίνω μόνον εδώ την προσπάθεια που έγινε, τα δεδομένα μέσα από τα οποία έγινε και το αποτέλεσμα.

Η προσπάθεια ήταν ενθαρρυντική και οι πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν εποικοδομητικές. Στα δεδομένα όμως υπήρχε, όπως έδειξαν τα πράγματα, απουσία της έρευνας πεδίου. Αναφέρομαι στην έρευνα και στις προϋποθέσεις, στα κίνητρα και στις διαδικασίες της διακίνησης των έργων τέχνης, καθώς και των συντελεστών που ασχολούνται ουσιαστικά με τη διαμόρφωση αυτού του προσκηνίου. Δεν υπήρχε έγκαιρη και ικανοποιητική προετοιμασία έτσι ώστε στις συζητήσεις που αναπτύχθηκαν, στα πλαίσια αυτής της πρώτης foire, να μπουν τα θεμέλια για την ανάπτυξη σε στέρεες βάσεις των θεσμών, του προσανατολισμού και της λειτουργίας ενός τέτοιου εγχειρήματος.

Δόθηκε η ευκαιρία στους υπεύθυνους των Αιθουσών Τέχνης να αναλάβουν τις ευθύνες των επιλογών τους. Σε ορισμένες μόνον από αυτές τις Αίθουσες φάνηκε το στίγμα μέσα από το οποίο τοποθετούνται και διαγράφουν το προφίλ τους. Αλλά πιο προσεγμένα περίπτερα διαμορφώθηκαν και άλλα λιγότερο αντιπροσωπευτικά, προκειμένου με την πληθώρα και τον συνωστισμό των έργων, να μην αδικούνται εντέλει τα ίδια (λόγω της αναγκαστικής εγγύτητας, το ένα αδυνατίζει την παρουσία του άλλου), πράγμα που στην πλειονότητά του δεν αποφεύχθηκε, σχετικά με τα έργα. Δεν θα ήθελα να αναφέρω τις εξαιρέσεις, που είναι άλλωστε γνωστές, από κείμενα συναδέλφων που ασχολήθηκαν ήδη με το θέμα, στον ημερήσιο Τύπο. Και δεν το κάνω, πλειοδοτώντας στη συνέχιση της προσπάθειας και στη μελλοντική διόρθωση των όποιων αδυναμιών παρουσιάστηκαν. Το σκεπτικό των περισσότερων πάντως ήταν να εκτεθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι καλλιτέχνες για να μειωθούν οι δυσαρ-

Από την γκαλερί «7», έργα του Κ. Αρχανιώτη και του Α. Μιχαηλίδη.

σκείες. Έτσι δεν προχωράμε. Ανάληψη ευθυνών σημαίνει ανάληψη ευθυνών.

Όσον αφορά στην υποδομή τώρα. Υπήρξε πράγματι «μετάπλαση των προσωπικών αποτιμήσεων του καλλιτεχνικού δυναμικού από τους πάσης φύσεως ειδικούς»; Εγώ δεν αντιλήφθηκα κάτι τέτοιο. Το μόνο που υπέπεσε στην αντίληψή μου ήταν μια διάθεση στενότερης (και ορθά) συνεργασίας ανάμεσα στις Αίθουσες Τέχνης. Κι αυτό ελπίζω να ευδοκιμήσει σε σχέση με το εξωτερικό. Από την εδώ πλευρά, δεν δόθηκε η δυνατότητα υποστήριξης και ανάπτυξης κάποιων προβλημάτων που χρονίζουν ή κάποιων προτάσεων που θα μπορούσαν να θέσουν σε άλλες βάσεις ζητήματα που άπτονται άμεσα με τη λειτουργία και τη συμβολή της επενέργειας των έργων, μέσα από τις πρακτικές από τις οποίες εμφανίζονται ή μέσα από εκείνες που επιδιώκουμε να συγκροτηθούν. Αντίθετα, οι προσκλήσεις που έγιναν των όποιων ειδικών ανταποκρίθηκαν σ' αυτές, από άλλες χώρες, συνεισέφεραν στο να μας αντιμετωπίσουν από συγκατανευτικά έως γραφικά, επισημαίνοντας βεβαίως δυσκολίες αλλά όχι κάποιες λύσεις. Γιατί το όποιο δυναμικό γι' αυτούς (που

είναι επαγγελματίες μέχρι λιγο ή περισσότερο σχετικοί) είναι θαυμάσιος οικονομικών δυνατοτήτων από την απορρόφηση γομένων ή την εξαγωγή έργων και όχι γύρω από κοινές διαδικασίες των οποίων απουσιάζουν οι κατάλληλοι άνθρωποι για υποστηρίξουν. Κυρίως απουσιάζουν, όπως ανέφερα, η προσία της έρευνας σχεδίου και προτάσεις από τη μεριά της μας.

Κατά τα άλλα πολύς κόσμος, είδε (ενδεχομένως αγνοεί) και απήλθε. Από αυτή πλευρά ήταν θετικό το αποτέλεσμα. Ελπίζω το επόμενο δήμευ του θεσμού να επιτύχει ματι το σκοπό του. Οι πύλοι όχι μόνον να διευρυνθούν, και οι αντιλήψεις μέσα από οριστικούς συντελεστές της δημόσιας και της διακίνησης των Τέχνης. Οι γκαλερί ας αναλάβουν τις ευθύνες των επιλογών και κριτηρίων τους, αλλά και τις ταστάσεων που διαμορφώνονται. Γιατί μέσα από μια τέτοια νηπια εκπροσωπούνται (κάθε ξεχωριστά και όλες μαζί) ως τα έργα και τους παράγοντες προς τις συνθήκες αλλά και λειτουργικές συνιστώσες.

Αθηνά

ΑΝ, ΑΝ, ΑΝ...

Η όπερα στον τόπο μας είναι ίσως από τις πιο αδικημένες και υποβαθμισμένες μορφές τέχνης. Εξαιτίας ενός όχι και τόσο ιδανικού υπόδαθρου, καθώς και των οικονομικών προβλημάτων που πάντοτε είναι παρόντα, το επίπεδο του λυρικού μας θεάτρου, καθώς και ο τομέας παραγωγής νέων ελληνικών έργων – με ελάχιστες εξαιρέσεις – μάλλον απογοητευτικά είναι.

υπήρξε φτωχότερη των προσδοκιών μας. Είναι αλήθεια πως οι συντελεστές, ο καθένας από τη θέση του, έδωσαν σημάδια «υπέρβασης» του εαυτού τους. Μια υπέρβαση όμως που ερχόταν να εξισορροπήσει μια προϋπάρχουσα ατέλεια.

Η μουσική του κ. Μικρούτσικου σε κάποιες εξάρσεις της συγκάλυπτε τις αδυναμίες του κειμένου, η σκηνοθεσία του Ρ. Constant κάπου αλλού έδινε δραματικό ενδιαφέρον σε σημεία μουσικής φλυαρίας, το σκηνικό και οι φωτισμοί απάλυναν τις εντυπώσεις από κάποιες αδέξιες κινήσεις των επί σκηνής.

«Ο Μύθος – έγραφε ο Βάγκνερ – είναι σε κάθε στιγμή αληθινός. Το περιεχόμενό του μένει ανεξάντλητο στους αιώνες. Ο ποιητής δεν έχει παρά να τον ερμηνεύσει». Και ο μύθος της Ελένης με τις αντιφατικές εκδοχές του (από τον Όμηρο ως τον Ευριπίδη) αποτελεί ένα ανεξάντλητο πεδίο πολλαπλών ερμηνειών. Στην *Επιστροφή της Ελένης* επιχειρείται από τον «ποιητή» κατά πρώτον, ο συγκερασμός αυτών των διαφορετικών εκδοχών, η σύνδεσή τους. Τόπος συνάντησης, ένας χώρος ιατρείου όπου μια σύγχρονη *Ελένη* αναζητά τις διάσπαρτες προσωπικότητές της. Μέσα από τη μνήμη της, και μπροστά στα μάτια του ψυχιάτρου της, αναδύεται το δράμα της Ελένης της Τροίας (αποσπάσματα από την *Ελένη* του Γιάννη Ρίτσου) και της Αιγύπτιας Ελένης.

Αυτή η γεμάτη εναλλαγές βασική ιδέα πλοκής του δράματος, με τις δυνατότητες που παρείχε, αλλά και με το πρόβλημα του στοιβάγματος τόσων μύθων μέσα σε «έναν» παρουσίασε αδυναμίες, εμμένοντας περισσότερο σ' ένα επίπεδο αναφορών και ευδιάκριτων συμβολισμών.

Περισσότερο πρόσφορα, ως πηγή έμπνευσης των συντελεστών, παρουσιάστηκαν τα αποσπάσματα του Γ. Ρίτσου, μια που πάνω τους στηρίχτηκαν κάποιες από τις κορυφαίες μουσικές και σκηνοθετικές εξάρσεις του έργου (σκηνή της Τροίας,

Τρεις εκδοχές της Ελένης: Μ. Αράπη, Αλεξάνδρα Παπατζιάκου, Τζένη Δριβάλα

αρχικό χορωδιακό, 2η σκηνή ιατρείου: μονωδία του Μενέλαου).

Η περιορισμένη «ποιητικότητα» του κειμένου δεν εμπόδισε τον Θάνο Μικρούτσικο να μας δώσει τελικά ένα έργο αξιώσεων, με κάποιες εξαιρίες μουσικές στιγμές. Η μουσική του, ως επί το πλείστον πολύπλευρη, σχολίαζε και υποστήριζε το δράμα. Κινήθηκε με άνεση μέσα σε διαφορετικούς χρόνους, και μουσικούς τρόπους, στήνοντας ένα πολύωρο μουσικό έργο, αξιοποιώντας τις δυνατότητες των ερμηνευτών.

Παρ' όλα αυτά δεν κατόρθωσε στην εντέλεια ν' αποφύγει κάποιες κοινοτοπίες και μερικές φορές μια άσκοπη μουσική φλυαρία, που αλλοίωνε τη γενική εντύπωση (1η και 3η σκηνή ιατρείου).

Ασύμμετρη εμφανίστηκε ακόμα η σκηνή της Αιγύπτου (η όπερα μέσα στην όπερα όπως χαρακτηρίστηκε) με την εκτεταμένη μονωδία της Αιγύπτιας Ελένης που, επίπεδη και μακρόσυρτη καθώς ήχησε, έδωσε ένα κουραστικό χαλάρωμα στην όλη ροή.

Ιδιαίτερα ευφάνταστη και δημιουργική θα χαρακτηρίζαμε τη σκηνοθεσία του Ρ. Constant. Μια σκηνοθεσία που (απ' όσο γνωρίζουμε), αν και προσέκρουσε στην έλλειψη χρόνου προετοιμασίας, αποδείχτηκε λειτουργική και σωτήρια σε πολλές περιπτώσεις.

Η ιδέα της «προβολής» των σκηνών της Τροίας και της Αιγύπτου, από το χώρο της «μνήμης» στο προσκήνιο (με τη βοήθεια του λιτού σκηνικού του R. Plate), η εντυπωσιακή στρατιά των νικημένων, η «φυσικότητα

της παρουσίας των νεκρών» καθώς και η υπέρβαση του «ψυχιατρείου», κατόρθωσαν να δώσουν ασύλληπτες προεκτάσεις και καίριες λύσεις σε στατικές στιγμές.

Δεδομένου του ότι οι παρατηρήσεις μας αυτές ξεκινούν από την παρακολούθηση της γενικής δοκιμής, που δόθηκε βέβαια παρουσία κοινού, δεν θα σταθούμε στο σχολιασμό της ερμηνείας των σολίστ. Αξίζει μόνο να επισημάνουμε την άρτια εμφάνιση των ορχηστρικών συνόλων, που πήραν μέρος υπό τη διεύθυνση του Αλέξανδρου Μυράτ, και τη σοβαρή προετοιμασία του όλου εγχειρήματος.

Τέλος, ολοκληρώνοντας αυτή την αναφορά μας, θα θέλαμε να σταθούμε πάλι στο αρχικό σκεπτικό.

Η *Επιστροφή της Ελένης* υπήρξε μια όπερα που γεννήθηκε σε μια περίοδο και ένα τόπο που δεν φημίζεται για την πλούσια παραγωγή του.

Αν, όπως είπαμε, είχαν λείψει τα μεγάλα λόγια και τα αυτάρεσκα σχόλια των συντελεστών της, που μεγάλωσαν τις απαιτήσεις μας.

Αν η *Επιστροφή* δεν παρουσιαζόταν ως το «μοναδικό» έργο αξιώσεων των τελευταίων χρόνων (μια σύγκριση με το ύφος της δημιουργίας άλλων Ελλήνων συνθετών αποβαίνει «μοιραία» – Κούκος, Θεοδωράκης).

Αν, αν, αν, τότε καλοπροαίρετα ίσως κοιτώντας την όχι ως ένα «αναμενόμενο» αριστούργημα, αλλά ως μια αξιοπρεπή «παρουσία», όλα να ήταν διαφορετικά.

Ν. Μητρόπουλος

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΡΜΗΛΙΤΙΣΣΩΝ - 4 (Ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ)

**Οι... γνωστές
Καρμηλίτισσες της
Αρχιτεκτονικής, άλλη μια
φορά, συνδιαλέγονται...**

Στον Ο.Σ. που τον ανέσυρε από τη λήθη

A: Τόσον καιρό συζητάμε, φίλτατε, αφήνοντας επίτηδες απ' έξω τη μεταφυσική. Και μάλιστα, θεωρώντας ότι είναι έξω από τον ορίζοντά μας. Πράγμα παράδοξο, γιατί αρχιτεκτονική και μεταφυσική συμπλέουν. Καταργήσαμε λοιπόν τους ουρανούς;

B: Δυσκολεύομαι να σε καταλάβω. Μα δεν ισχύει η διάκριση επιστήμης και μεταφυσικής, όπως την κληρονομήσαμε από τις προηγούμενες γενιές; Γιατί με παρασύρεις σε τόσο γλιστερό έδαφος;

A: Υπάρχει λόγος: πόσες φορές δεν καταλήξαμε ότι οι αρχές του Βιτρούβιου (στερεότητα, άνεση, ευχαρίστηση) που αναμασάμε με τόση αυταρέσκεια, δήθεν δοκιμάζοντας το μετασχηματισμό τους με ευφυή τεχνάσματα ρητορικής, δεν μας λένε τίποτα για την εποχή μας;

B: Θέλεις λοιπόν το ερώτημα αν ισχύει μια οποιαδήποτε παραλλαγή των αρχών του Βιτρούβιου σήμερα, πέρα από μια ιστορική αναχάραξη της;

A: Καιρός δεν ήταν; Όχι ότι δεν μας χρειάζονται πια αρχές, ότι δήθεν ξεπεράσαμε την ανάγκη τους, σε μια εποχή απόλυτης ελευθεριότητας. Αλλά τουλάχιστον να βρούμε ή να επινοήσουμε άλλες. Ας πούμε: μαζικότητα, ανάγκη, τέχνη - που τις βρίσκω πιο συγκεκριμένες και ταιριαστές.

B: Ελπίζω να μη θέλεις να αρχίσουμε έτσι μια σχολαστική διατριβή. Τουλάχιστον όμως δώσε κάποια εξήγηση.

A: Συμφωνώ. Πρόσεξες, φαντάζομαι, ότι μένω αρκετά κοντά στα φαντάσματα ή μάλλον στους επιφάντες του μοντερνισμού.

σμού. Τα προβλήματα της μαζικής παραγωγής και της ικανοποίησης των βασικών αναγκών της σημερινής κοινωνίας. Δηλαδή, με συντομία, τη μεταμόρφωση της αρχιτεκτονικής σε βιομηχανικό κλάδο. Το τελευταίο, το «τέχνη», ομολογώ ότι το πετάω επίτηδες, σαν πρόκληση σε σένα, που ξέρω τις επιφυλάξεις σου. Αλλά και αυτό δεν ήταν το δράμα του περίφημου Μπαουχάους, που ορισμένοι ακόμα θεωρούν αξεπέραστο σταθμό του μοντέρνου αιτήματος;

B: Τώρα μπλέχτηκα χειρότερα. Ταυτίζεις με τις επιταγές του μοντέρνου κινήματος αλλά ταυτόχρονα κάνεις επίκληση για εκσυγχρονισμό της σκέψης μας - ξέρεις όμως πολύ καλά ότι το μοντέρνο μάς τελείωσε εδώ και καιρό!

A: Το κάνω σκόπιμα για να το χρησιμοποιήσω ως εφελκυστικό. Θεωρώ ότι η διάψευση του μοντερνισμού είναι εκείνη που μας μεταθέτει στο πεδίο της μεταφυσικής.

B: Τόσο απλά; Πώς είναι δυνατόν;

A: Χωρίς να μπαίνουμε σε λεπτομέρειες, η απόλαυση-ευχαρίστηση έγινε το άλλοθι του αχαλίνωτου καταναλωτισμού και μάλιστα επικράτησε ως «κατηγορία» αρχιτεκτονικής, σύμφωνα με τον πρωθυερέα Κάρολο Γένκιο. Αν κάτι τέτοιο συσχετιζόταν άλλοτε με μια ολιγαρχία, που επιτέλους διαχειριζόταν και την εξουσία, το πράγμα κολλάζοταν - κάπως. Ο «πολύς λαός» ήξερε τη θέση του και ήξερε τι τον έπαιρνε να κάνει: πώς να ντυθεί, πώς να στηθεί, πώς να χτίσει. Σήμερα αυτό έχει καταργηθεί οριστικά. Εκεί και η αμηχανία της συμβατικής αρχιτεκτονικής, γιατί μπέρδεψε τη μαζικότητα με την παραγωγή, έμπλεξε τη λειτουργικότητα με την ανάγκη και αδιαφόρησε για τις παγίδες που στήνει η έννοια της απόλαυσης. Καλά να πάθει...

B: Άρα απορρίπτεις μετά βδελυγμίας το μοντέρνο αίτημα.

Πάλι δεν απαντάς όμως.

A: Λάθος. Η μετατόπιση του κέντρου βάρους ή τελοσπάντων των κατευθύνσεών μας μας ωθεί να ξεχάσουμε όλες αυτές τις παλιές αποτυχίες. Η αρχιτεκτονική σήμερα είναι ετοιμοπαράδοτη, προβλέψιμη, εφήμερη. Η απόλαυσή της είναι κάτι μεταβατικό και αποσπασματικό, συχνά αινιγματικό και απόκρυφο. Επιστρέφουμε στον αυτόκλητο ερμητισμό, άρα στην έσωθεν αποκάλυψη.

B: Τώρα κατάλαβα: με αυτόν τον τρόπο θεωρείς ότι προσεγγίζεις κατευθείαν τη μεταφυσική.

A: Ακριβώς. Η απώλεια της αμεσότητας της αρχιτεκτονικής, η κατάργηση της πρωτοπορίας τι άλλο μπορούν παρά να μας ωθούν στην εναπόθεση των ελπίδων μας σε μια άλλη περιοχή, «πέρα από τον εδώ κόσμο»;

B: Τι σοί μεταφυσική είναι αυτή; Με απογοητεύεις. Η στιγμιαία αποκάλυψη είναι κατα-

στρατήγησή της και όχι απξή της. Ίσως, σε μιαν άλλη χή, τα πράγματα να ήταν πια έτσι. Αλλά σήμερα;

A: Έστω, ας το πούμε α. Δεν με τρομάζει αυτό. Ίσα είναι ο μόνος τρόπος επιβίωσης για μια τόσο αμφισβητούμενη δραστηριότητα, που έχει δώσει τόσα πλήγματα από τον μοιραστικό καταναλωτισμό της σύγχρονης κοινωνίας. Φυγή ελπίδας πόν, για κάτι καλύτερο, κατελπίσας.

B: Και τότε ποιος θα ανδρεί την καθημερινή κοινότητα; Ωραίος ο αναχωρητισμός, σε τρέφει κάποιο μοναστήρι φιλόσοφοι όμως πια ανήκουν στην αγορά των ΜΜΕ και στις διδλιοθήκες. Σε συμβλεύω να το ξεχάσεις. Βρες πιο αλέγρο, βρε αδελφέ - νόησε π.χ. ένα καινούργιο μα, λάνσαρε ένα καινού όνομα!

Δημήτρης Φίλιπ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
μόλις κυκλοφόρησε

R. Churchill & J. Brown

Μιγαδικές συναρτήσεις και εφαρμογές

Μετάφραση-Επιμέλεια:
Δημήτρης Καραγιαννάκης

Λίγοι κλάδοι των Μαθηματικών συνδυάζουν τη μαθηματική ομορφιά και την πρακτική χρησιμότητα σε τέτοιο βαθμό όσο η θεωρία των μιγαδικών συναρτήσεων. Και πολύ λίγα βιβλία καταφέρνουν να αναδείξουν αυτές τις δύο όψεις του θέματος τόσο επιτυχώς, όσο το βιβλίο των Churchill και Brown. Ήδη στην 5η του έκδοση, το κλασικό αυτό σύγγραμμα είναι ένα από τα δημοφιλέστερα διδακτικά εγχειρίδια στα αγγλόφωνα Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία. Χωρίς προσκόλληση στις θεωρητικές λεπτομέρειες – και ίσως ακριβώς γι' αυτό – οι Churchill και Brown καταφέρνουν να εστιάσουν την προσοχή του αναγνώστη στην ουσία των βασικών ιδεών της μιγαδικής ανάλυσης και να αναδείξουν τη βασική τους απλότητα· για να προχωρήσουν κατόπιν στην εφαρμογή αυτών των ιδεών στην επίλυση κλασικών προβλημάτων της Μαθηματικής Φυσικής, εξίσου σημαντικών τόσο για τον Μαθηματικό όσο και για τον Φυσικό ή τον Μηχανικό. Με την πληθώρα των λυμένων παραδειγμάτων του και τον πλούτο των προβλημάτων του, το βιβλίο των Churchill και Brown θα είναι ένα αναντικατάστατο βοήθημα για τον Έλληνα φοιτητή των Μαθηματικών, της Φυσικής και του Πολυτεχνείου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Γριβαίων 5 (Πάροδος Σκουρά 64)
Κολωνάκι, Αθήνα. Τηλ. 01-3646426

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΥΣ

Γιάννης Ν. Μοσχοβάκης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΥΝΟΛΟΘΕΩΡΙΑ

Το πρώτο βιβλίο στη χώρα μας
του παγκοσμίως
γνωστού Έλληνα μαθηματικού

επίσης κυκλοφορούν

Δ. Αναπολιτάνος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

Γκότλομπ Φρέγκε

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΟΥΣΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ασκληπιδίου 6, Αθήνα 106 80 - Τηλ. 3607744 - 3639962

ΉΤΑΝ «ΜΙΛΟΥΝ» ΟΙ ΦΕΥΓΑΤΟΙ...

• Και οι αποθανόντες

δεν παρέμειναν ανέγγιχτοι...

Έρμε Βιζυηνέ!

Ήταν ο Τύπος δεν είχε αφήσει επώνυμο που να μην του πάρει συνέντευξη, από πολυσέλιδες μέχρι πιπεράτες στιχομυθίες, διά ζώσης, τηλεφωνικώς, ακόμη και με φαξ. Μόνο οι αποθανόντες έμειναν ανέγγιχτοι.

Εκ πρώτης όψεως, η φαντασία αποτελεί τουλάχιστον αναγκαία προϋπόθεση για να ξεκινήσει μια «φανταστική συνομιλία» με κάποιον που έχει προ πολλού αναχωρήσει από τα εγκόσμια. Φαντασία και χιούμορ, εν αφθονία, για να συγκολλήσουν τα ετερόκλητα ιστορικά υλικά και να δώσουν ένα ίχνος του ιδεατού προσώπου, κυρίως όμως το εύγευστο ανάγνωσμα. Ο συγγραφέας Β. Βασιλικός, που θα περισωθεί στην ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ό,τι κι αν κάνει, αφού έδωσε, το 1961, μόλις 28 χρόνων, τη θαυμάσια τριλογία διηγημάτων, *Το φύλλο*, *Το πηγάδι*, *Τ' αγγέλιασμα*, προτείνει 5+1 φανταστικές συνομιλίες με αποθανόντες ποιητές, που δημοσιεύονται στις πολιτιστικές σελίδες της εφημερίδας *Τα Νέα*.

Όπως φαίνεται, ορεκτικόν για την έκδοση του βιβλίου *Λύρα Ελληνική*, που εξαγγελλόταν για ανήμερα του Αγίου Πνεύματος. Στην αρχή, η είδηση της έκδοσης παρουσιαζόταν ασαφής: «Το βιβλίο *Λύρα Ελληνική*. Η ελληνική ποίηση ανθολογημένη από τον Ρήγα έως σήμερα...». Κάποιοι θα μπορούσε, διαβάζοντας επί τροχάδην –όπως επιδιώκουν να διαβάζονται, πλην ελαχίστων φωτεινών εξαιρέσεων, οι σελίδες από το *Πανόραμα* –να αποδώσει την ανθολόγηση και στον Βελεστινλή. Ευτυχώς, στην πορεία το πράγμα ξεκαθάρισε με την αναγραφή του Β. Βασιλικού ως υπευθύνου ανθολόγου.

Δύσκολη η «βαθμολόγηση» της φαντασίας του Βασιλικού, έχοντας μάλιστα επίγνωση της παραγωγικότητάς του. Όμως οι συνομιλίες αφήνουν την εντύπωση περιλήψεων της ιστορίας, που τείνουν προς δημοσιογραφική, μάλλον σκανδαλοθηρική ενημέρωση. Ο Ρήγας, ο Κάλδος και ο Παλαμάς εμφανίζονται πληκτικοί έως ανούσιοι. Αν και ο Βασιλικός δεν παραλείπει, δανειζόμενος το κύρος τους, να εκθέσει τις απόψεις του περί Μακεδονικού ως προσωπική τοποθέτηση είναι μια χαρά, όμως ενοχλεί η εκλεκτική μετεμψύχωση σε Ρήγα ή Παλαμά.

Αντίθεση, οι άλλοι τρεις –Καβάφης, Καρυωτάκης, Σκαλκώτης–, κατά κάποιον τρόπο οι αιρετικοί της λογοτεχνίας, αποκτούν ένα αυθαίρετο προσωπείο στην κατάλληλη εκδοχή τους, που δεν εναρμονίζεται ιδιαίτερα με το ιστορικό πρόσωπο. Φαίνεται πως ο Βασιλικός πιστεύει ότι οι νεότεροι –γιατί σίγουρα μια ανθολογία ποίησης απευθύνεται κατ' εξοχήν σε αυτούς– θα αγαπήσουν περισσότερο τον Καβάφη, αν είναι γνώστες της ερωτικής του ιδιαιτερότητας, ή τον Καρυωτάκη, σε μοντέρνα εκδοχή, να μετεωρίζεται ανάμεσα στα ναρκωτικά και την αυτοχειρία. Ιδιαίτερα, εκείνος ο Καβάφης θα γυρίζει στον τάφο του, όταν διαβάσει πως τον συγκινεί κατ' εξοχήν Ο πολιτικός Καβάφης του Στ. Τσίρκα ή πως θεωρεί καλύτερη μετάφραση των ποιημάτων του εκείνη της Μ. Γιουρσενάρο. Κι αυτός που τόσο συμπαθούσε τον «ροδομάγουλο» Ε.Μ. Φόρστερ. Ευτυχώς, εκεί που είναι διαβάσει μόνο *Φωνή της Αιγύπτου*, σύμφωνα με τη διαβεβαίωση του Βασιλικού.

Απέναντι στους παλαιότερους, ο Βασιλικός είναι ο άνετος δημοσιογράφος της εποχής μας, που δεν διστάζει να θίξει το οποιοδήποτε θέμα, ακόμη και τον συνομιλού-

ντα. Όμως εντυπωσιάζει η φιλόφρων διάθεση, όταν φέρεται σε ζώντες, κυρίως όταν πρόκειται για εν ενεργεία πανεπιστημιακούς δασκάλους. Ωστόσο, η απογοήτευση δεν είναι οι ιδέες των ποιητών που ανασύρθηκαν ασιωπή τους ή ο «απλός», συχνά απλοϊκός, τρόπος που μιλούσαν, αλλά εκείνη η επίπεδη, καθημερινή γλώσσα χρησιμοποιεί ένας Καβάφης ή ο Βιζυηνός. Δεν θέλει τόλμη μια «φανταστική συνομιλία», απαιτεί και δεινότητα στο ύφος της γλώσσας, που ο πολυγράφος συγγραφέας παρασυρόμενος στην αγριότητα της επικαιρότητας, πηλεί.

Βίκτωρ Παγ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ:

Η ΧΑΜΕΝΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

• Οι «δεσμώτες του φωτός» και οι δεσμώτες των κενών εντυπώσεων

Σημαντική η έκθεση, σημαντική και η προσπάθεια κατέβαλαν, από ελληνικής πλευράς, η Εθνική Πινακική, οι έξι αθηναϊκές αίθουσες τέχνης και το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών που από κοινού φιλοξένησαν χώρους τους μια διαχρονική ματιά στη φωτογραφική δημιουργία υπό τον γενικό και ποιητικότερο τίτλο *Δεσμώτες του Φωτός*. Σημαντικότερη η συμβολή μουσείων και συλλογών στην έκθεση καθώς και η επιμέλεια γάλλων ειδικών που ανέλαβαν την επιμέλεια επιμέρους εκθέσεων υπό την γενική επιμέλεια του εμπόρου της, του μορφωτικού ακόλουθου της γαλλικής σφείας, κ. Bernard Lajot. Και όλα αυτά είναι σημάδι, όπως τόνισε στον χαιρετισμό της και η υποπρόεδρος του Πολιτισμού κα Ντόρα Μπακογιάννη, «η τέχνη της φωτογραφίας δεν έχει γνωρίσει στον τόπο μας την καθυστέρηση που της αξίζει ούτε έχει βρει τη θέση της σε μουσειολογικές όπως σε άλλες χώρες». Ιδού, λοιπόν, η ευκαιρία για μια καλή αρχή! Όμως...

Όμως αμφιβάλλω έντονα αν ο επισκέπτης που έστη στην Εθνική μας Πινακοθήκη και τούτη τη φορά (1η θειά είναι, χωρίς ουρές, ούτε σχολεία απ' όλη την Ελλάδα ούτε συνωστισμούς τέτοιους που θα τον εμπόδιζαν «σπουδάσει» τις εκτιθέμενες φωτογραφίες), φεύγει προσκόμισε κάτι περισσότερο απ' όσα ήδη ήξερε ή, τουλάχιστον, δεν ήξερε για την καλλιτεχνική φωτογραφία φέρομαι δε ειδικότερα σε κείνο το μέρος της που έφτιαξε το τίτλο *Καλλιτεχνικές Φωτογραφίες 1920-1990* προερχόμενο από την ενδιαφέρουσα Συλλογή του Ζωρζ Πομπιντού. Ονόματα όπως των Μαρίντα Μαργ, J.-A. Boiffard, Hans Bellmer, Brassai, Ubac, Raoul Hausmann κ.ά., που κάλυπταν το μισό μέρος της συλλογής και που σπάνια έχουμε την ευκαιρία στην Ελλάδα να δούμε αυθεντικό έργο τους, παρουσιάζονται χωρίς την παραμικρή αναφορά στα κινήματα που ανήκαν και μέσα στο πλαίσιο των οποίων δημιουργήσαν τις φωτογραφίες τους, ήτοι τον ντανταϊσμό, κυρίως τον σουρεαλισμό. Είναι τουλάχιστον αξιοκαταξοχήν επαναστατικά των αρχών του αιώνα τα οποία το αισθητικό και ιδεολογικό μήνυμά τους να μην σβήσει με την τέχνη τους απέφυγαν συστηματικά να λυγίσουν στο ελληνικό κοινό οι διοργανωτές. Σ' ένα κοινό που κατ' ουδένα τρόπο είναι υποχρεωμένο να γνωρίζει πού ανήκουν όλοι αυτοί οι φωτογράφοι που δημιούργησαν και τι επεδίωξαν με τα συγκεκριμένα έργα τους της δεδομένης εικοσαετίας. Μια τέτοια έκ-

λιγότερο που μπορεί να ικανοποιήσει είναι ένα εκπαιδευτικό έργο πάνω σ' αυτόν ακριβώς τον τομέα. Η παρούσα έκθεση δεν το επέτυχε ούτε στο ελάχιστο. Και ήταν λυπηρό να βλέπει κανείς τους όσους νέους ανθρώπους έσπευσαν να την δουν να περιδιαβαίνουν τις φωτογραφίες με την απορία χαραγμένη στο βλέμμα. Διότι, δυστυχώς, σε αντίθεση με τα όσα διατείνεται η κ. Λαμπράκη-Πλάκα στην εισαγωγή του καταλόγου, υποστηρίζοντας ότι «η φωτογραφία υπήρξε μητέρα του κινηματογράφου και της τηλεόρασης, που τείνει σήμερα να υποκαταστήσει τη γραφή και την τυπογραφία οδηγώντας σ' έναν νέο Μεσαίωνα, σ' ένα νέο μαζικό αναλφαριθμητισμό», δήλωση καθόλου κολακευτική για την τιμώμενη φωτογραφία, η τελευταία αποτελεί μια άλλη γραφή, έχει έναν δικό της κώδικα, τον οποίο θα πρέπει το κοινό να κατανοεί μέσα από την κατάλληλη παιδεία. Έτσι, το να τοποθετείται απλώς κάτω από τις φωτογραφίες το όνομα του δημιουργού και η τεχνική του, όπως π.χ. «επιτύπωση», «κάψιμο», «φωτομοντάζ», «φωτοκολάζ», «σολαριζιόν» ή το περίφημο «ραγιόγραμμα» που κάπου αλλού μεταβάλλεται και σε «ακτινόγραμμα» μεταφράζοντας έτσι τα «rayogrammes» που εφάρμοσε πρώτος ο Man Ray, γι' αυτό και φέρουν, απλώς, το όνομά του, δείχνει τουλάχιστον μια αδιαφορία για το μη ενήμερο για τις τότε φωτογραφικές τεχνικές κοινό και μας κάνει να αναρωτιόμαστε αν και οι ίδιοι οι διοργανωτές έχουν υπόψη τους όχι μόνο τι είναι αυτές οι τεχνικές αλλά και τι στόχους εξυπηρετούσαν όπως και τι σήμαιναν για τους τότε σουρρεαλιστές φωτογράφους και εμπνευστές. Θα ήταν, αλλιώς, τόσο δύσκολο να υπάρχουν κάπου, στην περαστική αίθουσα της έκθεσης αυτής, κάποιες πινακίδες που να εξηγούν συνοπτικά αυτά τα πράγματα, όπως συνηθίζεται σε όλα τα μουσεία του κόσμου;

Θα αναμένει πιθανόν κάποιος ότι ο κατάλογος της έκθεσης, για όποιον διέθετε τις 5.000 δρχ. για να τον αγοράσει, θα εξηγούσε στοιχειωδώς κάποια πράγματα. Λάθος μέγιστον. Ο γενικός επιμελητής, στο σύντομο σχόλιό του, αντιπαρέχεται οίωσδήποτε σκοπέλων με τις λαϊκωνικές επεξηγήσεις των επιλογών του λέγοντας για το μέρος της έκθεσης που μας απασχολεί: «Από το 1920 μέχρι το 1940, παρακολουθούμε μια ριζική μεταβολή στην ενασχόληση με τη φωτογραφία, στην οποία έλαβαν μέρος οι μεγαλύτεροι φωτογράφοι της εποχής, καθώς και οι μεγάλοι καλλιτέχνες, ζωγράφοι ή γλύπτες, επειδή έβρισκαν στη φωτογραφική έκφραση ένα νέο τρόπο ομιλίας ικανό να αντιστέκεται στις ανακαλύψεις τους». Ας προσέξουμε τη λεκτική διαφοροποίηση που επιτελεί ο κ. Lajot μεταξύ φωτογράφων από τη μια μεριά και μεγάλων καλλιτεχνών, ζωγράφων ή γλυπτών, από την άλλη, για να καταλάβουμε πόσο ο επιμελητής εξυπηρετεί το βασικό ζητούμενο που είναι η καλλιτεχνική φύση της φωτογραφίας. Ας προσέξουμε επίσης τον τρόπο που αποφεύγει κάθε αναφορά στα συγκεκριμένα κινήματα που νοσηματοδοτούσαν τις αναζητήσεις της εποχής. Και ας προσέξουμε, τέλος, την αοριστία της αυτής της πρότασης που στην ουσία δεν σημαίνει τίποτα. Αλλά η πρόταση που ακολουθεί αποδεικνύει ακόμη καλύτερα το μη-νόημα του λόγου του επιμελητή. Λέει απλώς: «Ο Man Ray, ο Brancusi, ο Ubac της παραχώρησαν μια όχι προνομιακή θέση, προτιμώντας το πραγματικό από την πραγματικότητα, τον εσωτερικό κόσμο της δημιουργίας από την εικόνα του εξωτερικού κόσμου». Ποιος θα μπορούσε άραγε να εξηγήσει στον πτωχό τω πνεύματι ελληνικά επισκέπτη της έκθεσης ποια είναι η διαφορά του πραγματικού από την πραγματικότητα που, κατά τον επιμελητή, προτίμησαν οι τυχαία παρατιθέμενοι φωτογράφοι και τον λόγο για τον οποίο όντας φωτογράφοι παραχωρούν (sic) μια όχι προνομιακή θέση στη φωτογραφία;

Φωτογραφία του Christian Galzin

Δεν έχουμε φυσικά απαίτηση από τον κ. μορφωτικό ακόλουθο να έχει κάνει διατριβή πάνω στη φωτογραφία της εποχής που παρουσιάζει. Καλό θα ήταν όμως πριν γράψει αυτές τις γραμμές να συμβουλευτεί κάποιους ανθρώπους που γνωρίζουν δύο πράγματα τόσο για τις κοσμογονικές αλλαγές που επιφέρει η φωτογραφία σε όλες τις τέχνες όσο και για την κυρίαρχη θέση που αυτή κατέχει στα πλαίσια του σουρρεαλιστικού κινήματος του οποίου, είτε θέλει να το ομολογήσει είτε όχι, οι παρουσιαζόμενοι φωτογράφοι, στην πλειοψηφία τους, αποτελούσαν ενεργά μέλη. Ειδικά όταν ο τιμώμενος είναι η ίδια η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ.

Δυστυχώς, ούτε τα εισαγωγικά άρθρα της κ. Λαμπράκη-Πλάκα είναι περισσότερο κατατοπιστικά για το εδώ ζητούμενο. Έχοντας δώσει, ως πανεπιστημιακός και ερευνητρια, εξαιρετικές αναλύσεις για τη ζωγραφική, η σημερινή διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης αναδημοσιεύει ένα παλαιότερο άρθρο της από το Βήμα, το οποίο ελάχιστα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του γεγονότος που αποτελεί η σημαντική αυτή φωτογραφική έκθεση. Έτσι, σ' αυτό, περισσότερο αναλύεται η σχέση ζωγραφικής και φωτογραφίας όπως και οι απαρχές της τελευταίας παρά το συγκεκριμένο φωτογραφικό υλικό που, καλώς ή κακώς, οδηγεί σε αντίθετα συμπεράσματα από αυτά στα οποία καταλήγει το γενικής φύσεως άρθρο της. Για παράδειγμα, δεν μπορούμε, εκθέτοντας σουρρεαλιστικές φωτογραφίες που θέτουν κατεξοχήν σε αμφισβήτηση τον μιμητικό χαρακτήρα της φωτογραφίας εξάροντας την επέμβαση του υποκειμένου / φωτογράφου πάνω στην αναπαρα-

στατική της πραγματικότητας εικόνα, να υποστηρίξουμε ακόμη σήμερα ότι «η απελευθέρωση της ζωγραφικής χειρονομίας, η "γγραφή", ως ιδιότυπη μαρτυρία ατομικότητας, αντιβάλλεται στην ψυχρή τελειότητα της μηχανικής εικόνας». Κάτι τέτοιο όχι μόνο ακυρώνει την αναγνώριση της φωτογραφίας ως τέχνης, άρα και το ίδιο το γεγονός της Έκθεσης, αλλά και μοιάζει να αγνοεί ολοκληρωτικά το σύνολο του λόγου πάνω στη φωτογραφία που απασχολεί, την τελευταία τουλάχιστον δεκαετία, όλους τους ερευνητές της τέχνης και ειδικότερα της φωτογραφικής τέχνης. Για τον λόγο αυτό ηχεί τουλάχιστον άκαιρο, για τις παρούσες συνθήκες, το απόφθεγμα του αρθρογράφου «αν η φωτογραφία προτείνει -όπως ισχυρίστηκε ο Ρολάν Μπαρτ- "ένα μήνυμα χωρίς κώδικα", η ζωγραφική μεταβάλλεται σε υπερκωδικοποιημένη γραφή, που δεν παραπέμπει, σε τελευταία ανάλυση, παρά μονάχα στον εαυτό της». Δεν μ' ενδιαφέρει, στο συγκεκριμένο αυτό πλαίσιο, να δω τι κάνει η ζωγραφική. Μπορώ όμως να δεβαιώσω ότι η γνωστή ρήση του Μπαρτ, πέρα από την έντονη κριτική που έχει ήδη υποστεί, κατ' ουδένα τρόπο μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά στη δημιουργική φωτογραφία. Και μπορώ να δεβαιώσω ακόμη ότι η τελευταία, τουλάχιστον (αν όχι η κάθε φωτογραφία, όπως πλέον γνωρίζουμε πολύ καλά), είναι εξίσου μια υπερκωδικοποιημένη γραφή. Η αντίθετη αντίληψη μας οδηγεί, φυσικά, στην παράθεση, μέσα στον εκθεσιακό χώρο, των φωτογραφιών χωρίς ανάγκη οιασδήποτε επεξήγησης προς το κοινό, αποδεχόμενοι έτσι τη μιμητική διάσταση της φωτογραφίας και την άμεση από τον θεατή της πρόσληψη. Και αυτό είναι καταστρεπτικό, αν όχι και επικίνδυνο, σήμερα ακόμη περισσότερο που, όπως τονίζει και η ίδια η κ. Λαμπράκη - Πλάκα, η εικόνα (της διαφήμισης όμως και του βιντεοκλίπ) μας οδηγεί στον αναλφαθητισμό και όχι μόνο: στην αφασία. Εδώ, λοιπόν, έγκειται και ο εκπαιδευτικός ρόλος των εκθέσεων. αποτελούν την αφορμή για να δοθούν στο ευρύ

κοινό τα πρώτα ερεθίσματα για να μάθει να «διαβί την εικόνα, να αποκωδικοποιεί το μήνυμά της και ενώς να προφυλάσσεται. Πρόκειται, με άλλα λόγια, γινέο αλλά εξίσου αναγκαίο είδος «ανάγνωσης» της νας. Και τότε δεν θα κινδυνεύουμε από τον αναλφασμο.

Δεν νομίζω ότι η ανάγκη εκμάθησης της ανάγνωσης οποία υποστηρίζω θα βρει αντίθετους τους Έλληνες, λλάχιστον, διοργανωτές που γνωρίζουν, αυτοί καλύ τις δυνατότητες πρόσληψης του ευρέως κοινού στο απευθύνθηκε η έκθεση.

Εξάλλου, επειδή ακριβώς θεωρώ το γεγονός με πολιτισμικής σημασίας, διατείνομαι ότι χάθηκε μια ντική ευκαιρία για την σωστή προσέγγιση του πολύ φωτογραφικού υλικού που έφτασε στην Αθήνα. Και ρωτιέμαι γιατί, μπροστά στις αδυναμίες που σίγουρ έγιναν έγκαιρα αντιληπτές, τουλάχιστον από την Ε Πινακοθήκη, που ως ελληνικός δημόσιος φορέας και τη μεγαλύτερη ευθύνη, δεν έγινε κάποια από ουσιαστικής συνεργασίας με αρμόδιους φορείς ή πρό από αυτά που διαθέτουμε, όπως επί παραδείγματι ο τουλάχιστον εκπαιδευτικοί, εκδοτικοί και εκθεσιακ ροι που λειτουργούν στην Αθήνα με αποκλειστικό αντικείμενο τη φωτογραφία αφ' ενός και αφ' ετέρου χ επιμελητών της Πινακοθήκης, από αυτούς που έχουν κά ασχοληθεί με τα πρωτοποριακά κινήματα των ο του αιώνα μας και που είναι γνωστό από άλλες εκ ή ότι διαθέτει. Ίσως, τότε, «Οι Δεσμώτες του Φωτό αποδέσμευαν και το ελληνικό κοινό από τις στερεό αναστολές του απέναντι στη φωτογραφία, τις οποίε λον του ενίσχυσαν χάρις σε μια απρόσεκτη επιμέλ

Μήπως η όλη αντιμετώπιση παραπέμπει στο δι επανεπικαιροποιούμενο τελευταίο «Bon pour l'Οπ

Δημήτρης Τσατσ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ο Πολίτης

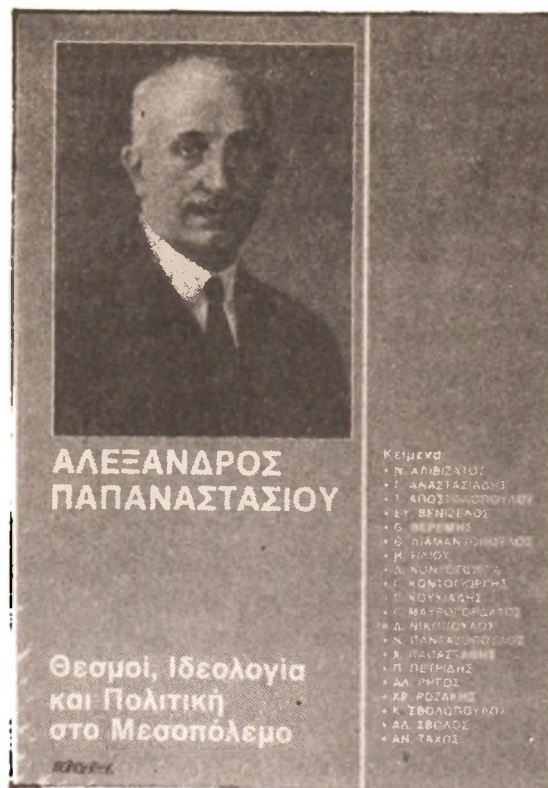
Έτιέν Μπαλιμπάρ

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ο ΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΘΗΝΑ 1993

Κέκρωπος 2 Πλάκα
τηλ. 3239.645

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλε-
μο

ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΗΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΕΚΔΟ
ΠΟ

Η ιστορία μιας διαδρομής

Τα Ποιήματα Β' 1965-1983. Εκδ. «Νεφέλη» Αθήνα, 1992

Όταν αντικρίζει κανείς την πολυεδρικότητα μιας προσφοράς – το πολύπλευρο ενός έργου στο χώρο της καλλιτεχνικής δημιουργίας – μια φυσική παρόρμηση τον οδηγεί στην αναζήτηση της πιο σημαντικής πλευράς του. Τις περισσότερες φορές είναι τόσο κραυγαλέα η υπεροχή μιας πτυχής, ώστε η δυσκολία της επιλογής είναι ανύπαρκτη. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που το ειδικό βάρος της επιμέρους προσφοράς έχει τόσο μικρές διαφορές, που απομένει στο χρόνο να επιλέξει. Στην κατηγορία αυτή ανήκει το ποιητικό, πεζογραφικό, φιλολογικό και κριτικό έργο του Κώστα Στεργιόπουλου.

Είναι η αλήθεια ότι οι φιλολογικές εργασίες του: *Ο Τέλλος Άγρας* και το *πνεύμα της παρακμής*, *Από Συμβολισμό στη Νέα Ποίηση*, οι επιδόσεις στο έργο του Καρυωτάκη, οι πανεπιστημιακές του παραδόσεις, τα κριτικά του μελέτηματα και άρθρα, τόσο εκείνα που περιλαμβάνονται στους τόμους του *Περιδιαβάδοντας* όσο και τα διάσπαρτα στα λογοτεχνικά περιοδικά της εποχής, συνθέτουν πολύτιμη συνεισφορά στη μελέτη της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Πέρα όμως απ' όλα αυτά υπάρχει αφηγηματικό έργο και, κυρίως, η ποιητική του που ως αυτή τη στιγμή έχει συλλογισθεί εννέα συλλογές.

Σε αυτό το σημείο, ίσως, είναι κόπιμο να αναφερθεί η ομολογία του ποιητή, σε μια συζήτηση που είχε με τους Αντώνη Φωστιέρη και Γεώργιο Κωνσταντίνου, *Νιάρχο* 103, *Η Λέξη*, *Μάιος-Ιούνιος '91*... «Το μόνο που καλλιέργησα με αδιάσπαστη χρονολογική συνοχή και συνέχεια, από τα παιδικά μου σχεδόν χρόνια ως τώρα, είναι η ποίηση – κι αυτή εκφράζει, πιο αντιπροσωπευτικά και χωρίς κενά, την ιστορική γραμμή της πορείας μου...».

Σε αυτή την ομολογία, που δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι δευτερεύουσα για τον αναγνώστη και ολν περισσότερο για τον μελετητή, υπάρχει ένα πραγματικό γεγονός που την τεκμηριώνει, γεγονός

ανεξάρτητο από οποιαδήποτε αξιολογική προσπάθεια: ότι από την 1η Σεπτεμβρίου 1943, που ο Κώστας Στεργιόπουλος πρωτοπαρουσιάζεται στα γράμματα από τις σελίδες του περιοδικού *Νέα Εστία* με το ποίημα «Κι αν τα δάκρυα...» έως σήμερα που κυκλοφόρησε την ένατη ποιητική του συλλογή, δηλαδή σε ένα διάστημα πενήντα ολόκληρων χρόνων, όχι μόνον υπηρέτησε «με αδιάσπαστη χρονολογική συνοχή και συνέχεια» την ποίηση, αλλά μέσα από αυτήν άφησε να διαφανούν τόσο οι διαδοχικές φάσεις της εκφραστικής και αισθητικής ανησυχίας ενός δημιουργού όσο και η διαδρομή ενός ευαισθητοποιημένου στα κοινά πολίτη.

Στα τέλη του 1988, ο συγγραφέας κυκλοφορεί σε συγκεντρωτική έκδοση κάτω από τον τίτλο *Τα Ποιήματα* (α' 1944-1965) τις τέσσερις πρώτες συλλογές του: «Τα τοπία του φεγγαριού» (1955), «Η σκιά και το φως» (1960), «Το χάραμα του μύθου» (1963) και «Ο κίνδυνος» (1965). Στην περίοδο αυτή, που καλύπτει μια εικοσαετία, αναγνωρίζει κανείς διάχυτη την υπαρκτική αγωνία του ποιητή που απομακρύνεται πια από την εφηβεία, την παγίδευσή του από μνήμες του παρελθόντος, τη διάλυση των ψευδαισθήσεων, κάποιες προσπάθειες εξόδου από τα αδιέξοδα, μια τάση να λυτρωθεί από έναν έμφυτο πεσιμισμό. Κι όλ' αυτά βρίσκουν την εκφραστική τους επένδυση στον συμβολισμό και νεοσυμβολισμό, με φανερή την τάση προς μια ανανεωμένη γραφή.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, με ένα δεύτερο τόμο, συνεχίζει τη συγκέντρωση του ποιητικού του έργου, περιλαμβάνοντας τις τέσσερις επόμενες συλλογές: «Τα τοπία του ήλιου» (1971), «Έκλειψη» (1974), «Τα μισά του πλου» (1979) και «Αλλαγή φωτισμού» (1984). Εδώ, παρά το γεγονός ότι ο Κώστας Στεργιόπουλος δεν εγκαταλείπει τα διωματικά στοιχεία, φαίνεται να περιορίζει τους μεταφυσικούς του προβληματισμούς και οι νύξεις της κοινωνικής ανησυχίας που παρουσιάζονται στη συλλογή «Ο κίνδυνος» παίρνουν πια συγκεκριμένη μορφή. Η πολιτική κρίση που

προκαλούν τα γεγονότα του 1965 βαρύνει τον ποιητή, κάτι που γίνεται ακόμη πιο ορατό στην «Έκλειψη», στο πιο οργισμένο και σκληρό διδύο του, ένα διδύο που γεμίζουν οι σκιές της δικτατορίας των συνταγματαρχών.

Παρ' όλο που από δω και πέρα το κοινωνικό στοιχείο θα κυριαρχήσει στην ποίησή του, δεν θα λείψει η αγωνία της φυσικής φθοράς και της κρίσιμης καμπής, αλλά ιδιαίτερα του χρόνου. Και, ίσως, είναι σοφή η επιλογή του γκριζου και μελαγχολικού ηπειρώτικου τοπίου, που αποτελεί το φόντο των στίχων αυτής της περιόδου, εναρμονίζοντας το χώρο, το χρόνο και την εσωτερική του κατάσταση. Στην «Αλλαγή φωτισμού», και ιδιαίτερα στο δεύτερο μέρος της συλλογής, παρ' όλο που εγκαταλείπει το σκιερό ηπειρώτικο τοπίο, για να επιστρέψει στο αττικό φως, βρίσκει μια πόλη αλλοιωμένη και απρόσωπη, που δεν έχει καμιά σχέση με εκείνη που άφησε πριν από χρόνια.

Στη συγκεντρωτική έκδοση των έργων ενός ποιητή έχουμε συνήθως την ευκαιρία μιας πανοραμικής παρακολούθησης των εκφραστικών και μορφολογικών του διακυμάνσεων κι ακόμη, κάποιων ψυχολογικών ή ιδεολογικών μεταπτώσεων. Στην περίπτωση του Κώστα Στεργιόπουλου συμβαίνει, ίσως, κάτι περισσότερο: μέσα από την ποιητική του διαδρομή, τη συγκεντρωμένη για την ώρα σε δυο τόμους, βλέπει κανείς να αναδύεται η προβληματική του ποιητή που, διαποτισμένος από τις αρχές του συμβολισμού, περνάει στον νεοσυμβολισμό, εμπλουτίζοντάς τον με τις κατακτήσεις της νεοτερικής ποίησης και η πορεία ενός ανθρώπου που αφήνει ανάγλυφες να αναδυθούν όλες εκείνες οι διαδοχικές φάσεις του ατόμου που ανδρώθηκε μέσα στο κλίμα της μεταπολεμικής κοινωνίας, που παλινδρομεί από την ελπίδα στη διάψευση και από το φως στο σκοτάδι και που, είτε το θέλει είτε όχι, καταγράφει, μαζί με τη δική του ιστορία, την ιστορία της ανθρώπινης περιπέτειας.

Τάκης Μενδράκος

Ζω και πλέω σε πελάγη... διβλίων!

Η Στέγη του Σπύρου Κατσιμή (εκδ. Γαβριηλίδη, 1993): «Τα σπίτια του ποταμού έμεναν στην όχθη / μικρά νοικοκυριά – πλεούμενα και αταξίδευτα / όταν η θάλασσα μπήκε φουρτουνιασμένη – και τα παρέσυρε στο θυθό της». Μικρό δείγμα καταποντισμού...

Θα θυθιστώ σύντομα...

Ίσως Μεταξύ Σινά και Αιλείμ – ποιήματα και άλλα του Μάριου Μαρκίδη από τις εκδ. «Έρρασμος»: ...Και κάθονται και μαραίνομαι τώρα εδώ / Τον νου μου κατατρώγει τέτοια τύχη...

«Κάτι θα βρούμε έλεγε ζήτα ζήτα»... Κι εμένα κάτι μου θυμίζει:... (συμπληρώστε την κρεμάλα, παρακαλώ, και έχετε υπόψη σας ότι δύο απαντήσεις είναι σωστές!).

Λιθοβολισμός της Σοράγια Μανουτσεχρί του Φρεϊντούν Σαχεμπζάμ (εκδ. Βιβλιοπωλείο της «Εστίας», 1992). Ένα συνταρακτικό ντοκουμέντο – μια ιστορία που συνέβη στην Περσία, στις μέρες μας: λιθοβολισμός μιας γυναίκας που υποτίθεται πως απάτησε τον άντρα της από τις ανυπόστατες φημολογίες ως το κατηγορητήριο η απόσταση είναι ελάχιστη. Η διαπόμπευση και η τελετουργική εκτέλεση παραπέμπει στο βάθος χιλιετηρίδων. Και σήμερα τι κάνουμε για να όλα αυτά; Γράφουμε διβλία, απάντησε μια άλλη φωνή, κι αυτή από το βάθος χιλιετηρίδων...

Ελλάδα και Κύπρος στο μεταβαλλόμενο διεθνές σύστημα

«Μια μάνα γύρευα να
βρω / μ' εννιά μαχαίρια
στο πλευρό / και με τη
μια της κόρη. / Τη
βρίσκω στα
βασιλικά / σε πέντε
όνειρα κακά / και μες
στα καρνοφίλια. / Να
'πιανε μια
νεροποντή / να ξύπναγε
τον Κωσταντή / να πάει
δρεγμένος σπίτι. / Να
του φορέσει τα
στεγνά / να τον μαλώνει
σιγανά...». Μιχάλης
Γκανάς, *Παραλογή*
(εκδ. Καστανιώτη,
1993).

«Νέκυια ασφαλώς –
αλλά εδώ δεν είναι η
φιλολογία που
μετράει...

Ξακριζώ, καταρχήν, τα
βιβλία και άλλοτε
στέκομαι λίγο, άλλοτε
πολύ και άλλοτε – πιο
σπάνια – συναντώ ένα
βιβλίο που ξέρω πως θα
γυρνώ ξανά και ξανά σ'
αυτό. Η *Παραλογή* του
Μιχάλη Γκανά μας
συνδέει με τις
παραδόσεις μας, με τη
ζωή μας δηλαδή.
Διαβάστε το, σας το
συνιστώ
ανεπιφύλακτα!

Οι δεσμώντες του
φωτός. *Φωτογραφίες*
1839-1880, 1920, 1940,
1982 - 1992. Ωραίος
κατάλογος της ακόμη
ωραιότερης έκθεσης
που είδαμε στην Εθνική
Πινακοθήκη - Μουσείο
Αλεξάνδρου Σούτζου,
και που έφερε στην
επιφάνεια το παλιό
αλλά μόνιμο ζήτημα
που απασχολεί τους
καλλιτέχνες και που
σηματικά ορίζεται
από τη διάζευξη:
μίμηση της φύσης ή
μίμηση μιμήσεως;

Πάντως, αν αφεθούμε,
προς στιγμήν έστω, στη
φωτογραφική τέχνη να
μας δώσει την
απάντηση, ίσως η
διπλοτυπία (η
εμφάνιση δύο εικόνων
σε μία) θα μπορούσε να
είναι η αυθεντικότερη,
τουλάχιστον, εκδοχή.

Χρ. Γιαλλουρίδη, Π. Τσάκωνα
(επιμ.).

Η νέα διεθνής τάξη, η Ελλάδα, η
Τουρκία και το κυπριακό
πρόβλημα.

Εισαγωγή Γ. Ιακώδου.

Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.

Αθήνα 1993.

Σε μια εποχή που τα πάντα ρέουν
και αναδομούνται, το να επιχειρή-
σει κανείς να συλλάβει και να κα-
ταγράψει τις διαστάσεις της μετα-
βαλλόμενης πραγματικότητας και
να προσδιορίσει τις προοπτικές
στα διάφορα επίπεδα ανάπτυξης
της δεν αποτελεί εύκολο εγχείρη-
μα. Οι δυσκολίες δεν έγκεινται τό-
σο στον μεταβατικό χαρακτήρα
της αναδυόμενης μεταψυχροπολε-
μικής εποχής – όλες οι εποχές ήταν
άλλωστε μεταβατικές – όσο στην
επανάκαμψη παλαιότερων ιστορι-
κών παραγόντων (η έμφαση στο
έθνος-κράτος) και στην επανατο-
ποθέτηση παλαιών προβλημάτων
(το Κυπριακό) σε νέες συνθήκες:
στις συνθήκες ενός κόσμου στον
οποίο τα στοιχεία του νοήματος
και του σκοπού δεν είναι ακόμη
ανιχνεύσιμα σε βαθμό που να μπο-
ρούν να παράγουν αδιάψευστες
γενικεύσεις.

Όπως επισημαίνει και ο Χρ.
Γιαλλουρίδης στις εισαγωγικές
του παρατηρήσεις, η κατάργηση
της πολιτικο-ιδεολογικής αντιπα-
λότητας Δύσης-Ανατολής δεν οδή-
γησε στο «τέλος της ιστορίας» αλλά
στην οικοδόμηση ενός οιονεί χο-
μπσιανού διεθνούς περιβάλλοντος
και μιας παγκόσμιας αναρχίας.
Παράλληλα, η πρωτοκαθεδρία του
οικονομικού συστήματος και η πα-
γκοσμιοποίηση των μέσων δεν απέ-
τρεψαν την εικόνα της πολυδιά-
σπασης, ιδιαίτερα στις χώρες του
πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού». Το
κενό εξουσίας στις χώρες αυτές
συμπληρώθηκε άλλωστε και από
ένα ιδεολογικό κενό, το οποίο πρέ-
πει να έχουμε υπ' όψιν μας για να
ερμηνεύσουμε την αναπαράσταση
της απειλής και την αίσθηση της
ασφάλειας που προσφέρουν οι
εθνικοί και εθνοτικοί δεσμοί. Ο Π.
Τσάκωνας αναλύει θεωρητικά το
διεθνές σύστημα και ειδικότερα τη
διαδικασία της αποϊδεολογικο-
ποίησης στις χώρες του κέντρου,
τον έντονο ιδεολογικό φανατισμό,

τις θρησκευτικές και εθνικιστικές
διενέξεις, την περιφερειακή αστά-
θεια καθώς και τον πολιτιστικό
κατακερματισμό που διαψεύδει
τις ρήσεις περί του «παγκόσμιου
χωριού». Επισημαίνει μεταξύ άλ-
λων την αναβάθμιση του οικονομι-
κού παράγοντα και τη συνεπαγό-
μενη διεύρυνση της έννοιας της
ασφάλειας, τη διάχυση της παγκό-
σμιας δύναμης, καταλήγοντας, τέ-
λος, στο ότι η «καθαρή» απεικόνι-
ση της διεθνούς πολιτικής με έμφα-
ση στη μελέτη των σχέσεων που
αναπτύσσονται ανάμεσα σε κρατι-
κές μόνον οντότητες καθιστά τη
ρεαλιστική προσέγγιση ελλιπή.
Στο δεύτερο κεφάλαιο οροθετού-
νται οι περιφερειακές παράμετροι
του νέου διεθνούς συστήματος από
την Β. Κεφαλά (Κυπριακό - Μεσα-
νατολικό και ανάγκη επαναπροσ-
διορισμού τους), την Μ. Κοπλά
(κρίση ταυτότητας, νομιμοποίη-
σης, διανομής, στις βαλκανικές
χώρες - το πρόβλημα των μειονο-
τήτων), τον Α. Πλατιά (η Τουρκία
και ο ρόλος που επιδιώκει να δια-
μορφώσει στο διεθνές σύστημα
ασφάλειας, σε αντιπαράθεση με τη
στρατηγική κατευνασμού της Ελ-
λάδας) και τον Χ. Παπασωτηρίου
(οι μελλοντικοί προσανατολισμοί

της «Ελληνικής υψηλής στρα-
τής» και οι σχέσεις της Ελλάδας
τον βαλκανικό της περίγυρο).

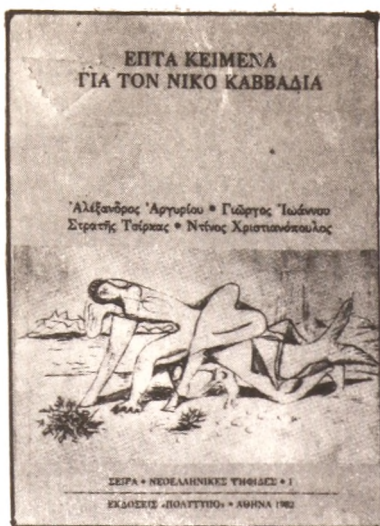
Στο δεύτερο μέρος οι μελ-
αφορούν στο κυπριακό πρόβλ-
ως κατάσταση που γεννήθηκε
περίοδο της διπολικής σταθε-
τας και διαρκεί στη σημερινή
γκυρία. Ο Χρ. Ροζάκης σκια-
φεί τις βασικές γραμμές της ελ-
κής πολιτικής στην περίοδο 1
1992, η Σ. Αναγνωστοπούλου
εθνική πολιτική του τουρκι-
κράτους με έμφαση στο κυπρι-
πρόβλημα, ο Β. Κουφουδάκης
ο Χ. Τσαρδανίδης το ρόλο των
γάλων δυνάμεων, ΗΠΑ και Σο-
τικής Ένωσης, κατά την περί-
1960-1991, ο Η. Brey, ο Γ. Κρ-
διώτης και η Ειρ. Χειλά τον
σανατολισμό της Κύπρου προς
Ευρωπαϊκή Κοινότητα, την π-
πτική ένταξης και τις εθνικές π-
τικές των κρατών-μελών της
νότητας απέναντι στο Κυπρια-
δε Μ. Ιωάννου το ρόλο των Ε-
μένων Εθνών.

Στο τρίτο μέρος, τέλος, που
λοφορείται «Το Κυπριακό ζή-
σε μετάβαση», ο Π. Τζεργιάς
σεγγίζει την πολιτική ιστορία
κυπριακού χώρου, ο Γ. Παπ-
μητρίου το Συνταγματικό πρό-
μα της Κυπριακής Δημοκρα-
και τις αντικρουόμενες σχολές
τικά με τη λύση του Κυπριακού
Χρ. Γιαλλουρίδης τις δυνατό-
εξωτερικού πολιτικού προσαν-
λισμού της Κύπρου και επιδί-
του κυπριακού πολιτικού συ-
ματος στη Νέα Διεθνή Τάξη
Α. Αριστοτέλους την κυπρ-
αμυντική ικανότητα. Στα ει-
ζητήματα του κυπριακού προ-
ματος εξετάζονται από τους Ι.
παλέκα, Σ. Περγράκη και Α. Σ-
κλέους δομικά προβλήματα
κυπριακής κοινωνίας και ζη-
τα που προκύπτουν από το κα-
κό καθεστώς, καθώς και οι έ-
τότητες μελλοντικής ανάπτυξ-
σχέση με τον γεωγραφικό πα-
ντα.

Το συλλογικό αυτό έργο
φέρει, με τη θεωρητική και ε-
ρική παρατήρηση που πα-
πληρέστερη κατανόηση του
διάστατου παρόντος και χρί-
υποδείγματα στην έρευνα των
θνών σχέσεων.

Δέσποινα Παπαδημη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΕΧΝΕ**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ
ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Για τη θεωρία του μυθιστορήματος

Απόστολου Σαχίνη
θεωρία και άγνωστη ιστορία
του μυθιστορήματος στην
Ελλάδα 1760 - 1850
Εκδ.: Καρδαμίτσας, Αθήνα
1992

Μια από τις πιο σκοτεινές περιόδους του νεοελληνικού μυθιστορηματος εξακολουθεί -δυστυχώς- να είναι ο αιώνας της γέννησης και της συγκρότησής του ως είδους, ο 19ος αιώνας. Ο Απόστολος Σαχίνης, στο τελευταίο του βιβλίο, *θεωρία και άγνωστη ιστορία του μυθιστορήματος στην Ελλάδα 1760 - 1850*, καταπιάνεται με την περίοδο αυτή - ξεκινώντας μάλιστα από τον νεοελληνικό διαφωτισμό - και ρίχνει φως σε άγνωστες πτυχές της θεωρίας και της κριτικής του μυθιστορηματος στα πρώτα του δέκατα, προωθώντας σημαντικά τη φιλολογική έρευνα.

Η μελέτη, οργανωμένη σε τέσσερα κεφάλαια, παρουσιάζει καταρχήν ορισμένα άγνωστα κείμενα της πρώιμης νεοελληνικής γραμματείας ενώ παράλληλα αποκαθιστά την ιστορική αλήθεια σε σχέση με ορισμένες πλευρές της ανάπτυξης του είδους στην Ελλάδα. Το ενδιαφέρον όμως του βιβλίου δεν περιορίζεται εκεί. Η μελέτη του Απόστολου Σαχίνη ανασυνθέτει επιτυχώς την ατμόσφαιρα μέσα στην οποία πρωτοαναπτύχθηκε το μυθιστόρημα: οι θεωρητικές συζητήσεις για το μυθιστορηματικό είδος, η ιδεολογική τους βάση, η αντιμετώπισή του από τους κριτικούς αλλά και τα ξεχασμένα σήμερα κείμενα ελασσόνων συγγραφέων αποτελούν στοιχεία πολύτιμα και απολύτως απαραίτητα για την προσέγγιση των σημαντικών έργων που έχουμε στις αρχές του 19ου αι. Εάν πίσω από την *Astrée* του d' Urfé υπάρχουν πολυάριθμα λάσσονα και ξεχασμένα έργα, του Jodeau ή του Champreville φερ' ειπείν, πίσω από τον Καλλιγά ή τον Κονδυλάκη υπάρχουν ο Φλέσσας, Βωτυράς, ο Μαυροφρύδης, των

οποίων η δουλειά έδωσε υλικό, έναυσμα αλλά και παράδειγμα -έστω και προς αποφυγήν- στα σπουδαιότερα μεταγενέστερα έργα.

Η μελέτη του Σαχίνη όμως προσκομίζει ορισμένα εντελώς νέα στοιχεία στην ιστορία του μυθιστορηματος. Πρώτα-πρώτα, έχουμε πολύτιμες πληροφορίες για τη θεωρητική συζήτηση περί του είδους στους κόλπους των διαφωτιστών, οι οποίες πιστοποιούν το δυναμισμό του μυθιστορηματος, που έθεσε το πρόβλημα της ύπαρξής του - κι όχι απλώς της ονομασίας του - με όρους αναπόφευκτης αναγκαιότητας. Συνέπεια των πρώτων αυτών συζητήσεων αποτελούν οι επικριτικές ή επιδοκιμαστικές τοποθετήσεις νεότερων διανοούμενων, την περίοδο της προσαρμογής του είδους στα ελληνικά δεδομένα. Θα πρέπει επίσης να υπογραμμίσουμε τη σημασία των ψηφίδων γνώσης που φέρνει στο φως η δουλειά του συγγραφέα, όπως η ακριβής χρονολογία εμφάνισης του όρου «μυθιστορία» στον Κοραή, η αρνητική στάση του Ιακωβάτου απέναντι στο μυθιστόρημα - ο οποίος, σημειωτέον εξάλλου, σαφώς δεν επικρίνει απλά τις ακρότητες του νατουραλιστικού μυθιστορηματος και μόνο αλλά αμφισβητεί την ίδια την υπόσταση του μυθιστοριογράφου ως συγγραφέα. Ιδιαίτερος σημαντικός, επίσης, για τη θεωρία του μυθιστορήματος είναι το γεγονός ότι, όπως αποδεικνύει ο Α. Σαχίνης, όλη την πρώιμη θεωρία του μυθιστορήματος στη χώρα μας σηματοδότηκε από την επίδραση του γνωστού γάλλου θεωρητικού Huet - ο οποίος επηρέασε τον Κοραή και δι' αυτού τα ελληνικά γράμματα. Η μελέτη αναδεικνύει επίσης την ανησυχία του συνόλου των διανοουμένων για το χαρακτήρα του νέου είδους - που μερικοί το θεώρησαν καταστρεπτικό για τα ήθη: επίκεντρο της συζήτησης δεν ήταν ωστόσο η ονομασία

του είδους, ρομάντζο, ρωμανό, μυθιστορία ή μυθιστόρημα, παρά εξ αντανάκλασεως μόνο: επίκεντρο της συζήτησης ήταν η κοινωνική λειτουργία του μυθιστορηματος. Το ερώτημα ήταν αν το μυθιστόρημα έπρεπε να έχει ως στόχο την τέρψη ή τη διαπαιδαγώγηση ή και τα δύο μαζί: έτσι άρχισε μια συζήτηση, η οποία παραμένει ακόμα ανοιχτή και κάθε εποχή την κλείνει απλώς προσωρινά, ανάλογα με τις ανάγκες της. Και ο Σαχίνης αποδεικνύει ότι οι συγγραφείς και διανοούμενοι της εποχής είχαν πλήρη συνείδηση των αναγκών της χώρας: ζητούν εθνικά θέματα πολύ πριν από την έκκληση του Ν. Πολίτη, κατανοούν την ανάγκη συγκρότησης του εθνικού μύθου, άμεσα και δημιουργικά.

Τα στοιχεία αυτά ανιχνεύονται και σε έξι άγνωστα αφηγηματικά κείμενα του 19ου αι., τα οποία ο Σαχίνης αξιολογεί και τοποθετεί στην ιστορία του είδους, δηλώνοντας σαφώς την απαξία τους ως αυτόνομων έργων και τονίζοντας την αξία τους ως στοιχείων αναπόσπαστων της πορείας του νεοελληνικού μυθιστορηματος. Παράλληλα εξετάζονται και τέσσερα περισσότερο γνωστά μυθιστορήματα του 19ου αι., τα οποία με τη θεματολογία και τις αφηγηματικές τους δομές αφίστανται ήδη των άτεχνων μιμήσεων της πρώτης περιόδου. Η μελέτη κλείνει με μια ενδιαφέρουσα και αναλυτική παρουσίαση του κριτικού έργου του Ν. Δραγούμη ως απολογητή του μυθιστορηματος - μια άγνωστη μέχρι σήμερα πτυχή του έργου του.

Τελειώνοντας, παρατηρούμε ότι το βιβλίο, παρ' όλη τη σαφή πρόθεση του συγγραφέα να απευθυνθεί στους ειδικούς, υπερβαίνει τα όριά του με τον απλό, εύληπτο και ευχάριστο τρόπο παράθεσης του υλικού του. Η μελέτη αυτή για τον 19ο αι. ενδιαφέρει τους ειδικούς αλλά και όλους όσους αγαπούν το μυθιστόρημα.

Τιτίκα Δημητρούλια

«Ρεμπέτικη κυβέρνηση θα κάνω στην Ελλάδα / και μεσ' στα υπουργεία μου ρεμπέτες θά'χω αράδα». Αυτά ισχυριζόταν ο Μαρίνος Γαβριήλ στο τραγούδι του «Ρεμπέτικη Κυβέρνηση» που κατά μία παραλλαγή συνέδησαν, κατά μία άλλη κακόπιστη εκδοχή «ευτυχώς ηττηθήκαμε»...

Συχνά πρέπει να προσέχουμε ορισμένα βιβλία που, παρὰ την επιστημονική και πνευματική αξιολογία τους, περιέχουν πλούσιο και ιστορικό ερευνητικό υλικό, όπως λ.χ. η μελέτη του Νέαρχου Γεωργιάδη, *Ρεμπέτικο και πολιτική* (εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1993), που αξίζει να διαβαστεί για όσα ενδιαφέροντα ευρήματα κομίζει, όπως την επικαιροποίηση του κατοχικού χρήματος: «Ματσάκια πεντοχίλιαρα θες για να την περάσεις / κι όταν καλά καλά σκεφτείς, βρε, τα μυαλά θα χάσεις»...

Το «σαφάρι» στην Αίγινα, στο Κέντρο Προστασίας Αγρίων Ζώων, αν και φάνηκε να παίρνει τέλος με την «παραδειγματική» διαπόμπευση του κερκοπιθήκου, δεν άλλαξε και πολύ τις διαθέσεις των κατοίκων, που ζητούν απομάκρυνση του ζώου. Προτείνουν βάλισσα το χώρο των φυλάκων: «ης φυλακής τα σίδερα είναι για τ' άγρια ζώα...»

Ο χαρτοκόπτης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ
ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 1991

Μια ανάγνωση

Le «c' est - à - dire de la dernière citation est justement se qui l'h pent se dire».

Paul de Man La lecture (Proust).

ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ

Ἄν ἡ μελαγχολία εἶναι πόνος χωρίς ὀδύνη
τότε ἡ νύχτα εἶναι μιά ἀσήμαντη ἐκδρομή.
Κάτι ἐλάχιστα περισσότερο ἀπὸ τό τίποτε.
Κι ὅμως μοῦ δίνει

ὅλα ὅσα χρειάζεται γιὰ νά προχωρήσει
κανείς· θέλω νά πῶ, τήν πορφυρή στιγμή
τ' οὐρανοῦ ὅταν ξημερώνει.
Ἡ χάποια δύση

μέ ἀνυπέρβλητα χρώματα. Ἀλλά κι ἡ μέρα
γιὰ λίγο μόνο ξεφεύγει ἀπὸ τή ρωγμή
τοῦ μηδενός. Κι ὅμως τό λίγο αὐτό ἐξαλείφει
τή ρωγμή πέρα ὡς πέρα.

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

Οἱ πρῶτος στίχος ἀρχίζει με τον υποθετικό σύνδεσμο «αν», ενώ ο δεύτερος με το χρονικό επίρρι (συμπερασματικής ισχύος) «τότε». Πρόκειται για ένα συλλογιστικό σύστημα γραμματικά και λογικό.

Αν... τότε (υπόθεση - πόρισμα). Στη συνέχεια διασαφηνίζεται το νοηματικό περιεχόμενο του δεύτερου στίχου με το «κάτι» που έχει θετική τιμή ως προς τη «νύχτα». (Δεν αναιρείται ο στίχος «η νύχτα είναι ἀσήμαντη ἐκδρομή», ἀλλὰ διαλενκαίνεται σημασιολογικά.

Ο τέταρτος στίχος της πρώτης στροφής ἀρχίζει με τον αντιθετικό - παρατακτικό σύνδεσμο «κι ὅμως» που ἔχει την ἔννοια ὅτι κάτι ἄλλο ιεκταίνεται. Μιᾶζει με μια ἀκύρωση ἢ ἔστω παρέκκλιση. Το ημισί του δεύτερου στίχου της δεύτερης στροφής που ἐκκινεῖ με το «θέλω να πῶ» εἰσάγει μια παρενθετική διασαφηνιστική χαρακτηριστική. Το «θέλω να πῶ» ἐρχεται να υπογραμμίζει τι θέλει να πει ο ποιητής γιατί ἴσως οἱ προηγούμενοι στίχοι δεν λένε αὐτό που ἠθέλε να πει. Το ημιστίχιο του πρώτου στίχου τῆς τρίτης στροφής ἀρχίζει με τον αντιθετικό σύνδεσμο «ἀλλά», που υποσημαίνει μια διαφοροποίηση, δηλαδή μια ἄλλη ἐκδοχή.

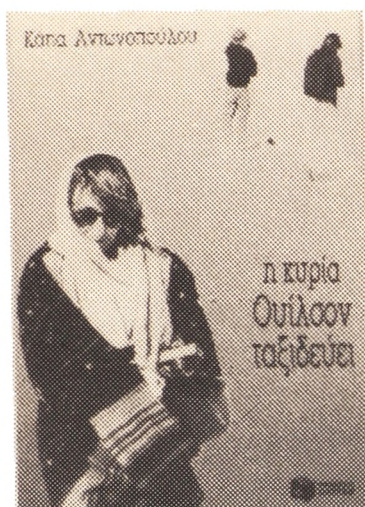
Τέλος, το ημιστίχιο του τρίτου στίχου τῆς τρίτης στροφής ἀφαιτηριάζει με τον αντιθετικό σύνδεσμο ὅμως». Το «κι ὅμως» ἔχει μέσα στην ὅλη σύμπτυση την ἔννοια του «σε πείσμα ὅλων αὐτῶν», δηλαδή νόημα τῆς μη ισχύος των προηγούμενων.

Συμπέρασμα: Οἱ ρητορικοί τρόποι που πραγματώνονται με τους γραμματικούς τύπους: Αν, τότε, κι ὅμως, θέλω να πῶ, ἀλλά, κι ὅμως, δίνουν στο ποῖημα την ἀβεβαιότητά του, ὄχι την πολυσημία ἀλλὰ την συνεχή ἀντιφατικότητά του. **Το ἀποδιοργανώνουν.** Ἔτσι ἐνῶ ο «ἐνδοκειμενικός συγγραφέας» σύμφωνα με τὴ ρητορική του σχεδίαση σκόπευε να φιλοσοφήσει καταστρώνοντας μια συλλογιστική ἐρωτηματοθεσία, ἀν... τότε... κι ὅμως, ἀλλά, ἡ ἴδια ἡ ρητορική τροπὴ τον οδηγεῖ ἐνῶ ποίηση*.

*Εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀντιθετικὰ ζεύγη, οἱ ἑλλείψεις καὶ αἰωώσεις που μῖορεῖ στο λογικὸ εἰναιεδο να παρᾶγον οξήμωρη ἀποφανεῖς ἀνιψᾶσεις, στο φανταστικὸ ὅμως (imaginaire) δημιουργοῦν ἰους ὅρους τῆς λογοτεχνικότητος.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΓΙΩΡΓΟ
ΑΡΙΣΤΗΝΟ

Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία από τις εκδόσεις Πατάκη

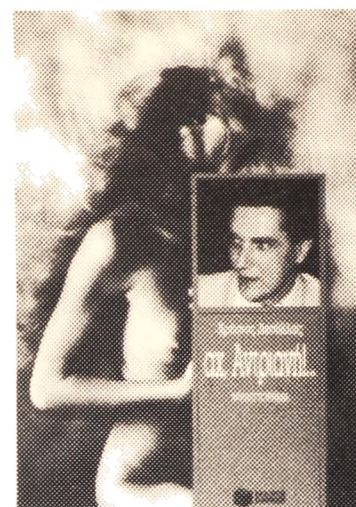
ΚΑΤΙΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
Η ΚΥΡΙΑ ΟΥΙΛΣΟΝ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ
ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ
Η ΑΝΤΙΠΑΡΟΧΗ
ΝΟΥΒΕΛΕΣ

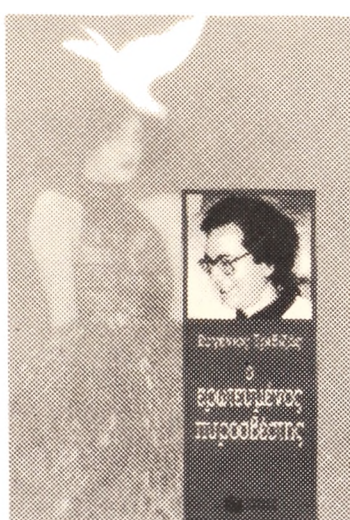
ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΙ ΑΣΚΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΕΣΥΛΛΑΣ
ΑΧ, ΑΝΤΡΙΑΝΗ!..
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

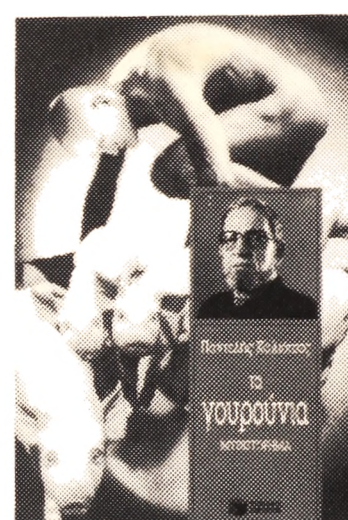
ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΧΙΛΙΑ ΠΕΝΗΝΤΑ ΜΙΛΙΜΠΑΡΣ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ
Ο ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΗΣ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

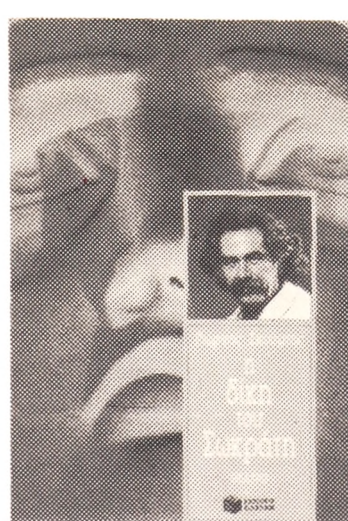
ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ
**ΕΡΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΜΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

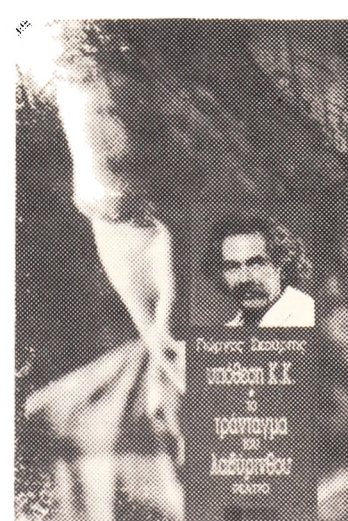
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ
ΤΑ ΓΟΥΡΟΥΝΙΑ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ
**• ΟΙ ΣΥΖΥΓΟΙ • ΑΣΠΡΗ ΜΕΡΑ
• ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΘΑΝΑΤΟΥ**
ΘΕΑΤΡΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ
Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ
ΘΕΑΤΡΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ
**• ΥΠΟΘΕΣΗ Κ.Κ. • ΤΟ ΤΡΑΝΤΑ-
ΓΜΑ ΤΟΥ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΥ**
ΘΕΑΤΡΟ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Ζ. ΠΑΤΑΚΗΣ Α.Ε., Εργ. Μπενάκη 16, 106 78 Αθήνα, Τηλ.: 36.38.362, Fax.: 36.28.950

Η Εμπορική Στηρίζει την Ανάπτυξή σας

Υπάρχουν λόγοι που κάνουν την Εμπορική να υπερέχει και στις Χρηματοδοτήσεις Επιχειρήσεων. Κι αυτοί είναι η Ευρωστία, η Αμεσότητα, η Ευελιξία και η Ευρηματικότητα της Εμπορικής.

Ευρωστία για σας. Για ν' αντλείτε από το μέγεθος και το δυναμισμό της Εμπορικής τα κεφάλαια που χρειάζεστε για τις επιχειρηματικές σας δραστηριότητες.

Αμεσότητα για σας. Για να παίρνετε από την Εμπορική τη χρηματοδότηση τη στιγμή ακριβώς που τη χρειάζεστε.

Ευελιξία για σας. Για να καθορίζετε εσείς μαζί με τα έμπειρα στελέχη της Εμπορικής τους όρους και το είδος της χρηματοδότησης που ταιριάζει στις ανάγκες της δικής σας επιχείρησης. Κι ακόμα, για να επιτυγχάνετε ευνοϊκότερους όρους αξιοποιώντας την καλή σας συνεργασία με την Εμπορική.

Ευρηματικότητα για σας. Για να κερδίζετε από τους συμφέροντες τρόπους χρηματοδότησης που αναζητούν και βρίσκουν για σας τα στελέχη της Εμπορικής.

Η Εμπορική είναι κοντά σας. Στηρίζει την ανάπτυξή σας. Με ανθρώπινο δυναμικό που εκπαιδεύεται για να σας εξυπηρετεί. Με συνέπεια από την αρχή μέχρι το τέλος. Με απόλυτο σεβασμό στις συμφωνίες που κάνει μαζί σας. Αγνοώντας το ευκαιριακό κέρδος και επιδιώκοντας μόνο τη μακροχρόνια δημιουργική συνεργασία.

Ελάτε σήμερα σ' ένα από τα 314 και πλέον καταστήματα της Εμπορικής. Μιλήστε με τα στελέχη της για τη χρηματοδότηση που σας συμφέρει. Θα σας δώσουν αμέσως λύσεις που τη διαφοροποιούν από τις άλλες Τράπεζες. Λύσεις που αποδεικνύουν για μια ακόμα φορά στην πράξη την Τέχνη να είσαι Τράπεζα.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ
η τέχνη να είσαι Τράπεζα